Др. Зенон Кузеля

Словник чужих слів

Др. Зенон Кузеля

СЛОВНИК ЧУЖИХ СЛІВ

НАЦІОНАЛЬНА
ПАРЛАМЕНТСЬКА
БІБЛІОТЕКА
УКРАЇНИ

КИЇВ-ЛЯЙПЦІҐ
Українська Накладня
КОЛОМИЯ — Накладня
WINNIPEG MAN — Ukrainian Publis[illegible]

Передмова.

Отсей підручний словничок, зладжений ...еко ...ід Рідного Краю осінню 1918. року, не друге виданя вичерпаного вже „Сло...ря чужих слів“, що вийшов у 1910-у році ...Чернівцях, а пізніще передруком у Аме...ці, а цілком нова праця, викликана новими ...требами.

В порівнанні із „Словарем чужих слів“ зібрано тільки що найважніщі й більш ...изані вислови, а за те пропущено не тільки ...аток („Чужі слова й звороти, що пишуться ...ас латинськими буквами“), але також сло... які вживаеться або дуже рідко, або тільки ...Галичині, або в карпатських діялектах. ...о хоче шукати таких слів, цей мусить ...рнутися таки до черновецького „Словаря ...о до нового розширеного виданя, яке ...кописі вже готове й при сприяючих о...ставинах появиться друком.

Отсей новий слівничок пристосований до стичних потреб Наддніпрянської України, має через те значне число термінів або і, уживаних виключно на Великій Укра- яких немае в черновецькому „Словарі." івничку використано далі найновіщі но- ори та военну терміногьоґію. До приро- сної терміногьоґії ужито крім відомих иків Гайзого, Келера, Чудінова, Май- ва і и. також українських підручників ика, Левицького, Калитовського, Савиць- й Хомика.

Слівничок чужих слів має чисто прак- е завдання й обмежується до короткого нення що найважніщих термінів. Щоб на му місці підручної книжечки змістити айбільше матеріялу, випущено її дрібним фтом і заведено великі річеві та технічні щджения. І так, щоби не повторюватися, дено в засаді тільки одну, звичайно і- кову форму слів, а иньші форми тільки конче потрібних випадках. Задля цього ж вано тільки найосновніщі значіння слів.

Щоб як найменьше затрачувати місця овторювання відмінних форм слів, ужито ди грачастих скобок [ ], нпр., авіз[о], ак-

сіом[а], ваканс[ія] на знак, що обі форми вживаються. Слова в круглих скобках ( ) наводяться для прикладу. Для заощадження місця ужито теж багато скорочень, яких спис надрукований при кінці книжечки.

Для кращої наглядности всі ці скорочення, замітки про походження слів, відсилачі і т. д. складено курсивою.

Порядок слів у слівничку поазбучний, але зроблений так, щоби по змозі слова одного пня були разом. Пояснення впорядковані так, що наперед ідуть найва́жніщі значіння слів, та що поодинокі значіння відділені середниками, або зазначені арабськими числами, як що ці значіння значно відбігають від себе.

При деяких словах, що часто пишуться і латинськими буквами (як нпр. express, depôt і т. д.), зазначувано і їх форми в чужій мові, по змозі роблено це при назвах ростин, звірят то що.

При всіх словах зазначувано наголос або наголоси, коли яке слово має більше як один наголос. Значено теж усюди походження слів, а нераз і дорогу, котрою слово дісталося до нас, наприклад, бра́нжа *фр. через нім.* Д

походження можна віднести до двох мов, там зазначено обі мови нпр. *лат.-іт.*, *лат.-...* При орієнтальних мовах уживано звичайно загальних означень *ор.* і *монг.*

При деяких словах подавано теж територію їх уживання, нпр., *гал.* (у Галичині) *гуц.* (на Гуцульщині) і т. д.

А.

а перша буква азбуки; *торг.* по (20 шагів); в грецьких словах зложених означає заперечення (апатія).

аба *тур. див. габа.*

абажур *фр.* дашок на лямпу, умбра; *жалюзії.*

абвахта *нім. через мос.* головна сторожа.

абат *гебр. через лат.* настоятель римо-католицького монастиря; **абатиса** ігуменя.

абдикація *лат.* зречення, уступлення (з престолу).

абдомінальний *лат.* черевний (тиф).

аберація *лат.* збочення (з прямої дороги).

абзац *нім.* усгуп з нової стрічки.

абітурієнт *лат.* учень, що кінчить середню школу, або приступає до іспиту зрілости.

аблятив *лат. грам.* шостий відмінок.

абсолюція *лат.* помилування.

абонамент *фр.* передплата, підписка; **абонент** передплатник, підписчик; **абонувати** передплачувати (часопись), **підписуватися** (на місце в театрі).

абориґени *лат.* тубільці, туземці, автохтони.

аборт *лат.* невчасний порід.

абракадабра чародійне слово, яке колись уживали проти недуг.

абревіятура *лат.* скорочення слів на письмі.

абрек *кавк.* кавказький опришок.

автоґрáф *гр.* рукопись самого автора; **автоґрáф[ія]** прилад до відбивання письма у більшому числі примірників.
автодафé *порт.* кара смерти на костирі в огні, на яку колись засуджували еретиків.
автодидáкт *гр.* самоук.
автокефáльний *гр.* незалежний (церква).
автокрáт *гр.* самодержець, самовладник.
автомáт *гр.* прилад, що виконує якусь працю сам з себе при помочі окремої машинерії; **автоматúчний** сам з себе, мимовільний.
автомобіль *лат.* самохід.
автонóмний *гр.* самоуправний; **автонóмія** самоуправа.
автóпсія *гр.* оглядання власними очима; лікарські оглядини мерця.
áвтор *лат.* письменник; **авторизáція** уповноважнення; **авторизóваний** уповноважений, за дозволом автора; **авторітéт** загально признано значіння чого небудь, повага.
автотúпія *гр.* спосіб роблення кліші́в до друку при помочі світла.
автохтóн *гр.* тубилець, туземець.
аґá *тур.* начальник, турецький урядовець.
аґáва *гр.* довговічна ростина в Америці.
аґáпи *гр.* спільні релиґійні вечері в перших часах христіянства.
аґáт, **ахáт** *гр.* рід дорогого камени.
аґéнда *лат.* призначене заняття; **аґéнт** посередник, заступник (в заграничній службі), справник (поліційний); **а. провокáтор** підмовлений чи підплачений чоловік до викликання непорозумінь чи розрухів; **аґéнт-**

ство, аґентура, аґенція б'юро посередництва, заступництво.

аґітатор *лат.* людина, що поширює яку гадку, підмовляє, підбурює; **аґітація** ширення думок, намова.

аґлютинація *лат.* зліпка, причіпка (приставок до кореня слів).

аґльомерат *лат.* сполука кількох тіл.

аґноскувати *лат.* пізнавати, признавати.

аґонія *гр.* передсмертні муки, конання.

аґрамант *фр.* плетені прикраси.

аґрарій *лат.* заступник земельних інтересів; **аґрарний** земельний.

аґраф[ка] *фр.* спинка, застібка.

аґреґат *гр.* сполука припадкових частин в одну цілість.

аґресивний *лат.* зачіпний, напасний, ворожий.

аґрікультура *лат.* рільництво; **аґроном** знавець сільського господарства; **аґрономічний** господарський, хліборобський; **аґрономія** наука сільського господарства.

ад *гр.* пекло; **адський** пекельний.

ада[д]жіо *іт. муз.* поволі.

адамант *гр. діямант.*

адамашок *іт.* квітиста шовкова матерія з Дамаску.

адаптувати *лат.* приладжувати, пристосовувати, переробляти.

адвент *лат.* Пилипівка у латинників.

адвокат *лат.* правний оборонець, повірений; **адвокатура** заняття адвоката.

адгерент *лат.* приклонник, прихильник.

адéпт *лат.* втаємничений в яку науку або штуку, новик.

адинáмія *гр.* безсильність.

адіé *фр.* бувайте здорові.

адлíтус *лат.* прибічник, помічник, посол (папський).

адміністратúвний *лат.* приналежний до адміністрáції, себ то заряду (державою) або управи (заводу); **адміністрáтор** управитель.

адмірáл *ар. через нім.* начальник фльоти.

адмірáтор, адорáтор *лат.* поклонник.

адмоніція *лат.* упімнення, осторога.

адоніс *гр.* дуже гарний молодець; *бот.* горицвіт, тирлич; **адонíчний вірш** у давній грецькій і латинській поезії вірш, зложений із дактиля і спондея.

адоптувати *лат.* приймати дитину за свою.

адрéс[а] *фр.* напис на листі або посилці з поданням місця, куди йде посилка; писемна привітна заява; **адресáт** відбирач листа або посилки.

адулáр *мін.* безбарвний і кристальний ортокляз.

адýт *фр.* козир.

ад'юнкт *лат.* молодший урядовець, молодша вчительська сила у вищих школах.

ад'ютáнт *лат.* прибічний офіцер, осавул; **ад'ютор** помічник; **ад'ютум** запомога.

аероліт *гр.* камінь, що упав з неба, метеор; **аеромéтер** прилад до міряння повітря; **аеронáвт** воздухоплавець, летун; **аеронáвтика** летництво; **аеропл́ян** літак; **аеростáт**

воздушний корабель; **аеростатика** наука про рівновагу повітря.

ажіо *іт.* доплата ріжниці при мінянні грошей; **ажіотаж** спекуляційна гра на біржі.

ажур[ний] *фр.* дірковании; прозориста, рідко ткана матерія.

азарт *див. газард.*

азбука від першої букви церковно-славянського письма аз: альфавит; букварь, граматка; **азбуковник** рід енцикльопедичного словаря в старо-українському письменстві.

азиль *гр.* пристановище, прибіжище.

азімут *ар.* кут, який замикає полудєнник якоїсь звізди з полудневим колом даного місця.

азот *гр.* хемічний первень, ґаз, що становить складову частину повітря.

азур *ар.* блакит, лязур; **азурит** *мін.* синь гірна.

айва *тур.* рід яблінки.

Аід *гр. вид. Гадес.*

аіст *ор.* бузько, чорногуз.

академік *гр.* член академії; *гал.* студент вищої школи; **академічний** строго научний; чисто теоретичний; студентський; **академія** найвище наукове товариство; вища школа (військова, мистецтва тощо).

акант *гр.* ростинний орнамент.

акафист *гр.* церковна відправа в честь Богородиці або св'ятих.

акація *гр.* рід дерева, горохівник.

аква *лат.* вода; **аквадукт** водопровід; **акварель** образ мальований водними красками **акварія** збірник води для плекання водних

ростин і звірят; **аквафорта** ґравірованя на міди.

аклїматизація *лат.* пристосовання до нового клїмату; **аклїматизуватися** призвичаюватися до чужого клїмату, привикати.

акламація *лат.* одноголосне приняття або вибір; **акламувати** оплескувати.

акомодація *лат.* приспособлення.

акомпані[я]мент *фр.* музичний супровід до співу або до сольової гри на иншому інструменті, пригривка.

акорд *іт. муз.* милозвучність кількох тонів; гуртова робота.

акр *анґ.* міра поверхні, морґ.

акредитивний *фр.* уповноважений; **акредитувати** уповноважнювати (посла).

акробат *гр.* линвоскочок.

акростих *гр.* поезія, якої вірші зачинаються від букв, що, прочитані по черзі з гори на долину або на відворот, дають яке небудь слово, ім'я або речення.

аксельбант *нім.* золоті срібні й инші шнури, що носяться як відзнаки.

аксесуар[и] *фр.* додатки, причандали; **аксиденція** побічний дохід, дрібна друкарська робота.

аксіом[а] *гр.* певна правда, якої не треба доказувати, певник.

акт *лат.* справа, подія; урядове письмо; обряд; дія; **актив[а]** чинний стан маєтку (поле, доми, крам, готівка); **активісти** назва деяких політичних партій; **активний** діяльний (виступ), дійсний; **актовий** опертий на

актах; **áктор, актьóр** артист, що виступає на сцені в театрі; **актуáльний** на часі.

акузатíв *лат. грам.* четвертий відмінок.

акýла *ісл.* рід морської риби.

акумулятор *лат.* прилад для збирання електричного току; **акумуляція** скуплення.

акурáтність *лат.* докладність, старанність.

акýстика *гр.* наука про голос; **акустичнá зáля** заля, в якій добре чути.

акýтний *лат.* гострий.

акушéр *фр.* положничий лікарь; **акушéрія** наука про поміч при злогах; **акушéрка** сповитуха, баба.

акцéнт *лат.* наголос; значок над словом на знак, що треба його вимовити з притиском; вимова, в якій відбиваються звукові прикмети чужої мови; **акцентувати** наголошувати, вимовляти з притиском; звертати увагу.

акцéпт *лат.* прийняття сплати з'обов'язання (векселя); **акцептáнт** приймаючий з'обов'язання заплати; **акцептувати** приймати (вексель), признавати.

акцесíст *лат.* вижидач (на посаду).

акцидéнція *лат.* побічний дохід.

акцúз[а] *фр.* оплата від припасів поживи, напитків, тютюну і т. д.

акціонéр *лат.* член товариства на паях, власник акції, пайщик; **áкція** подія, справа діяльність; посвідка на пай в акційному товаристві.

алéмбик *фр.* прилад до дестиляції.

алеґáт *лат.* додаток, прилога.

алеґоричний *гр.* образовий; алеґорія образове представлення, причта.

алеґро [allegro] *іт. муз.* скоро, живо.

алея *фр.* дорога обсаджена по обох боках деревами.

алі *ар.* турецький титул.

алібі [alibi] *лат.* неприсутність на місці, де що небудь сталося (злочин).

аліґатор *есп.* американський крокодил[ь].

алімент *лат.* гроші на удержання (дітей).

алітерація *лат.* повторювання цього самого звука (букви) на початку кількох слів в однім віршовім складі (тяжко й тужно).

аліяж *фр.* стоплення ріжних металів, сплав.

аліянс *фр.* союз, спілка.

алла[х] *ар.* назва Бога у Магомедан.

алмаз *ар.* дорогоцінний камінь, брилянт.

алой *гр. бот.* Aloe socotrina, рід тропічної ростини з пахучими листками.

алтин[ник] *тат.* гривня, шостак, колишній російський гріш вартости трьох копійок.

алювій *лат. геол.* нанесена, напливова земля.

алюзія *лат.* притик, натяк.

алюміній *лат.* легкий білий метаь, глинець.

алюмн *лат.* семінарист.

алябастер *гр.* рід ґіпсу дуже білої краски.

алярм *фр.* тревога, поклик до зброї; алярміст крикливий боягуз.

аляш *анґ. од ім. міста А.* кминківка.

альба *лат.* спідня богослужебна одіж у латинських священиків.

альбатрос *гол. зоол.* буревісник.

альбіно[с] *есп.* чоловік з неприродно білим волоссям і білою шкурою.

Альбіон *кел.* стара назва Анґлії.

альбом *лат.* пам'яткова книжка, в яку вписуються на спомин вірші і т. и.; збірка фотоґрафій, рисунків, марок і т. и.

альбумін *лат.* білковина, білок.

альґебра *ар.* частина математики, що займається розв'язкою зрівнань, числення буквами; **альґоритм** рахунок.

Альдебаран *ар.* звізда в ґрупі бика.

альдеґід *лат.* тіло, яке повстало з алькоголю, через окиснення, при чім виділилося 2 атоми водня.

альдермен *анг.* старшина, радник.

альджама *тур.* дім молитви.

алькалічний *ар.* з лугом.

алькир, алькова *ар.* заглублення в кімнаті на ліжко, валькир, ниша.

алькоголізм *ар.* хоробливий стан наслідком уживання алькоголю; **алькоголик** п'яниця; **алькоголь** спірт, оковита; **алькогольометер** спіртомір.

алькоран *див. коран.*

альма матер *лат.* [alma mater] титул, який дається вищим школам.

альманах *ар.* літературна збірка.

альод *нім.* власна посілість.

альокуція *лат.* промова (папи).

альопатія *гр.* лічення при помочі ліків що протиділають якійсь хоробі

альпака *ам.* 1. перуанська вівця й виріб з її вовни; 2. нове срібло.

НАЦІОНАЛЬНА
ПАРЛАМЕНТСЬКА
БІБЛІОТЕКА
УКРАЇНИ

альпа́рі *іт.* виплата грошей за вартісний папір у повнії його вартости.
альт *іт.* жіночий голос низчий від сопрана.
альта́на *іт.* бесідка, повітка.
альтемба́с *тур.* золота парча.
альтера́ція *лат.* подражнення, гризота.
альтернати́ва *лат.* вибір одного з двох.
альтіме́трія *лат. геом.* міряння висоти.
альтруї́зм *лат.* любов ближнього.
а́льфа *гр.* перша буква грецької азбуки; **а. і оме́ґа** початок і кінець; **альфави́т** *або* **альфабе́т** азбука.
альфре́ско *іт. див. фрески.*
альхе́мія *ар.* середновічна наука, що мала на меті винайти тайну робити золото.
амавро́з[а] *гр.* більмо.
амазо́нка *гр.* по грецьким віруванням войовнича жінка; *взагалі* відважна жінка; жіноча одіж до їзди верхом.
амальґа́м[а] *гр.* сполука живого срібла з иншим металем, сплав.
ама́нт *фр.* любовник; роля любовника.
амануе́нт *лат.* урядовець бібліотеки.
амара́нт *гр.* щириця, васильки; **амарантова краска** червоножовта краска.
ама́тор *лат.* любитель, ласун.
амба́р *ар.* шпихлір.
амбара́с *фр.* трудне положення.
амба́рґо *есп.* задержання корабля або товарів у пристані (підчас війни).
амбаса́да *фр.* посольство; **амбаса́дор** посол.
амбі́тний *лат.* шанолюбний, пишний, гонор-

ний; амбіція почуття власного достоїнства, самолюбство, пиха.

а́мбо *лат.* виграна на два числа (в лотерію).

а́мбра *ар.* пахуча живиця, пахощі.

амбро́зія *гр.* страва грецьких і рим. богів.

амбуля́нс *фр. з лат.* польовий військовий лазарет; амбулято́рія лікарня для хорих, що самі приходять по пораду.

амво́н, амбо́н[а] *гр.* підвищення серед церкви або перед вівтарем. проповідниця.

амети́ст *гр.* дорогоцінний камінь фіолетної краски.

амі́нь *гебр.* справді; *в дальшому значінні* кінець.

амне́[и]стія *гр.* дарування кари, помилування.

амон[і]я́к *гр.* гострий ґаз — хемічна сполука азоту з водородом.

амо́ри *від лат. Амор бог любови* любощі, залицяння.

амортиза́ція *фр.* часткове сплачування довгу; признання неважним (згубленого цінного паперу).

аморфізм *гр.* неправильність форм (мінералів).

ампе́р *фр.* одиниця сили електричного току.

амплiту́да *лат.* віддаль, *фіз.* розмах.

ампліфіка́ція *лат.* оповідання із лишніми подробицями, пересада.

амплуа́ *фр.* рід ролів якогось актора.

ампу́лка *лат.* посуда; висяча лямпа.

ампута́ція *лат.* відрізання частини тіла (руки).

амуле́т *лат.* охоронна річ проти чарів, недуг і т. д., талізман.

амуні́ція *лат.* військова одіж і оружжя, порох і кулі.

амфібія *гр.* звірина, що може жити на суші і в воді, земноводник.
амфібóль *гр. мін.* лучевик, незгорець, *асбест;* **амфібóлія** двозначність.
амфібрáх *гр.* віршова стопа, зложена з короткого (або ненаголошеного), довгого (або наголошеного) і другого короткого (або ненаголошеного) складу [◡ ⏑ ◡].
амфітеáт[е]р *гр.* у старинних будинок, збудований півокругло або кругло із що раз вищими місцями здовж стін для глядачів.
амфóра *гр.* двоушний збанок.
анабаптúст *гр.* второхрещенець.
анаґрáм[а] *гр.* переставка букв або складів одного слова так, щоби повстало нове слово відмінного значіння (дар-рад).
аналéкти *гр.* збірка виїмків ріжних авторів.
анáліз[а] *гр.* розкладання на складові частини, розбір (граматичний); частина вищої математики; **аналітика** наука про складові елементи й умови думання; **аналітик** уживаючий аналітичної методи.
[а]налóй *гр.* невеликий столик у церкві.
[а]нальоґія *гр.* подібність, схожість.
[а]нальфабéт *гр.* неграмотний, неписьменний.
[а]нанáс *мал.* південно-американська ростина Ananassa sativa і її овоч.
[а]напéст *гр.* трискладова віршова стопа, зложена з двох коротких складів і останнього довгого [◡ ◡ ⏑].
[ан]архіст *гр.* прихильник анархізму, що змагає до повалення всякої державної влади і забезпечення прав одиниці; **а.-ко-**

муніст а., що признає тільки власність громади; **анархія** нелад, безладдя, безправство, безголовв'я.

анатомія *гр.* наука про будову (людського) тіла.

анафора *гр.* повторювання того самого слова на початку кількох наступаючих по собі речень.

анахорет *гр.* пустельник, відлюдок.

анахронізм *гр.* похибка в означенню часу подій, річ не на часі.

ана[х]тема *гр.* прокляття.

анґажувати *фр.* запрошувати (артиста на сцену), просити до танцю.

анґіна *гр.* запалення горла.

анґлеза *фр.* 1. старий французький танець; 2. мужеський чорний одяг.

анґлійська недуга кривуха; **анґліканська віра** протестантська віра в Анґлії; **анґліоманія** уподобання в усім, що анґлійське; **анґліцизм** форма або зворот з анґлійської мови.

анданте *іт. муз.* поволі.

андроґінія *гр.* двополовість; **андроманія** *німфоманія;* **андрофаґ** людоїд.

аневризм *гр.* розширення серця.

анекдот[а] *гр.* коротке й дотепне оповідання, вигадка, побрехенька.

анексія *лат.* прилучення; **анектувати** прилучити; загорнути.

анемія *гр.* малокровність, блідниця.

анемоґраф *гр.* прилад до записування напряму й сили вітру; **анемометер** прилад до міряння сили вітру, вітромір.

анемóна *лат. бот.* сон-трава, сон-зілля.
анероїд *гр.* пружиновий металений *барометер.*
анестéзія *гр.* нечулість.
анíс, анíж *лат.* Pimpinella anisum бодян, ганус.
аніліна *гр.* клій, уживаний до вироблювання красок.
анімалíзм *лат.* звіринна природа.
анімíзм *лат.* наука про ділання душі, фільософічна система, що приймає душу як принціп всякої діяльності тіла.
анімóзія *лат.* завзяте упередження.
анімуватися *лат.* запалюватися до чого.
áнкер *нім.* 1. складова частина годинника; 2. міра течій; 3. *алькир.*
анкéта *фр.* збір знавців для прояснення або порішення якоїсь справи.
аннáли *лат.* літопись.
анóд[а] *гр.* додатний бігун ґальванічного току.
аномáлія *гр.* неправильність, недостача.
анонíм *гр.* безіменний, лист без підпису; **анонімний** непідписаний, невідомий.
анóнс *фр.* оповістка в часописях.
анорґанічний *гр.* неживий, мертвий (природа).
анормáльний *лат.* неправильний.
ансáмбль *фр.* згідність подробиць з цілістю, дібрана гра (в театрі).
антаґонізм *гр.* суперництво; **антаґоніст** суперник, противник.
антáл[ок] *мад.* бочілка, що містить 74 літрів вина.
антáнт[а] *фр.* порозуміння; *перв.* англійсько-французька згода проти Німеччини, *в даль-*

шому зн. всі держави, що вели світову війну 1914—19 з осередніми державами.

антарктичний *гр.* полудневий (бігун).

антенат *лат.* предок.

антецедент *фр.* подія, що служить основою для дальших виводів.

анти- *або* анті- *гр.* [приставка, якої вживається в чужих словах грецького походження на означення протилежности] проти-.

антидот *гр.* спосіб проти (слабости), протиотруя.

антик *лат.* старинний, старий пам'ятник, старовина; **антиква** старе письмо, латинка; **антиквар[ій]** замилуваний знавець старини; торговець старими річами, з окрема книжками, **антикваріят**.

антикритика *гр.* відповідь на критику.

антильопа *гр.* порода азійських і африканських оленів, дика коза, сайгак, *ґазеля.*

антиминс *гр.* посв'ячений богослужебний обрус на престолі.

антимон *гр.* рід металю.

антипапа *гр.* другий папа з часів, коли було кількох претендентів на папський престол.

антипатичний *гр.* противний; **антипатія** відраза, нехіть.

антипірина *гр.* лік проти горячки.

антипод *гр.* чоловік, що живе з противного боку землі наче під нашими ногами.

антисемітизм *гр.* вороже відношення до Жидів.

антисептичний *гр.* спиняючий гниття.

антистрофа *гр.* частина хору в гр. драмі.

антитеза *гр.* протиставлення.

антифон *гр.* спів св'ященника і вірних або двох хорів на переміну; один вірш із псальмів.
антихрист *гр.* противник Христа.
античний *лат.* стародавній.
антольоґія *гр.* збірка вибраних творів.
антракт *фр.* перерва між діями (в театрі).
антрацит *гр.* відміна камінного вугля.
антре *фр.* вхід, вступ.
антрепренер *фр.* театральний підприємець; **антрепріза** похоронне підприємство.
антресоль *фр.* кімнати між партером і першим поверхом.
антропоґенія *гр.* наука про початок чоловіка; **антропольоґія** наука про чоловіка взагалі; **антропометрія** наука про поміри на людському тілі; **антропоморфізм** представлення Бога в людській постаті; **антропофаґ** людоїд.
анулювати *лат.* знести, уневажнити.
ан фас *фр.* [en face] з переду, цілим лицем
анчоус *фр.* рід сардель, хамса.
аорист *гр. грам.* минувший доконаний час.
аорта *гр.* головна артерія (б'ючка) в людському тілі.
апанаж[і] *фр.* державні маєтки пануючих, платня членів пануючого дому.
апарат *лат.* прилад; збірка приладів і знарядів, потрібних до виконування якоїсь чинности.
апартамент *фр.* світлиця, тереми.
апатичний *гр.* байдужий до всього, млявий; **апатія** брак чуття, рівнодушність, байдужість.

апатит *гр.* наповий фосфоран, мінерал уживаний до штучних навозів.
апелювати *лат.* робити відклик, звертатися до когось в чимось; апеляція відклик проти засуду до вищого суду; апель *фр.* поклик, заклик збіратися.
апельсин *порт.* померанець.
апепсія *гр.* ослаблення травлення.
апперцепція *лат.* спостереження.
апетит *лат.* хіть до їди, смак; **апетитний** смачний.
аплікант *лат.* практикант; аплікація спосіб пристосовання; пильність; прикраси (при одязі).
аплявдувати *лат.* **апльодувати** *фр.* оплескувати; **апляве, аплодісменти** оплески, похвали.
апльомб *фр.* певність себе.
апоґей *гр.* положення, в якім місяць найдальше від землі, найвища степень чого небуд (слави).
аподиктичний *гр.* неоспоримий, певний, рішучий.
апозиція *лат. грам.* придаток.
апокаліпса *гр.* откровення св. Івана; **апокаліптичний** *в дальшому знач.* загадковий таємний.
апокрифічний *гр.* підроблений, підложений; **апокріфи** церковні твори, яких церков не признає; підроблені твори.
апольоґ *гр.* поучна байка; апольоґет учений що займається апольоґетикою, цебто наукою, що збиває закиди, звернені проти

християнської віри; апольоґія оборона словом або на письмі.

апопле́ксія *гр.* (мозковий) удар, пораження; **апоплекти́чний** склінний до апоплексії.

апортувати *лат.* принести.

апоста́зія *гр.* відступство від віри; **апоста́т** еретик.

апостеріо́рний *лат.* [a posteriori] збудований на основі досвіду.

апо́стол *гр.* ученик Христа.

апостро́ф *гр.* значок ' на означення, що там випав якийсь звук або що звуки, відділені апострофом, треба читати окремо (від'їзд); **апостро́фа** *рет.* зворот бесідника до якоїсь особи або річі.

апотео́з[а] *гр.* обожання; живий образ.

апофте́ґма *гр.* приповідка, причта.

а́пракос *гр.* недільне евангеліє або апостол.

апрету́ра *фр.* приладження, відновлення (матерії).

апріко́за *фр.* бресква, мореля.

апріль *лат.* квітень.

апріо́рний *лат.* [a priori] з гори, з розумових причин.

апроба́та, апроба́ція *лат.* признання, приняття; дозвіл друкувати з боку церковних властей.

апроксіматйвно *лат.* приблизно.

а пропо́ *фр.* між иньшим, до речі, в саму пору.

апро́ші *фр.* підкопи.

апсйда *гр.* 1. зворотна точка в дорозі планет; 2. півкулясте склепіння над вівтарем.

аптйка *гр.* склад з ліками, лікарня.

ар *фр.* одиниця міри поверхні = 100 квадратовим метрам.

арабéска *фр.* прикраси в малярстві, різьбі й будівництві на взір арабських форм.

араґоніт *гр. мін.* гороховик, жерелинець.

арак *ар.* горівка з рижу.

аранжувати *фр.* уладжувати, укладати, вести (танці); *муз.* переробляти композицію на який небудь музичний інструмент.

арахнольоґія *гр.* наука про павуки.

ара́ші, ариш *тур.* дишель а́рби, воза на двох колесах.

арбітер *лат.* мировий суддя; **арбітра́ж** 1. вирок мирового суду; 2. спекуляція на ріжниці цін і курсів цінних паперів.

арґентит *лат. мін.* руда срібла.

арґó *фр.* злодійська мова.

арґона́вт *гр.* у грецьких переказах учасник морської виправи до Кольхіди по золоте руно, *звідси* хто шукає чогось надзвичайного.

арґумéнт *лат.* доказ; **арґумента́ція** доводження.

а́рґус *гр. від мітольоґічного стоокого сторожа Арґуса* бачний сторож.

ареа́л *лат.* простір, площа.

арéна *лат.* місце бою або змагань, боєвище.

арéнда, орéнда *пол. з лат.* наєм, держава; чинш; **аренда́рь** державець; коршмарь.

ареомéтер *гр.* прилад до означення питомого тягару тіл.

ареопа́ґ *гр.* найвищий суд в Атенах; *звідси* збір поважних і достойних осіб для рішення якоїсь справи.

арéшт *фр. з лат.* **ув'язнення, тюрма; конфіската; арештáнт** в'язень.

аристокрáт *гр.* **член або приклонник аристократії, цебто панования найвищих верстов у державі, великого панства; аристократúчний** прихильний аристократії, гордий із свого походження, великопанський.

аритмéтика, арихмéтика *гр.* **наука про звичайні числа, щотниця.**

арієрґáрд *фр.* **задня сторожа (війська).**

áрія *іт.* **порядок тонів в якійсь пісні, пісня, спів.**

áрка *лат.* **скринка, ковчег; склепіння; аркáда** *фр.* луково склеплений хідник, ґалерія.

аркáн *тат.* **мотузок з петлею на кінці до ловлення коней; назва танцю у покутських і буковинських українців.**

аркáна *лат.* **тайні способи або ліки.**

аркебýз *фр. див. гаркебуз.*

аркти́чний *гр.* **північний (океан).**

áркуш *лат.* **лист або складка паперу.**

арлекін *іт.* **сміхунець, штукарь, комедіянт.**

арлекінáда **смішна історія, комедія, вигадки.**

армáта *лат. гармата;* **арматýра** оружжя, **узброєння корабля; якор маґнету; áрмія** *фр.* **військо як цілість, значна частина війська, що має свободу рухів.**

арпаýтка *тур.* рід ярої пшениці, білотурка.

áрніка *лат.* Arnica montana рід лічничої ростини.

ароґáнтний *лат.* **зарозумілий, бутний; ароґáнція** бундючність, пиха.

арóмá[т] *гр.* запашний корінь, пахощі; **ароматúчний** пахучий.

арпéджіо *іт.* [arpeggio] ломаний акорд, в якім відзиваються не всі тони нараз, тільки один по другім.

арродісмáн *фр.* повіт, округ у Франції.

áрса 1. *гр.* частина стопи, виголошена з більшим натиском; 2. *монг.* кумис.

арсéн *гр.* рід металю.

арсенáл *фр.* будинок, де переховується військова зброя, пушкарня.

арсéнік, *також* **аршéнік** *гр.* окис арсену, дуже сильна отрутка.

артéрія *лат.* велика жила, б'ючка.

артефáкт *лат.* штучний виріб, мистецька робота.

артúзм *лат.* уміліcть, мистецтво, зручність.

артúкул *лат.* розділ, параграф; розвідка, стаття; рід товарів; **артикуляція** виразна вимова.

артилерúст *фр.* пушкар, гармаш; **артилéрія** гармати з обслугою і муніцією, пушкарі; наука про гармати.

артúст *лат.* мистець, художник, актор; **артистúчний** мистецький, гарно виконаний.

артíль *іт.* спілка для зарібку, ватага (у чумаків).

артішóк *фр.* карчох.

áртос *гр.* обрядовий великодний хліб, дарник.

артрíтіс *гр.* гостець.

áрфа *гр.* музичний трикутний інструмент з металевими струнами.

архаїзм *гр.* перестаріле слово, *в штуці* на-

слідування старини; **архаїчний** застарілий старосвітський.

архалук *тат.* короткий домашній кафтан.

археоґрафія *гр.* наука про старинну штуку; **археольоґ** дослідник або знавець старини особливо грецької та римської; **археольоґія** наука про старовину.

архи- *або* **архі-** *гр. в зложеннях* на означення старшинства або вищости.

архив, **архів** *гр.* збірка грамот і актів, місце їх переховування; **архиварь** завідатель архіву.

архидієцезія *гр.* архиепископство; **архиепископ** найстарший між епископами владика; **архиерей** епископ; **архимандрит** старший начальник монастиря.

архипеляґ *гр.* громада островів, положених недалеко себе; Еґейське море.

архистратиг *гр.* начальний вожд (арх. Михаїл).

архитект *гр.* будівничий; **архитектоніка**, **архитектура** наука про будівництво, штука будовання.

архітрав *гр.* бальок, положений на стовпах, що двигає дах.

архонт *гр.* найвищий достойник в атенській державі.

арци- *в зложеннях тесаме що архі-.*

арчак *тат.* сідло.

аршин *тур.* міра довжини, $^1/_3$ сяжня.

аршеник *див. арсенік.*

ас *лат.* 1. староримський хунт, мідяна монета вартости около 20 копійок; 2. карт з одним значком у середині.

ıáція *лат.* уздоровлення.

ѐст *гр.* мінерал, з якого роблять огнетреɪлі предмети.

курáція *лат.* обезпечення (від огню, виıадку і т. д.).

энтерувати *фр.* відбирати до війська; **асенɾерýнок** бранка.

éсор *лат.* засідатель.

иґнáта, асиґнáція *лат.* переказ (на гроші), паперові гроші; **асиґнувати** призначити виплату грошей

эимілювáтися *лат. грам.* уподібнюватися; винародовлюватися; **асиміляція** *грам.* уподібнення; приноровлення (до окруження), винародовлення.

эистéнт *лат.* помічник; **асистéнція** товариство, супровід, свита, поміч; **асистувати** товаришити, супровожати, помагати.

ıсимптóта *гр.* пряма лінія, до якої стало приближається крива лінія, але ніколи з нею не сходиться.

аскéза *гр.* (духова) вправа в повздержности, повздержливий спосіб життя; **аскéт** приклонник аскези; людина, що здержує похоти свого тіла; **аскéтика** наука про аскезу.

аскер *тур.* вояк.

асмодéй *халд.* сатана, злий дух (нечистоти).

асонáнца *лат.* призвук, коли ті самі голосівки повторяються в кількох сусідніх словах.

асортімéнт *фр. див. сортімент.*

соціяція *фр. з лат.* спілка (людей), артіль,

гуртування; сполука гадок, коли одна гадка накликує другу.

аспéкт *лат.* вигляд.

аспер *гр.* найменший турецький гріш.

аспід *див. гаспед.*

аспірáнт *лат.* кандидат (на посаду); **аспірáція** *грам.* придих (вогонь, гострий); віддих; змагання до назначеної мети.

ас[с]афéт *нлат.* [Asa foetida] стверджений сок кориня одної ростини, вживається в лічництві.

астéнія *гр.* ослаблення.

астеріск *гр.* звіздочка *, вживана в книжках як відсилач; **астероїди** громада дрібних звізд між Марсом і Юпітером.

астиґматизм *гр.* ненормальність взору, недуга очей.

астма *гр.* дихавиця, задуха.

астра *лат.* [Aster] городовий цвіт, зімник.

астраґáл *гр.* 1. кістка (до гри); 2. *буд.* обруч; 3. *бот.* рід ростини [Astragalus].

астрáльний *гр.* звіздяний; **астрольóґія** вороження будуччини із звізд; **астронóм** учений, що займається астронóмією, цебто наукою про звізди; **астрофізика** наука про фізикальні прикмети звізд.

асфáльт *гр.* чорна смола.

асфікція *гр.* найвища степень зомління.

атавізм *гр.* дідичність тілесних і духових прикмет, хороб і т. и. в дальших поколіннях.

атáк[а] *фр.* удар, напад; **атакувати** нападати, кидатися на кого.

атамáн *нім.* начальник козаків, ватажок, гетьман.

шé *фр.* урядовець посольства.
їзм *гр.* безбожність, безвірря; **атеїст** людина, що непризнає Бога, безбожник, неовірок, невіра.
лié *фр.* робітня (малярів, різьбарів, фотографів).
ней *фр.* *від храму богині Атени в Атенах* публична вища школа або наукове товариство.
ентáт *лат.* злочинний напад.
енція *фр.* вважливість, звичайність.
ест[áт] *лат.* посвідка, свідоцтво, уповноваження.
инéнція *лат.* присілок.
лас *гр.* *від міт. божка Атласа, що буцім держав цілий світ на своєму карку* 1. перший хребтовий круг на карку; 2. збірка географічних карт; 3. *ар.* рід гладкої шовкової матерії, саета.
лéт *гр.* силач; **атлéтика** борбництво, дужання; **атлетúчний** сильний, мускулярний.
лáнти *гр.* стовпи в виді людей, для піддержки ґзимсів або бальконів.
момéтер *гр.* прилад до міряння, кілько випарувало води; **атмосфéра** повітря, що окружає землю; міра тиснення повітря; середовище, серед якого хто жиє.
óм *гр.* найменьша, неподільна частина матерії; **атомíзм** наука про повстання світа й життя з атомів; **атомíстика** наука про атоми.
тóнія *гр.* ослаблення, в'ялість.
трáкція *лат.* притягання.

атрáмент *лат.* чорнило; **атраментовий камінь** зелений вітріоль або сірчан заліза.

атрáпа *фр.* лапка, зручно підроблена річ (для задурення).

атрибýт *лат.* додаток, прикмета, знам'я.

áтріюм *лат.* передсінок римського дому або св'ятині.

атропін[а] *гр.* отруйна матерія в ростині Atropa belladonna.

атрофія *гр.* повільне знесилення частей тіла.

аттóрней *анг.* адвокат в Англії; **ґенеральний а.** державний прокуратор скарбу.

аýл *тат.* шатро; село у татар, башкирів, киргізів; **аýла** товпа.

афáзія *гр.* оніміння (зі страху), хоробливий стан, коли чоловік не може вимовити деяких слів.

афéкт *лат.* сильне почування або зворушення, пристрасть, порив; **афектáція** пересадне висказування почувань і гадок, маніжність.

афéлій *гр.* найдальше віддалення якоїсь планети від сонця.

афéра *фр.* справа, приключка, історія; інтерес.

áфини *мад. бот.* чорниці.

афірмáція *лат.* потвердження, запевнення.

афіш[а] *фр.* вивіска, повідомлення (про виставки); **афішуватися** умисне звертати на себе увагу.

афóнія *гр.* утрата мови.

афорíзм *гр.* коротке речення, що висказує якусь загальну гадку.

африкáндер *гол.* уроджений в Африці европеєць.

афрóнт *фр.* зневага.

Ахіллева п'ята *гр.* слаба сторона, *звідси.* що грецького героя Ахілля можна було зранити тільки в п'яту.

ахроматичний *гр.* безбарвний.

ахтердек *нім.* задня частиня горішнього покладу корабля; **ахтерштéвен** підводна частина корабля.

ацетилéн *нлат.* горючий ґаз, витворений з углеводня [C_2H_2].

Б.

бáба *тур.* почетний титул духовних осіб на Сході (Алі-баба).

бабáк *тур.* рід звірини Arctomis bobae.

бавóвна *нім.* хлопок, вата.

багадýр *перс.* кірґізький наїздник; богатир.

баґáж *фр.* клунки (в дорозі), в'юки, клажа.

баґателізувати *фр.* маловажити; **баґатéля** дрібниця.

баґер *нім.* малий корабель з машиною до чищення дна ріки, пристаней.

баґнéт *фр.* штик.

бадіян *перс. бот.* ломиніс, китайський аниж.

бадняк *серб.* дубова колода, яку у Сербів кладуть у вогонь на Святий вечер.

бажáнт *гр. фазан.*

база, бáзіс *гр.* основа, підвалина, (хемічна) сполука; операційна, вихідна точка.

базáльт *лат.* стовповик, мінерал темно-синьої краски.

база́р *перс.* торг[овиця], ринок; крамниця.
Базедова недуга *від імені лікаря Б.* хороба, що об'являється нервовим биттям серця, волем і випуленням очей.
бази́ліка *гр.* у Греків і Римлян величезні судові залі; на взір цього будовані церкви, переділені в середині 2 або 4 рядами стовпів.
бай *фр.* залив.
байба́к *тур. див. бабак.*
байда́к *ор.* більший човен.
ба́йка *фр.* грубе, мняке й волохате сукно.
байо́нські гроші *від міста Bayonne* великі гроші.
байра́м *тур.* велике магомеданське св'ято.
байроні́зм напрям у літературі, впроваджений англійським поетом Байроном.
байцувати *нім.* заправляти м'ясо.
бак *анг.* частина горішної палуби корабля.
бака́лія *тур.* всілякі предмети поживи, особливож заморські овочі.
бакалявреа́т *лат.* в Англії найнижча університетська степень, доцент; **бакаля́р** учень; вчитель дітей; **бакаля́рство** вчителювання.
бака́н *тур.* рід краски, кармін.
бакара́ *фр.* рід газардової гри.
ба́кбо́рт *анг.* лівий бік корабля.
ба́кен *гол.* деревляні знаки на морі на означення небезпечних місць.
бакенба́рди, бакомпа́рт *нім.* бакирі, бурці, бочки.
баклáга, бакло, боклáг [*тат.?*] посуда.
баклажа́н *ор. бот.* помідор.

бактеріольоґія *гр.* наука про бактерії т. є. незвичайно дрібненькі орґанізми, що викликують і розносять усякі недуги.
баку́н *тур.* сильний тютюн, махорка.
ба́кфіш *нім.* підросток.
бакханалії *лат.* бенкети в честь бога вина Бакха, *звідси* піятика, гульня; **бакха́нти й бакханткй** учасники цих бенкетів; розпусники й розпусниці.
бакціль *лат. бактерія.*
бакша́ *перс. баштан.*
бакши́ш *перс.* дарунок, базаринка.
бал *фр.* голос, жереб; одмітка, нота.
балала́йка *тат.* рід бандури.
балага́н *тат.* буда (для театральних вистав).
балаґу́ла *жид.* жидівський віз з накриттям.
баламу́т *тат.* 1. говорун, крутій; знахарь; 2. кримський оселедець.
балахо́н *перс.* халат, кафтан.
бала́нс *фр. див. біля́нс.*
бале́т *фр.* драматична штука, виставлена при помочі танців і музики, танці на сцені; **балетма́йстер** провідник або вчитель балету; **бале́тник, бале́тниця** члени балету, танечник.
балі́стика *гр.* наука про рухи тіл, кинених у простір.
ба́лка *тат.* яр, степовий провал.
ба́лта, ба́лда *тур.* топір, сокира.
балюстра́да *фр.* поруччя на стовпцях.
баля́да, балла́да *іт.* поезія, оперта на народнім переказі, що оспівує сумні пригоди життя.

балянс, баланс *фр.* вага, рівновага; *білянс;* **балянсувати** вдержувати рівновагу, хитатися; марно тратити час.

баляси *фр.* 1. прикраси, поруччя; 2. *також* **баляндраси** вигадки, жарти.

балист *анг.* тягар до обтяження корабля, вантаж; непотрібний тягар.

баль *фр.* забава з танцями, бенькет, вечерниці.

бальдахін *ар.* небо над престолом, накриття на стовпцях, намет.

бальзам *або* **бальсам** *ар.* пахучий олійок; **бальзаміна, бальзамник** *бот.* розрив, не-рушмене; **бальзамічний** запашний; **бальзамувати** напускати тіло мерця бальзамом, щоби не гнило.

балькон *фр.* поміст з поруччем, прибудований коло дверей на поверхах камениць.

бальнеоґрафія *гр.* описування купелевих і лічничих заведень.

бальон *фр.* шар, м'яч; воздушний корабель, аеростат, велика скляна посуда.

бальотування, бальотировка *фр. через моск.* голосування при помочі *балів;* льосування.

бамбук *або* **бамбус** *мал.* [Bambusa arundinacea] індійська цукрова троща.

бан *серб.* намісник (Хорватії); **банат** край під управою бана.

банальний *фр.* дуже звичайний, оклепаний.

банан *есп.* полудневе дерево Musa paradisiaca з їдомими овочами.

банда *іт.-фр.* натага, шайка; орхестра, військова музика.

бандаж *фр.* перев'язка при заосмотренню ран.

банде́ра *фр.* хоругов; **банде́рія** почетна сторожа на конях; **бандеро́ль** опаска на посилці на знак, що зложено оплату (за почту).

банди́т *іт.* розбійник, харциз, опришок.

банду́ра *іт.* музичний струнний інструмент.

бани́та, бані́т *іт. з лат.* вигнанець з краю.

банк *іт. з лат.* публичне заведення для грошевого обороту та обміну гроша; **банкир** власник банку, купець, що займається виміною грошей; **банкно́т** паперовий гріш; **банкро́т, банкрут** невиплатний (купець); **банкротувати** стати невиплатним.

ба́ня *лат.* 1. *взагалі* округла річ (посуда); склепіння; 2. купальня, парня; 3. *мад.* саліни; **ба́н[ь]ка** (півокругла) посудина з шийкою, міхур.

бапти́сти *лат.* протестантська секта, що признає хрещення тільки дорослих осіб.

бар *анґ.* шинок.

бара́к[а] *фр.* легкий будинок (для вояків), буда.

барбари́зм *див. варваризм.*

ба́рва *нім.* краска, цвіт.

барвена, барбун, барбуля *лат.* Mullus barbatus порода риби.

бард *кел.* народній співак у давніх Кельтів, кобзарь, *взагалі* поет минувшини народу.

ба́рда, барди́на *нім.* топір, сокира.

барелье́ф *фр.* горорізьба.

баре́т *фр.* кругла або острокінчаста шапка без крис.

ба́ржа *анґ.* невеликий грузовий корабель.

барика́да *фр.* оборонна застава із всіляких предметів, каміння, возів, і т. п.
бари́т *гр.* сіркан металю барій, уживаний до виробу білої краски.
бари́ш *тат.* зарібок, могорич; **бариш[ів]ник** посередник, фактор, торговець кіньми.
баріє́ра *фр.* поруче, переділка; застава.
баріто́н *іт.* середній голос між тенором і басом.
ба́рка *іт.-фр.* малий корабель, човен без покладу; **баркаро́ля** гарний прогульковий човен; спів венецьких *ґондолієрів;* **барка́с** *есп.* великий човен.
бароґра́ф *гр.* прилад, що механічно записує зміни воздуху.
баро́к *іт.* стиль у будівництві, що виріжняється нерівними лініями й великим числом прикрас, *звідси* **бароко́вий** дивовижний.
баро́метер *гр.* прилад до міряння тиснення воздуха, а тим самим до вгадування погоди.
баро́н *фр. перв.* пан вільного походження; дворянський титул нище ґрафського; **бароне́са** жінка або донька барона; **баро́нія** посілість барона.
бароско́п *гр.* прилад до міряння вохкости повітря.
баррі *тур.* морська міра = 577 м.
барха́н *ар.* бумазея, рід бавовняної матерії; **барха́т, барша́н** оксаміт.
бас *іт.* найнизчий чоловічий голос; рід музичного інструменту.
басама́н *тур.* 1. взірець на льнянім сукні;

2. знаки на тілі від биття; баса́н, ба́сма обшивка, хустинка на шию.
бассе́[й]н *фр.* збірник на воду; *геог.* сточище (ріки або моря).
басе́тля *іт.* музичний інструмент, віольончеля.
баска́к *тат.* урядовець, збирач податків.
ба́ста *іт.* годі, буде, кінець!
баста́рд *іт.* дитина неправого ложа, безбатченко; *зоол. і бот.* мішанець.
басти́лія *фр.* паризький замок, збурений підчас революції 1789. р.; *взагалі* замок в'язниця, тюрма; бастіо́н башта, наріжник висунена частина твердині.
бастона́да *іт.* биття кіями (в пяти) за кару
бастувати *іт.* кінчити (роботу), шабашити *страйкувати*.
басурма́н *див. бісурман.*
бата́ліо́н *фр.* відділ піхоти, що обіймає 3. аб 4. частину полку (600—1000 душ); бата́лі: бійка, битва.
бата́рда *фр.* легка гармата; легкий візок.
бата́т[а] *ам.* корінці американської ростині convolvulus batatas, що пригадують кар топлі.
бате́рія, батаре́я *фр.* 1. відділ артилерії, зло жений з 4—8 пушок; 2. кілька ґальвані них елементів разом.
бати́ст *фр.* дуже тоненька льняна матерія.
батма́н *тат.* одиниця ваги на Кавказі, Персії і Туреччині від 8 до 27 нім. фунті *безмін.*
батоме́тер *гр.* прилад до міряння глибини.

батýта *іт. муз.* такт, лісочка, якою провідник співу або музики дає такт.
бахмáт *тат.* низький, присадкуватий кінь.
бахрамá *тур.* рід шовкової матерії; обрубок, торочки, бинда.
бáхур *жид.* жидівська дитина, бабій.
бацілль *див. бактерія.*
бáшá *тур.* турецький достойник; **башибожýк** нестале військо в Туреччині; **башкá** голова; **башлúк** накриття на голову.
башмáк *тат.* ходак.
бáшня, бáшта *ром.* оборонна вежа, стражниця, *бастіон.*
баштáн *перс.* земля, засаджена кавунами, мельонами, огірками й иншою городиною.
баядéра *порт.* східноіндійська танечниця й співачка.
беатифікáція *лат.* зачислення до блаженних.
бéбі *анг.* дитина.
бегемóт *євр.* річний кінь, гіпопотам.
безконфесійний *лат.* людина, що не належить до жадної церкви.
бéзмін *тат.* вага.
безпартійний *лат.* неприналежний до жадної партії.
бей, беґ *тур.* вищий достойник, намісник.
бейрáм *див. байрáм.*
бекéт *фр.* передня сторожа, *див. пікета.*
бекéша *мад.* рід довгої шуби.
белемніт[и] *гр.* чортів палець, скам'янілости вимерлих скоруп'яків.
белетрúстика *фр.* гарне письменство (вірші, оповідання, драми).

беллядóна *іт. бот.* Atropa belladonna вовча ягода.

бéля *нім.* міра паперу.

бельведéр *іт.* будинок з гарним видом.

бельетáж *фр.* середній поверх дому.

бéльфер *жид.* помічник учителя у Жидів.

бемóл *іт. муз.* значок *b*, що зниже кожний тон, перед яким стоїть, о половину тону.

бен *евр. і ар. в злож.* син.

бенґальські огні штучні, ріжнобарвні огні.

беневолéнція *лат.* прихильність.

бенедúкція *лат.* благословення.

бенефíс *фр. з лат.* дохід з вистави в користь автора; **бенефíція** церковні маєтки і дохід з них.

бензúна *ор. через ром.* легко запальний плин, що отримується як бічний продукт з земної ропи при виробі світляної нафти; **бензóль** водень угля.

бенкéт, банкéт *фр.* велике приняття, пир.

берат *тур.* грамота султана.

бергамóт *тур. через іт.* рід груші.

бéрдúш *лат. через поль.* широкий топір на довгім держаку, келеп, *галябарда.*

бéрдо *нім.* ткацький гребінь.

берíль *гр.* зелений дорогоцінний камінь з родини смараґдів.

бéркут *тат.* відміна орла.

берлúн *від нім. міста Берлина* повіз, карита; **берлúна** малий річний човен.

берлячі *нім.* зимові черевики з сукна, снігівці.

берсальєрі *іт.* стрільці в іт. війську.

берсéз *фр.* колисанка.
бес *фр.* [baisse] спадок курсу паперу.
бесáга *рум.* сакви.
бéстія *лат.* дикий звір, скотина; бестіялíзм здичіння.
бéтель *мал.* Piper betle L. східноіндійська ростина, її листи жують.
бетóн *фр.* дуже тверда мішанина піску, дрібних камінців та цементу.
бефéль *нім.* розказ.
бецúрк *нім.* повіт, повітовий уряд.
бешамéль *фр.* рід густого сосу.
бешлúк *тур.* турецький срібний гріш.
бешмéт *тур.* кафтан, верхня одіж.
бíба *лат.* піятика.
бібліоґрáф *гр.* учений, що займається бібліоґрáфією, ц. т. описом книжок, наукою про книжки; бібліомáнія збирання книжок без розбору; бібліотéка місце або будинок, де переховуються книжки; бібліотекáрь урядовець бібліотеки; бібліофіл запалений збирач книжок, книжник; біблія Св'яте письмо.
бібула *лат.* грубий папір, що втягає в себе вогкість (чорнило), промакальний папір.
бівáк *фр.* полевий табор під голим небом.
біґáмія *гр.* двоженство.
біґа[р], беґар *нім.* мотика.
біґос *нім.* страва з всіляких куснів м'яса.
біґотéрія, біґотúзм *фр.* св'ятенництво, пересадна побожність.
біжутéрія *фр.* вироби з дорогих металів і камінів, дорогоцінности.
бізóн *лат.* дикий віл, зубр.

білéт *фр.* карточка, квіток, посвідка; **білетéр** той, що продає або розділює карти вступу.
білíон *фр.* міліон міліонів.
білянс *іт.* (місячне або річне) зіставлення доходів і розходів, замкнення рахунків.
білярд *фр.* стіл до грання деревляними або кістяними кулями.
біль *анг.* проект закона, внесений в англійському парляменті.
біметалізм *лат.* подвійна, золота й срібна валюта.
бінóкль *фр.* рід далековиду для обох очей.
бінт *мос. з нім.* перев'язка.
біоґрáфія *гр.* опис життя, життепис; **біольóґія** наука про життя взагалі; **біоскóп** апарат, що виводить фотоґрафії в руху.
біплян *лат.* двупластовий літак.
біржа *лат. через нім.* місце, де збираються купці в торговельних справах.
біс *лат.* вдруге (повторити).
бісер *гр.* металеві нашивки й прикраси, перли.
біскуп *лат.-пол.*, **бішоф** *лат.-нім.* католицький епископ.
бісурмáн[ин] *ар.* магометанин, *згірдливо* поганець.
біфуркáція *лат.* розділення, розгалуження (гір, рік).
біфштик, біфштéкс *анг.* [beefsteak] добре набита й скоро припарена волонина.
біцúкль *анг.* [bicycle *чит. байсейклъ*] прилад до їзди на двох колесах, *росср, велосіпед.*
бішкóкт, бісквіт *фр.* тісточко з муки, цукру і яєць.

блам, блан, бла́ня *нім.* кожух.
бле́йвас *нім.* олов'яне білило.
блин *б.-рус.* млинець.
бліндá́ж *фр.* рід укріплення.
бліх *нім.* білення, білярня; **бліхтр** зверхня поволока, мана.
блю́до *ц. слав.* дорогоцінна миска, таріль.
блю́за *фр.* верхний одяг, сюртук.
блюсти́тель *ц.-слав.* доглядач.
блюф *або* **блеф** *анг.* обман.
бля́ґа *фр.* брехня, видумка.
блимá́ж *фр.* невдача, ганьба; **блямуватися** осмішитись, осоромитися.
блянке́т, бла́нок *фр.* лист паперу з рубриками для виповнення письмом; **бля́нко** *іт.* невиповнений вексель з підписом виставляючого; **бляш** *фр.* білило на лиці.
блясфе́мія *гр.* богохульство.
блят *нім* плита, покривка (на піч).
бля́ха *нім.* металева пластинка.
бл[ь]ок *фр.* 1. рухомий кружок, воротило; 2. складка паперу до віддирання; 3. хвилева спілка кількох партій; **бльокáда** облога; **бльокгáвс** *нім.* деревляне укріплення.
бльонди́н *фр.* білявий, русявий чоловік.
бóá *ам.* 1. [Boa constrictor] великанський вуждушитель; 2. довгий футряний ковнір.
бóбслє *анг.* подвійні саночки.
бовва́н *ор.* щось велике, неозначене; **божок.**
бóвля *анг.* окремо приладжене вино.
богдиха́н *монг.* титул китайського царя.
богéма *нім.-фр.* бездомний народ.
бодя́н *перс. див. бадіян.*

бойкóт *анг.* зірвання всяких зносин як спосіб боротьби.

бокáл *фр. через моск.* чарка, пугар.

бокс *анг.* кулачки; **боксéр** дужаник; залізне ручне оружжя з гострими кінцями.

болéро *есп.* 1. народній еспанський танець з *кастаніетами;* 2. рід жіночого станика.

болéта *іт.* посвідка.

бóлюс *лат.* глина вживана в лічництві.

бóмба *фр. з гр.* залізна куля, наповнена вибуховою матерією; **бомбáрда** старинна гарматка; **бомбардíр** старший артилерист; **бомбардóн** велика труба.

бомбáст *анг. з гр.* напушеність; **бомбастúчний** напушений, надутий, пересадний.

бон *анг.* уповажнення до виплати, банкнот.

бóна *лат.* вчителька дітей.

бонбóн *фр.* цукорок.

бóнза *яп.* китайський і японський св'ященник.

боніфікáція *лат.* відшкодовання.

бонмó *фр.* дотепний жарт; **бонтóн** добрий тон.

бóра, бóрва, борвíй *гр.* сильна буря, північний вітер на Адрійському й Чорному морі.

бoрáкс *перс.* сполука борового квасу з натроном, уживається в лічництві.

бóрґіс *фр.* друк більший як петіт, а менший від корпуса.

борд, борт *фр.* край корабля.

бордó *фр.* 1. темно-червона краска; 2. рід червоного вина.

бордю́р[а], бóрта *фр.* обрубок, прикраси на краю одежі, обріжок.

бостóн *од міста Бостон* 1. гра в карти; 2. рід танця.

бóт[ик], ботóк *фр.* черевик.

ботáніка *гр.* наука про ростини; **ботанізувати** збирати ростини.

бош *фр.* лайлива назва Німців у Французів.

бóя *див. бáкен.*

брáво *іт.* славно; **бравýра** відвага; *муз.* незвичайна вправа.

брáга *нім.* 1. осід при виробі горівки; 2. напиток із солоду й хмелю.

бразóліп *від назви держави Бразúлія* Sandalum album дерево, з якого роблять краску.

брактеат *лат.* бляшаний гріш, битий з одного боку.

бракувати *нім.* вибирати по ґатункам, сортувати.

брамáн, брамíн *санс.* св'ященик індійського бога Брами; **браманізм** індійська релігія.

брáндер *нім.* корабель призначений до підпалу ворожих кораблів; **брáндмавер** мур між двома будинками; **брандмайстер** *або* **-майор** начальник огневої сторожі.

брáнжа *фр. через нім* відділ, звання (аптекарська); начальство.

браслéт, брансолéта *фр.* прикраса на руку, наручник.

брахікефáл *гр.* короткоголовець, чоловік з круглою головою; **брахільóґія** *грам.* стягнення речень.

брéве *іт. з лат.* папський лист; **бревіяр** служебник католицьких св'ященників.

брезе́нт *гол.* парусина, якою прикривають палубу корабля.

брельо́к *фр.* дармовіс при ланцюшку від годинника.

бреш *фр.* вилім у мурі, пролом, вирва.

бретна́ль *або* **бритна́ль** *нім.* [Brettnagel] більший цв'ях.

бриґа́да *фр.* відділ війська, зложений з двох полків; **бриґаді[є́]р** командант бриґади.

бриґ[анти́на] *іт.* невеликий двомаштовий корабель.

бри́ка, бри́чка *іт. через пол.* легкий, півоткритий віз.

бри́кель, бри́кля *нім.* листовка при шнурівках.

брилювати *фр.* виріжнюватися; **брилянт** гладжений діямант; **брилянти́на** 1. рід блискучої матерії; 2. масть на волосся.

бри́ндзя *рум.* сир з овечого молока.

бріке́т[а] *фр.* цеголка з вугля або торфу.

бро́вар *нім.* пивоварня.

бро́внінґ *анг.* рід пістолі.

брока́т *фр.* тяжка шовкова матерія в цвіти.

бром *гр.* хемічна матерія, уживана в лічництві.

бро́нз[а] *іт.* сплав міди й олова або цини; **бронзова епоха** доба після камінної, коли всілякі предмети робилися з бронзи.

бронхі́т[іс] *гр.* запалення бро́нхіїв ц. б. звивів, що лучать дихавку з легкими; **бронхото́мія** вставлення штучної дихавки до горла.

бро́ш[ка] *фр.* спинка до придержування одягу під шиєю.

брошу́ра *фр.* невелика книжечка, метелик; брошурувати зшивати книжку аркуш до аркуша.
бру́дершафт *нім.* побратимство.
брук *нім.* поміст, вимощення (дороги).
брулі́он *фр.* зшиток до писання на брудно, чорновик.
брунé́т[ка] *фр.* чорнява, смаглява людина.
бру́ствер *нім.* насип стрілецького рова.
брута́льний *лат.* грубий, дикий, неотеса.
бру́тто *іт.* вага товару разом з опакованням.
бугі́р *тур.* горбок; сильний вітер.
бу́да *нім.* накриття (воза), колиба, дімок.
буд[д]аї́зм *або* **будді́зм** *санс.* релігія, основана Буддою, поширена сьогодні в Індіях, Сіямі, Тибеті, Китаю й Япані.
бюджé́т *анг.* зіставлення доходів і розходів.
будуа́р *фр.* гарно прибрана жіноча кімната.
бузá́ *тат.* напиток із вівсяної і просяної муки; сіль.
буздига́н *тур.* булава, відзнака.
бузу́р *тат.* нечищена сіль.
бу́йвіл *лат.* Bos bubalus відміна вола.
бу́кель *див.* *пукель.*
букé́т *фр.* в'язанка цвітів, китиця.
букіні́ст *фр.* торговець старими книжками.
буко́ліка *гр.* вірш з пастушого життя.
буксі́р *гол.* причал.
бу́кш[а] *нім.* насада, окуття.
букшпа́н *лат.* *через нім.* Buxus sempervirens рід городової ростини.
булавá́ *тур.* гетьманська відзнака.

булáт *тур.* широка турецька або перська шабля, сталь.
булíон *фр.* м'ясний вивар, росіл.
бýл[л]я *лат.* папська грамота.
буль *анг.* бик; спекулянт на біржі.
бульвáр *фр.* [boulevard] широка вулиця, обсаджена з обох боків деревами.
бульдóґ *анг.* анґ. порода псів, британ.
бумазéя *фр.* легка бавовняна матерія, бархан.
бумеранґ австралійська закривлена палка до кидання.
бунд *нім.* союз.
бýнда *мад.* довга опанча.
бýнкер *анг.* [*чит. бенкер*] місце під вугілля на кораблях.
бунт *нім.* 1. в'язка, вінок; 2. повстання.
бунчýк *тур.* визолочене деревце, закінчене кінським хвостом, відзнака вищого турецького достойника, на Україні відзнака гетьмана.
бурґ *нім.* замок; бур[ґо]містр посадник міста, городський голова, староста.
бýрдá 1. *фр.* сварка; 2. *тур.* мутний напиток.
бурдéль *іт.* публичний дім, бордак, бандур.
буржуá *фр.* заможний (французький) горожанин середнього стану; буржуáзія [bourgeoisie] міщанство, посідаючі верстви в противенстві до робітників.
бурлéска *фр.* жарт зі співами й танцями.
бурнýс *ар. через фр.* рід плаща.
бýрса *лат.* заведення, де живуть семінаристи або загалом учні.

бурундýк *тур.* линва при парусі.
бурш *нім.* член товариства німецьких студентів, буршеншафту.
буршти́н *нім.* янтарь, скаменіла живиця.
бусóля *фр.* *див. компáс.*
бутафóр *іт.* театральний художник, що підготовляє всі речі, потрібні до вистави.
бутéлька, бýтля *фр.* пляшка, бутилка.
бутонéрка *фр.* дірка від ґузика при сурдуті.
бýфер *анґ.* подушка на пружинах, тарелі на пружинах між ваґонами.
буфéт *фр.* [buffet] стіл або кімната для переховання закусок і напитків, гостинниця.
бýфи *фр.* рукав жіночого одягу, розширений в горі або в долині, відповідно до моди.
буфонáда *фр.* комічна вистава; зарозумілість.
бухгáльтер *нім.* книговод; бухгальтéрія книговодство, наука про ведення рахункових книг.
бýхта *нім.* залив, затока.
буш *нім.* *ґеоґ.* чагарник.
бýшель *анґ.* англійська міра, корець.
б'юджéт *див. бюджет.*
б'юлети́н *фр.* [bulletin] коротке звідомлення (про стан здоровля недужого).
б'юрó *фр.* [bureau] стіл до писання, б'ю́рко; контора, уряд; б'юрокрáт урядовець, що надто гостро придержується порядків і приписів урядових; б'юрокрáтія, б'юрократи́зм урядництво, надмірний вплив урядничої верстви на ведення держави.
б'юст *іт.* погруддя, горішня частина тіла, груди.

В.

вабáнк *фр.* гра о цілий банк, ризиковна гра.
вавилóнська вежа *сир. від м. Вавилону обр.* помішання, мішанина (мов).
ваґабýнд[а] *лат.* волокита; **ваґáнт** середновічний вандрівний студент.
ваґóн *анг.* залізничий віз.
вáдія *лат.* застав, гроші, які складається при угоді для певности додержання умови.
вáза *лат.* посуда; **вазóн[ок]** посудина на цвіти.
вазелін *див. васеліна.*
вакáнс[ія], вакáнція *лат.-фр.* вільне необсаджене місце (в уряді); **вакáнтний** незанятий, вільний; **вакáція** час вільний від занять, *ферії;* **вáкуум** порожне місце.
вáкса *нім.* смаровило, масть до обуви.
вакýф *тур.* нерухомий маеток магомеданських церков и шкіл.
вакханáлія *див. бакханалія.*
вакцинáція *лат.* щіплення віспи на корові, добування коров'янки.
вáлах *од імені волох* кастратор; очищений кінь; **валашáти** очищувати.
валеріяна *лат.* [Valeriana off.] оверян, чортове ребро, вживається в лічництві.
валéт *фр.* хлопець у картах, нижник.
вáлі *тур.* турецький намісник.
валіз[к]а *фр.* ручна скринка.
валюта *іт.* вартість векселя, курсова вартість грошевих знаків, монетарна стопа; **вальвáція** *фр.* оцінка, означення вартости.

валь[д]шнéп *нім. через мос.* бекас, слонка.
Валькирії *нім.* богині війни, що відпроваджували вбитих героїв до неба, **Вальгалі.**
вальóри *лат.* цінні папери.
вальс, *гал.* **вáлець** *фр.-нім.* скорший кручений танець і музика до нього.
вальторніст *нім.* музикант, що грає на вальтóрни ц. т. мисливській трубі.
вальцувáти *нім.* притискати тяжким валком (вальцем), пропускати (залізо) через вальці.
вампíр *іт.* 1. лилик; 2. упир; 3. лихварь.
вандалізм *од герм. племени Вандалів, що зруйнували в 455. р. н. Хр. цілий Рим* дикість, наклін до нищення, варварство.
ванíлія *есп.* [Vanilla aromatica] пахучий корінь з південно-американської ростини.
вáнна *нім.* велика подовгувата посуда на воду до купання, купіль.
вапоризація *лат.* парування.
варвáр *гр. перв.* чужинець; лютий, кровожадний чоловік; дикун; **варваризм** помилка проти духа мови, зворот перенятий з чужої мови; **варварство** нелюдськість, кровожадність.
варіáнт *лат.* більша або меньша відміна того самого твору (рукописи); **варіяція** переміна, відміна; *муз.* инньше виконання тої самої теми; божевілля.
варнáк *сиб.* біглець з сибірських тюрем.
варрáнт *анг.* гарантія, посвідка за зложений крам, яка управнює до затягнення позички.
варстáт *нім.* робітня, знаряд.
варцáби *чес.-нім.* гра на варцáбниці, таблиці з 64ма полями як при шахах.

Варя́ги *герм.* норманське племя знане з старої історії Руси.

васа́ль *кел.* *ленник*, голдівник; **васа́льний** ленний, підвладний.

васелін[а] *фр.* товщ, який одержується при чищенню нафтової ропи.

васили́ск *лат.* змій, ящурка.

ва́та *нім.* чесана вовна.

ватерклльозе́т *анґ.* виходок зроблений так, що вода забирає всю нечистість.

Ватика́н *лат.* папська палата на ватиканській горі, папський двір, папство.

ва́феннас *нім.* дозвіл носити оружжя; **ва́фенрок** салдатська блюза.

ва́флі *нім.* тонке, сухе печиво в виді табличок.

вахля́р *нім.* холодільник, віер.

вахма́йстер, вахмістр *нім.* підофіцер.

ве́ба *нім.* найтонше льняне полотно.

веґетарія́нець *лат.* той, що не їсть м'яса; **веґетаріянізм** поздержливість од м'яса; **веґета́ція** ростинність; **веґетувати** животіти.

веде́та *фр.* чати, передова сторожа.

везеру́нок *нім.* образ, портрет.

везир *ар.* турецький міністер.

везікато́рія *лат.* майка, рід хруща; еспанський плястер.

ве́ксель *нім.* письменно вобов'язання в правно приписаній формі до заплачення означеної суми в означенім місці і часі на річ згаданої там особи; звір, на якому пишеться вексель.

велін[**о́вий**] *фр.* тонкий і гладкий папір, подібний до перґаміну.
велю́р *фр.* рід оксаміту.
вельве́т *анґ.* бавовняний оксаміт.
вельо́н *фр.* жіноча заслона на лице, серпанок.
вельосипе́д, вельоципе́д *фр.* самохід, колесо до їзди, ровер; **вельосипеди́ст** наколесник.
ве́на *лат.* жила.
венде́тта *іт.* кровава пімста у Корсиканців.
венери́чний *від імени лат. богині любови Венери* половий недуг, пранцюватий.
ве́нта *фр.* продаж на добродійні цілі; *есп.* гостинниця.
вентиля́тор *лат.* прилад для відсвіження воздуха; **вентиля́ція** провітрювання воздуха; **венти́ль** накривка, клапа.
вера́нда *есп.* прибудований присінок, звичайно отворений з переду, ґанок, рундук.
верба́льний *лат.* словний, дослівний; **вербальна нота** нота передана устно.
вербувати *нім.* затягати до війська, намовляти; **вербу́нок** бранка, затяг.
ве́рва *фр.* запал, огонь, одушевлення.
верди́кт *анґ.* присуд суддів (присяжних).
верифіка́ція *лат.* справдження (виборів).
верк *нім.* складові частини машини (годинника); окремі части укріплень.
ве́рмут *нім.* вино на полині.
верпі́кс *фр.* живичний плин, уживаний до забезпечення предметів перед зіпсуттям, покост.

веро́ніка *лат.* [Veronica off.] *бот.* безверпіки, розходник.

версифіка́ція *лат.* віршування; **ве́рсія, ве́рзія** оповідання якої небудь події, відміна в передачі події.

верста́ти *гол.* укладати черенки в стовпці або сторінки.

вертика́льний *лат.* прямовий, прямовісний.

верф *гол.* місце, де будується й направляється пароплави.

Веста́лька *лат.* дівчина, що стояла на службі богині Вести й берегла її св'ятого вогню; *взагалі* скромна, чиста дівчина.

вестібу́л *лат.* передсінок, сіни.

ветера́н *лат.* вислужений салдат; *взагалі* чоловік досвідний і заслужений у своїм заводі.

ветерина́р *лат.* лікарь од звірят; **ветерина́рія** школа для ветеринарів, наука про лікування звірят.

ве́то *лат.* заборона, заказ.

ви́жел *мад.* порода пса.

високо́сний *ц. слав. з гр.* переступний (рік).

ви́трих *нім.* гачок до отвирання замків без ключа.

вібра́ція *лат.* дрожання.

віват *лат.* хай живе!

вівісе́кція *лат. мед.* краяння живих звірят для розслідів.

віде *лат.* диви; **віді** бачив.

віґвам *ам.* шатро півн. ам. Індіян.

віґи *анг.* англійське поступове сторонництво.

віґіля́ція *лат.* надзір, стороження.

віза *лат.* посвідка посольства або консуляту на паспорті; **візаві** [vis à vis] *фр.* проти себе.
візантинізм *лат. од назви м. Візантія* лицемірство, б'юрократизм.
візйт[а] *лат.-фр.* відвідини, гостина; **візита́ція** оглядини (школи); **візит[ів]ка** карточка з іменем і назвищем.
візір *фр.* 1. дротяна заслона при шоломі; 2. мушка на стрільбі.
візія *лат.* привид; **візувати** стверджувати (паспорт).
віка́р[ій] *лат.* заступник (єпископа), сотрудник; **апостольський в.** духовний повновласник папи.
вікінґи *ск.* середновічні скандинавські морські розбійники-удальці.
віко́нт *фр.* дворянський титул в Анґлії і Франції, посередній між графським і баронським.
вікт *лат.* харч; **віктуа́ли** харчі, припаси поживи.
вікто́рія *лат.* побіда.
віла *срб.* русалка у сербів.
вілеґіяту́ра *або* **віледжіяту́ра** *іт.* літний відпочинок, побут на селі.
вілія *лат.* навечерря (Різдва)
віл[л]а *іт.* дімок на літний побут, дача.
віляє́т *тур.* назва турецької области.
вінда *нім.* прилад до підношення в гору тягарів або людей.
віндика́ція *лат.* домагання звороту власности.
він[і]є́т[к]а *фр.* рисунок для прикраси книжки або окладинки, стрійна напись.

вінкель *нім.* столярський знаряд до міряння прямих кутів.

вінт *нім.* 1. *див. квінт;* 2. рід ігри в карти.

віоліна *іт.* скрипка; **віоля** рід скрипки, більшої як звичайна, а меньшої як чельо; **віольончеля** малий бас.

віра *ст.-рус. з герм.* грошева кара за вбинство й иньші провини в давній Руси.

вірилїст *лат.* посол, що входить до сойму або до парляменту на основі особистого права.

віртуоз *іт.* мистець (музика).

віскі *анг.* [whisky] в Анґлії і Америці горівка з жита.

вісмут *лат.* крихлий металь червонаво-сіро краски.

віст *анг.* рід ігри в карти на чотирі особи.

Віта танець *лат.* падавка; **віталізм** живучість, життєва сила; **вітальний** життєвий

вітраж *фр.* вікно, на якім розмальовано образи св'ятих; **вітрина** виставове вікно, шафка за склом, де виставляються предмети до оглядання.

вітріоль *фр.* сіркова сіль; **в.** заліза сірка заліза, купервас; **вітротипія** фотоґрафія на склі.

віц *нім.* дотеп, сміховинка.

віце- *лат. перед другими словами тільки в застуиник* віцедиректор, (віцекороль Еґипту), другий з ряду.

віядукт *лат.* міст понад долинами, багнами, улицями то що.

воаль *фр.* рід легкої матерії; **воаль[ка]** *д вельон.*

водевіль *фр.* [vaudeville] комедія легкого змісту зі співами.

воєвода *ц.-слав.* начальник військ; назва молдавських та волоських князів.

вокабули *лат.* чужомовні слова з перекладом на рідну мову; **вокальний** голосовий, співний; **вокалізація** *грам.* переміна шелестівок у голосівки.

вокзал *мос. з анґ.* двірець залізниці, станція.

волхв *ц.-слав.* мудрець із Сходу, маґ.

волюм[ен] *лат.* том, частина; об'єм; **волют** слимакувата прикраса на головці стовпа.

волянт *фр.* пилка до підбивання; легкий візок.

воляпік [волапюк] *анґ.* міжнародня штучна мова, уложена в 1880. р. Шляєром.

вольонтер *фр.* доброволець; безплатний помічник.

вольт[а] *фр.* 1. одиниця електричної сили; 2. вручний оборот; **вольтаметер** прилад до міряння сили електричних токів; **вольтижер** линвоскок, зручний ґімнастик.

вольтеріянець *від імени фр. фільософа Вольтера* вільнодумець.

вомбат *анґ.* [Phascolomys w.] звіря з родини торбунів.

вотант *лат.* член судового трибуналу з правом голосу; **вотум** голос, постанова (зборів), гадка; обіцянка.

вояж *фр.* подорож; **вояжер** подорожник.

врак *анґ.* розбитий корабель.

вульґарний *лат.* простий, простакуватий.

вулькан *од імені лат. бога огня Вулькана* гора, що викидає з себе вогонь; **вулька**

вульканізм наука про повставання й ділання вульканів.

в'юк *тур.* клунок.

Г.

габá *ар.* грубе, біле сукно, плахта.

габілітáція *лат.* університетський іспит на доцента.

габіт *фр.* ряса.

гавáна *від м. Гавана на Кубі* рід циґар.

гáвань *гол.* пристань.

гавáрія *див. аварія.*

гаубиця *чес.* коротка скорострільна гармата.

гáвельок *анг.* мужеська нагортка.

гáвитбух *нім. торг.* головна книга; **гáвитваха** головна сторожа.

гаґіоґрáфія *гр.* описи життя св'ятих; **гаґіольоґія** наука про св'яті речі й життєписі св'ятих; **гаґіомáх** противник почитання св'ятих.

гáдес *гр.* у Греків бог підземного світа, *звідси* підземний світ, пекло, *ад.*

газáрд, азáрт *фр.* пробовання щастя, небезпечна, ризиковна гра, відвага, запал.

гайдамáка *тур.* український повстанець проти поляків у XVIII. ст.

гайдýк *тур.* угорський піхотинець, служебний при дворі; рід танцю.

гакбóрд *анг.* горішний край керми корабля.

галювати *нім.* тягнути судно проти води.

галюцінáція *лат.* змислова улуда, омана, привид.

га́ля *нім.* велика заля, передсінок.
галяба́рда *нім.* стара збруя, рід списи із топірцем, келеп.
га́льба *нім.* кварта, пів літра.
гальт *нім.* стій, стань.
гальшту́к, галсту́к *нім.* хустина на шию, нашийник.
гама́к *фр.* висячий лежак, який прив'язується між двома деревами.
гамалі́я *тур.* невільник, робітник.
ганґа́р *фр.* шопа (на літаки), возівня.
га́ндель *нім.* торговля.
га́ниж, ганус *див. анис.*
га́рас, га́рус *від м. Арра у Франції* рід тканини, волічка.
гара́ч *тур.* дань, податок.
гаре́м *ар.* у магомедан будинок, де проживають жінки.
гаркебу́з *нім.* гаківниця, самопал.
гармонізувати *гр.-лат.* добирати тонів, годити; **гармо́ніка** наука про згідність тонів; рід музичного інструменту; **гармоні́чний** згідний, звучний; **гармо́нія** лад, згода; згідність тонів.
Гарпаґо́н *гр. від імені героя в комедії Мольєра* скупий, скнара.
Га́рпії *гр.* жіночі потвори з кігтями, *звідси* лихі жінки.
гарпу́н *анг.* гак на мотузку, який кидається при ловлі великих морських риб.
гару́спекс *лат.* ворожбит, що ворожить з кендюха офірних звірят.
гарца́п *нім.* коса, яку колись носили мущини.

гáспед, гáспид *гр.* їдовитий змій; чорт.
гафт, гапт *нім.* вишивка; **гáфтка** спинка.
гаціéнда *есп.* земельна посілість, хутір.
гашé *фр.* сікане м'ясо.
гашіш *ар.* усипляюче средство з індійських конопель.
гебан *гр.* [Diospyrus ebonum] дерево темної краски.
гебраїка *евр. через гр.* наука про евр. народ.
гевристика *гр.* штука винаходів, метод наука при помочі питань.
геґемóнія *гр.* верховодство, перевага одної держави над другою.
гéджра *ар.* утеча Магомеда із Мекки до Медини в 622. р. по Хр., початок магомеданської ери.
гедонізм *гр.* фільософічний погляд, що найвище добро на землі, це розкіш, і тому треба її уживати.
геéнна *гебр. через гр. і ц.-слав.* пекло.
гей-лейф *анг.* [high-life] великопанський світ.
гекатóмба *гр.* жертва із 100 волів, масове убійство.
гексамéт[е]р *гр.* рід вірша, що складається із шести стіп [складів].
гектáр *гр.* міра поверхні = 100 арів; **гекто-** сто, *при мірах* сто разів більший; **гектоґраф** прилад, що дає більше відбиток письма або рисунку; **гектолітер** 100 літрів.
геленізм *гр.* усе, що дотикає греків
гéлер *нім.* сотик, $^1/_{100}$ корони.
гелікóн *од гр. гори Гелікон, де проживали Музи* велика труба на п'ять октав.

геліоґра́ф *од гр. бога сонця Геліоса* прилад, що записує довготу й степень ясности сонця; прилад до фотоґрафовання сонця; **геліоґра́фія** наука про сонце; *див. фототи́пія;* **геліоме́тер** прилад до міряння проміру сонця; **геліоско́п** сонішний далекогляд; **геліоста́т** прилад, що звертає сонішні проміння в одно місце; **геліотро́п** 1. сонішне зеркало; 2. зеленкуватий мінерал з роду хальцедона; 3. фіолетна краска від краски цвіту Heliotropium peruvianum.

гель *лат.* дуже легкий ґаз.

гельмінти *гр.* глисти.

гельо́ти *гр.* невільники в Спарті; *взагалі* невільники, раби.

гемати́н *гр.* кровні тільця; **гемати́т** окись заліза, руда заліза; **гематольо́ґія** наука про кров.

гемі- *гр. пів-* (гемісфера).

гемоґльобін *гр.* білковина; **гемор́ой, гемор́оіди** почечуй, уплив крові із жил коло відходової кишки.

гендіке́п *анґ.* рід кінських перегонів.

гептаґо́н *гр.* семикутник; **гептаме́тер** вірш із сімох стіп; **гептахо́рд** семиструнна ліра; скаля з семи тонів.

Гера́кль *гр.*, **Ге́ркулес** *лат.* грецький народній герой, символ мужеської сили, силач.

гера́льдика *н. лат.* наука про герби; **геральди́чний** гербовий; **герб** відзнаки дворян, міст, країв і держав; **гербарь** зільник; **гербаризувати** збирати ростини для гербаря; **гербо́вник** книжка з описом і списом дворянських гербів.

ґербата *лат.-кит.* чай.

ґерезія, ґеретик *див. єресь;* бешкет.

ґерма *гр.* стовп з погруддям богів.

Ґермандада *есп.* братство; св'ята Г. церковна поліція з часів інквізиції.

гермафродит *гр. од імені гр. богів Гермеса й Афродити* людина з прикметами обох полів, двоснастий.

ґермелін *лат. через нім.* горностай.

герменевтика *гр.* пояснення св'ятого письма.

герметичний *од імені гр. бога купецтва Гермеса* щільний, добре зачинений.

герой *гр.* грецький півбог; людина, що визначилася великими подвигами; головна особа в романі, поемі, драмі і т. д.; лицарь; **героїзм, геройство** відвага, сміле діло.

герольд *нім. з лат.* вістун, оповісник, середньовічний дворський урядовець, що проголошував публично монаршу волю (війну); знавець дворянських гербів.

Геростра́т ефеський Грек, що в 356. р. п. Хр. спалив славну св'ятиню Діяни, щоби зробитися славним; *звідси* Геростратова слава слава добута зрадою або шкодою на власнім народі.

ґерцоґ *нім.* князь.

гетера *гр.* грецька повія; розпусниця; **гетеризм** невпорядковані полові зносини.

гетерогенія *гр.* відмінність, відрубність.

гетьман *нім.* начальник козацького війська; полководець у польському війську.

гигієна *гр.* наука про береження здоровля; ги-

ґієнічний відповідаючий вимогам гиґієни, здоровий.

гйдра *гр. міт.* потвора, в якої на місце відрубаної голови виростали дві, *звідси* всяке лихо, яке не можна знищити; водний вуж.

гимн *гр.* славословна пісня.

гіґрольоґія *гр.* наука про вогкість воздуха; **гіґрометер, гіґроскоп** прилад, що виказує й вимірює вогкість у воздусі.

гідальґо *есп.* дворянин.

гідравліка *гр.* наука про рухи течій; водне будівництво; **гідрант** прилад до вибирання води з водопроводів (для сикавок); **гідрат** сполука водня з окиссю металю; **гідроґрафія** наука про моря, озера й ріки; **гідродинаміка** наука про рухи, тиснення та рівновагу течій; **гідрольоґія** наука про склад вод; **гідромантія** вороження з води; **гідрометер** прилад, що означує тягар, густоту, скорість та силу течій; **гідропат** лікарь, що лічить водою; **гідростатика** наука про рівновагу й тягар течій; **гідротерапія** водолічництво; **гідрофобія** *мед.* водобоязнь, скаженина.

гієна *гр.* рід хижого звіряти.

гієрарх *гр.* голова духовенства; **гієрархія** загал церковних чинів і титулів.

гієроґліф *гр.* образове письмо старих Єгиптян.

гільза *нім.* бляшанка на набій (рушниці); паперова трубка на циґара.

Гіменей *гр.* у Греків бог подружжя, *звідси* подружжя.

гіпе́рболя *гр.* прибільшення; *мат.* рід крівої лінії.
гіперборе́йці *гр.* казочні народи, що мали жити на далекій півночі.
гіпер- *гр.* понад; **гіпере́мія** надмірний наплив крови; **гіперпроду́кція** виріб понад запотребовання; **гіпертро́фія** незвичайний розвій якогось орґану в тілі.
гіпно́з[а] *гр.* штучний сон, спроваджений маґнетичним впливом одної особи на другу; **гіпнотизе́р** людина, що вміє **гіпнотизувати**, усипляти; **гіпноти́зм** об'яви гіпнози, наука про гіпнозу.
гіподро́м *гр.* місце для кінських перегонів, біговисько, циркова арена.
гіпокри́зія *гр.* нещирість; **гіпокри́т** нещирий, лукавий.
гіпопота́м *гр. зоол.* річний кінь.
гіпоте́за *гр.* заложення, здогад.
гіпоте́ка *гр.* правна інституція, що забезпечує права власника або иньших осіб до недвижимости; гроші забезпечені на недвижимости; закладна.
гіпотену́за *гр. мат.* протипрямка, найдовший бік прямокутного трикутника.
гіпотети́чний *гр.* щось, про що можна тільки здогадуватися; непевний.
гіпохо́ндрик *гр.* склінний до гіпохондрії; хорий на селезінку.
гіпсоме́трія *гр.* міряння висоти.
гісте́рія *гр.* нервова недуга у жінок.
гістольо́ґія *гр.* наука про тканки і клітинки в тілі.

гіяліт *гр.* мінерал з родини опалів; **гіялюрґія** виріб скла.
гійтус *лат.* роззів, коли зійдуться в мові дві голосівки; недостача.
гіяцінт, гіякінт *гр. бот.* рід цвіта.
глаголиця *ц.-слав.* найстарше слав'янське письмо.
глейт *див.* *ґлейт.*
гобой *фр.* деревляний духовий інструмент.
гокус-покус [*лат.?*] чарівні знаки й штуки.
голд *нім.* *через поль.* чолобитня.
гомар *фр.* морський рак.
гомеопатія *гр.* система лічення недуг ліками, які у здорових викликали б таку саму недугу.
гомеричний *від імені Гомера обр.* загальний і голосний (сміх).
гомілетика *гр.* наука духовного проповідництва; **гомілія** проповідь, пояснення біблійного тексту.
гомонім *гр.* слово, що має ріжне значіння.
гомруль *анг.* самоуправа, якої добиваються Ірляндці.
гомстед *анг.* в північній Америці частина маєтку, якої не вільно нікому відібрати.
гомункулюс *лат.* у Фавсті Ґетого штучно створений чоловік, чоловічок.
гонведи *мад.* угорська красва оборона.
гонор *лат.* честь, достоїнство, добре ім'я, почесть; **гонорар** винагорода за (умову) працю.
гопліт *гр.* тяжко узброєний вояк у старинних Греків.
гор[е]н *нім.* пальовисько (в кузні), піч (у гуті).

горизо́нт *гр.* виднокруг, овид; світогляд; **горизонта́льний** поземий.

горні́ст *нім.* трубач, сурмач.

гороско́п *гр.* віщовання долі чоловіка по положенню звізд підчас його уродин.

горсе́т *див. корсет.*

горте́нзія *лат.* японське деревце Hydrangea hortensis і цвіт його.

гос *фр.* [hausse] звишка курсу паперів.

госпіта́ль *див. шпиталь.*

госпіта́нт *лат.* слухач університетських лекцій як гість; **госпітувати** відвідувати; робити візитацію.

го́стія *лат.* у католиків: хліб, яким причащаються.

готе́ль *фр.* гостинниця, заїзний дім.

гоф *нім.* двір, *в злож.* надворний (гофмайстер).

грама́тика *гр.* наука про мову; **гра́мота́** [урядове] письмо.

граф, графа *див. ґраф, ґрафа.*

греве́т *фр.* рід тканини.

греці́зм зворот, запозичений з грецької мови.

григорія́нський календар уживаний сьогодні календар, зреформований папою Григорієм XIII у 16-ім столітті.

губе́рнія *фр. див. ґубернія.*

Гуґено́ти приклонники релігії Кальвіна у Франції.

гумані́зм *лат.* напрям у літературі, що вважає старинну грецьку та римську літературу, штуку та науку за найкращий предмет для розвою й образовання нашого духа; відродження в зах. Європі в XIV—XVI. в.;

гуманіст приклонник гуманізму; людина образована на старинних взірцях; **гуманітáрний, гумáнний** прихильний до людей, людяний, чоловіколюбний.
гýмбуґ *анґ.* брехня, мантійство.
гýмор *лат.* настрій, вдача; веселість, дотеп; **гуморéска** коротке смішне оповідання; **гумористи́чний** смішний, веселий, дотепний.
гýмус *лат.* плодюча земля.
гураґáн *кар.* страшна буря з вітром.
Гýрія *перс.* прислуга в раю Магомеда; *звідси* гарна дівчина.
гýрра *нім.* наперед, славно.
гусáр, гузар, гусари́н *мад.* легко узброєний військовий їздець.
Гуси́ти приклонники чеського реформатора Гуса, якого як еретика спалили на кострі 1415. р.
гýта *нім.* фабрика скла або металів.

Ґ.

ґабінет *фр. див. кабінет.*
ґабльóт[ка] *фр.* вітрина.
ґавóт *фр.* рід танця.
ґаврóш *фр.* уличник.
ґаґáт *гр.* чорний, блискучий камінний вуголь, з якого роблять прикраси, *джет.*
ґáжа *фр.* платня, пенсія.
ґаз *фр.* воздушне світляне тіло; **світляний ґаз.**
ґáз[а] *іт.* тонка прозорчаста матерія зі шовку.
ґáзда *мад.* хазяїн, господарь.

ґазе́ля *ар.* 1. рід антильопи; 2. форма арабських ліричних віршів.

ґазе́та *фр.* часопись, щоденник.

ґазоме́тр *фр.* ґазомір, прилад до міряння, кількo ґазу вискітилося.

ґазо́н *фр.* травник, мурава.

ґалені́т *гр.* руда олова.

ґале́ра *фр.* в середновічних часах весловий корабель, каторга; **ґале́рія** хідник при будинках; ряд кімнат, в яких переховується образи й статуї; *в театрі* місця над льожами.

ґале́та *фр.* морський сухар.

ґаліка́нський *від назви старинної Франції Ґалія* католицький костел у Франції; **ґаліци́зм** зворот з французької мови; **ґал[ь]ома́н** пристрастний приклонник французчини.

ґа́ля *есп.* св'яточний стрій.

ґаляктоме́тер, ґаляктоско́п *гр.* прилад до міряння скількости води в молоці.

ґаля́н *фр.* любовник; **ґалянтері́йні товари** вироби для прикраси з металів, кости, скла і т. д.; **ґалянте́рія** ввічливість у поведенню (з жінками); **ґаля́нтний** надзвичайно ввічливий супроти жінок.

ґаляре́та *лат. через нім.* студенець (з м'яса, риб, овочів).

ґальвані́зм *од імені проф. Ґальвані* електричність, що повстає через зіткнення двох ріжнородних металів (цинку й міди); **ґальванізувати** електризувати при помочі ґальванічного току; **ґальваноме́тер** прилад до

міняння сили й напряму ґальв. току; **ґальванопляєтика** докладне відтворювання металів при помочі ґальванічного току.
ґальман *гр. мін.* цинкова руда.
ґальон, галон 1. *фр.* золоте або срібне обшиття; 2. *анґ.* англійська міра = $4^1/_2$ л.
ґальоп *фр.* найскорший біг коня; **ґальопада** побіг; **ґальоп[ка]** дуже скорий танець у такт $^2/_4$.
ґама *гр.* безперервний ряд тонів октави.
ґамаші *фр. днв. камаші.*
ґанґлій *гр.* нервовий вузол, осередок, з якого розходяться нерви.
ґанґрена *гр.* розклад тканок тіла; рана.
ґанок *нім.* присінок, рундук, веранда.
ґарантія *фр.* порука, забезпечення
ґардероба *фр.* кімната для перебирання й перехування одежі; одіж.
ґардіна *нім. з іт.* занавіса на вікно.
ґармонд *фр.* корпус, рід друкарських черенок.
ґарнізон *фр.* залога, військо; **ґарнірувати** прибирати (одіж), прикрашувати; **ґарнітур** добір однородних форм річей (меблів, столового накриття, убрання).
ґарота *есп.* кара смерти через удушення залізним обручем.
ґарсон *фр.* [garçon] хлопець до обслуги (в гостинницях).
ґастричний *гр.* жолудковий, черевний; **ґастрітіс** нестравність; **ґастрономія** штука приладжувати смачні страви.
ґастроль *фр.-нім.* гостинний виступ (в театрі).
ґатунок *нім.* рід, відміна.

ґвардія, ґарда *фр.* [garde] прибічна сторожа володарів, добірне військо; **ґвардіян** сторож; настоятель монастиря.

ґвер *нім.* рушниця.

ґвинт *нім.* скрут на шрубі, шруба.

ґейзер *ісл.* джерело гарячої води, що б'є в гору.

ґейша *яп.* японська танечниця.

ґемма *гр.* дорогоцінний камінь, самоцвіт; *камса.*

ґенеальоґія *гр.* родовід; наука про походження родів; **ґенеза, ґенезіс** повстання, початок, походження.

ґенерал *лат.* високий військовий титул; начальник деяких монаших орденів; **ґ.-авдітор** найвищий військовий суддя; **ґ.-ґубернатор** начальник одної або більше ґуберній; **ґ. інфантерії, кавалерії, артилерії** начальник корпуса; **ґ.-льойтнант** дивізіонер; **ґ.-майор** начальник бриґади; **ґенералізувати** узагальнювати; **ґенераліссімус** головнокомандуючий; **ґенераліція** всі ґенерали; **ґенералія** загальні питання (в суді) або справи; **ґенеральний** загальний, провідний, начальний (штаб).

ґенератор *лат.* прилад, в якому витворюється ґаз або електричність; **ґенерація** покоління, рід, ровесники.

ґенетичний *гр.* родовий, дотикаючий початку або способу повставання.

ґенетів *лат. грам.* другий відмінок.

ґеній *лат.* опікунчий дух, обдарований творчим даром, ґеніяльна людина; **ґеніяльність** високий талан, творча сила духа.

ґеоґénія, ґеоґóнія *гр.* наука про повстання землі; **ґеоґнóзія** наука про склад і будову земної кори; **ґеоґрáфія** наука про верхний вигляд землі, землепись; **ґеодéзія** мірництво; **ґеодéт** землемір; **ґеольóґія** наука про будову землі; **ґеомéтрія** наука про відносини й прикмети ліній, поверхні та обєму; **ґеостáтика** наука про рівновагу сталих тіл; **ґеофізика** наука про сили, що ділають у нутрі землі; **ґеоцентричнá теорія** погляд, що вважає землю осередком цілого сніта.

ґердáн *рум. з тур.* силянка, драбинка.

ґерéнт *фр.* провідник, начальник (громади).

ґерманізáція *нім.* німчення; **ґерманізм** зворот перенятий з німецького; **ґерманіст** знавець німецької мови й літератури; **Ґермáнія** Німеччина; **ґерманофіл** приклонник усього німецького; **ґерманофóб** ворог усього, що німецьке.

ґéронт *гр.* у Греків член найвищої ради, ґерузії.

ґест *див. жест.*

ґéто *іт.* [ghetto] жидівська частина міста.

ґешéфт *нім.* добрий інтерес; нечиста справа.

ґзимс *нім.* виступ у мурі, окраєць.

ґіб[б]óн *ор.* відміна довгоруких малп.

ґіґ *анґ.* легкий однокінний візок на двох колесах.

ґіґáнт *гр.* великан, велетень.

ґільдія *нім.* товариство ремісників або купців цех, компанія.

ґільотина *фр.* французький прилад з топором, яким відтинають голову засудженому на смерть.

ґімназія *гр.* у Греків місце до ґімнастики; середня школа, де учать м. и. латинської грецької мови; **ґімназіяст, ґімназист** учень ґімназії; **ґімнастика** тілесні вправи, руханка.

ґінекей *гр.* жіноча частина грецького дому; **ґінекольоґ** лікарь жіночих недуг.

ґінея *анґ. від назви африканського краю* анґлійська золота монета вартости 21 шилінґів.

ґіпс *гр.* вапковий сіркан, злучений з кристальною водою.

ґіп'юра *фр.* рід кружева.

ґірлянда *фр.* довга в'язанка, сплетена з листя і квітів.

ґіроскоп *гр. фіз.* прилад для механічної орієнтації.

ґітара *ром. з гр.* шестиструнний музичний інструмент.

ґіявр *див. джавр.*

ґлейт, глейт *нім.* перепустка; залізний лист.

ґлетчер *нім.* ледівець.

ґлікоза *гр.* рід цукру, що не кристалізується.

ґліптика *гр.* штука різати образи на камені.

ґліцерина *гр.* солодкава товста теч, яку дістається із товщів.

ґлявберська сіль *мін.* сірчан соду.

ґлявкома *гр.* зелене більмо.

ґладіятор *лат.* у стар. Римлян борець на публичних видовищах.

ґлязура *нім.* полива, поволока зі скла, покіст.

ґлянц *нім.* полиск, блеск, лиск.

ґлясé *фр.* гладкий; **ґляціяльний** ледовий.

ґльоб *лат.* штучний шар, представляючий землю або звіздяне небо.

ґльоріéта *фр.* гарний дімок на високім місці, звідки гарний вид; **ґльоріфікувáти** *лат.* величати, робити славним; **ґльóрія** слава.

ґльóс[с]а *гр.* пояснення або переклад якогось незрозумілого слова в тексті; примітка; **ґльос[с]áр** спис з поясненнями, словарь.

ґнайс *нім. мін.* відміна ґраніту.

ґнóзіс *гр.* пізнання; глибше вглянення в ество християнства, **ґностицизм**, як його проповідували **ґностики** в перших віках християнства.

ґном *гр.* дух землі; **ґнóм[а]** приповідка; **ґнóмон** соняшний годинник.

ґну *гот.* рід африканської антильопи.

ґобелін *фр.* килим з вишитими образами.

ґой *євр.* не-Жид.

ґоліят *євр. од бібл. імені Голіяфа* великан, силач.

ґольф *іт.* морський залив; **ґольфштрем** морська тепла струя, що обливає побережжя західної Европи й впливає на її клімат.

ґонґ *кит.* металічний інструмент, по якому б'ють деревляним товчком.

ґондол[і]éр *іт.* венецький весляр; **ґондол[і]éра** пісня ґондольєрів; **ґондóля** довгий а вузький венецький човен; кіш, який прив'язується до бальонів.

ґоніомéтер *гр.* прилад до міряння кутів.

ґонокóки *гр.* бактерії різачки; **ґонорре́** різачка, збур, трипер.

ґóнт[а] *пол. з лат.* дтроничка; **ґонта́ль** залізний цв'ях до прибивання ґонт.

ґорґа́н *рум.* вершок, шпиль гори.

ґордійський узол нерозривний узол, розтятий Олександром Великим; загадка, яку тяжко розв'язати, трудна справа.

ґориль, ґорілла *лат.* найбільша африканська малпа.

ґорсе́т *фр. див. корсет.*

ґóтик *од нім. племені Ґотів* будівля в ґотицькому стилі; (ґотицьке) німецьке острокінчасте письмо в противенстві до круглого, латинського; **ґоти́цький стиль** будовання, що визначається острокінчастими формами (луками й вежами).

ґраве́р *фр.* ритівник, різьбар; **ґрав[ір]увати** вирізувати на дереві, камені або металі.

ґравіта́ція *лат.* загальне тяготіння.

ґрав'юра *фр* виґравірований образ, відтиск.

ґрада́ція *лат.* степеновання; **ґраді́р** чищення, паровання (соли); **ґра́дус** степень; ступінь, підвищення.

ґра́йзлер *нім.* крамарь.

ґрам *гр.* одиниця ваги децимальної або метричної системи.

ґрамофо́н *гр.* прилад, що записує й віддає звуки людського голосу або музики.

ґран *лат.* маленька аптикарська вага (0,073 гр), рівна 1/10 рос. золотника; **ґрана́т** 1. [Silex granatus] дорогоцінний камінь; темносиня краска; 2. полудневе дерево Punica

granatum з овочами, подібними до яблок; **ґраната** артилерійний розривний знаряд.

ґранд 1. *фр.* великий, величавий; 2. *есп.* вищий дворянський титул в Еспанії; **ґрандіозний** *іт.* величавий, на великі розміри.

ґраніт *іт. мін.* камінь зложений із кварцу, лосняка й ортокляву.

ґрануляція *лат.* перерібка (металю) на зеренця; *мед.* міхурчики на ранах.

ґрасувати *фр.* ширитися; топтати.

ґрата *нім.* залізна решітка; клітинка.

ґратифікація *лат.* додаткова заплата за роботу; **ґратіс** безплатно, даремно.

ґратуляція *лат.* бажання, желання.

ґраф *нім.* титул визче баронського і низчий княжого.

ґрафа *гр.* стовпець таблиці, відділений від другого лініями, рубрика, поле.

ґрафин *іт.* *карафка.*

ґрафити *гр.* лінювати; **ґрафіка** штука писання й рисовання; образове або рисункове представлення несталих появ (неграмотности, смертности); **ґрафіт** кристалічний вуголь, якого вживається до олівців; **ґрафічний** представлений на письмі, рисунковий, образовий; **ґрафольоґія** пізнавання вдачі чоловіка з його письма; **ґрафоман** писака.

Ґрація *від імені лат. богині принади* принадність; **ґраціозний** принадний, приємний, зручний.

ґремія *лат.* збір, загал осіб якогось фаху (купців); **ґреміяльно** разом, укупі.

ґренадіе́р *фр.* добірний вояк; **ґренаді́на** півшовкова матерія.
ґризе́тка *фр.* молода швачка або модистка.
ґримас *фр.* скривлення лиця умисне, чи мимовільне; примха; **ґримувати** *в театрі характеризувати.*
ґри́п[а] *фр.* *інфлюенца.*
ґрис *нім.* осипка, крупки.
ґриф *нім.* 1. казковий звір з дзюбом і крилами; 2. назва гербу; 3. *нім.* ручка, держало.
ґрифіт *гр.* рід скаменілих мушлів.
ґріндер *нім.* спекулянт.
ґрі́ншпан, ґри́шпан *нім.* зелений, трійливий осід на мідяних посудах.
ґроґ *анг.* напиток з гарячої води, руму й цукру, *пунч.*
ґродету́р *фр.* тяжка шовкова матерія.
ґро *фр.* велика маса, більшість; **ґрос** тузин тузинів; **ґросі́ст** гуртівник.
ґро́та *іт.* печера; **ґроте́ска** дивоглядні викрутаси; **ґротесковий** дивоглядний, чудний, пересадний.
ґрум *анг.* [groom] хлопець до послуги при їзді конем.
ґрунт *нім.* земля; місце; підстава, дно; причина; **ґрунто́вний** основний, докладний **ґрунтувати** доставати дна; *маляр.* надавати основу, тло.
ґру́па *нім.* гурт, збірка, партія (політична).
ґуа́но *есп.* гній деяких морських птиць.
ґуберна́тор *фр.* намісник, начальник ґубернії; **ґуверна́нтка** виховател́ька або вчителька

дітей; **ґувернéр** виховник, домашній вчитель.

ґулярдóва вода *мед.* олов'яна вода.

ґýляш *мад.* страва із м'яса, приправленого паприкою й корінням.

ґýльден *нім.* золотий; гріш у Голяндії, давніще теж в Австрії.

ґýма, ґýмі *лат.* липкий сок з мімов і акацій; арабська ґ. вживається до ліплення; елястична ґ., **ґуміля́стика** стирка, резинка; **ґуміґýта** *мед.* жовта краска сх.-інд. дерева Garcinia Camlogia.

ґýрка *інд.* анґ. кольоніяльні війська з Непалю.

ґуст *лат.* смак, розуміння краси.

ґутапéрха *мал.* висушений сок з східноіндійського дерева, Ironandra gutta, подібний до каучука.

ґутурáльний *лат.* гортанний (звук).

ґуфрувати *фр.* [coiffier] чесати, запікати волосся.

Д.

даґеротúпія *гр.* відбивання образів на металю при помочі світла.

Дажбог *слав.* бог сонця.

да капо *іт. муз.* ще раз.

дактúль *гр.* 1. овоч дактилевої пальми; 2. віршова стопа, зложена з одного довгого складу і двох коротких або одного наголошеного й двох ненаголошених (_́ ∪ ∪); **дактильоґрáфіка** штука вирізувати на камені; **дактильольоґíя** штука говорити на міги;

дактильо́тека збірка старинних перстенів і різаних камінів.

дала́й-ла́ма *монг.* найвищий зверхник будистів у Тибеті.

дальма́тик[а] *лат.* византійська царська одіж; стихарь латинських св'ящеників.

дальтоні́зм *од ім. Дальтона* слабість очей, при якій не можна відрізнити деяких красок.

да́ма *фр.* пані, замужня жінка вищих верстов; *в картах* королева, вишник.

дама́с[це́н]ка *від м. Дамаску* шабля з жилкованої сталі.

да́мки *фр.* гра в шахи.

Дамо́клів меч безнастанна небезпека так, як завішений над Дамоклем у Сиракузах меч на волосіни.

данаи́ський дар *гр.* дар, за яким криється підступ, зрадливий дарунок.

данти́ст *див. дентист.*

дарвіні́зм наука анг. природника *Дарвіна* про походження вищих звіринних і ростинних форм з низчих при помочі дідичности й природного добору, що є наслідком боротьби за істновання; **дарвіні́ст** приклонник поглядів Дарвіна.

да́та *лат.* зазначення (на письмі) дня; час; **даті́в** *грам.* третій відмінок; **датувати** подавати час і місце.

дебаркаде́р *фр.* пристань, (підвищене) місце, куди під'їзджають поїзди.

деба́та *фр.* обрада, розправа, дискусія.

дебет *лат.* винен, стан довгів; **дебіт** продаж, збут; **дебітор, дебент** довжник.
дебушірити *фр.* 1. бешкетувати; 2. слідити.
деб'ют *фр.* перший виступ (на сцені).
девальвація *лат.* обниження, зруйнування.
девіз[а] *фр.* гасло; правило, провідна гадка; напис на книжках, орденах і т. д ; рід векселя.
девіяція *лат.* збочення (маґнетної голки) з дороги.
девонський період *геол.* один з найстарших періодів палеозойського віку розвою землі.
девоція *лат.* побожність, пересадне виконування релігійних обрядів.
деґенерація *лат.* звиродження, упадок.
деґрадація *лат.* пониження ранґи за кару.
деґустувати *лат.* знеохочувати, бридити.
дедикація *лат.* присв'ята (книжки).
дедукція *лат.* вивід, висновок.
дежене *фр.* [dejeuner] снідання.
дежур[ний] *фр.* людина, на яку припадає черга сповнити сталий обов'язок, черговий.
дезавувати *фр.* заперечити, не признати.
дезертир *фр.* збіглий (вояк), утікач.
дезинфекція *лат.* нищення бактерій (після недуги).
дезідерат *лат.* бажана річ, потреба, прогалина (в науці); **дезідерата** бажання, вимоги.
дезінтересман *фр.* заява не мішатися в якусь політичну чи господарську справу.
дезорґанізація *лат.* розлад, нелад, розстрій.
деїзм *лат.* признавання Бога на підставі розумових доказів; **деїст** віруючий в необ'явленого Бога.

дек *нім.* поклад на пароплаві; **дéка** **килим.**

дéка- *гр.* десять; *в мірах і вагах* збільшення в десятеро, *див. також деці-;* **декáбр** грудень; **декаґрáм** 10 ґрамів; **декáда** десятка, протяг 10 літ.

декадéнт *фр.* приклонник літературного й мистецького напряму, званого **декадентúзмом**, що полягає на обробленню нових тем у нових формах.

декальóґ *гр.* десять заповідей Божих.

дéкан *лат.* настоятель факультету в вищій школі; у католиків старший священик, що завідує церконною округою, **деканáтом.**

деклінáція *лат. грам.* відміна імен; збочення з прямої лінії; **деклінáтор** прилад, що мірить збочення маґнетної стрілки.

деклямáція *лат.* відповідне виголошування, особливо з пам'яти; удаване говорення.

декларáція *лат.* заява; з'обов'язання; *торг.* накладна, виказ товарів до оплати цла.

деклясувати *фр.* усунути із вищої кляси суспільности до низчої.

декóкт *лат.* відвар, вивар.

декольтé *фр.* викроєна жіноча одіж, так щоб було видно шию і частину грудей та плечей.

декомплєтувати *лат.* зменьшувати приписане число учасників через опущення місця зборів.

декорáтор *лат.* маляр, що прикрашує та пристроює кімнати, залі або сцени; **декорáція** прикраса; *в театрі* представлення на сцені місця, де відбувається акція; відзнака, ордер; **декóрум** приличність, для ока.

декре́т *лат.* постанова, розпорядок, наказ.
декреше́ндо *іт.* [decrescendo] *муз.* що раз тихше.
декстри́н[а] *лат.* крохмаль.
деле́ґа́т *лат.* відпоручник, посол; **делеґа́ція** посольство, заступництво, рада представників.
делектуватися *лат.* любуватися.
деліберáція *лат.* нарада, міркування, розвага.
делікате́си *фр.* ласощі, присмаки; **делікáтний** ніжний, ввічливий, м'ягкий, тонкий.
делі́кт *лат.* проступок, провина; **делі[н]кве́нт** обжалований, злочинець.
делі́ріюм *лат.* божевілля, дур (з пиття).
де́льта *гр.* грецька буква д (δ, Δ); гирло ріки, поділене на кілька рамен, у виді відверненої букви Δ.
дельфі́н *гр.* 1. морське звіря з родини китів; 2. [dauphin] *фр.* назва престолонаслідника в давній Франції.
демаґо́ґ *гр.* провідник народу; людина, що леститься до народу, щоби при його помочі дійти до впливу й значіння; прихильник **демаґо́ґії** ц. т. підлещування нищим верствам народу.
демаркáція *лат.* відграничення, назначення границі; **демаркаційний** [по]граничний.
демаскувати *лат.* здирати маску, розкрити.
деме́нті *фр.* заперечення неправдивої вісти, відкликування; **дементувати** заперечувати.
демобілізáція *лат.* розпущення змобілізованого війська.

демоґра́фія *гр.* статистика народів; **демокра́т** прихильник народу, приклонник демокра́тії т. є. панования народу або такого державного устрою, де всі горожане мають рівні права й однаковий вплив на виконування власти; **демократи́чний** народній.

демолювати *фр.* нищити, руйнувати, валити.

де́мон *гр.* злий дух; **демоні́зм** віра в злі духи; чортівська вдача у людей; **демоні́чний** страшний, пекельний, надприродний; **демонольо́ґія** наука про духи і їх зносини з людьми.

демонстра́ція *лат.* показування дослідів на прикладах; обстоювання гадки або бажання публичними маніфестаціями.

демонтувати *фр.* розбирати машину; ушкоджувати гармату так, щоби не була придатна до вжитку.

деморалізá́ція *лат.* зіпсуття (суспільности), розпуста, упадок моральности.

дена́р *лат.* старо-римська монета.

дена́т *лат.* самовбийник.

денатурувати *лат.* змінити прикмети якогось тіла через домішки, зробити непридатним до питтяя (спирт).

денаціоналіза́ція *лат.* винародовлення.

де́нді *анґ. теж через пол.* **да́ндис** паничик, джиґун.

дендрі́ти *гр.* відтиски дерев, цвітів то що на камінях та мінералах; **дендролі́т** скаменіле дерево; **дендрольо́ґія** наука про дерева; **дендроме́трія** міряння дерев.

денервáція *лат.* розстрій; **денервувати** дражнити, дратувати, розстроювати.

дентáльний *лат.* зубний; **дентúст** лікарь до зубів, зубар; **дентúстика** наука про недуги й лічення зубів.

денудáція *лат. геогр.* обнижування скал.

денунціянт *лат.* донощик; **денунціяція** донос.

департáмéнт *фр.* округа у Франції; відділ, секція якогось уряду.

депендéнт *лат. досл.* залежний, *гал.* практикант у адвоката або нотаря.

депéша *фр.* лист умисним післанцем, телеґрама.

депó *фр.* [depôt] склад, маґазин; **депозúт** річ віддана на переховання (до банку); **депонувати** складати до переховання.

депортáція *лат.* заслання.

деправáція *лат.* зіпсуття, зледащілість.

депрéсія *лат.* заглублення; низький стан барометру; пригноблення.

депутáт *лат.* 1. посол; 2. додаток до платні в формі вугілля, дров, млива то що; **депутáція** посольство.

дербі *анґ.* кінські перегони.

дéрвіш *перс.* магомеданський монах.

дерівáція *лат.* відхил; *мат.* виведення; *грам.* походження.

дерматольоґія *гр.* наука про скірні недуги.

дерýта *фр.* спад курсу.

десáнт *фр.* висадка (військ).

десéнь *фр.* рисунок, взірець, начерк.

десéр[т] *фр.* овочі й солодощі після обіду.

десиґна́ція *лат.* означення; призначення, іменонання.
десмольо́ґія *гр.* наука про жили й в'язи в людському тілі; **десму́рґія** наука про перев'язування ран.
деспе́кт *лат.* зневага, образа.
деспера́ція *лат.* розпука, зневіра, безнадійність.
деспо́т *гр.* чоловік, що хоче, щоби всі сповняли його волю, самовільний, самовладний пан або монарх; **деспоти́зм** необмежена самоволя, гніт.
дестиля́ція *лат.* відчищування течій (горівки) з домішок, перегін, фільтр.
деструкти́вний *фр.* розкладовий, руйнуючий.
дета́[й]ль *фр.* подробиця, поодинока признака; **дета́[й]льний** [по]дрібний.
детекти́в *анґ.* тайний поліціянт, *аґент.*
детерміна́ція *лат.* означення, постанова; **детермінізм** фільософічний напрям, що відкидає вільну волю.
детона́ція *лат.* страшний гук; спущення з тону у співі; **детонувати** співати фальшиво.
детронізу́ція *лат.* усунення з престолу.
де́тто *іт.* тесаме, як вище.
де фа́кто *лат.* вдійсности, в самій річі.
дефе́кт *лат.* хиба, недостача; **дефе́кт[о́в]ний** неповний (книжка).
дефензи́ва *лат.* оборона, відпорність.
дефіґура́ція *лат.* зміна форми, опоганення.
дефіле́й *фр.* тіснина, вузина.
дефілювати *фр.* переходити парадним маршом; **дефіля́да** парадний похід.

дефінітивний *лат.* кінцевий, остаточний, певний; **дефініція** докладне пояснення поняття, означення.
дефіціт *лат.* недобір, втрата; сума, о яку розходи перевищають доходи.
деформація *лат.* зміна або зіпсовання форми.
дефравдація *лат.* крадіж грошей.
децембер *лат.* грудень; **децемвіри** десять римських горожан, яких вибрано 451 перед Хр. для вироблення законів.
децеміюм *лат.* десятиліття.
децентралізація *лат.* розширення власти країв і областей на некористь центральної власти.
децернент *лат.* фаховий референт, радник.
децидувати *фр.* рішати; **децизія** рішення, постанова.
деці- *лат.* десять; *в мірах і вагах у злож.* десята частина ваги; **деціграм** $^1/_{10}$ грама; **деціліґер** $^1/_{10}$ літра; **децімальний** десяточний, десятковий (вага, система); **деціметер** $^1/_{10}$ метра; **децімувати** десяткувати, нищити, губити (зараза).
дешифрувати *фр.* відчитувати тайне письмо.
де юре *лат.* по закону, правно.
джавр *тур.* невірний, не-Магомеданин.
джентельмен *фр.* добре вихований і чесний чоловік; **джентрі** *анґ.* анґлійська інтеліґенція.
джет *анґ.* чорний бурштин або гладжений камінний вуголь.
джиґіт *ор.* кавказький наїздник; **джиґітовка** герець.

джін 1. *анґ.* горівка з ялівця; 2. *ор.* злий дух.
Джон-Вуль *анґ.* Іван Бик, глумливе призвище на Анґлійців.
джонка *кит.* легкий човен.
джунґлі *інд. через анґ.* високі ростинні чагарники в Індіях.
джура *ор. див. чура, паж.*
двиґлик *нім.* столець, крісло.
диван *тур.* 1. найвища турецька рада; 2. рід килима, канапа.
дидактика *гр.* спосіб научування, наука про те, як треба вчити в школі.
дизентерія *гр. мед.* бігунка, червінка.
дикастерія *гр.* високий (духовний) суд; урядовці одного відділу (судовики).
диктат, диктура, диктовка *лат.* проказування з голосу; **диктатор** необмежений пан, найвища особа з необмеженою властю; **диктатура** уряд і власть диктатора, час його урядовання; **диктувати** говорити до писання, проказувати, наказувати.
дикція *лат.* спосіб мови, вимова.
дилєтант *іт.* людина, що займається чим небудь (наукою, штукою) тільки для приємности без докладного знання, не-спеціяліст.
диліжанс *фр.* поспішний віз почтовий, карета.
димісія *нім.* одставка, увільнення.
динаміка *гр.* наука про закони руху тіл; **динаміт** сильно вибухова матерія; **динамоґраф, динамометер** прилад до міряння сили машин.
династія *гр.* пануючий дім.
диплъом *гр.-фр.* грамота на якийсь титул або уряд, свідоцтво; **диплъомат** людина, що за-

лагоджує й веде справи з иньшими державами, зручний чоловік; **диплъоматика** наука про старі грамоти, акти й рукописі; **дипльоматичний** зручний, хитрий; **дипльоматія** наука про форму і спосіб зносин між державами; загал дипльоматів; зручність у поступованню.

директива *лат.* вказівки, провідна засада; **директор** начальник, шеф; **директорія[т]** назва фр. правління з часів першої революції 1795. р.; **дирекція** начальний уряд, провід; напрям.

дириґент *лат.* провідник хору або музики.

дирімувати *лат.* рішати при рівному числі голосів.

дисгармонія *гр.* незгода тонів; незгода.

дисертація *лат.* научна праця, внесена на університеті для осягнення титулу доктора.

дисидент *лат.* людина иньшої думки (в релігії або політиці); не приналежний до державної церкви, протестант (в давній Польщі).

дисконт *іт.* процент при плаченню векселя; **дисконтувати** потручувати, продавати векслі за оплатою проценту перед терміном платности.

диск[ос] *гр.* 1. кружок до кидання; 2. церковна тарілка, якою накривається чаша.

дискредитувати *або* **декредитувати** *лат.* позбавити кредиту, доброго імені.

дискретний *лат.* обережний, додержуючий тайну; **дискреція** обережність в мові, за-

мовчування цього, чого не можна або не годиться казати, оглядність.
дискýсія *лат.* розмова, наради над якоюсь справою, взаїмна виміна гадок.
дислькáція *лат.* переміна, перенесення, розложення війська.
дисонáнс *фр. з лат.* незгідність тонів, дисгармонія.
диспарáтність *лат.* неоднородність.
диспéнза *лат.* відпущення гріхів; звільнення вищою властю від деяких релігійних приписів.
диспéпсія *гр. мед.* нестравність.
диспози́ція *лат.* начерк, уклад, поділ, припис; наклін; **диспонóваний** приготований, добре настроєний.
диспропóрція *лат.* нерівномірне відношення.
диспýт[а] *лат.* устна розправа між двома вченими.
диссоціяція *лат.* розклад на части, розділ.
дистáнція *фр.* віддалення.
дистинґóваний *лат.* ознакомлений з добрими товариськими формами, елеґантний.
ди́стих *гр.* двовірш.
дистрибýція *лат.* поділ, розділювання.
дистри́кт *фр.* повіт, округа.
дисциплíна *лат.* карність, порядок; монастирські приписи; область науки.
дитірáмб *гр.* у ст. Греків і Римлян гимн у честь бога Бакха; *взагалі* похвальна пісня в чию честь.
диференціювати[ся] *лат.* ріжничкувати[ся], розпадатися на ріжні части; **дифере́нція**

ріжниця; диференціяція розклад цілости на части.

дифра́кція *лат. фіз.* угинання (світла).

дифтери́т, дифте́рія *гр. мед.* обклад[ки], завалки, блониця.

дифто́нґ *гр. грам.* двозвук.

дифу́зія *лат. фіз.* пронікання.

дишка́нт *лат.* найвищий голос у хорі.

діва *іт. досл.* божеська; улюблена співачка.

діверґе́нція *лат.* незгідність, розбіжність.

діве́рзія *лат.* несподіваний рух війська, щоби відвернути увагу ворога від приготовлюваної акції на иньшому місці.

дівертісме́нт *фр.* балет, вистава із співами й танцями.

діві́де́нд *лат. мат.* ділимок; **дівіде́нд[а]** користь із вложених у підприємство паїв; **дівізія** дві або три бриґади (6·000—10·000 війська); **дівізор** *мат.* подільник.

діґести *лат.* друга частина правничої збірки Юстиніяна, *пандекти*.

діґіта́ліс *лат. бот.* волів язик, уживається в медицині.

діе́та 1. *гр.* ограничений спосіб життя з лікарського доручення; 2. *лат.* добові гроші; **дієта́р** урядовець, що побирає платню від дня; **діє́тика** наука про гиґієнічне вдоживлювання.

дієце́зія *гр.* округа під зарядом епископа.

дікціоне́р *фр.* словарь, слівник.

діле́м[м]а *гр.* вибір між двома противним гадками.

ділювій *лат.* потоп; наплинова верства землі; **ділювіяльний** передпотопний.
дімéнзія *лат.* вимір, розмір (довжина, ширина, висота).
дімінуéндо *іт.* *декрешендо.*
діморфізм *гр.* прикмета тіл кристалізуватися в двох одмінних формах.
дінáр *див.* *денар.*
дінé *фр.* [dîner] обід.
дінозáври *гр.* передісторичні ящірки великанських розмірів.
діóптрика *гр.* наука про заломлювання світла.
діоріт *ор.* *мін.* камінь темно-зеленої краски.
Діоскýри *гр.* близнюки Кастор і Поллюкс, що вславилися великою дружбою, *звідси* нерозлучні товариші.
діптéри *гр.* насікомці, що мають по два крила.
дісáжіо *іт.* квота, яка подає, оскільки низче від курсу стоїть монета.
діюрна *лат* денна писарка.
діябéт[ес] *гр.* *мед.* цукровиця.
діявол *гр.* чорт, дідько.
діяґнóза[а] *гр.* пізнання недуги; **діяґнóстика** наука про розпізнавання недуг.
діяґонáльний *гр.* скісний; **діяґонáль** перекутня, пряма лінія, що веде від одного кута в многокутнику до протилежного.
діяґрáм[а] *гр.* начерк; рисунок для наглядного представлення залежности явищ.
діядéм *гр.* корона; жіноча прикраса голови.
діякон *гр.* помічний св'ященик; **діяконіса** церковна прислуга, сестра милосердя.

діялéкт *гр.* відміна мови, наріччя, говір; **діялéктика** зручність у веденню розмови й розумованню; **діялектольоґія** наука про діялекти.

діяльóґ *гр.* розмова двох осіб на переміну, публичний спір двох осіб (в релиґійній справі).

діямáнт *гр.* 1. алмаз, дорогоцінний камінь, найтвердший із усіх тіл на землі; 2. найдрібніщий тип черенок.

діямéтер *гр.* промір, прогін, проліт.

діяпазóн *гр.* октава, об'єм голосу або інструменту.

діяпозитúв *гр.* фотоґрафія з *неґативу* на склі, вживається при *скіоптиконах.*

діярій *лат.* дневник, хроніка, памятник.

діяррé *гр. мед.* біґунка, розвільнення.

діяспора *гр.* розсипка, Жиди поза границями своєї вітчини, Юдеї.

діястáза *гр.* фермент у ростинах.

діятонічна ґама *або* **скаля** *гр.* музична скаля, зложена з 7 тонів, 5 цілих і 2 півтонів.

діяфрáґма *гр.* болона між грудьми й жолудком; переділка, стіна.

дмі-мóнд *фр.* [demi monde] пів світ, розпусне жіноче товариство.

доаéн *фр.* [doyen] провідник дипльоматичного тіла, найстарший дипльомат при якімсь дворі; декан факультету.

дóґ[а] *анґ.* рід сильного й лютого пса, британ

доґарéса *іт.* жінка дожі.

дóґма *або* **доґмáт** *гр.* основне правило науки

твердження; правило віри; доґма́тика наука про правди віри.

додекаґо́н *гр.* правильний дванацятикутник; **додекае́дер** правильний дванацятистінник.

до́жа *іт.* титул колишніх начальників Венеції.

до́за *фр.* міра, вимірена скількість (лікарства) на один раз.

док *анґ.* варстат, де будуються й направляються пароплави.

доксольо́ґія *гр.* славословіє.

до́ктор *лат.* найвищий учений титул; лікарь; **доктора́т** достоїнство доктора; **доктрі́на** научна теорія, наука; **доктріне́р** упертий приклонник якоїсь теорії, теоретик.

докуме́нт *лат.* урядове письмо, грамота, писемне уповноваження, свідоцтво; **документа́льний** опертий на документах.

доліхокефа́л *гр.* довгоголовець.

до́ляр *анґ.* американський срібний гріш вартости двох карб.

до́льман *або* **долома́н** *мад.* гусарський плащ, накидка.

до́льмен *кел.* ряд великих камінів з передісторичних часів.

дольомі́т *гр. мін.* рід мінералу.

доме́ни *фр.* державні добра.

доміна́нта *лат. муз.* п'ятий тон од підставного тону.

домі́ніюм *лат.* більша земельна посілість.

до́міно *іт.* масковий довгий плащ, гра в кістки з очками.

домінува́ти *лат.* опановувати; визначатися.
[illegible]

донація *лат.* дарунок.

Дон-Жуан *есп.* герой еспанських переказів, відомий із любовних пригод; *звідси* вальотник, звідник.

Дон-Кішот *або* **Кіхот** *есп.* ім'я героя роману Сервантеса, яке прикладається до людей, що виступають в обороні видуманих чи там уроєних гадок; дивак, чудак.

донна *есп.* титул жінок зпоміж аристократії, пані.

доробанци румунська міліція.

дортуар *фр.* спільна спальня учнів.

досіе *фр.* збірка актів до якоїсь справи.

дотація *лат.* обдаровання добрами або грішми.

дофін *див. дельфін.*

доцент *лат.* учитель при університеті; **доцентура** посада доцента.

др. [dr.] *скор. з доктор.*

драб[ант], **трабант** *іт.* середновічна прибічна сторожа, чоловік великого росту.

драгоман *тур.* перекладчик при посольстві.

драгун, **драґон** *фр.* легкий військовий їздець; **драґонія** наємна кінниця в давній Польщі.

драдедам *фр.* рід тканини.

дракон *гр.* рід ящірки; *також* **драк** казочний змій; **драконські** постанови дуже гострі закони на взір постанов грецького законодавця Дракона.

драма *гр.* рід літературного твору, призначеного для театральних вистав; *взагалі* страшна подія; **драматичний** приналежний до драми; зворушливий, театральний; драма-

ту́рґ знавець або автор драм; **драмату́рґія** приписи, як писати і виставляти драми.

драп *фр.* груба й тепла тканина; **драпе́рія, драпіро́вка** виріб з сукна на завіси й заслони; одіж або завіса, уложена в гарні форми; **драпувати** прикрашувати занавісами.

драсти́чний *гр.* сильно ділаючий; дражливий, яркий.

дра́хма *гр.* старогр. срібна монета; аптикарська вага = $^1/_8$ унції.

дредно́вт *анґ.* [dreadnought] великий военний корабель.

древи́на *нім.* самохідний візок до їзди на залізничих шинах.

дрейф *анґ.* збочення корабля з приписаної дороги; таке уставлення корабля, щоби навіть при сильнім вітрі стояв непорушно.

дре́ліх *нім.* просте, грубе полотно.

дре́н[а] *фр.* глиняна труба, яку кладуть під ріллю, щоб її осушити; **дрена́ж, дренування** осушування при помочі дренів.

дресувати *фр.* виучувати звірята ріжних штук, вправляти.

Дріяди *міт.* у старинних Греків лісові німфи.

дроґе́рія *фр.* торгівля аптечних і хемічних товарів.

дромеда́р *гр.* одногорбий верблюд.

друї́д *кельт.* старокельтійський жрець.

друк *нім.* черенки, шрифт, печатання; **друка́рня** печатня.

друшля́к *нім.* металічне ситко.

дуалі́зм *лат.* фільософічна теорія, що приймає істновання двох сил, н. пр. добра й зла,

духа й матерії; державний устрій, де дв самоправні держави мають спільного мо нарха; дуáліс *грам.* двійня.
дубельтівка *нім. з лат.* рушниця з двом люфами; дубельтóвий подвійний.
дублéт *фр.* другий примірник тої самої книж ки, монети і т. д; дубльóн есп. і іт. золо тий дукат.
дуéль *лат.* двобій, поєдинок.
дуéт, *також* дýо *іт.* спів на два голоси, му зика на два інструменти.
дукáт *лат.* золотий гріш, червінець.
Дульцінéя *есп.* любка Дон-Кішота; *ірон.* любка
дум-дум *ан.* розривчасті кулі.
дуодéц *лат.* формат аркуша з 12 листами; дуодецімáльна система що випливає з по ділу одиниці на 12 частей.
дýпліка *лат.* відповідь на відповідь; дуплі кáт другий примірник або відпис якого небудь документу, дублет.
дур *лат. муз.* весела музична скаля.
дуумвірáт *лат.* панування двох.
духáн, дугáн *ор.* шинок.
душмáн *тур.-перс.* самовладець, ворог.
дюйм *гол.* міра довжини, цаль.
дяк *гр.* в старій Русі і Московщині урядовець писарь.

Е.

ебовіт *фр.* чорний, твердий кавчук.
евакуáція *лат.* випорожнення, усунення (вій ська).

евдаймонізм *гр.* наука про щастя.
евентуальність *лат.* можливість.
евіденція *лат.* певність, наглядність, виказ.
евкаліпт *лат.* австралійське дерево великанських розмірів.
евнух *гр.* скопець; сторож гарему.
еволюційна теорія *лат.* теорія розвою, дарвінізм; **еволюція** рух; постепенний розвиток (форма), переміна.
евразіят *гр.* мішанець европейця з азіяткою; **европеїзація**, заведення европейської культури.
евфемізм *гр.* лагідне слово, вжите на місце гострого; **евфонія** милозвучність.
евхаристія *гр.* Св'ята вечеря, причастя; **евхольоґій**, **евхольоґіон** молитвослов.
еґаліте *фр.* рівність.
еґіда *гр.* охоронний щит Зевеса, *звідси* охорона, опіка.
еґоїзм *лат.* самолюбність; **еґоїст** самолюб.
едда *ск.* збірник скандинавських переказів про богів і лицарів.
едем, **еден** *євр.* рай.
едикт *лат.* розпорядок, приказ (влади); **едиція** видання (книжки).
еділь *лат.* римський урядовець, що мав догляд над публичними будівлями й порядком у місті.
едукація *лат.* виховання, образовання.
еекція *лат.* блюваки.
езот[ер]ичний *гр.* тайниї, не всім знаний.
екватор *лат.* *геогр.* рівник.

еквівале́нт *лат.* рівний що до вартости; пайка.

еквілібри́ст *лат.* линвоскок.

еквіно́кції *лат.* порівнання дня з ніччю.

ек[в]іпа́ж *фр.* повіз.

екза́ктний *лат.* точний, докладний, стислий.

екзальта́ція *лат.* надзвичайний запал, буйна уява; прибільшена оцінка.

екза́мен *лат.* [і]спит.

екзанте́м *гр. мед.* скірна висипка.

екза́рх *гр.* старший епископ над кількома епархіями одної области; **екзарха́т** область екзарха.

екзеґе́за *лат.* виклад св. Письма; **екзеґе́тика** пояснення св. Письма.

екзе́квії *лат.* похоронний обряд у католиків.

екзекути́ва *лат.* начальна виконуюча власть; **екзеку́тор** виконавець; **екзеку́ція** виконання засуду; примусове стягнення скарбових або судових належитостей.

екземпля́р *лат.* примірник, взір, оказ.

екзе[р]ци́рка *нім. з лат.* муштра, вправи; екзерци́ції вправи (в гранню).

екзисте́нція *лат.* істновання, буття, життя.

екзоґа́мія *гр.* звичай брати жінку з чужого племені.

екзо́рта *гр.* реліґійні вправи.

екзорци́зм *гр.* сила вигнати чортів.

екзоти́чний *гр.* чужий, з-під иньшого підсоння, зі сходу або з гарячих країв.

еківо́к *фр.* двозначник.

екіпа́ж *фр. див. еквіпаж.*

ек[к]лéзія *гр.* церква; **еклезія́рх** завідатель церкви; **еклезія́ст** духовник, проповідник; **книга Е.** Соломонові проповіди.
еклектици́зм *гр.* вибирання з ріжних фільософічних системів, *звідси в д. знач.* **еклéктик** несамостійний письменник.
екліптика *гр.* дорога сонця, дорога землі на протязі року.
екльо́ґа *гр.* хутірна поезія, іділя.
еконо́м *гр.* доглядач у хазяйстві; **еконо́мити** щадити; **економі́ст** людина, що займається **еконо́мією** ц. то суспільним господарством; **еконо́мія** скарб; ощадність; більша сільськохазяйська маєтність; **політична е.** наука про головні підстави суспільної господарки; **економі́чний** приналежний до господарства або до маєткових справ; ощадний.
екра́н *фр.* завіса (в рямці).
екс- *лат. в злож.* **ви-**, про-, бувший, колишній (ексміністер).
ексгібі́т *лат.* доказ, документ, приналежний до якоїсь справи.
ексгума́ція *лат.* викопання мерця з гробу.
екслю́зія *лат.* прогнання (зі школи).
екскомуніка́ція *лат.* відлучення від церкви.
екску́рзія *лат.* подорож (у наукових ціллях); **екску́рс** уступ у науковій розвідці, який відбігає від головної теми.
екс-лі́бріс *лат.* [ex-libris] книжні знаки з гербами або підписами властителя.
експа́нзія *лат.* розширення, наклін до ширення.

експеди́тор, експедіє́нт *лат.* особа, що займається висилкою (товарів); урядовець (почти), що наглядає над розсилкою, **експедиту́ра** уряд або б'юро, звідки висилають; **експеди́ція** висилка посилок; посилковий уряд; військова або научна виправа.
експериме́нт *лат.* досвід, проба; **експериментáльний** опертий на досвіді; **експе́рт** знавець; **експерти́за** осуд знавців.
експія́ція *лат.* покута.
експлікáція *лат.* пояснення, виклад.
експльоататóр *фр. з лат.* визискувач, глитай; **експльоатáція** використання (землі), виснаження, визиск.
експльóзія *лат.* вибух, взрив.
експозé *фр.* урядове пояснення справи, звідомлення; **експозиту́ра** *лат.* заступництво якогось уряду, філія; **експози́ція** виставлення, пояснення; **експонáт** предмет, виставлений на показ; **експоне́нт** виставник; *мат.* виложник; **експонувати** виставляти (на ділання); наражати.
експóрт *лат.* вивіз (за границю).
експрéс *фр.* [express] окремий післанець; поспішний поїзд; **експрéсія** ясність і виразність вислову.
експрóмпт *лат.* вірш або промова, виголошені без приготовання.
експропрія́ція *лат.* примусове вивласнення.
екстáза *гр.* найвищий степень захоплення.
екстемпорáле *лат.* переклад під диктовку.
екстензи́вний *лат.* розширений, свобідний, звичайний.

екстериторіяльний *лат.* поза місцевим законами (посол).
екстеріє *фр.* зверхній вигляд.
екстермінація *лат.* винищення.
екстерніст *лат.* вільний слухач.
екстірпатор *лат.* рід плуга, драпак.
е́кстра- *лат. в злож.* надзвичайний, окремий; **екстраваґантний** дивачний, чудний; **екстракт** вивар, витяг (зростин); **екстраординарний** надзвичайний (професор).
екстре́м *лат.* крайність, край, остаточність.
е́кстренний *лат.* спішний, окремий.
ексудат *лат.* рана.
ексцеленція *лат.* титул найвищих урядовців (міністрів).
ексцентрик *лат.* чудак; **ексцентричний** без спільного осередка; чудацький; **ексцентричність** віддаль огнища еліпси від осередка; дивачність.
ексцерпт *лат.* виїмок, витяг, зміст.
ексцес *лат.* (публичний) вибрик.
е́ктіма *гр. мед.* скірна висипка.
екуменічний *гр.* загальний, всесвітній.
еле́в *фр.* вихованець, учень; практикант; **елеватор** *лат.* прилад до піднощення тягарів; маґазин на муку; **елевація** *мат.* піднесення.
елеґант[ний] *фр.* гарно викінчений, чепурний.
еле́ґія *гр.* жалібний вірш, скорбна дума.
елексір *див. еліксір.*
еле́ктор *лат.* виборець, курфірст.

електризувати *гр.* переводити через яке небудь тіло електричний ток; побуджувати, стрясати; **електричність** прикмета деяких тіл, які потерті, огріті або зближені до себе притягають легенькі предмети, видають іскри і т. д.; **електродинаміка** наука про електричні сили; **електроди** бігуни в ґальванічних елементах, де збирається електричність; **електроліз[а]** хемічний розклад тіл при помочі ґальванічного току; **електромаґнетизм** маґнетизм викликаний електричним током; **електрометер**, **електроскоп** прилад до міряння скількости електричности; **електротехніка** наука про практичне пристосовання електричних сил; **електрохемія** наука про хемічне ділання ґальванічного току.

елекція *лат.* вибір (на короля).

елемент *лат.* складова частина якогось тіла; тіло, яке дальше не можна вже розложити на части, пернень; середовище; *мн.* основи; **елементар** буквар; **елементарний** початковий, основний.

éлієн *мад.* хай живе!

елізей *або* **елісейські поля** місце побуту грецьких героїв по смерти, рай.

елізія *гр. грам.* випад голосівки перед другою голосівкою.

еліксір *лат. мед.* ростинний вивар на спірті; живолік, напиток з чудесними прикметами.

елімінація *лат.* усунення, виключення.

еліпса *гр. грам.* пропущення слова в реченню *ґеом.* крива лінія, подібна до яйця.

еліта *фр.* вибір, добірне товариство.
еляборат *лат.* писемна вправа, виріб.
елястичність *лат.* пружинуватість, гнучкість.
Ельдорадо *есп.* рай для неробів.
ельзевіри славні голяндські видавці книжок у XVI. і XVII. ст. і їх видання; дрібний та читкий друк.
ельоквенція *лат.* красноріччивість.
ельокубрація *лат.* нездарна промова або праця.
ельонґація *лат. фіз.* відклон.
Ельфи *анґ.* староґерманські духи живої природи.
емаль, емалія *фр.* скляна поволока, полива, склиця, мальовання в огні.
еманація *лат.* виплив[ання].
еманципація *лат.* усамовільнення, знесення всякої залежности.
ембарґо *есп.* арештовання корабля.
емблем[а] *гр.* відзнака, знак, символ.
ембріо *гр.* людський або звіринний зародок перед уродженням; **ембріольоґія** наука про розвій живини з яйця; **ембріональний** зародковий.
емеритура *лат.* платня після вислуження приписаних літ служби, вислуженина.
еміґрант *лат.* переселенець, виходець; **еміґрація** переселення, вихід за границю, вивандрування.
еміненція *лат.* визначність (у науці); титул найвищих церковних достойників.
емір *ар.* князь.

емісáр[ій] *лат.* посол у тайній політичній справі; **емісія** висилка, видача нових цінних паперів.

емóція *лат.* зворушення, подражнення.

емпір *гр.* небесний вогонь, рай; **емпірúзм** теорія, що вважає досвід одиноким засобом пізнання; **емпірія** досвід; **емпірúчний** опертий на досвіді, не-теоретичний.

емпóрія *лат.* важне торговельне місце.

емуля́ція *лат.* суперництво.

емфáза *гр.* пересада, напушеність.

ендемічний *гр.* місцевий; **ендéмія** недуга, що проявляється тільки в деяких околицях; **ендоґáмія** подружжя між членами одного племені; **ендосмóз[а]** переливання течій о ріжних густотах через болони в ростинних або звіринних тілах.

Енéїда поема лат. поета Верґіля, в якій описані пригоди героя Троянської війни Енея.

енéма *гр.* промивка відходової кишки, клістир.

енерґічний *гр.* жвавий, беркий, охочий до праці; **енéрґія** запас сили; сила; охота до праці, жвавість, завзяття.

енкáвстика *гр.* випалювання рисунків на порцеляні.

енклітика *гр. грам.* слово, що перекидає наголос на попереднє слово.

енкля́ва *фр.* територія, окружена чужими землями, остров.

ентозóї *гр.* галапаси; жолудкові хробаки.

ентомольóґія *гр.* наука про комахи.

ентузіязм *гр.* одушевлення, запал; **ентузіяст** людина, що легко запалюється й одушевляється.

енунціяція *лат.* заява.

енцикліка *гр.* пастирський лист; **енциклопедичний** обіймаючий усі науки, всесторонній; **енциклопедія** видання, в якому зібрано відомости з усіх обсягів знання.

еолева гарфа *від імені гр. бога вітру Еоля муз.* гарфа, що грає при подуві вітру.

еоцен *гр.* найстарші верстви землі т. зв. третичної епохи кенозойського віку.

епакти *гр.* ріжниця між сонішним а місячним роком.

епархія *гр.* область під управою єпископа.

епентеза *гр.* всунення складу або букви між склади або букви якогось слова.

епіґон *гр.* нащадок, потомок, наслідник.

епіґрам *гр.* короткий, дотепний вірш, напись; **епіґраф** напись; **епіґрафіка** наука про написи.

епідемія *гр.* заразлива хвороба, зараза, пошість.

епідерма *гр.* наскірник, личко.

епізод *гр.* вставлене оповідання, що тільки вчасти в'яжеться з головною темою; осібна подія серед инших подій.

епізої *гр.* галапаси; **епізоотія** загальна зараза на худобу, падь, падіж.

епіка *або* **епічна поезія** *гр.* поезія, в якій оповідається про важні події, особливо з життя героїв.

Епікуре́єць *гр.* приклонник грецького фільософа Епікура, що ставив за ціль життя уживання світа та розкоші; **епікуре́йський** вигідний, змисловий, розпусний.

епіле́псія *гр.* падачка, падалиця, падуча.

епільо́ґ *гр.* закінчення, останній розділ якоїнебудь мови, драми або оповідання, де оповідається про дальшу долю дієвих осіб.

епістола *лат.* лист, особливо віршеваний, послання; **епістольоґра́фія** штука писати листи.

епіталя́міюм, епіталя́ми *гр.* пісня в честь молодих, весільна пісня.

епіта́фія *гр.* напись на гробі.

епітет *гр.* придаток, який додається якомус слову на означення якоїсь його прикмет (синє небо), прізвище.

епіті́мія *гр.* духовна кара за проступок прот церковних постанов, покута.

епітрахи́ль *гр.* довгий богослужебний на грудник.

епітроп *гр.* завідуючий церковними приходами і розходами.

епо́да *гр.* кінцева пісня.

споле́ти *фр.* наплечники.

епопе́я *або* **е́пос** *гр.* лицарська пісня, що осп ває події, що обходять цілий народ, пов з життя героїв, дума.

епо́ха *гр.* означена доба в історії, важна хи ля (в розвою); **епоха́льний** важний, пам тний.

епсоніт гірка сіль, маґновий вітріоль.

е́ра *лат.* числення часу; християнська е. числення років од Різдва Христового; магомеданська е. *див. Геджра.*
ера́р *лат.* скарб, державна каса, казна.
ерати́чні скали *лат.* нанесені скали.
ерґоти́н *фр.* отруя із спориша.
ере́кція *лат.* 1. випростовання; 2. фондація.
ермі́т *гр.* пустельник, відлюдник.
ерль *анґ.* [earl] ґраф.
ерміта́ж *фр. з гр.* пустельня, захисток; багатий музей у Петербурзі.
еро́зія *лат.* виполікування землі під впливом ділання води.
ероти́зм *од імені гр. бога любови Ероса* половий наклін; літературний напрям, що бере теми з полової любови; еротичний любовний; еротома́нія любовний шал.
ерудиція *лат.* всестороннє знання, вишколення, ученість.
еру́пція *лат.* вибух в землі.
ерцге́рцоґ *нім.* великий князь.
есе́нція *лат.* зміст, основа; вивар; етеричний олій.
еска́дра *фр.* відділ военних кораблів; ескадро́н[а] відділ кінниці.
ескамотувати *фр.* зручно спрятати.
ескі́з *фр.* нарис, начерк, шкіц.
ескóнт *див. дисконт.*
ескóрта *фр.* дружина, сторожа.
еску́да *есп.* есп. та порт. монета в золоті, сріблі або міди.
ескуля́п *од ім. лат. бога лікарської штуки* лікарь.

есперáнто *фр.* штучна мова для міжнародніх зносин, уложена др. Заменгофом.
еспляна́да *фр.* штучна площа (перед твердинею).
еспрі́ *фр.* розум—дотеп.
естáмп *фр.* мідорит, ґрав'юра.
естáнція *есп.* обгороджене пасовисько.
естафéта, штафéта *фр.* окремий післанець з пильною вісткою.
естéтика *гр.* наука про красу й мистецтво; **естети́чний** що відповідає вимогам краси, гарний.
естрáда *фр.* підвищене місце для вистав, музики, промовців то що.
есхатольоґі́я *гр.* наука про останні річі, смерть, страшний суд і позагробове життя.
етаблювáтися *фр.* уряджуватися (в хаті).
етáж *фр.* поверх; **етажéрка** полички на книжки й дрібнички.
етáп *фр.* місце з припасами для війська; віддалення стації від стації, попас (для арештантів).
етáт *фр.* штат, стан, платня урядовців; спис доходів і розходів, буджет; **етатóвий** втягнений в урядовий спис, сталий.
éтер *гр.* воздух; рідесенька матерія, що виповняє цілий світ; плин, що дуже легко запалюється і скоро парує; **етери́чний** воздушний, дуже делікатний, вїйний.
éтика *гр.* наука про обичайність.
етикéт[а] *фр.* правила й форми поведення товаристві, церемонії; карточка з написом на річах.

етимольоґія *гр. грам.* наука про походження слів і творення пнів.
етичний *гр.* що відповідає вимогам етики, моральний.
етіольоґія *гр. мед.* наука про причини недуг.
етноґрафія *гр.* опис життя-буття всіляких народів; **етнольоґія** наука про походження і розвій народів.
етюд *фр.* [etude] *муз., мал.* начерк.
ефез *нім.* ручка (меча).
ефект *лат.* враження, наслідок; **ефекти** цінні папери; **ефективний** дійсний, істнуючий; **ефект[ов]ний** такий, що викликує враження.
ефемери *гр.* однодневні звірята; **ефемер[ич]ний** однодневний, скоро проминаючий; **ефеметиди** щоденні часописі; астрономічні записки, що подають з дня на день положення сонця і звізд.
ефіяльт *гр.* зрадник.
ефор *гр.* у Спартанців достойник, що зважав на поведення й моральність королів та урядовців; старший епископ.
еф[ф]енді *тур.* титул вищих тур. урядовців.
ехо *гр.* відгомін, луна; **ехометер** прилад до міряння звуків.
[е]шафот *фр.* поміст, на якому виконують засуд смерти.

Є.

евангелик *гр. протестант;* **евангелист** апостол; **Евангеліє** чотири книги нового завіта, де представлено життя й муки Христа.

Євре́й *гр.* Жид.
Єго́ва *євр.* Бог.
єгиптольо́ґія *гр.* наука про єгипетські старинности.
є́ґер *нім.* стрілець; **єґерме́йстер** надворний титул.
єдва́б *ґерм.* шовк.
Єзуїт член Христового ордену; фальшивий, лукавий, підступний чоловік.
єкте́нія *гр.* рід молитви при Службі Божій.
єле́й *гр.* оливкове масло.
єн *яп.* яп. срібна монета.
єпи́скоп *гр.* вищий духовий стан, архієрей.
єра́рхія *див. гієрархія.*
єре́й *гр.* св'ященик, піп.
єремія́да *від ім. Єремія* скарги, нарікання, жалі.
є́ресь *гр.* відступлення від якоїсь віри й непризнавання деяких її доґм; **єре́тик** приклонник якоїсь єресі, недовірок.
єроґліфи *див. гієроґліфи.*
єромона́х *гр.* св'ященик-монах.
єфре́йтор *нім.* найнищий чин у війську.
єхи́дна *гр.* люта змія; лиха людина.

Ж.

жабо́[т] *фр.* збиране кружево, краватка.
жак *фр.* школяр; дяк.
жаке́т *фр.* короткий сюртук, жіноча верхня одіж.
жалю́зі[ї] *фр.* віконні занавіси із деревляних дощинок.

жандармéрія *фр.* окрема поліційна власть для вдержування ладу й безпеченства в державі.
жанр *фр.* рід; *мал.* малюнок із побутового й домашнього життя.
жантільóм *фр.* [gentilhomme] *див. джентельмен.*
жарґóн *фр.* зіпсута, мішана мова.
жардінéра *фр.* підставка на квіти.
жасмúн *лат. з ор.* кущ Jasminum з пахучим цвітом.
желé *фр.* студенець, овочі, студжені в цукрі; **желятúн[а]** риб'ячий клей.
жемчýг *ор.* дорогоцінний камінь, перла.
женáда *фр.* несмілість, соромливість.
жентúця *рум.* сирватка з овечого молока.
жермінáль *фр.* семий місяць фр. республіканського календаря (21. березня—19. квітня).
жест *фр.* [géste] рух тіла, передусім рук, для пояснення й виріжнення якоїсь гадки; **жестикуля́ція** уживання рухів підчас говорення.
жетóн *фр.* бляшана відзнака, значок, медаль, дукач.
жилéт[ка] *фр.* спідня мужеська одіж без рукавів під сюртук, лейбик, камізелька.
жирáфа *ар.* звірина Cameleopardalis з дуже довгою шиєю.
жівіо *срб.* хай живе!
жірандóль *фр.* світильник, великий підсвічник.
жірі, жюрі *фр.* [jury] суд у справах літератури й мистецтва для розділу нагород.

жіро́ *іт.* передача векселя иньшій особі, порука, *звідси* **жіра́нт** ручитель.
Жіронди́сти в часі фр. революції партія, що стояла в обороні бідних верстов.
жовія́льний *фр.* веселий, добродушний.
жоке́й *також* **джоке́й** *анг.* [jockei] уїзжачий; хлопець до коней.
жолда́к *нім.* наємник вояк.
жонґле́р *фр.* зручний штукарь, що вміє підкидати й ловити руками всілякі предмети.
жонкі́ль *фр.* рід нарциза Narcissus yonquilla.
жоржи́на *лат.* американська цвітка Dahlia, *гал.* ґеорґінія.
жуа́ви *ар.* фр. вояки в Африці зпоміж місцевої людности.
жупа́н *лат.* 1. верхня одіж; 2. начальник краю (на Угорщині) або племені (у Сербів).
журна́л *фр.* дневник до вписування переписки; видання, що виходить що деякий час; **журналі́ст** дневникарь, ґазетярь; **журналі́стика** дневникарство, преса.
жур-фікс *фр.* сталий день, коли приймається гостей.

З.

заасекуро́ваний *фр.* обезпечений.
зааферо́ваний *фр.* захоплений, занятий.
забалотувати *фр.* не вибрати.
забарикадувати *фр.* замкнути *барикадою.*
забасто́вка *іт.* страйк, *див. бастувати.*
за́ґа *ск.* скандинавський переказ.
задру́га *срб.* велика родина.

за́йдель *нім.* мірка, склянка.
заінтересувати *лат.* зацікавити.
закулі́сний *фр.* тайний.
залп *див. сальва.*
за́ля *нім.* більша кімната на збори, вистави то що.
за́мша *нім.* м'ягко виправлена шкурка з оленя або лося.
за́птія *тур.* поліцай.
захри́стія, закри́стія *лат.* кімната за вівтарем, де св'яценик убирається до богослуження; захри́стіян паламарь.
зашта́тний *нім.* необнятий б'юджетом або списом.
зблязо́ваний *фр.* зужитий.
здебушо́ваний *фр.* знищений розпустою.
здекляро́ваний *фр.* рішений; заявлений (пай).
зе́бра *есп.* африканське звіря з родини конів; зе́бу віл з горбом, що живе у Африці й Азії.
Зев[е́]с *гр.* найвищий бог у стар. Греків.
зельо́т[-ка] *гр.* загорілець; навернений до чого (до нової віри).
зенд *перс.* староперська мова, якою написана Зенд-Авеста т. є. св'яте письмо Персів, у якім виложено науку Зороястра, що признавала істновання двох духів, доброго і злого.
зеніт *ар.* точка на небі прямо над нашими головами, *звідси* найвища точка, вершок (слави).
зеро *фр.* 0, нуля.
зефір *гр.* 1. лагідний вітер; 2. легка матерія з мушлина.

зе́цер *нім.* складач.
зикза́к *нім.* закрути, викрутаси, кривульки.
зі́ґля *лат.* початкові букви слів замісць цілого слова або кількох слів (ЛНВ = Літературно-науковий Вістник).
зодія́к *гр.* так званий небесний звіринець із 12-ма ґрупами звізд здовж небесного рівника.
зоі́л[ь] *од ім. гр. критика* злобний критик, уципливий чоловік.
зо́на *нім.* полоса землі, пояс, *стрефа.*
зо́нд[а] *фр.* прилад до міряння глибини; лікарський прилад для ран і фістул; **зондувати** мірити глибінь, розвідувати.
зо́нтик *нім. парасоль.*
зооґра́фія *гр.* опис звірят; **зооля́трія** віддавання звірятам божої чести; **зооль́оґія** наука про звірята; **зооматнети́зм** звіринний маґнетизм; **зооморфі́чний** похожий на звіря; **зоотера́пія** лічення звірят; **зооко́мія** анатомія (краяння) звірят.
зреалізувати *лат.* здійснити.
зубр *лат.* відміна дикого бика.
зунд *нім.* пролив, морська вузина.
зу́па *фр. гал. суп.*

Й.

йовія́льний *див. жовіяльний.*
йоґурт *ор.* рід кислого молока; окрема страва на молоці.
йод[и́на] *гр.* хемічний первень; **йодофо́рм** препарат йоду.

Йом-Кіпур *жид.* судний день у Жидів.

йонський стиль *од ім. гр. племені Йонців* спосіб будування, що визначався легкістю стовпів і пишністю прикрас; **й.** вірш складається з двох довгих і двох коротких складів, — — ◡ ◡.

йор *ц. слав.* знак ъ; **йорй** знак ы.

Йордáн *од ріки н.* обряд св'ячення води 6 січня.

йóта *гр.* буква і, *в пер. знач.* незначна величина.

І.

Іберменш *нім.* надчоловік, після погляду фільософа Нічше вищий духом і таланом чоловік.

Ібіс *єг. через гр.* єгипетська птиця з породи бузьків Tantalus ibis.

ібн *ар.* син.

ігýмен *гр.* настоятель монастиря.

іґнорáнт *лат.* неук, незнайко; **іґнорáнція** неуцтво; **іґнорувати** легковажити, не признавати.

ідеáл *гр.* подуманий образ досконалости чого небудь; взір, праобраз; **ідеалізм** фільософічний світогляд, після якого істнує поза нами ідеальний світ, а наш світ, це тільки відблиск тамтого; безкористовна праця для добра загалу; **ідеалізувати** уявляти собі щось ідеально, гарніще, ніж у дійсности; **ідеáльний** подуманий, видуманий, найдосконаліщий.

ідентифікувати *лат.* вважати два предмети за однакові; **ідентичний** однаковий, рівнозначний, такий сам.

ідеольоґія *гр.* наука про ідеї; світогляд; **ідéя** думка, понятгя, провідна гадка, помисл.

іди *лат.* день 15. березня, травня, липня й жовтня та 13-е иньших місяців у римському календарі.

ідилічний *гр.* погідний, простий; **ідил[і]я** образок з сільського життя, хутірна поезія.

ідіóм *гр.* наріччя, діялект; **ідіосинкрáзія** нервова слабість, що проявляється як відраза до деяких змислових подражнень; **ідіóт** дурнуватий; **ідіотизм** дурниця, дурнуватість; **ідóл** божок, бовван; **ідолопоклóнник** поганин; **ідолятрія** ідолопоклонство.

ізмарáґд *див. смараґд.*

ізо- *у злож.* рівний; **ізобáри** лінії рівного тиснення; **ізоґóни** лінії однакового збочення маґнетичної голки; **ізоґрáфія** вірне наслідування підпису; **ізодинáми** лінії рівної маґнетичної сили.

ізолювати *лат.* відділяти; усувати всі провідники електричности; **ізолятор** лихий провідник електричности.

ізотéрми *гр.* лінії однакової пересічної річної температури; **ізохімéни** лінії однакової теплоти в зимі.

ізумрýд *перс. смараґд.*

ікозаéдер *гр.* двацятистінник.

ікóна *гр.* образ Христа, Матері Божої або Св'ятих; **іконоґрáфія** наука про старинні ікони; **іконоклясти** *або* **іконобóрці** партія

у Византії в 8. і 9. ст., що не признавала образів у церкві; **іконоста́с** стіна із образами, що відділяє вівтар од решти церкви.
ікос *гр.* пісня в акафисті, яку співається на переміну з кондаками.
ікс *лат.* буква X.
іллеґа́льний *лат.* незаконний.
ілю́зія *лат.* злуда, омана, пуста надія.
ілюміна́ти *лат.* секта, якої члени приписували собі силу бачити злих духів; **ілюміна́ція** св'яточне освітлення (домів, міста).
ілюстра́ція *лат.* рисунок у тексті для пояснення, пояснення.
імаґіна́ція *лат.* видумування, уява, мрія, привид.
іма́м *ор.* св'ященик у магомедан.
іматрикуля́ція *лат.* вписання до метрики [показчика, спису] студентів вищої школи; урочисте проголошення впису.
імбі́р, інбі́р *лат.-нім.* корінь ростини Amonium zingiber.
іміґра́ція *лат.* переселення в иньшого краю; наплив чужої людности.
іміта́ція *лат.* наслідування, підроблена річ.
ім[м]ане́нтний *лат.* внутрішній; трівкий.
імматеріа́льний *лат.* не-тілесний.
ім[м]унізувати *лат.* забезпечити від недуги, освободити (сконфіськовані друки).
імперати́в *лат.* приказовий спосіб *грам.; філ.* загальне правило; **імпера́тор** володарь, царь; **імпе́рія** держава, царство; **імперія́л** червінець, російський золотий гріш, вартости 10 карб.; **імперіялізм** змагання дер-

жави або народу поширити межі своєї держави коштом других держав і народів, стремління панувати над світом.

імпертіне́нція *лат.* образливість, зухвальство.

імперфе́кт *лат. грам.* минувший час недоконаний.

імпоза́нтний *лат.* величавий; **імпонувати** викликувати подив або поважання, робити враження.

імпо́рт *лат.* привіз, ввіз товарів з заграниці.

імпоте́нція *лат.* (полова) неміч, безсильність.

імпреґна́ція *лат.* наповнювання, насищування якою течією.

імпреса́ріо *іт.* підприємець театральний, концертовий, цирковий і т. д.

імпресіоні́зм *лат.* напрям у письменстві й мистецтві, що кладе велику вагу на способи, що викликують враження; **імпре́сія** враження, вплив.

імпровіза́ція *іт.* поезія або музичний твір, виголошені або відіграні без приготовання.

імпу́льс *лат.* почин, привід; **імпульси́вність** вражливість.

імпутувати *лат.* вмавляти, посуджувати.

інавґура́ція *лат.* урочисте отворення (шкільного року), посв'ячення; **інавґураційна** праця розвідка на осягнення титулу доктора.

інва́зія *лат.* напад, наїзд.

інвалі́д *лат.* вояк, непридатний до служби.

інвента́р *лат.* спис майна; **інвентаризувати** списувати в інвентар; **інвенту́ра** спис усього, що в даній хвилі мається на складі.

Інвéрзія *лат. грам.* перестанка слів.
Інвеститýра *лат.* власть середновічних володарів назначувати св'ящеників і наділювати їх землями; **інвестúція** вложення грошей в підприємство, публичні роботи.
Інгаля́ція *лат.* вдихування водної пари з сіллю.
Інґерéнція *лат.* вплив, право контролі.
Інґредіéнція *лат.* складова частина, домішка.
Індаґáція *лат.* слідство.
Індекс *гр.* поазбучний спис, показчик.
Індемнізáція *лат.* сплата, відшкодовання.
Індетермінíзм *гр.* наука про безграничну свободу людської волі.
Індúкт *лат.* протяг 15-и літ.
Індивідуалізáція *лат.* увглядненння прикмет кожної одиниці; **індивідуалíзм** виріжнювання власної особи, почуття відрубности від иньших; **індивідуáльний** властивий одній людині, особистий окремішний, сам для себе; **індивідуáльність** загал усіх прикмет, що властиві одній одиниці, признака, особистість; **індивід[уум]** особа, одиниця, осібняк.
Індиґенáт *лат.* право приналежности, горожанство.
Індикáтор *лат.* прилад при паровій машині, що показує силу пари; **індикатíв** *грам.* означений спосіб.
Індиферентúзм *лат.* рівнодушність, байдужість (в релігійних справах).
Індіґо *есп.* синя краска з ростини Indigofera argentea, кам'я.

індоле́нція *лат.* нездарність, лінивство.

індоса́мент *іт.* *жіро.*

інду́кція *лат.* досліджування від подробиць до цілости, розумування на підставі досвідів.

індульґе́нція *лат.* відпущення гріхів; **інду́льт** церковний дозвіл на подружжя, усуваючий церковні перешкоди.

інду́стрія *лат.* промисл; **індустріялі́зм** перевага промислу.

іне́рція *лат.* в'ялість, недіяльність, нездатність.

іне́кція *лат.* вприскування.

інжене́р *також гал.* **інжі́нер** *фр.* технік, що зужиткове практично фізику, механіку та хемію, будівничий.

ініція́л *лат.* перші великі букви в книжках і рукописях, прикрашені рисунками, *взагалі* перші букви імені або назви; **ініціяти́ва** перший крок, привід, почин.

інкарна́ція *лат.* втілення.

інкасувати *іт.* стягати гроші до каси.

інквізи́тор *лат.* член інквізиції; гострий суддя; **інквізи́ція** тайний духовний суд, що займався слідженням еретиків, слідство.

інкліна́ція *лат.* нахил (маґнетної голки); прихильність.

інклю́з *лат.* *вір.* гріш, що все вертає до властителя.

інко́ґніто *іт.* під прибраним назвищем, неофіціяльно, потаємне.

інкомпете́нція *лат.* брак даних або управнення, щоб рішати що небудь.

інкорпора́ція *лат.* прилучення в склад держави.
інкриміно́ваний *лат.* обжалований.
інкруста́ція *лат.* викладання деревляних або металевих виробів иньшим матеріяло́м.
інкуба́тор *лат.* прилад до вигрівання яєць; **інкуба́ція** час од зараження до перших проявів недуги; **і́нкубус** *гр.* перелесник.
інкуна́була *лат.* первод руки до половини 16. століття.
інова́ція *лат.* новість, новина.
і́нок *ц.-слав.* монах, чернець.
інсе́кт *лат.* комаха, насікомець.
інсера́т *лат.* оповістка в часописях, *анонс.*
інсиґнії *лат.* відзнаки влади або уряду, знам'я.
інсинуа́ція *лат.* брехлива вістка, обмова.
інскри́пція *лат.* впис[ання] (до книг); напись.
інсольве́нт *лат.* *банкрот.*
інспе́кт *лат.* парник; **інспе́ктор** наглядач, контрольор; **інспе́кція** догляд, надзір, контроля, оглядини.
інспіра́ція *лат.* піддавання гадки, натхнення.
інсталя́ція *лат.* впровадження (в урядовання); урядження (школи).
інста́нція *лат.* *досл.* прохання; вища власть у процесовому поступованню.
інсти́нкт *лат.* природний, несвідомий нахил; **інстинкто́в[н]ий** несвідомий, мимовільний.
інститу́т *лат.* заведення; вища школа; установа; **інститу́ція** заведення; фондація.
інстру́ктор *лат.* учитель, справник; **інстру́кція** пояснення, припис, наказ.

Інструме́нт *лат.* прилад (музичний), знаряд, варстат; **інструментувати** укладати музичний твір для інструментальної музики.
інсубордина́ція *лат.* непослух, упір.
інсульта́ція *лат.* зневага, обида.
інсурґе́нт *лат.* повстанець, ворохобник.
інсценіза́ція *лат.* приладження штуки до вистави на сцені.
інтабуля́ція *лат.* запис набутої нерухомої власности в гіпотечні книги.
інтеґра́льний *лат.* цілий, нероздільний; **і. рахунок**, **інтеґра́л** вишукування первісної функції з її діференціялів.
інтеле́кт *лат.* розум; **інтелектуалізм** фільософічний напрям, що все випроваджує тільки з розуму; **інтелектуа́льний** умовий, духовий, розумний; **інтеліґе́нтний** умоворозвитий, розумний; **інтеліґе́нція** умова розвитість; усі інтеліґентні люде разом.
інтенда́нт *фр.* завідатель, достанець; **інтендантӯра** заряд військовими достанами.
інтензи́вний *фр.* напружений, витревалий.
інте́нція *лат.* замір, охота, гадка.
інтерва́л *лат.* відступ, перерва, прогалина; *муз.* віддаль між двома тонами.
Інтерве́нція *лат.* вмішання, посередництво
інтерв'ю *анг.* [interview] розмова дневникаря з визначною особою (політиком) для оголошення в часописі.
інтерди́кт *лат.* заборона (відправляти богослуження); анатема.
Інтере́с *лат.-фр.* справа, користь; увага; підприємство; **інтере́сний** цікавий, займаючий

інтерім *лат. досл.* тимчасом; хвилевий стан, тимчасовий заряд.
інтерлінійний *лат.* писаний між рядками.
інтерлюдія *лат. муз.* пригривка.
інтермедія *лат.* смішна вистава, яку давніще давали між актами поважних штук; **інтермеццо** *іт.* інтермедія; короткий музичний твір; приключка, *епізод.*
інтернат *лат.* заведення для школярів, бурса.
інтернаціонал *лат.* міжнародня робітнича партія, заснована 1864. р. Марксом і Лясалем; **інтернаціональний** міжнародній.
інтерний внутрішній; **інтерніст** лікарь внутрішніх недуг; **інтернувати** притримати.
інтерпеляція *лат.* публичний запит (у парляменті).
інтерполяція *лат.* вставка (в рукописі).
інтерпретація *лат.* вияснення, толковання.
інтерпункція *лат. грам.* знаки перепинання.
інтерреґнум *лат.* безкоролів'я, міжкоролівство
інтерціза *лат.* передшлюбна умова.
інтимний *фр.* дуже близький до когось, довірочний, сердешний.
інтонація *лат.* початок співу, чистість тону; звукові відтінки в мові або читанню.
інтратний *лат.* корисний.
інтриґа *лат.* зав'язка в драмі, хитра підмова, підступ; **інтриґувати** викликувати непорозуміння, підмовляти, зацікавлювати.
інтродукція *лат.* вступ, заспів, прелюдія.
інтроліґатор *лат.* переплетчик (книжок).
інтронізація *лат.* посадження на престол.

інтру́з *фр.* непрошений, влізливий.
інтуі́ція *лат.* поглядовість, прочуття, відгадка, натхнення, щаслива гадка.
інфа́мія *лат.* неслава, ганьба, сором.
інфа́нт, інфа́нтка. *есп.* назва князів і княгинь есп. і порт. королівського дому.
інфанте́рія *фр.* піхота, піхотинці.
інфе́кція *лат.* зараження.
інфі́ма *лат.* друга кляса духовних семінарій.
інфініті́в *лат. грам.* дієіменик (писати).
інфірме́рія *фр.* невеликий лазарет.
інфлюе́нца *іт.* заразлива недуга віддихових проводів; **інфлюе́нція** *лат.* вплив.
інформа́ція *лат.* пояснення, звістка.
інфузо́рії *лат. зоол.* вимочки.
інфу́ла *лат.* єпископська мітра; **інфу́лат** церковний достойник, пралат, що має право носити єпископські відзнаки
інциде́нт *лат.* випадок, приключка.
іподія́кон *гр.* молодший діякон.
іпо́тека *гр. див. гіпотека.*
іпохо́ндрія *гр. див. гіпохондрія.*
іра́де *тур.* розказ турецького султана.
іріта́ція *лат.* подражнення.
іріґа́ція *лат.* штучне наводнення, скроплювання.
і́ріс *од ім. гр. богині* дуга; чоловічок в оці; рід ростини.
ірмоло́й *гр.* збірка церковних пісень, ірмосів.
іроні́чний *лат.* насмішливий, глузливий; **іро́нія** насмішка, скритий глум.

ірраціона́льний *лат.* нерозумний, невідповідний; *мат.* невимірний.

ір[р]еде́нта *іт. перв.* італійська партія, що змагає злучити всі землі, залюднені Італійцями; *звідси* змагання до незалежности або до зєдинення.

ірха *лат. через нім. замша.*

іслям *ар.* магомеданська віра.

іссо́п *гр.* сильно пахучий корінь.

істе́рія *див. гістерія.*

істмос *гр.* вузький пас землі між двома морями.

історіоґра́фія *лат.* історичні джерела, загал істориків; **історіосо́фія** наука про закони, що кермують історичними подіями, фільософія історії; **істо́рія** подія, опис подій; наука про минуле.

ісхіяс *гр.* гостець.

ітінера́р *лат.* опис подорожі або походу.

іхневмо́н *гр.* єгипетська миш.

іхтіоза́вр *гр.* передпотопова ящірка великих розмірів; **іхтіольо́ґія** наука про риби.

ію́ль *гр. через ц.-слав.* липень.

ію́нь *гр. через ц.-слав.* червень.

К.

каба́к *тур.* 1. шинок, корчма; 2. диня, гарбуз.

кабала́ *фр.* (кріпацька) неволя, податок.

каба́ла *євр.* еврейська тайна наука; вороження з карт; **кабаліст** знавець кабалістики, ворожбит.

кабаргá *або* **кабáрда** *тат.* рід оленя Moschus.
кабарé[т] *фр.* гостинниця або каварня, де даються веселі вистави, співи та танці.
кáбат *лат.* верхня одіж, кафтан, куртка.
кáбель *гол.* підморські телеґрафічні проводи.
кабíна *анґ.* окрема будка до купелі, кімната на кораблі; **кабінéт** *також* **ґабінéт** *фр.* мала кімната для занять; рада міністрів; збірка всіляких оказів (мінералів).
каботáж *фр.* прибережна мореплавба або торгівля.
кабріолéт *фр.* легкий візок на двох колесах.
кáва *ар. див. кофе.*
кавáлéр *іт.* лицарь (ордену); парубок, мущина в товаристві дам; **кавалéрія** кінне військо; **кавалькада** товариство на конях.
кавáрня *див. кофейня.*
кáвас *тур.* турецький поліцай або жандарм.
каватíна *іт. муз.* невелика пісня.
кавзáльний *лат.* причиновий
кáвстика *лат.* штука випалювати.
кáвція *лат.* порука, гроші зложені як обезпечення, що додержиться умови.
кавчýк *ам.* стверднілий сок південно-американського дерева.
кав'ял *тат.* солена ікра осетрини.
кагáл *євр.* управа жидівської віроісповідної громади; *кліка.*
...дáнс *фр.* **кадéнца** *іт. муз.* закінчення то...у; стопа в віршу, розмір; **кадéнція** час ...евання (суду), період.
...стр *див. катастр.*

кадет *фр.* 1. ученик військової школи, кадетського корпусу; 2. член рос. конституційно-демократичної [к. д.] партії.
каді[й] *ар.* турецький судця.
кадм *гр. мін.* мінерал, подібний до олова.
кадра *фр.* основа війська, зложена із офіцерів, підофіцерів і рядових.
кадриль *фр.* ґруповий танець.
кадук *лат.* чорт; рід хвороби.
казан *тур.* великий котел.
казарма *іт.* будинок для вояків.
казеїн *лат.* білко в молоці.
каземата *есп.* склеплені пивниці і в'язниці в твердинях; тяжка тюрма.
казимір, кашмір *фр.* делікатна й тонка вовняна матерія з вовни кашмірських кіз.
казна *тур.* каса, скарб.
казуар *мал.* відміна струся.
казуїстика *лат.* наука про релігійну обичайність; сумлінне рішення трудних правничих питань; **казус** випадок, пригода.
кайзер *нім.* німецький цісарь.
кайма *тур.* крайка, рубець.
каймакам *тур.* намісник турецької провінції.
кайман *ам.* *алігатор.*
кайстра *див.* *тайстра.*
каїніт *гр.* сіль, якої вживають як штучний навіз.
какаду *мал.* Sittacus cristatus рід папуги.
какао *мек.* американське дерево, з якого овочів роблять шоколаду.
какофонія *гр.* незгідність тонів.

ка́ктус *гр.* тропікальна ростина з колючками.
каламбу́р *фр.* гра слів, вигадка; зударення.
каламайка *анг.* з *с.-лат.* рід вовняної тканини.
калган *тур.* ростина Maranta galanga.
калевала *фін.* збірка фінських дум.
калейдоскоп *гр.* скляний прилад з ріжнобарвними камінчиками, які легко зміняються і прибирають усякі форми наслідком відбивання у веркальцях.
кале́нди *лат.* перший день місяця; *звідси* **календа́рь** спис днів звичайних і св'ят, поділ року на місяці й дні.
калим *тат.* викуп, що його складає молодий родичам молодої.
ка́лі *ар.* луг, поташ.
калі́б[е]р *фр.* модель, міра; розмір отвору при стрільничих оружжях; сорт.
каліґра́фія *гр.* краснопись.
каліко, каленко́р *фр.* перкалеве полотно.
калі́ф *також* **халі́ф** *ар.* наслідник Магомеда; **каліфа́т** уряд калифа, намісництво.
калю́мнія *лат.* клевета, обмова, наклеп.
калярепа *іт.* рід огородної капусти.
калефактор *або* **каліфактор** *лат.* шкільний сторож.
калафонія *гр.* живиця, якою натирається смики.
Кальва́рія *лат.* Голгофта.
кальвінізм *од ім. Кальвіна* протестантська секта.
ка́лька *фр.* папір або полотно до відбивання письма або рисунку; копія.

калькуляція *лат.* оцінка товару по вчисленню розходів за достави, оплати і т. д.
кальма *есп. ґеоґ.* тишина.
кáльмус *гр.* ростина Calamus aromaticus, уживається в лічництві і як коріння.
кальомéль *гр.* сполука ртути з хльором.
кальориметер *лат.* тепломір; **кальориферн** огрівання гарячим повітрям; **кальорія** скількість тепла, потрібна до огріття 1 фунта (або кг.) о один степень Цельзія.
кальóта *фр.* шапка; чаша при кулі; череп.
кальóш[а] *фр.* ґумові накриття на черевики.
кальсони, калісóни *фр.* підштаники, гачі.
кáльцит *лат.* вапняк; **кáльцій** хемічна основа вапна.
камаріля *есп.* надворні дорадники в злім значінню, найблище окруження монарха.
камáші *фр.* теплі пончохи по коліна.
кáмбала *санс.* морська риба Pleuronectes.
кáмбіо *іт.* вексель.
камбрійська формáція найдавніщий поклад землі палеозойського віку.
кáмбуз, камбіза *фр.* кухня на кораблі.
камелеóн *див. хамелеон.*
камéлія *фр.* яп. ростина з гарним цвітом.
кáмера *лат.* кімната; *гал.* цісарські добра; **к. обскýра** прилад до фотоґрафовання; **камерáльний** державний, краєвий; **камергéр** *нім.* почетний титул, шамбелян; **камердінер** прислужник, лякей; **кáмерний** кімнатний; **камертóн** строєві вилки; **камерюнкер** почетний надворний титул.
камéя *фр. див. ґемма.*

камила́вка *н.-гр.* фіолетне накриття на голову у св'ящеників, підкапок у черців.

каміве́лька, камзо́л[я] *фр. через нім.* спідній одяг під сюртук, *жилетка.*

ка́мка *перс.* рід шовкової матерії.

камльо́т *фр.* рід вовняної матерії з доброї анґорійської вовни, **камґарн.**

кампа́нія *фр.* похід, війна.

камра́т *нім.* товариш.

камфо́ра́ *ар. через лат.* живиця з камфорового дерева, Laurus camphora L.

канаве́с *тат.* шовкова матерія.

кана́л *лат.-фр.* рів[чак], штучне сполучення між двома ріками або озерами; морський пролив; провід; **каналіза́ція** заведення каналів.

кана́лія *фр.* голота, ледащо, поганець.

кана́па *фр.* рід м'ягкої лавки для кількох осіб, диван.

кана́р[ей]ка, кана́рок *од Канарійських островів* пташка Fringilla canarica; **кана́рок** рід вінса.

канва́ *фр.* сіткована тканина до вишивання й гаптовання; підклад.

ка́нґар, ка́мґарн *ар. і нім. див. камльот.*

ка́нґур *авс.* звіря з родини торбовців.

канделя́бр *фр.* свічник з кількома раменами.

кандида́т *лат.* людина, що старається о якесь місце або має до цього управнення; **кандидату́ра** старання о місце.

кандизувати *фр.* смажити в цукрі.

канібалізм *од Канібалів з Караїбських островів* людоїдство.

каніїкули *лат.* гарячі дні, вакації, ферії.
каніон *есп.* [cañon] вузька долина з стрімкими берегами.
каніфа́с *фр.* *канва*, димка.
каніфо́ль *гр.-нім.* *калафонія.*
канка́н *фр.* *досл.* галас; неприличний танець.
кано́н *гр.* правило; розпорядок церковного собору; рід більших черенок; *фуга.*
кано́на *фр.* гармата, пушка; **канона́да** стріляння з пушок.
канонізація *гр.* у римо-католиків признання й проголошення св'ятим; **кано́нік** старший св'яценик, крилошанин; **каноніст** знавець канонічного, цебто церковного права.
кант 1. *нім.* край, ріг, берег; 2. *лат.* похвальна пісня.
кантаріда *есп.* есп. муха, з якої роблять лікарство, майка.
канта́та *іт.* *муз.* (релігійна) пісня похвальна.
кантиле́на *іт.* пісня.
канти́на *фр.* гостинниця при казармі.
канти́чка *лат.-пол.* книжечка з церковними піснями.
канто́н *фр.* округа, повіт, союзний край у Швайцарії і Сполучених Державах.
ка́нтор *лат.* (жидівський) співак.
канцеліст *лат.* писарь, канцелярист; **канцеля́рія** місце, де урядується, осідок уряду; **ка́нцлер** *лат.-нім.* високий міністерський уряд, перший міністер; високий титул духовний.
канціона́л *іт.* церковний співаник; **канцо́на** рід вірша, пісня.

каолін *кит. мін.* гончарська глина.

кап *фр. геог.* кінчина, ріг.

кáпа *лат.* частина одіжи лат. св'ященика, покривало.

капáма *тур.* рід тісточок.

капáр *гр.* пупляшки деревця Capparis spinosa, вживані як кухонна приправа.

капацітéт *лат.* людина незвичайно здібна в своїм фаху, повага.

капéля *іт.* орхестра; каплиця; **капелян** військовий або приватний св'ященик у латинників; **капельмáйстер** провідник музики.

кáпер *гол.* корабель, що ловить неприятельські судна.

кáпаля, кáпсель *нім.* металева накривка.

капітáл *лат.* більша грошева сума, гроші на процент, *взагалі* майно, що приносить користь; **капіталізáція** означення вартости майна або капіталу відповідно до доходу, який вони приносять; **капіталізм** такий економічний устрій, що будується на приватній власности меньшости капіталу й средств продукції, з використанням праці більшости; **капіталізувати** згрошевити, перемінити в гроші; **капіталіст** власник великого капіталу; **капітáльний** що належить до капіталу, цінний, основний, головний.

капітáн, каптéн *фр.* [capitaine] сотник, начальник корабля.

капітéль *лат.* голова, горішна частина стовпа; **капітýла** рада крилошан при соборній церкві; **капітулювати** здаватися ворогові

на підставі уложеної умови, уступати кому; **капітулянт** вислужений вояк, що служить дальше.
капішóн *фр.* очіпок, каптур.
капкáн *тур.* лапка, самолов, пастка.
капóта *фр.* довгий плащ.
капрáл[ь] *нім. з фр.* молодший підофіцер.
капрúз *фр.* забаганка, примха, вередування.
капсýля, *гал.* **кабзýлка** *лат.* міхурець з желятини на ліки.
каптувати *лат.* зеднувати.
кáптур *лат. клобук, капішон,* очіпок.
капýза *іт.* каптур.
капýт *лат.* до нічого, по всім, кінець.
Капуцúн *лат.* монах ордену св. Францішка; к. рід малпи.
карабéля *ар.* крива шабля.
карабін *фр.* військова рушниця; **карабінéри** легка кінниця, узброєна в рушниці; в Італії жандарми.
каравáн *нім.* похоронний віз.
каравáна *ар.* товариство подорожних купців або паломників, валка; **караван-серáй** заїздний дім для подорожних.
карáзія *анг.-нім.* просте грубе сукно.
Караїми *євр.* жидівська секта, що не признає талмуду.
каракýли *тур.* вівці з Азії з над каракульського озера й кожух з них.
карамбóль *фр.* гра в білярд, зударення.
карамéль *фр.* цукрова маса, рід цукорків, **кармéльки**.

карантин, кварантана *фр.* сорокдневне, тепер коротше задержання подорожних, щоби не занесли пошести.

карат *фр.* вага для золота, діямантів і перлів; 24 **каратове** золото = чисте золото, 16 **к.** з. = що має 16 частин чистого золота.

караул *тур.* сторожа, варта.

караф[к]а *фр.* збанок з гладженого скла.

карболь *лат.* хемічна матерія; **карбон** одна з молодших верстов найстаршої ери землі; **карбоніт** вибуховий матеріял з нітробензолю, салітри й целюльози.

карбункул *лат.* 1. червоний рубін або ґранат; 2. чиряк, боляк.

карвасар *див. караван-серай.*

кардинал *лат.* високий духовник, що йде зараз після папи; **кардинальний** головний, дуже значний.

кардон *фр. див. картон.*

кареси *фр.* пестощі.

карикатура *іт.* смішне, пересадне або односторонне представлення або змальовання; дивогляд.

карита, карета *іт.* рід критого повоза.

каріера *фр.* біг коня; добре становище.

каріес *лат.* гниль, порохно (в зубі).

каріоля *іт.* легкий візок на двох колесах.

каріятиди *гр.* жіночі постатті замісць стовпів до піддержування бальконів або ґзимсів.

кармазин *нім.* темно-червона краска й одіж тієїж краски; шляхтич старого роду.

кармін *фр.* червона краска, яку роблять з кошенілі.

карнава́л *іт.* запусти, пущання, м'ясниці.
карнео́ль *фр. мін.* відміна *хальцедона.*
карне́т *фр.* записник з порядком танців.
карни́з, карні́ш *фр.* листва для прикраси над вікнами й дверми.
каро́ *фр. карт.* дзвінка, скісний квадратик червоної краски; **каре́** чотирокутник; окрема фігура при танци.
ка́рта *лат.* лист, листок з намальованими значками до гри; мапа; спис страв.
карте́ль *фр.* змова між державами або фабрикантами для взаїмної допомоги.
карте́ч, карта́ч *іт.* гарматня пуля, наповнена малими пулями, кусниками заліза то що.
картоґра́фія *гр.* наука про рисовання й виконування мап; **карто́н** лист грубого паперу; **картона́ж** вироби з картону; **картонувати** оправляти в картон; **картоте́ка** збірка карт.
карту́з *фр.* 1. мішок на порох; 2. плоска шапка з дашком.
карузе́ль[а] *фр.* крутілка, їзда довкола на дерев'яних конях.
кару́н *нім.* рід матерії; **кару́нка** обшивка, карниз.
карцер *лат.* арешт (у школі).
ка́са *іт.* скарб, скарбниця, скриня на гроші, стан грошей.
каса́ндра *від ім. доньки Пріяма, що пророкувала кінець Трої* людина, що ворожить щось злого.
каса́рня *нім.* казарма.
каса́ція *лат.* знесення вищою властю.

касéт[к]а *фр.* скриночка.
касíно *іт.* місце товариських сходин, клюб.
каситерíт *гр. мін.* руда цини.
касі[є]р *іт.* скарбник.
кáска, каск[éт], кашкéт *фр.* металеве або шкіряне накриття голови (у вояків), шолом.
каскáда *фр.* штучний водопад.
кáста *есп.* різко відділена верства людности, цех; *звідси* **кастовий** дух напрям відокремлюватися від других і добиватися окремих прав.
кастанéти *есп.* дерев'яні калаталка, якими вибивають такт еспанські танечниці, брязкітки, брязкало.
кастелян *лат.* начальник замку; високий уряд у давній Польщі; **кастелянія** уряд кастеляна; **кастéль** замок, твердиня.
кастéт *фр.* залізний наручник з гострими кінцями.
Кастіци *есп.* діти Європейців і Местіців.
кастрáт *лат.* обрізаний, скопець, валах.
кастрýля *нім.* кухонна посуда із міди, рондель.
касувати *1. лат.* усувати, зносити, уневажнювати; *2. іт.* приймати гроші до каси.
катавáсія *гр.* спів ірмосів на два хори.
катадіоптрíчний *гр. фіз.* позірно побільшений або зменшений.
катаклíзм *гр.* потоп; переворот, зударення.
катакóмби *гр.* підземні хідники або печери для хоронення померших.
каталектíчний вірш *лат.* неповний вірш без одного або двох складів.
каталéпсія *гр.* параліж.

катальоґ *гр.* спис книжок, реєстр.
катанка *мад.* суконна куртка; вояцька уніформа.
катаплязма *гр. мед.* розмягчуючий оклад.
катапульта *лат.* метавка.
катар *гр.* запалення слюзової болони, нежить.
катаракт *гр.* водопад; **катаракта** більмо на оці, полуда.
катастер *іт.* спис і оцінка маєтку враз з можливим доходом задля наложення податку; **народній к.** спис людности по національности.
катастрофа *гр.* нещасливий випадок, нещастя; зворотна точка в драмі, кріза.
катафаль[о]к *фр.* мари.
катеґоричний *гр.* певний, рішучий; **катеґорія** відділ, рід, кляса, фах.
катедра *гр.* столик у школі для вчителя; посада професора у вищій школі; єпископська церков.
катер *гол.* більший весловий човен, байдак.
катеринка *нім.* ручний прилад до грання.
катета *гр.* припрямка, оба коротші боки прямокутного трикутника.
катетер *гр. мед.* прилад, що випускає моч з міхура.
катехеза *гр.* наука християнської віри; **катехит** учитель релігії; **катехизис, катехізм** підручник до науки релігії, з питаннями й відповідями.
катода *гр. фіз.* відємний бігун при електричних батеріях.

като́лик *гр.* член римської церкви; **католицизм** римсько-католицька віра; **като́лікос** вірменський архиепископ.

като́нський *від ім. римського сенатора Катона* обичайний, непідкупний.

като́птика *гр. фіз.* відбиття світла.

ка́торга *гр.* ґалера; тяжкі роботи.

катра́га, катри́га *тур.* шатро, намет.

ка́фар *нім.* прилад до вбивання палів, баба.

ка́фель, ка́хля *нім.* плита з паленої глини.

ка́фір *ар.* невірний, не-Магомеданин.

кафта́н, капта́н *ар.* верхня одіж, жупан.

ка́цик *ам.* начальник індіянського племені; самовладний пан.

качу́ча *есп.* танець.

кашке́т *див. каск.*

кашмі́р *див. казимір.*

ка́шта *нім.* скринка на черенки в друкарні, касса.

кашта́н *од м. Кастана в Азії* дерево Fagus castanea з їдомими овочами.

каштеля́н *див. кастелян.*

каю́к *тур.* човен.

каю́та *гол.* кімната на кораблі.

ква́дранс *лат.* чверть години; **квадра́нт** четверта частина обводу кола; **квадра́т** чотирокутник; число, помножене через себе, піднесене до квадрату; **квадрату́ра** переміна в чотирокутник; **квадріє́ніюм** протяг 4-ох літ.

ква́зі *лат.* буцім, ніби.

Ква́кри *анг.* протестантська секта в Англії й Америці.

квалітати́вний *лат.* що відноситься до якости; **кваліфіка́ція** означення якости, оцінка; уздібнення; **кваліфікуватися** надаватися.
квантітати́вний *лат.* що відноситься до скількости.
кваранта́нна *див. карантин.*
кварт *лат.* формат паперу, в чверть великого аркуша; **ква́рта** пів літри; *муз.* четверта струна; **кварта́л** чверть року; частина міста від вулиці до вулиці; **кварте́т** спів або музика на чотири голоси або інструменти.
ква[р]ти́ра *фр.* хата до винайму, військовий постій, кіш, шиба в вікні.
кварц *нім. мін.* рід кременя.
кварця́не ві́йсько *лат. поль.* у старій Польщі військо, що вдержувалося з четвертої частини доходів королівських маєтків.
квате́рно *іт.* на льотерії виграння чотирьох нумерів.
кве́ста *лат.* збирання милостині; **кве́стія** збір питань, що відносяться до одної справи; **кве́стор** урядовець скарбу в давнім Римі; університетський скарбник; **квесту́ра** каса (на університеті, в парляменті).
квієтизм *лат.* відданість Богу, байдужість.
квінкве́нія *лат.* протяг п'яти літ; п'ятилітній додаток до платні; **квінта** *муз.* п'ятий тон; **квінте́рно** виграння усіх 5-и чисел на льотерії; **квінтесе́нція** найліпша сила, екстракт, суть річі; **квінтет** спів або музика на 5 голосів або інструментів.
Квірина́л колись папська, сьогодні королівська палата на горі цього ж імені в Римі.

квіт[áнція] *лат.* посвідка, розписка; **квітувати** розплатитися, вложити (уряд).
квóрум *лат.* комплет.
квóта *лат.* грошева сума; **квоціéнт** число, яке одержуємо при діленню двох чисел через себе.
кедр[и́на] *гр.* дерево Pinus cedrus.
кéларь, кéлярь *гр.* завідуючий монастирським майном, ключник.
кéлеп, кéлеф *нім.* молот, топір; черепаха.
кéліх, келішок *нім.* церковна чаша, чарка.
кéлія *гр.* мала кімната (для монахів).
кéльнер *нім.* послугач у гостинниці або кофейні.
кéльня *нім.* мулярський черпак.
кéнґуру *див. канґур.*
кенкéт *фр.* сильна лямпа в дзеркалом для відбивання світла.
кенозóйська епоха *гр. геол.* новий вік землі.
кентáвр *гр. міт.* кінь з людською головою; звізда в громаді лучника.
кéпі *ар.* вояцька шапка з дашком фр. крою.
кер *фр.* червінь, карта з червоним серцем.
керáміка *гр.* гончарство.
керáт *нім.* зубате коло, яке обертають коні, щоби вправити машину в рух.
керати́т *гр. мін.* відміна кварцу, роговик.
кéрбер *лат.-гр. міт.* триголовий пес, що стояв при вході до підземного світа.
кéрвель *нім.* ростина Scandix cerefolium L. трембуля, трембулка.
кероси́н *гр.* земний олій, ґас.
кéсар *гр.* царь.

кефалá *гр.* рід риби, лобин, лобань.
кéфір *кав.* лічниче молоко.
кíвер *тур. або рум.* рід шапки, *чако.*
кивóт *гр.* ковчег, скринка, на який поставлені образи св'ятих, божник.
килíм *тур.* диван, ковер.
кипарíс *гр.* Cupressus sempervirens.
киптáр, кептар *рум.* короткий півкожушок без рукавів.
кирéя *нім.* довгий плащ.
кирúлиця *від св. Кирила* церковне письмо.
кирпúч *тур.* цегла.
кит *гр.* морське звіря Balaena.
китáйка *від назви краю Китай* рід шовкової матерії.
кібітка *ар.* легкий критий візок; шатро.
кікс *нім.* схиблена нота в співі; схиблений удар при грі у білярд; рід гри в карти.
кіль *гол.* спідній бальок в кораблі; **кільвáтер** слід, що лишається за пливучим кораблем.
кільо *гр. в злож.* = тисяча; **кільоґрáм** = 1000 ґрамів; **кільоґрамомéтер** одиниця праці, потрібна до піднесення кільоґрама до висоти 1 метра; **кільомéтер** = 1000 метрів.
кінґ *анг.* король.
кін[д]жáл *тур.* довгий обосічний ніж.
кінематоґрáф *гр.* прилад, що показує світляні живі образи; **кінéтика, кінемáтика** *фіз.* наука про рух.
кінкéт *див. кенкет.*
кіновáр *н.-гр.* метал, з якого роблять синю краску, цинобра.

кіновія *гр.* братський монастир.
кіоск *тур.* хатка в городі; будка для продажі всіляких річей (часописей).
кіот *гр. див. живот.*
кір *тур.* чорна матерія на знак жалоби.
кірас *фр.* нагрудник з заліза, панцир; **кірасі[є]р** кінний вояк.
кірха *нім.* протестантська церков.
кісляр-аґа *тур.* начальник гарему.
кісмет *ар.* доля.
кіт *нім.* липка маса до ліплення.
кітель *нім.* полотнянка.
клапан *див. кляпа.*
клейнод *нім.* дорогоцінність, ознака власти.
клейстер, кляйстер *нім.* клій з крохмалю або муки, ліспа.
клепсидра *гр.* в старовині водний годинник.
клептоманія *гр.* хоробливий наклін до крадіжи.
клер, клир *гр.* духовенство; **клерик** духовник; у римо-кат. студент духовної академії; **клерикал** приклонник панования церкви.
клерк *анґ.* писарь.
кліент *лат.* під чужою опікою; той що віддав свою справу адвокатові; сталий покупець.
кліка *фр.* громада людей, що працює для власної користи.
клімакс *гр. рет.* степеновання; **кліматеричні роки** семиліття людського розвою; у жінок час, коли вже не появляється місячне.

кіновія *гр.* братський монастир.
кіоск *тур.* хатка в городі; будка для продажі всіляких річей (часописей).
кіот *гр. див. живот.*
кір *тур.* чорна матерія на знак жалоби.
кірáс *фр.* нагрудник з заліза, панцир; **кірасі[є]р** кінний вояк.
кірха *нім.* протестантська церков.
кісляр-аґа *тур.* начальник гарему.
кісмет *ар.* доля.
кіт *нім.* липка маса до ліплення.
кітель *нім.* полотнянка.
клáпан *див. кляпа.*
клейнóд *нім.* дорогоцінність, ознака власти.
клéйстер, кляйстер *нім.* клій з крохмалю або муки, пісна.
клепсидра *гр.* в старовині водний годинник.
клептомáнія *гр.* хоробливий наклін до крадіжи.
клер, клир *гр.* духовенство; **клéрик** духовник; у римо-кат. студент духовної академії; **клерикáл** приклонник панования церкви.
клерк *анг.* писарь.
кліéнт *лат.* під чужою опікою; той що віддав свою справу адвокатові; сталий покупець.
кліка *фр.* громада людей, що працює для власної користи.
клімакс *гр. рет.* степеновання; **клімактерúчні роки** семиліття людського розвою; у жінок час, коли вже не появляється місячне.

клімат *гр.* підсоння; **кліматична стація** місце з лагідним кліматом для недужих; **кліматольоґія** наука про підсоння.

кліняа *нім.* вістря.

клініка *гр.* лязарет при університеті, де лічення недуг викладається при постелі хворих.

кліріңґовий оборот *анґ.* чековий оборот.

клістір *гр.* проминка відходової кишки, енема.

клітор *гр. анат.* семен, качка.

кліш[а], **кліше** *фр.* металева плита з відбитим образом до друковання.

клооук *тур.* чернеча намітка, каптур.

клю *фр.* найцікавіща річ (виставки).

клюб, **клуб** *анґ.* товариство (для забави) і місце його сходин.

кля́вза *лат.* затамований збірник води в горах; **кля́взуля** застереження, примітка; **клявву́ра** замкнене життя (монахів), завдання під гострим доглядом *гал.*

клявікорд *лат.* старомодний фортеп'ян; **кля́віш** кістяні плитки, яких удар видобуває звуки на фортеп'яні; **клявіятура** всі кля́віші разом.

клак *фр.* складаний капелюх; **кля́ка** замовлені оплески [**клякерів**] для акторів.

кля́мра *нім.* спинка, скоба.

клян *шк.* рід, плем'я у Шкотів.

кля́па, **клапан** *нім.* накривка, затичка.

клярнет *іт.* рід духового інструменту.

клярувати *лат.* чистити, цідити; виясьнювати.

кляса, **клас** *лат.* відділ (у школі), стан (робітнича к.), ранґа; **клясик** взірцевий пись-

код *фр.* збірка умовлених скорочень, особливо для телеґрафовання.
кода *лат. муз.* кінцева частина твору, фінале.
кодекс *лат.* рукопись; книжка; збірка законів; **кодифікація** зібрання законів в одну цілість.
коедукація *лат.* спільне виховання хлопців і дівчат у школах.
коефіцієнт *лат. мат.* сочинник, величина, якою треба помножити другу величину.
ковётка *фр.* мала канапка.
козир *тур.* світна карта, адут; картуз.
коінциденція *лат.* сплив обставин.
коітус *лат.* полові зносини.
кокаїна *ам.* лікарство з листя ростини кока.
кокарда *фр.* відзнака (при капелюсі), зв'язана бинда.
кокетерія *фр.* залицянка, маніжність; **кокетка** жінка, що хоче подобатися, маніжниця.
коклюш *фр.* епідемічний кашель у дітей.
кокон *фр.* почварка шонкового мотиля, гніздо.
кокос *порт.* рід пальми й її горіх.
кокот[к]а *фр.* жінка легкого поведення, повія.
кокс *анг.* [coaks] праженний камінний вуголь.
колеґа *лат.* товариш; **колеґія** збір; товариство, зібране для якоїсь мети; уряд; вища школа; всі професори факультету на університеті; **колеґіяльний** товариський, спільний; **колеж** *фр.* [collège] школа, товариство, колеґія; **колежський** (асесор) титул урядовців у Росії.

колекта *лат.* збірка, складка; **колектанеа** збірка виїмків і заміток; **колективізм** наука про рівність і спільність людських прав і маєтків; **колективний** гуртовий, спільний; **колектура** місце, де продаються білети на льотерію; **колекція** збірка предметів одного роду.

колет *фр.* рід ковніра.

колі *фр.* [coli] скриня (з товаром, з посилкою).

коліорі *есп.* рід малої птички Trochilus.

коліґація *лат.* спорідненння.

коліє *фр.* [collier] дорогоцінний нашийник.

колізей *лат.* великий будинок на ігрища в Римі.

колізія *лат.* суперечність, сутичка, зударення.

колпак, ковпак *див. клобук.*

колтун, ковтун *лит.* слабість волосся.

колчан *тур.* сагайдак.

колюмна *лат. див. кольона.*

коляса *фр.* повіз, екіпаж.

колятор *лат.* опікун церкви, що має право вибирати св'ященика *гал.*

коляціонування *лат.* порівнування відпису з оригіналом.

кольба *нім.* приклад рушниці.

кольодій *лат.* стрільна бавовна, розпущена в сірчаному етері; **кольоїди** *фіз.* тіла, що не кристалізуються.

кольокація *лат.* спис вірителів у порядку платности; село, поділене між кількох власників.

кольоквія *лат.* [colloquium] релігійний спір; устний іспит на університеті.

кольонáда *фр.* ряд стовпів; **кольóна** стовп; рядок письма або друку; спосіб уставлення війська в ряд.
кольонізáція *лат.* заселювання, осадництво; **кольоніст** переселенець, осадчий в чужім краю; **кольóнія** рільнича оселя пова границями рідного краю; **кольоніяльний** товар спроваджений з чужих країв.
кóльор *лат.* краска; **кольоратýра** прикраса в виконанню пісні; **кольорист** маляр, що вміє добре підбирати краски; **кольорит** добре зіставлені краски образу; **кольорувати** рисунок покривати красками.
кольóс *гр.* статуя великих розмірів, великан; **кольосáльний** великанський.
кольосéй *див. колізей.*
кольпортáж[а] *фр.* розношення й продаж книжок по вулицях і домах; **кольпортéр** розносцик книжок, похатник.
кóма *гр.* запинка [,].
комáнда *фр.* приказ у війську; начальство; малий відділ; **командáнт** провідник, начальник; **командітове** товариство торговельна спілка, в якій складають гроші члени, але господарить инший, тиха спілка; **комáндор** власник найвищої степені якогось ордену; **командувати** давати прикази, проводити.
комасáція *лат.* сполука розкинених ґрунтів і такий їх поділ, щоб ґрунт кожного властителя був разом.
комбінáція *лат.* зіставлення, сполука ріжних річей або понять, обчислювання.

комéдія *гр.* весела театральна штука; удавання; **комедіянт** людина, що грає комедію або в комедії; лукавий.

комендáнт *фр. командант.*

коментáр *лат.* пояснення, примітка; **коментувати** пояснити.

комéрс *фр. перв.* **комéрція** торговля, торг, *далі* св'яточні сходини при їді; **комерційний, комéрчеський** торгов[ельн]ний.

комéта *гр.* звізда з світляним хвостом, мітла.

комí *фр.* [commis] торговельний помічник; **комівояжéр** торговельний аґент.

комíзм *фр.* відтінок смішного в чім небудь.

комíс *лат.* і *фр.* поручення залагодити якусь справу; **дати в коміс** дати в розпродаж; **комісáрь** урядовець для деяких доручених справ; **комісаріят** назва уряду; **комісіонéр** служачий **комісового дому,** посередництва для всіляких справ; **комíсія** рада, зложена з урядовців для завідування справами або для розсліду поодиноких справ.

комітáт *лат.* повіт, округа на Угорщині.

комітáджі провідник балканських повстанців.

комітéт *фр.* [comité] рада, вибрані особи, що мають рішити або виконати що небудь.

комíції *лат.* виборчі збори у Римлян.

комíчний *фр.* смішний, кумедний.

комóд[а] *фр.* скриня з полицями й шуфлядами.

компáктний *лат.* сильний, густий, суцільний, щільний, стислий.

компанíєць *фр.* козак легко кінного війська в XVIII. в.; **компаніóн, компанíст** спіль-

комéдія *гр.* весела театральна штука; удавання; **комедіáнт** людина, що грає комедію або в комедії; лукавий.

комендáнт *фр. комендант.*

коментáр *лат.* пояснення, примітка; **коментувати** пояснити.

комéрс *фр. перв.* **комéрція** торговля, торг, *далі* св'яточні сходини при їді; **комерційний, комéрчеський** торгов[ельн]ний.

комéта *гр.* звізда з світляним хвостом, мітла.

комí *фр.* [commis] торговельний помічник; **комівояжéр** торговельний аґент.

комíзм *фр.* відтінок смішного в чім небудь.

комíс *лат.* і *фр.* доручення залагодити якусь справу; **дати в коміс** дати в розпродаж; **комісáрь** урядовець для деяких доручених справ; **комісаріят** назва уряду; **комісіонéр** служачий **комісового дому**, посередництва для всіляких справ; **комíсія** рада, зложена з урядовців для завідування справами або для розсліду поодиноких справ.

комітáт *лат.* повіт, округа на Угорщині.

комітáджі провідник балканських повстанців.

комітéт *фр.* [comité] рада, вибрані особи, що мають рішити або виконати що небудь.

комíції *лат.* виборчі збори у Римлян.

комíчний *фр.* смішний, кумедний.

комóд[а] *фр.* скриня з полицями й шуфлядами.

компáктний *лат.* сильний, густий, суцільний, щільний, стислий.

компанíєць *фр.* козак легко кінного війська в XVIII. в.; **компаніóн, компанúст** спіль-

ник; **компа́нія** гурт, товариство; торговельна спілка; відділ війська.
ко́мпа́с *фр.* сонішний годинник; прилад з маґнетом, що показує сторони світа.
компатріо́т *фр.* земляк.
компе́ндія *лат.* підручник.
компете́нт[ний] *лат.* приналежний; знавець рішати якусь справу; **компете́нція** приналежність, уповноваження, обсяг ділання.
компіля́ція *лат.* праця, зложена з чужих праць.
компле́кс[ія] *лат.* цілість; будова (тіла), статура; **компле́[к]т** число осіб, потрібне до залагодження справи, кворум; повна збірка чого небудь; **компле́[к]тний** цілий, повний; **компле[к]тувати** доповнювати.
компліка́ція *лат.* замотання (справи), утруднення.
компліме́нт *лат.* підлесне слово.
компльо́т *фр.* змова.
компози́ція *лат.* уложення, уклад (образу); музичний твір; мішанина металю; підроблений камінь; **композит** *або* **компози́тор** укладчик музичного твору.
компо́ст *лат.* гноївка із штучних навозів.
компо́т *фр.* овочі, варені з цукром, узвар.
компре́с *фр.* змочене полотно, яке прикладається на боляче місце; **компре́сор** прилад до стискання; **компрімувати** стискати.
компромі́с *фр. з лат.* взаїмна умова між двома сторонами дорогою уступок; пристосовання до обставин; **компроміта́ція** вмішання в погану справу, осмішення.

конву́льсія *лат.* корчі, перелоги.
конґе́стія *лат.* наплив крови.
конґломера́т *лат. мін.* зліпка, мішанина куснів каміння.
конґреґа́ція *лат.* збори (св'ящеників), виділ кардиналів у Римі.
конґре́с *лат.* з'їзд володарів або представників для рішення політичних справ; *взагалі* з'їзд; державна рада (в Америці).
ко́нґруа *лат.* найнищий дохід св'ященика; **конґрує́нція** згідність.
конда́к *гр.* коротка церковна пісня в честь якогось празника.
конденза́тор *лат.* прилад до згущування (пари); **конденза́ція** згущення.
конди́ція *лат.* умова, услів'я.
конді́тор *фр.* цукорник, пекар; **кондіторська** цукорня.
кондоле́нція *лат.* заява співчуття.
кондомі́нія *лат.* спільне володіння.
кондотіє́ри *іт.* начальники наємних військ в Італії в 14-16 ст.
кондуі́т[а] *фр.* поведення.
конду́ктор *лат.* провідник; залізничий служачий; *фіз.* прилад до громадження електричности.
коне́кту́ра *лат.* міркування, оперте на правдоподібности.
ко́нзуль *див. консул.*
коні́фе́ри *лат.* шпилькові дерева.
коні́чний *гр.* стіжкуватий, шпичастий.
конклю́зія *лат.* заключення, вислід, висновок.

блики; б'юро консуля; **кóнсул[ь]** найвищий урядовець у Римлян за часів республіки у Франції між рр. 1800 і 1805 за проводу Наполєона; представник чужої держави для опіки над торговельними справами своїх земляків; **консульта** в Еспанії державна рада; **консультáція** порада (лікарська).

консумéнт *лат.* споживник; **консумпційний** споживний; **консýмпція** споживання.

контáкт *лат.* віткнення, зв'язь.

контамінáція *лат.* сполука всіляких частин.

контéкст *лат.* зв'язок, зіставлення.

контемплáція *лат.* роздумування (над релігійними справами).

контенáнс *фр.* сміліость, певність.

контéнт[ний] *фр.* вдоволений.

контерфéкт *фр.* портрет.

контінґéнт *лат.* скількість (війська).

контінéнт *лат.* стала земля, суходіл; **контінентáльний** приналежний до контіненту, сухопутній.

контінуáція *лат.* продовження.

кóнто *іт.* рахунок; **на конто** [à conto] на рахунок; **контóра** (купецька) канцелярія; **конторúст** службовий в конторі.

контрабáнда *фр.* тайний ввіз товарів, пачкування; **контрабандúст** пачкар.

контрабáс *іт.* великий бас, в орхестрі; октава, басистий.

контрагéнт *лат.* людина, що робить умову.

контрадúкція *лат.* суперечність.

контрадмірáл *фр.* ґенерал воєнної фльоти.

контра́кт *лат.* угода, умова на письмі; **контра́кти** великі ярмарки, на яких полагоджуються всілякі справи.

контра́льт *іт.* *муз.* дуже низький жіночий голос.

контрама́рка *фр.* контрольний білет, *ретурка.*

контрапу́нкт *лат.* наука поправного компонування музичних творів.

контрасиґнува́ти *лат.* дати підпись на ствердження другого підпису.

контра́ст *фр.* протилежність.

ко́нтратон *іт.* дуже низький тон, низче басового С.

контр[е]да́нс *фр.* танець двох пар на переміну.

контрафа́кція *лат.* недозволений передрук.

контрибу́ція *лат.* податок наложений на підбиту людність, воєнне відшкодовання, окуп.

контрмі́на *фр.* підкопи обложених для знищення мін, поставлених ворогом.

контрове́рсія *лат.* спір, суперечка, спротив.

контро́ля, контро́ль *фр. з лат.* перевірка, догляд; **контрольо́р** провірник.

контрреволю́ція *лат.* революція проти революції.

конту́зія *лат.* стовчення.

контума́ція *лат.* *карантин.*

конту́р *фр.* начерк, рисунок у головних лініях, профіль.

ко́нтуш *тур.* старопольський стрій.

ко́нус *лат.* *геом.* стіжок.

конфедера́ція *лат.* союз держав; у давній Польщі змова шляхти.

конфе́[к]ти, конфе́т *іт.* смажені овочі в цукрі, цукорки.

конфе́кція *лат.* виріб на продаж, готова одіж, склад одіння.

конфере́нція *лат.* нарада.

конфесіона́л *лат.* сповідальниця; **конфе́сія** віроісповідання, віра; **конфесіоналі́зм** згідність із пануючою релігією.

конфе́тті *іт.* ріжнобарвні паперці, якими обкидаються при забаві.

конфіґура́ція *лат.* уложення частей в одну цілість.

конфіде́нт[ний] *фр. з лат.* довірений чоловік.

конфірма́ція *лат.* ствердження; у протестантів миропомазання.

конфіскувати *лат.* забирати в користь державної каси; заборонити друкувати.

конфіту́ри *фр.* ягоди або овочі, смажені в цукрі.

конфлі́кт *лат.* спір, противенство.

конфронта́ція *лат.* доочне переслухання для справдження зізнань.

конфу́зитися *фр.* збентежитися, соромитися; **конфу́зія** замішення, засоромлення.

ко́нха *лат.* черепаха.

концедувати *лат.* йти на руку, позволяти.

концентра́ція *лат.* збирання в одну, осередну точку, згущення; сполучування сил; **концентри́чний** о спільнім осередку.

концепіст *лат.* титул молодшого урядовця; **концепт, концепція** помисл, начерк; дотеп.
концерт *лат.* музична вистава; **концертовий** *муз.* гарний.
концесія *лат.* призвіл державних властей на отворення підприємства.
концинувати *лат.* обдумувати, укладати; **концинієнт** *гал.* адвокатський практикант.
конціль *лат.* збори; церковний собор.
копшахти *нім.* тайні переговори й умови.
кон'юґація *лат. грам.* відміна дієслова.
кон'юнктура *лат.* оборот обставин, вигляди; **кон'юнкція** *грам.* злучник; стріча двох звізд або планет під одним знаком.
кон'як *фр.* горівка з вина.
кооператор *лат.* помічник; людина, що ширить гадки про спільництво; **кооперація** спільництво, закладання товариських спілок, спільна праця.
кооптація *лат.* доповнення, покликання в члени.
координація *лат.* підпорядковання.
коперваc *нім.* *вітріоль.*
копія *лат.* відпис, вірно відмальований образ; піка; списа.
копула *лат.* баня; **копуляція** щеплення.
коралі *гр.* скаменілі дімки дрібних морських сотворінь; прикраси із цього; **коралїти** скаменілі коралеві звірята.
Коран *ар.* св'яте письмо Магомедан.
корвет[а] *фр.* невеликий, скорий воєнний корабель

корд[еляс] *іт.* мисливський ніж.
кордобáн, кордовáн *од есп. м. Кордова* кізлова шкура, *сафіян.*
кордóн *фр.* ряд військових сторожей, розставлених в одній лінії близько себе; границя держави.
корéкта, коректýра *лат.* справлювання друкарських помилок; **корéктний** поправний, без закиду; **корéктор** справляючий друкарські помилки **коректувати** справляти помилки.
корелятúвний *лат.* зглядний, залежний від другого.
корепетúтор *лат.* домашній вчитель.
кореспондéнт *лат.* той, що веде переписку, писарь; дописувач до ґазет; **кореспондéнтка** *гал.* почтова переписна карточка; **кореспондéнція** переписка, допись.
кóрзо *іт.* гарна й людна вулиця (в Італії); веснина гулянка по вулицях.
коридóр, коритáр *фр.* хідник, сіни.
корифéй *гр.* в гр. хорі провідник співу; *взагалі* провідник, голова (партії).
кормчая книга *ц.-слав. номоканон.*
корнéт *фр.* 1. хорунжий, найнизчий офіцерський титул у кавалєрії; 2. монаший чепець; 3. мала труба.
корнішóн *фр.* огірочок, мочений в оцті.
кóрок *лат.* затичка із коркового дерева.
корóна *лат.* вінець, який вбирають володарі при вступленню на престіл, цебто при коронації; назва монет у ріжних краях; частина цвіту; вершок дерева й зуба.

корпорáція *лат.* стоваришення, об'єднане спільною ціллю, цех.

корпулéнтний *лат.* грубий, товстий; **кóрпус** тіло; загал; відділ війська, зложений із кількох дивізій; військова школа; рід друкарських черенок

кор[р]еферéнт *лат.* другий референт тої самої справи.

корсáж, корсéт, ґорсéт *фр.* жіночий станик, шнурівка.

корсáр *іт.* морський розбійник, ушкал.

кортéдж *фр.* свита, почот, дружина.

кортéси *есп.* збори станів в Еспанії і Портуґалії

кору́нд *лат. з інд.* дорогий мінерал, найтвердший після діяманта, окис алюмінію.

кору́пція *лат.* підкупство, зіпсуття.

кóсінус *лат. мат.* сінус доповняючого кута в триґонометрії.

космéтика *гр.* штука піддержувати красу людського тіла.

космі́чний *гр.* світовий; **космоґóнія** наука про повстання світа; **космольоґія** наука про світ; **космополі́т** людина, що вважає цілий світ своєю вітчиною, рівнодушний в національних справах; **кóсмос** світ; **космофі́зика** наука про права всесвіта

костéл *пол. з лат.* римо-католицька церков.

костю́м *фр.* одіж, стрій (народній), убрання.

кот *фр. геог.* міра висоти, гора.

котáра *тат.* заслона з тяжкої матерії над дверми, вікнами або ліжком, юрта.

котéдж *анг.* [cottage] сільський дімок, віля.

котéрія *фр. кліка.*

котильйóн *фр.* танець з всілякими фіґурами.

котірувати *фр.* офіціяльно означати біржеву вартість процентних паперів.

котлéт *фр.* жарене м'ясо.

котýрни *гр.* чоботи на високих зап'ятках, яких уживали грецькі актори підчас виставки; високий стиль.

кóфе *ар.* напиток із палених і змелених зерен кавового дерева [Coffea arabica]; **кофейня** дім, куди сходяться люде пити кофе й читати часописі; **кофеін[а]** шкідливий сок, що міститься в зернятах і листю кофейного дерева.

кóфта *шв.* юпка.

коц *нім. дека.*

коч *мад.* рід коляси.

кошеніля *фр.* комаха Cocus, з якої роблять червону краску, чернець.

кошéрний *євр.* дозволений релігійними приписами до їди, чистий.

крааль *гол.* готентотське село в Африці.

краб *анг.* морський рак.

кравáтка *фр. гал.* галстук.

крайцар *нім.* старий австрійський гріш вартости 2 сотиків.

крамóла *ц.-слав.* змова, зрада, бунт.

крампдювати *нім.* вигладжувати, чесати вовну.

кран *нім.* підвага, журавель; **кран[т]** чія.

краніольо́ґія *гр.* наука про людський череп; **краніоме́трія** наука про поміри людського черепа.

крап *нім.* марена; червона краска з коріня маруни (Rubia tinctorum L.).

крас *нім.* [Karst] вапнові гори.

кра́та *нім. див. ґрата.*

кра́тер *гр.* гирло вулькана.

крах *нім.* велика знижка курсу цінних паперів.

креату́ра *лат. досл.* сотворіння; людина, що вислугується другим; **креа́ція** витвір людської уяви й думки.

креде́нс *фр.* стіл або шафа, де переховується накриття й деякі річі й напитки, буфет.

креди́т *лат.* дов рря до довжника, що заплатить довг; позичка, борг; **кредити́в** повновласна грамота посла; **кредитова каса** позичкова каса; **креди́тор** віритель; **кредитувати** позичати, боргувати.

кре́до *лат.* символ віри; політичні й релігійні переконання.

Крез *гр.* багатий король Лідії, *звідси* дуже багатий чоловік.

крейда *нім.* вапнюк, опока; білиця.

кре́йсер *нім.* воєнний корабель, кружляк.

крем 1. *лат. хем.* первень з ґрупи метальоідів; 2. *фр.* їда із сметани, яєць, цукру й коріння; рід горілки; масть на тіло.

кремато́рія *лат.* піч для палення трупів.

креозо́т *гр.* складова частина диму, дегтю і т. д., вживається в лічництві.

Креолі *есп.* діти Європейців, уроджені в есп. і порт. краях Америки; мішанці.

креп[а], крепон *фр.* легка шовкова прозорчаста матерія.

кретин *фр.* дурнуватий; **кретинізм** умова недуга, тупоумність.

креувати *лат.* творити.

крешендо *іт. муз.* чим раз сильніще.

крилос *гр.* місце хору в церкві.

кримінал *лат.* тюрма, арешт; **кріміналіст** знавець кримінального цебто карного права; **криміналістика** наука про карний закон, карні справи.

крин *лат. бот.* ростина Crinum з родини лілій.

криноліна *фр.* широка спідниця на обручах.

крипта *гр.* підземна кімната в церкві; **криптоґами** ростини з невиразними половими знарядами; **криптоґрафія** тайне письмо; **криптон** ґаз, що входить у склад атмосфери; **криптонім** автор, підписаний першими букнами.

кристал[ь], кришталь *гр.* твердий мінерал ограничений рівними й правильними площинами; **кристалізувати** укладатися в кристали; **кристальоґрафія** наука про кристали.

критерія *гр.* підстава, міра для якоїсь думки **критик** знавець, що оцінює твори письменства й мистецтва; **критика** осуд, наукова оцінка, розбір; поговір; **критичний** безсторонній; **занкатий**; **непевний**, тяжкий.

кріда *лат. див. конкурс.*

кріза, крізіс *гр.* рішення, переломова хвиля, лиха година, перелом.

крікет, крокет *анг.* рід забави в пилку.

крокіс, крокіш *гр. бот.* ростина Carthamus tinctorius, шафран.

крокодил[ь] *гр. зоол.* рід великої ящірки, покритої грубою лускою.

кротон *гр.* ростина Croton, з якої листя й сімени роблять олій, уживаний як краска й лікарство.

кружґанок *нім. ґалерія.*

крузада *порт.* порт. та бр. золота й срібна - монета вартости 1 карб.

крустацеї *лат. зоол.* скорупʼяки.

круцифікс *лат.* образ Христа на хресті.

Ксантипа *гр.* жінка Сократа, що мала бути дуже сварлива; *звідси* лиха жінка, яяя.

ксильоґрафія *гр.* друковання деревляними буквами, дереворит.

ктитор *гр.* основник, фондатор; титар.

куафюра *фр. фризура.*

куб *лат.* шестистінник; третя степень даної величини; *індіво.*

куба *від острова Куба* відміна шкуряних циґар.

кубан *рум.* взятка, хабар.

кубатура *лат.* обчислювання обʼєму тіла.

кубеба *есп.* лікарська ростина Siper cubeba.

кубічний *лат.* шестистінний.

кубрак *нім.* одяг, сюртук; бідняга.

куве[р]т] *фр.* накриття або харч на одну особу.

куґля́р *нім.* штукар, мантій.
ку́ґуар *бр.* американський лев.
ку́зин, кузе́н *фр.* сестрінок, братанок.
ку́кла *тур.* лялька; почварка, подушка.
кулiна́рний *фр.* приналежний до кухарської штуки.
ку́лі *інд.* китайський зарібник.
кулі́си *фр.* бічні стіни театральної сцени, декорації.
куля́нтний *фр.* гладкий.
кульміна́ція *лат.* найвища точка, вершок.
кульоа́ри *фр.* [couloir] коридори попри залю засідань парляменту або сойму.
культ *лат.* віддавання чести; віроісповідні справи; **культивувати** управляти, годувати, плекати; **культу́ра** управа, годівля; побут, стан просвіти; **культу́рний** дотикаючий культури; просвічений; **культу́ртреґер** *ірон.* сівач культури.
куми́р *ц.-слав.* ідол, вівтар.
кумис *монг.* напиток з кобилячого молока.
кумуля́ція *лат.* громадження в одно місце.
кунеро́ль ростинне масло.
кункта́тор *лат.* нерішучий, повільний, обережний.
ку́нштик *нім.* рисунок, малюнок.
купе́ *фр.* [coupé] переділка в залізниці.
Купідо *лат.* бог любови.
купле́т *фр.* [couplét] строфа; весела пісня з тим самим закінченням.
купо́н *фр.* [coupon] відтинок; посвідка пос давня акції; відтинок при цінних папера

ку́пор *анг. тірбушон.*

куприт *лат. мін.* окисок міди.

кура́ж *фр.* відвага.

кура́нт *фр.* оборотовий гріш; пісня годинника, що грає.

кура́ра *ам.* рід отруї.

курат *лат.* (військовий) св'ященик; **курате́ля** правна опіка над хворою або марнотратною людиною; **кура́тор** правний опікун; шкільний інспектор; **курато́ріа** опіка; опікунча власть.

кура́ція *лат.* лікування, лічення.

куре́нда *лат.* обіжник.

курie̓р *фр.* скорий післанець; скорий поїзд.

куріо́з *фр.* щось невидане, надзвичайне, дивовижа.

ку́рія *лат.* поділ римського люду на кляси; місце, де збиралися курії; в римській церкві уряд, що рішає про всі справи церкви; виборчий поділ людности на кляси.

куро́рт *нім.* води, купелі.

курс *лат.* біг, хід; дорога, напрям дороги; обігова ціна гроша або цінного паперу; піврічна наука по школах; піврічний виклад предмету; **ку́рси** сталі виклади; **курси́в[а]** похилий друк, похожий на письмо; **курси́вний** похило писаний або друкований; **курси́ст** слухач курсів; **ку́рсор** післанець; **курсувати** бути в обігу; відбувати дорогу.

курта́ж *фр.* плата посередникові при довершенню торговельної умови, факторне.

куртизáна *фр.* легка жінка.
куртúна *фр.* театральна завіса.
куртуáзія *фр.* надзвичайна ввічливість.
кýрфірст *нім.* *електор.*
кýстос *лат.* зарядчик научних збірок, урядовець бібліотеки.
кýтáс *тур.* китиця.
кýтер *анг.* скорий човен.
кутýхта *монг.* духовний голова Монголів.
кýфа *нім.* велика бочка; **кýфер** скриня (на річі).
кухмістр *нім.* кухарь; **кýхта** послугач при кухні.
кýчер *мос. з нім.* візник.
кушéтка *фр.* малий диван до лежання.

Л.

лавр *лат.* деревце Laurus nobilis.
лáвра *гр.* першорядний монастир.
лавреáт *лат.* увінчаний, нагороджений відзнакою; **лáври** слава.
ладáн *гр.* рід кадила.
лазýр *ар.* блакит, синя краска (неба).
лакéй, льокáй *фр.* послугач.
лампáдка *гр.* світильник.
латúна *лат.* латинська мова; **латинізм** зворот або слово з лат. мови; **латинізувати** латин[щ]ити; **латиніст** знавець лат. мови й письменства; **латúнник** [римо]католик латинського обряду.
лáтер, лáтра *нім. гал.* сяжень, сяг.

левéнéць *тур.* парубок, козак.
левкóя *гр.* ростина Matthiolla incana.
леґінь *мад. гуц.* парубок.
лéйбик *нім.* камізелька.
лейстровий *див. реєстровий.*
лелія *гр.* ростина Lilium candidum, крин.
лéнник *нім.* власник землі на леннім праві, васаль; **лéнно** політичний, середновічний устрій, по якому володар надавав лицарям землю й вимагав за те передусім воєнних послуг.
лéнта *лат. через моск.* бинда, стяжка.
лéпта *гр.* старогрецький гріш; даток.
лéва *фр.* забитка, взятка.
Левáнта *іт.* Схід, Мала Азія; **левантúна** гладка шовкова матерія.
леватúва *лат. див. енема.*
левéчо гарячий вітер в Еспанії.
левірáт *євр.* жидінський звичай, що з вдовою по браті мусів женитися молодший брат.
Левíт *євр.* потомок покоління Леві, що мало повнити службу в церкві; одна з Мойсеевих книг.
левіятáн *євр.* казочна риба, про яку згадується в книзі Йона.
левкоцúтія, левкоцитóза, левкéмія *гр.* блідниця; **левкоцúт** білковина, білі тільця в крові, **левцúт** *мін.* білий ґранат.
леґалізувати *лат.* справджувати правдивість підпису або перекладу; **леґáльний** правний, законний; **леґáт** завіщання, посол; папський уповноважений; **леґáто** *муз.* сполу-

чуючи один тон з другим; **леґація** посольство.

леґенда *лат.* релігійне оповідання з життя сн'ятих, переказ про чудесну подію; **леґендарний** казочний.

леґіон *лат.* римський полк; неозначене число; **леґіонар** *або* **леґіоніст** вояк леґіону; член фр. леґії, власитель такого ж ордену; член війська з добровольців.

леґіслятор *лат.* праводавець; **леґіслятура** власть, що має право видавати закони.

леґітимація *лат.* доказ тожсамости, повновласть; **леґітимізм** право дідичення володарів по старшині; **леґітиміст** приклонник законної династії (Бурбонів у Франції)

леґумін *лат.* білковина; **леґуміна** мучні страви, що подаються при кінці обіду.

леґуан *ам.* рід ящірки.

леді *анг.* [lady] пані, жінка з вищих верстов в Англії.

леї *рум.* лев, румунська монета.

лексикоґрафія *гр.* словарство; **лексикольоґія** наука про походження й значіння слів; **лексикон** словарь; *енциклъопедія.*

лектика *лат.* ноші з накриттям, крісло до ношення.

лектор *лат.* читач; учитель новіщих мов на університеті; **лектура** читання; книжка до читання; **лекція** виклад, наука, завдання.

лемури *лат. зоол.* малпінки.

ленто *іт. муз.* звільна, поволі.

ленч *анг.* [lunch] друге сніданнє.

леопа́рд *лат.* звіря в родини котів.
ле́пра *гр. мед.* проказа.
лес *нім.* суглинок.
лесбі́йська любов *гр.* неприродна любов між двома жінками.
Ле́та *гр.* ріка в підземнім світі, від якої води забувалося все земське, *звідси* забуття.
летар́ґ *гр.* хоробливий сон, позірна смерть; бездільність.
лима́н *тур.* болотнисте й широке устя ріки.
ли́ства *нім.* лата, рубець.
ли́ткуп *нім.* могорич.
лі *кит.* мідяна монета й міра довжини [около $^1/_2$ клм.].
ліба́ція *лат.* у старинних Римлян виливання вина в жертву богам; пиятика.
лібе́ля *лат.* водна вага; *зоол.* русалка.
ліберал[ьний] *лат.* вільнодумний, поступовий; **лібералізм** вільнодумство, змагання до свободи й зрівнання станів.
лібе́рія, лівре́я *фр.* окрема одіж для служби.
ліберти́н *лат.* у Римлян освободжений невільник; *фр.* розпусник.
лі́бра *лат.* аптикарська вага; 24 листів паперу.
лібра́ція *лат.* відхилювання (місяця).
лібре́тто *іт.* слова до опери або оперетки.
лівар *лат.* прилад до підношення тягарів або до переливання течій.
ліверант *нім.* доставець.
ліґа *фр.* товариство, союз, спілка.

ліґату́ра *лат. мед.* перев'язка для затамовання крови; *хем.* домішка міди до золота і срібла; *муз.* злука нот; подвійна буква.
ліґні́т *лат.* відміна брунатного вугілля.
лі́дер *анґ.* [leader] провідник партії.
лідит *лат. мін.* пробний камінь, чорна відміна кварцу.
лі́до *іт.* морське побережжя.
лізо́ль *гр.* дезинфекційна теч.
ліквіда́ція *лат.* останні рахунки перед розв'язанням підприємства.
ліке́р *фр.* солодка горівка.
лікто́ри *лат.* судова служба в старім Римі.
ліліпу́ти карлики казочної землі в оповіданні Свіфта „Подорож Ґулівера"; *взагалі* малі люде.
лі́лія *див. лелія.*
лі́ля *есп.* ясносиня краска.
лімб *лат.* у мірничих приладах обвід кола, поділений на степені.
лі́мба *нім.* рід ялиці.
лімона́д[а] *іт.* холодячий напиток з води, цитринового соку й цукру; **лімо́ни** рід цитрин.
лімоні́т *гр. мін.* руда заліза, залізовець, мочаринець.
лі́мфа *лат.* кров без червоних тілець; пасока.
лінґві́стика *лат.* наука про мови, порівняльне язикознавство.
лінеа́л *лат.* прилад до значення простих ліній; **лінійний** уставлений в один ряд;

військо стале військо; **лініювати** тягнути лінії; **лінія** однорозмірний ґеометричний твір, що не має ні ширини, ні грубости, тільки довжину; черта; 1/12 цаля; лінеал; ряд; покоління, рід.

лінолéй *лат.* [linoleum] груба матерія з юти, покрита мішаниною покосту, каучуку й спорошкованого корку.

лінчувати *анг.* покарати на місці, не чекаючи на судовий засуд.

ліра 1. *іт.* іт. срібна монета, вартости 1 франка; 2. *гр.* старогрецький музичний інструмент зі струнами; **лірик** ліричний поет; **лірика** рід поезії, в якій поет оспівує власні почування й думки; **ліри́чний** співний, чутливий; **лірник** кобзарь.

ліста *іт.* спис, виказ.

літáври *ар. муз.* кітли, таламбаси.

літáнія *гр.* покутна молитва в римській церкві, літія; *обр.* довгий спис або нудне оповідання.

лі́тера *лат.* буква; **літерáт** письменник; **літератýра** письменство.

лі́тія *гр.* молитва підчас всеночного.

літоґрáфія *гр.* друковання на кам'яній плиті; заведення, в котрім роблять образи або друки при помочі літоґрафії; **літосфéра** *геоґ.* простір занятий сушею.

лі́тра *фр.* міра об'єму, тисячна частина об'єму кубічного метра.

літýрґіка *гр.* наука про церковні обряди; **літýрґія** Служба Божа.

ліф *нім.* стан в одежі, станик.

ліфт *анг.* *вінда.*
лiцéй *гр.* вище наукове заведення; *гал.* рід жіночої гімназії.
ліцéнція *лат.* дозвіл; ліценціáт академічний титул низче докторського.
ліцитáція *лат.* публична примусова продаж.
лiáни *есп.* довгі пнучі ростини в теплих краях; ліянос південно-американський степ.
ліяс *анг.* долішні верстви землі т. зв. юрайської формації.
лóкш[ин]а *тур.* рід страви.
лот *або* лут *нім.* одна 30. або 32. частина фунта; 2. *лат.* грузило, поземомір.
лóцман *нім.* провідник кораблів у пристані.
луг *нім.* вода з розпущеною сіллю.
лудáн *нім.* рід блискучої матерії.
любисток *лат.* ростина Lubisticum.
люброка *лат.* відміна гематиту, червона крейда.
люзувати *нім.* зміняти, заступати.
люідор *фр.* стара золота монета у Франції вартости 24 франків.
люка *нім.* отвір, прогалина.
люкер *фр.* поливка з вареного цукру.
люкратúвний *лат.* висконний.
люкрéція *лат.* рід ростини з солодким корінем.
люксус *лат.* виставність.
люмп *нім.* ледащо, обірванець; люмпенпролетаріáт голота.

люна́тик *лат.* сновида, людина, що терпить на люнатизм, т. є. ходить у сні „до місяця“.
люне́та *фр.* далековид
лю́па *фр.* побільшаюче скло.
люпи́н *лат. бот.* ростина Lupinus hirsutus, верни-сонце.
лю́пус *лат.* рід недуги, вовк.
лю́стра *фр.* великий свічник, павук, паникадило.
люстра́ція *лат.* оглядини, ревізія.
люстри́на *фр.* блискуча матерія з чесаної вовни й бавовни; лю́стро зеркало.
лютера́нство *нім.* протестантська віра, основана Лютром у XVI. ст.
лютрува́ти *нім.* перечищувати (горівку).
лютува́ти *нім.* споювати розтопленим металем.
лю́фа *нім.* дуло, цівка рушниці.
люце́рна *лат.* рід конюшини.
Люци́пер *лат.* 1. рання зоря; 2. найстарший чорт.
ляберда́н *гол.* солена морська риба каблйо.
лябіри́нт *гр.* будинок, з якого тяжко вийти; середня частина ока й уха.
лябія́льний *лат. грам.* плавний (шелестівки *л* і *р*).
лябора́нт *лат.* занятий в лябораторії, ц. т. в хемічній робітні; старший помічник в аптиці.
лябрадо́р *од півострова Л. мін.* рід сірого каміня.
ля́ва *іт.* розтоплена маса, яку викидають вулькани.

ляванда *лат.* ростина Lavendudula spica.

лявіна *нім.* обвал снігу й леду, що котиться з гір.

лявірувати *гол.* плисти проти вітру то в один, то в другий бік; осторожно вминати небезпеку.

лявн-тенніс *анґ.* [lawn-tennis] забава в пилку.

ляфер *нім.* бігун (шахи).

ляґер *нім.* склад; вистоялепиво; табор, обоз.

ляґуна *іт.* озеро, лиман.

ляда *нім.* стіл у крамниці; частина ткацького станка.

лязарет *іт.* шпиталь, лікарня.

лязароні, ляцароні *іт.* іт. волоцюга.

ляйбґвардія *нім.* прибічна сторожа володаря.

ляйтмотив *нім.* провідна мельодія або гадка.

ляйтнант *фр.* підпоручик піхоти; у фльоті чин рівний капітанському в піхоті.

ляік *лат.* особа не-духовна, світська; невчений.

ляк *перс.* мішанина живиці з терпентиною, вживана до печатання листів; назва цвіта; **лякер** фарба з живиці й терпентини, покост; ляк[ер]ована шкура; **лякмус** *через нім.* синя краска з ростини Rocella tinctoria.

ляконізм *гр.* зв'язкий спосіб говорення; **лякончний** короткий і зв'язкий.

ляктеїн[а] *гр.* складова частина молока; **ляктометер** *див. ґальактометер.*

ляма 1. *тиб.* тиб. монах будийської віри; 2. *фр.*

золотом або сріблом ткана матерія, обшивка; 3. *есп.* рід перуанських овець.
ля́мпа *лат. через нім.* прилад до світчення; л. Давія гірнича лямпа, забезпечена від ґазів.
лямпарт *див. леопард.*
лямпа́с *фр.* випуски, нашивка з боку (штанів), пасма.
лямпіо́н *фр.* лямпка з паперовою обслоною, уживана до ілюмінування.
лямувати *фр.* обшивати краї матерії.
ляндара, ляндо́ *нім.* рід повозу до подорожі.
ляндве́ра *нім.* краєва оборона в Австрії й Німеччині.
ляндґра́ф *нім.* титул декотрих давніщих князів у Німеччині; **ляндра́т** повітовий начальник у Німеччині; **ляндскне́хт** наємний німецький салдат у давніщих часах.
ля́нд[с]тінґ *дан.* державна рада в Данії.
ляндтаґ *нім.* сейм; **ляндша́фт** краєвид, образ з краєвидом; **ляндшту́рм** загальне ополчення.
лянолін *лат.* масть із товщу овечої вовни.
лянса́да *фр.* викрутас; **лянсіє́[р]** танець на чотири пари; **лянца** списа; **лянце́т** лікарський ножик, пущадло.
ляпіда́рний *лат.* камінний; зв'язкий (стиль); **ля́піс** т. зв. синій камінь, азотан срібла, яким випалюють рани то що.
ля́псус *лат.* помилка.
лярва *лат.* машкара; переходова форма в

розвитку насікомих з яйця.
ляр́ґ[етт]о *іт. муз.* звільна.
ляри *лат. міт.* домовики; забрати л. й пенати випровадитися з усім.
лярінґітіс *гр.* запалення гортанки; лярінґольоґія наука про недуги гортанки й віддихових проводів; лярінґоскоп зеркальце, при помочі якого вглядається до горла; лярінґотомія розрізання гортанки.
ля́рі-фарі *нім.* небилиці.
ля́ссо *есп.* аркан.
лятентний *лат.* скритий.
лятеральний *лат.* бічний.
лятифундія *лат.* велика земельна посілість.
ляфета *фр.* станок, підстава, на якій спочиває гармата.
л[ь]овелас *анґ.* зальотник, джиґун.
льоґ *анґ.* прилад, що означує скорість плавби корабля.
льоґаритми *гр.* степеневі виложники, до яких треба підносити дане число, основу, щоби дістати даний результат, степень.
льоґіка *гр.* наука про форми думання; льоґічний згідний з льоґікою; льоґічність стислість думання й розумовання; льоґограф літописець; льоґоґриф загадка, до ходить о слова або букви; льоґос слово.
льоден *нім.* густа вовняна матерія.
льоджія *іт.* галерія.
льожа *фр.* перегородка в театрі для кількох осіб; масонська л. орґанізація вільномулярів і місце їх сходин.

льóзунґ *нім.* гасло.
льойд *анґ.* товариство обезпечень кораблів.
льокáвт *анґ.* змова підприємців.
льокай *фр. див. лакей.*
льокалізувати *лат.* вдержувати в якімсь місці, не дати дальше поширитися; **льокáль** місце, хата; **льокальний** місцевий; **льокáтор** мешканець, наємець хати; **льокація** поміщення, вложення грошей до каси; **льокомобіля** парова машина, що порушує другі машини; **льокомотива** паровіз.
льоксодромія *гр.* лінія, протинаюча всі полуденники під однаковим кутом.
льомбард *іт.* заставничий дім.
льора *анґ.* отворений залізничий віз.
льорд *анґ.* титул вищого анґ. дворянства й достойників.
льорнéта *фр.* далекогляд.
льос *нім.* картка з числом до гри в гроші або иньші предмети, квіток на льото, льотéрію.
льóтос *гр. бот.* водна ростина.
льояльний *фр.* чесний, вірний (державі).

М.

мавзолéй *гр.* великий надгробний будинок.
мавританський стиль *лат.* принесений до Європи берберійським півн.-африканським племенем Маврами в 7. і 8. ст. по Хр. визначається великим числом луків і колюмн·
магарáджа *санс.* князь; вищий титул в Індії.

магдисти *ар.* приклонники віри в Магді, зокрема в Єгиптянина Магомеда Ахмета, що збунтувався був в кінцем 19. ст. проти Анґлії.

магомеданін *ар.* приклонник магомеданської віри, яку оснував Магомед у 7. ст. по Хр.

мáгонь *ам.* рід дерева.

маґ, мáґік *перс. через гр.* мудрець; чорнокнижник, ворожбит, звіздочот; дурисвіт.

маґазин *ар. через іт.* склад, шпихлір; велика крамниця.

маґдебýрське право *від м. Маґдебурґ* середновічне німецьке право.

мáґель *нім.* прилад до гладження біля, рубель.

маґістер *лат.* науковий, університетський титул, низчий від докторату; **маґістрáт** міська рада; **маґістратýра** урядничa гідність.

маґічний *гр.* чарівн[ицьк]ий; **мáґія** наука про чари, чорнокнижство.

мáґма *гр. ґеоґр.* плинна матерія.

маґнáт *лат.* великий пан, дука, вельможа.

маґн *гр.* мінеральна основа маґнéзії, що вживається до освітлювання [маґнезійове світло], а як порошок у лічництві.

маґнéт, маґніт *гр.* рід заліза, котре має цю прикмету, що притягає до себе металі; **маґнетизéр** людина, що вміє викликувати у других маґнетизм, *див. гіпнотизер;* **маґнетизм** притягаюча маґнетна сила; у людей *гіпнози;* **маґнетит** залізна руда, що сама в собі є маґнетом; **маґнéтна гóлка** рухома

голка, що одним кінцем звертається на північ і тому вживається до показування сторін світа.

маґніфіце́нція *лат.* титул університетського ректора.

маґо́т *фр. зоол.* рід малпи.

мада́м *фр.* пані; модистка, повитуха.

маде́ра *есп.* вино з острова Мадери.

Мадо́нна *іт.* Богородиця.

мадриґа́л *іт.* короткий дотепний вірш, звичайно в чиюсь честь

мадяривувати *од ім. Мадяри* перетягати на мадярське; мадяро́н перекінчик, ренеґат.

маєста́т *лат.* величність, блеск; титул царів і королів; маєстати́чний величний, достойний, поважний.

мажордо́м *фр. див. майордом.*

мажо́рний *фр. муз.* в дуровім тоні.

маздеі́зм *перс.* обожання огня.

ма́зур *од пол. племени Мазурів* рід танця; мазу́рка танець у такті $^3/_4$.

майда́н *тур.* площа.

майо́ліка *іт.* гончарські вироби з ріжнобарвними прикрасами.

майоне́з *фр.* піна з битої оливи.

майо́р *лат.* офіцер вище капітана; майора́т право, по якому спадщина переходить тільки на найстаршого сина; майордо́м найстарший надворний урядовець в давній Франції; майоризувати переголосувати використовувати перевагу.

майра́н, майора́н *лат.* ростина Origanum maiorana, якої коріня уживається за приправу до страв.

ма́йстер *нім.* митець; ремісник; **майстерзінґери** середновічні нім. поети й співаки міщанського роду.

мака́к[а] *порт.* рід малпи.

ма́као *фр.* рід гри в карти.

макаро́ни *іт. макароні* тісто, кручене в рурки; **макароні́зм** уживання чужих слів у суміші з рідними.

мака́та *ар.* шовкова матерія з вишиваними золотом і сріблом взірцями.

макіявелі́зм *іт.* хитре й підступне поступовання без огляду на способи.

ма́клер *нім.* посередник, фактор.

макре́ля *фр.* морська риба Scomber scombrus.

макробіо́тика *гр.* наука про те, що треба робити, щоби довго жити; **макроко́см[ос]** всесвіт.

максималі́сти *лат.* крайні ліві рос. соц.-революційної партії; **максима́льний** найбільший, найвищий; **ма́ксімум** найбільша величина чи вартість, до якої може що небудь дійти.

макулату́ра *лат.* знищений або зужитий папір, літературна праця без вартости.

маляйська раса *мал.* смугла раса, що замешкує задні Індії й острови Індійського океану.

малі́ґна *лат.* сильна гарячка.

малмазія *іт.* вино з островів Середземного Моря.

мала́ґа *есп.* солодке есп. вино; рід родзинків.

маля́рія *іт.* багонна пропасниця.

малахі́т *гр.* руда міди, темнозеленої краски.

ма́льва *лат.* ростина Malwa.

мальверзація *лат.* крадіж грошей при помочі підроблених рахунків.

мальконте́нт *лат.* невдоволений.

мальта́нський кавалер *од острова Мальти* член лицарського ордену св. Івана Єрусалимського.

мальто́за *анг.* солодкий цукор, що витворюється при робленню пива й горівки із збіжжа й картопель.

мальтретувати *фр.* знущатися, зневажати.

мальтузіянізм *анг.* теорія анґ. економіста Мальтуса про конечність штучного обмеження приросту людей.

мамелю́к *ар.* християнський невільник, вихований в ісламі і вжитий до придвірної султанської сторожі; *звідси* приклонник кожного правительства, зрадник.

амо́на *від гр. божка багацтва М.* гроші, багацтво, розкоші.

амонт, ма́му́т *тат.* великий, передпотоповий слонь.

анастир *гр.* місце, де проживають монахи, черці.

манґáн *лат. мін.* рід металю.

мандарúн *санс.* високий кит. урядовець; **мандарúнка** рід малої помаранчі.

мандáт *лат.* доручення, повновласть; **мандáтор** *гал.* давніще поліційно-судовий урядовець.

мáндель *нім.* чверть копи, 15 штук.

мандоліна *іт.* музичний інструмент з чотирма металевими струнами.

мандраґóра *гр. бот.* переступень.

манéвр *фр.* зворот, підступ, хитрощі; **манéври** військові вправи.

манéж *фр.* уїжджальня.

манекін *фр.* деревляна лялька для ужитку кравців і малярів; людина без власної волі.

манéра *фр.* спосіб виконувати якусь роботу, взір; форми поведення з людьми, звичай, штучність.

манúшка *іт.* нагрудник.

маніжний *фр.* удаваний, пересадний, штучний.

манікýр *фр.* плекання рук.

маніóк *бр.* ростина, з якої коріня робля муку.

маніпула *лат.* відділ римського війська; **маніпуля́ція** ручна робота, переведення якоїсь справи.

маніфéст *лат.* публична відозва до народу; **маніфестáція** публичний обхід або протест.

маніхéйці прихильники Маніхея в 3. стол. по Хр., що признавав істновання двох бог

доброго й злого.

маній *лат.* [minium] киновар, червець, кармазин.

мáнія *лат.* хороблива пристрасть до чогось одного.

манкéти *див. манжети.*

мáнко *іт.* брак, недобір.

мáнна *євр.* біблійна пожива Жидів на пустині; солодкий сок деяких ясеневатих дерев.

манометер *гр.* прилад до міряння тиснення повітря, ґазу або пари.

мансáрда *фр.* кімнатка на піддашшу.

мáнта, мáнтля *нім.* плащ; **мантúля** *есп.* **мантó** *фр.* жіноча накидка; **мáнтія** архиєрейський плащ, керея.

мануáльний *лат.* ручний; **ману прóпрія** власноручно.

манускрúпт *лат.* рукопись; **мануфактýра** ручна робота, промисл; фабрика сукна, полотна й инших тканин.

маншéти, манжéти *фр.* штивна обшивка коло рукавів сорочки, рукавчики, брижжі.

мáпа *лат.* рисунок землі або її частин, ґеоґрафічна карта.

марабý *ар.* 1. *зоол.* афр. бусел; 2. магометанський пустельник.

марáзм *лат.* виснлення наслідком старости.

мараскíн *іт.* горівка з далматинських вишень.

марґарúна *гр.* штучний товщ із звіриного лою.

ма́рґель *нім. мін.* рід землі, мішанина ґіпсу з глиною, опока.

марґіне́с *лат.* незаписаний або незадрукований край рукописи або книжки.

маре́ма *іт.* приморське багно.

маре́на *нім.* ростина Rubria tinctorum, з якої роблять краску; *також* мари́на риба Barbus fluviatilis.

марина́рка *фр. фльота; гал.* короткий мужеський сюртук; **маринувати** заправляти коріннями й оцтом для довшого перехування.

маріоне́тка *фр.* рухома кукла; **маріонетковий театр** вертеп, шопка.

маріявіти релігійна секта у Польщі, що м. и. не признає папи і деяких католицьких обрядів.

маріа́ш *фр.* гра в карти на дві особи.

ма́рка *нім.* почтовий значок; знак; нім. гріш, вартости ців карб.

марка́нтний *фр.* остро означений, ясний.

мар[к]ґра́ф *нім.* намісник мархії; дворянський титул по середині між ґрафським і княжим.

марке́р *фр.* прислужник при грі (в білярд).

маркета́нка *іт.* перекупка в військовому таборі.

маркі́з *фр.* дворянський титул у Франції, *маркграф;* **маркіза** 1. жінка або донька маркіза; 2. рухомий дашок над вікнами або дверми

марксист приклонник нім. теоретика соціялізму Карла Маркса (1818—83), автора „Капіталу".

маркувати *нім.* значити (гру), відзначувати.

маркшайдер *нім.* гірничий ґеометер.

мармеляд[а] *фр.* варені овочі на цукрі.

мармор *лат. мін.* вапновий углян, вернистий вапняк.

марод *фр.* хворий; **мародер** вояк, що лишається підчас війни позаду війська для грабовання.

маровін *фр.* виправлена овеча шкура, сафіян.

марони *іт.* їдомий каштан.

Марс *лат.* 1. бог війни; 2. планета; 3. кіш на маштї.

марсел'єза *фр. від м. Марсель у Франції* фр. революційна пісня з 1792. р., народний гимн Французів.

март *лат.* березень, марець.

мартирольоґія *лат.* муки.

мархія *нім.* пограничні краї давної німецької держави.

марципан *лат.* солодкі присмаки, смажені міндали з цукром.

марціяльний *лат.* воєвничий.

марш *фр.* похід (війська); музика до походу; **маршал[ок]** високий надворний і військовий уряд; зарядчик; провідник дворянства, сойму; **маршрут[а]** визначена дорога у війську.

маса *лат.* тіло; велика скількість якоїсь матерії; мішанина.

масаж *фр.* давлення й натирання тіла для оживлення обігу крови; **масажист** той, що виконує масаж, масує.

масакра *фр.* бійка до крови, розбій, різня.

масивний *фр.* зроблений з повної матерії, міцний, тяжкий.

маска *іт.* покрива на лице, личина, машкара; відтиск лиця у гіпсі; людина в масці; **маскара́д[а]** забава, на яку приходять люде в масках; **маскуватися** заслонюватися маскою, удавати.

масон *фр.* вільномуляр; **масонство** організація людей без огляду на стан, народність і віру, що змагає до уліпшення людства, а з окрема до вироблення характеру.

масохізм *од ім. Захера Масоха* бичовання задля полової пристрасти.

мастак, мастер *нім. див. майстер.*

мастика, мастикс *гр.* живиця з півд.-европейського мастиксового дерева, товщ.

мастодон[т] *гр.* передпотоповий слон.

ма[с]штаб *нім.* мір ло, лінія з поділкою для означення, оскільки рисунок збільшено або зменьшено.

мат 1. *іт.* програна при грі в шахи; безсильний; 2. *гол.* підофіцер у фльоті.

мата *іт.* плетінка, рогіжка.

матадор *есп.* побідник у боротьбі з биками; велика, знатня особа.

мате *есп.* рід чаю в півд. Америці.

математи́ка *лат.* наука про числа, ділиться на *альґебру* й *ґеометрію*.

мат[е]ра́ц *фр.* випханий травою або волосінням сінник на ліжко.

мате́рія *лат.* все, що істнує й дається пізнати нашим змислам; зміст, предмет; ропа з ран; тканина; **матерія́л** знадоби, річ, з якої що небудь має бути зроблене; **матеріялізація** воплочення ідеї в конкретних формах; **матеріялізм** напрям у фільософії, який учить, що крім матерії нема нічого на світі; користолюбність; **матеріяліст** приклонник матеріялізму; чоловік, що дбає тільки про свої вигоди; **матерія́льний** зроблений з матерії, дійсний, дотикаючий маєткових справ.

мати́нка *фр.* ранній жіночий кафтаник.

матови́й *нім.* ясний без полиску.

матри́кула *лат.* книжка, в яку вписують студентів університету, (дворянська метрика).

матри́ца *нім.* вилита форма (черенок).

матримонія́льний *лат.* подружній; **матріярха́т** такий устрій, в якому жінки мають провід у родині; **матро́на** поважна й шанована жінка.

матро́с *нім.* моряк, корабельник.

мату́ра *лат. гал.* іспит зрілости в середніх школах.

ма́фія *іт.* тайне сицилійське товариство.

ма́хер, махля́р *нім.* мантій, брехун, фактор.

ма́ца *євр.* жидівське печиво на Пасху.

мач *анг.* заклад о виграну між двома грачами.

мáчта *або* **машт** *нім.* високий стовп на кораблі для прикріплення вітрил.

машúна *або* **мáхіна** *гр.* знаряд, прилад до улекшення роботи; **машинáльно** мимохіть; **машинéрія** кілька машин, злучених разом для якоїсь цілі; **машиніст** механік, що обслугує машину.

машталíр *нім.* стаєнний.

маюскли *лат.* великі букви.

меáндер *гр. від ріки у Фриґії* прикраси із скручених ліній; короткі вірші з рефреном.

мéбель, *мн.* **мéблі** *фр.* хатні знаряди (столи, ліжка).

меґалíт *гр.* великий камінь; **меґальомáнія** манія великости.

меґéра *від ім. гр. богині шалу* лиха жінка.

медáль *фр.* відзнака з металю з відповідним написом або образом; нагорода за заслугу; **медал[і]óн** дукач.

меделя́н *од м. Медіолян* порода псів.

моджíджіє *тур.* тур. ордер; тур. золота монета; **меджлíс** парлямент у Персії.

медикамéнт *лат.* лік.

медитáція *лат.* розважáння, роздумування.

медицúна *лат.* лічництво.

мéдіюм *лат.* у спірітистів посередник між живими й духами; **медіюмíзм** віра в викликування духів.

медýза *од ім. ст.-гр. богині М., що поглядом перемінювала людей в камінь* рід морських звіряток.

мезаліянс *фр.* подружжя з особою низчого стану.
мезанін *іт.* кімната між партером і першим поверхом.
мезозоиська епоха *гр. ґеол.* друга епоха в розвитку землі.
мезокефалія *гр.* середноголовість.
меленіт *гр.* рід вибухової матерії.
меліорація *лат.* поліпшення, поправа ріллі.
мелісса *гр. бот.* медунка.
меланж *фр. досл.* мішанина; кофе з молоком.
мелянїт *гр. мін.* рід мінералу; **мелянтеріт** вітріоль заліза.
меланхолійний *гр.* сумний, вдумчивий; **меланхолія** хоробдива задума, тяжкий сум.
меляса *фр.* темнава теч, що лишається при вироої цукру.
мельдувати *нім.* доносити.
мельодийний *гр.* милозвучний, співний; **мельодія** ряд звуків, що викликують разом приємне враження, спів; **мельодрама** рід чутливої драми з музикою; **мельоманія** пристрасне замилування до музики.
мельон *лат.* рід гарбуза.
Мельпомена *гр.* муза траґічної поезії.
мембрана *лат.* болонка, плівка.
меморандум *або* **меморіял** *лат.* пропам'ятне письмо вручене для пояснення якоїсь справи; **мемуари** спомини, згадки.
менаж *фр.* домашне господарство; спільний харч; ощадність; **менажерія** звіринець.

мéнгір *кел.* великий і високий камінь з передісторичних часів.
менéр *фр.* провідник.
мéнза *лат.* стіл, харч.
мензýра *лат.* віддалення між борцями; аптикарська посуда з поділкою до міряння течій; **мензурáльний** спів середновічний спів з докладним відданням тонів і такту.
мéне-тéкель-фáрес *халд. зн.* почислено, зважено й розділено: осторога перед поганим кінцем.
мені́ *фр.* [menu] спис страв.
меніліт *фр. мін.* відміна опалю.
менінґітіс *лат.* запалення болони мозку.
менонíт приклонник секти Менона Сімона з 16. стол., що не признає м. и. присяги, хресту дітей і військової служби.
менструáція *лат.* місячне.
ментальний *лат.* духовий.
ментоль *лат.* олій з м'яти.
мéнтор *лат.* вчитель, накинений опікун.
менуéт *фр.* старо-французький танець і музика до нього.
мер *фр.* [maire] начальник громади, посадник, бурмістр.
мéрґель *див. марґель.*
мериторíчний *лат.* дотикаючий самої річі або змісту справи, річевий.
мерідіáн *лат.* лінія, що перетинає землю з півдня на північ, південник.
мерінóси *есп.* вівці з тонкою вовною.
мéрітум *лат.* основа (справи).

меркантилізм *лат.* господарська система, що підпирає вивозову торгівлю і обмежує ввіз товарів; **меркантильний** торговельний, купецький.

меркур *од ім. лат. бога М.* 1. планета найближча від сонця; 2. живе срібло.

месаліна *від ім. жінки римського кесаря Клавдія М.* розпусниця.

месмеризм *од ім. д-ра Месмера* звіринний маґнетизм.

мес[с]ія *євр.* ожиданий пророк, Христос; **мес[с]іянізм** віра в прихід Месії.

местіци *есп.* діти Європейців і Індіян в есп. частині Америки.

местозо *іт. муз.* велично, повагом.

метаболя *гр.* переставка слів або звуків.

металь *гр.* хемічно поодиноке, тяжке й непрозоре тіло, що має своєрідний блеск і є добрим провідником тепла й електричности; руда, криця; **метальоїд** хемічно просте тіло, що не є металем; **металюрґія** топлення металів, гамарство.

метаморфізм *гр. ґеоль.* переміна первісного складу скель; **метаморфоза** переміна.

метампсихоза *гр.* наука про вандрівку душ.

метатеза *гр.* переставка (складів у мові).

метафізика *гр.* частина фільософії, що займається надприродніми річами; **метафізичний** надприродній.

метафора *гр.* слово вжите в образовім значінню.

метеор *гр.* падуча звізда; **метеорит** останки

упавшої звізди на землі; **метеорольоґія** наука про явища у воздусі (погоду та дощ).

мéт[е]р *гр.* міра довжини, десяти міліонова частина земського полуденника.

метúль *гр.* зложене хемічне тіло, яке є складовою частиною деяких ґазів.

метíс *есп. див. местіци.*

метóд[а] *гр.* означений спосіб (науки); **метóдика** наука про методи; **методúсти** релігійна анґ. секта, заложена в 18. ст.; **методúчний** уложений в означений спосіб, правильний, постепенний.

метонíмія *гр. рет.* заміна імені.

метранпáж *фр.* складач, що приладжує уложені рядки до друку й надає їм потрібну величину та форму.

метрéса *фр.* любовниця.

мéтрика *гр.* 1. наука про розмір складів або звуків; 2. свідоцтво хресту; **метрúчний** опертий на десяточнім поділі; **метрольоґія** наука про міри й ваги.

метропóлія *див. митрополія.*

Мефісто[фель] *гр.* чорт, злий дух у переказі про Фавста.

механíзм *гр.* устрій, внутрішна будова машини; **механíк** знавець або будівничий машин; **механíка** наука про рівновагу та рух тіл; наука про машини; **механíчний** машиновий; без гадки (робота).

меценáт *лат.* опікун науки і штуки, що не жалує на це видатків.

меццо-сóпран *іт.* жіночий голос трохи нижчий від сопрана.

мечéт[ь] *тур.* магомеданська св'ятиня.
мешт *тур.* легкий черевик без холявок.
мúро *гр.* пахучий олій; ладан.
мітра *гр.* єпископська корона; **митрополúт** начальний архиєпископ; **митропóлія** родинна земля кольоністів; столиця митрополита.
міґрáція *лат.* вандрівка.
міґрéна *фр.* сильний біль голови.
мізантрóпія *гр.* ненависть до людей.
мізéр[ка] *лат.* гра без взятки; **мізéрний** бідний, слабий, нужденний.
мікáдо *ян.* титул японського володаря.
мікдáл, мигдáль *гр.* дерево Amygdalus із їдомим овочем.
мікро- *гр. в злож.* малий; **мікрóби** *див. бактерії;* **мікрокóсм[ос]** малий світ, чоловік; **мікромéтер** прилад до міряння дуже малих величин; **мікрóн** [μ] одна тисячна міліметра; **мікроскóп** побільшаюче скло; **мікроскопíйний** дуже малий; **мікрофóн** прилад при телефоні, що зміняє пересилані звуки.
мікстýра *лат.* лік змішаний з кількох ліків.
мілі- *лат. при мірах* (**міліґрáм, міліметер**) означає їх тисячну частину; **міліóн** тисяча тисяч; **міліонéр** багач, якого майно лічиться на міліони.
мілітарúзм *лат.* військова система, перевага війська в державі; **мілітáрний** військовий; **міліція** ополчення, краєва оборона.
міліярд *лат.* тисяча міліонів.
мільрéйс *пор.* портуґальський гріш — тисячна частина рейса.

міміка *гр.* вираз лиця, висказування почувань і думок рухами лиця; **мімікрі** приноровлення звірят або ростин до окруження, прибирання барви й форми окруження.
мімо́за *лат.* ростина, що корчить листки, коли їх діткнутися; *звідси* дуже ніжна людина
міна *лат.-фр.* 1. вираз лиця, вигляд; 2. підкоп, тайник.
мінаре́т *тур.* вежа мошеї.
мінера́л *гр.* всі складники землі, копалина; **мінера́льний** приналежний до мінералів, із мінеральними складниками (вода); **мінерально́ґія** наука про мінерали.
міне́я *гр.* церковна книжка з молитвами піснями на кожний день місяця.
мініма́льний *лат.* найменьший; **мінімум** найменьша вартість чи частина чогось.
міні́стр *лат.* найвищий державний урядовець, що завідує одним відділом управи держави, міністе́рством.
мінія *лат.* рід металю; червона фарба; **мініату́ра** маленький образець на перґамені слоневій кости або металю; **мініату́рний** маленький, дрібненький.
мін[н]езенґе́ри *нім.* середновічні нім. поети й співаки любови.
міно́р[овий] *фр.* сумний, плачливий (тон).
мінота́вр *гр. міт.* у гр. переказах на пів чоловік, на пів бик.
мінус *лат. мат.* знак відіймання [—]; недостача, хиба; **міну́скель** мала буква.
мінстре́ль *анг.* середновічний вандрівний співак.

мінýта *лат.* шістьдесята частина години або степеня, хвилина, хвиля.
міольóґія *гр.* наука про м'ясні.
міóпія *гр.* короткозорість.
міоцéн *гр.* третя в черги верства землі третичної епохи кеновойської ери.
мірабіліт *лат. мін.* *ґлявберська* сіль.
мірáж *фр.* привид, марево.
міріáда *гр.* десять тисяч; дуже велика скількість; **міріямéтер** 10 клм.
мірт *гр.* деревце Myrtus communis.
міс *анґ.* [miss] панна.
місіонáр *лат.* проповідник християнства між невірними; **місія** посольство, завдання; висилка св'ящеників задля повертання невірних на християнство.
містер *анґ.* пан.
містéрія *лат.* у Греків і Римлян тайні релігійні обходи; давні релігійні представлення мук і смерти Христа; **містика** наука про надприродні річі; **містифікáція** обдурення для жарту.
містріс *анґ.* пані.
місцелянеа *лат.* [miscellanea] збірка статтей всілякого змісту, всячина.
міт *гр.* переказ про старопоганських богів і героїв, вигадка.
мітель *нім.* рід більшого друку на 14 пунктів.
мітичний *гр.* казочний, вигаданий.
мітінґ *анґ.* [meeting] публичні збори, віче.
міткáль ***перс.*** ***перкаль.***

мітольоґія *гр.* перекази про старинних богів і героїв; наука про народні вірування в надприродні сили.
мітра[й]лéза *фр.* гарматка для картечів.
мічман *анґ.* перший офіцерський чин у фльоті.
міязма *гр.* заразливі випари.
мнемóніка *гр.* наука про поліпшення пам'яти.
моб *анґ.* товпа, чернь; **мобілізáція** *лат.* покликання усіх нечинних вояків до военної служби.
могікáнець останній *від ім. вимираючого інд. племені в Америці* останній свого роду.
мóда *лат.-фр.* принятий звичай, поведінка; **модéль** зразок, (живий) взір.
модерáто *іт. муз.* уміркована, мірно; **модерáтор** *лат.* прилад, що управильнює рух машини; **модерáція** уміркування.
модернізм *лат.* напрям у літературі й мистецтві, що розвиває нові гадки й форми; **модéрний** що відповідає хвиленому смакові й сучасним вимогам, в новім стилю, новітний; **модíстка** купчиха предметів моди, дамська швачка.
модифікáція *лат.* зміна, злагодження.
мóдул *лат.* міра; **модуля́ція** лагідний перехід з одної тонації до другої, змінювання голосу в мові відповідно до змісту; ріжнородність; **мóдус** спосіб.
мозаїзм *від ім. Мойсея* жидівська релігія.
мозáїка *гр.* образ зложений з малих камінців ріжної краски.
моздíр *нім.* ступка; прилад до стріляння.
мóкка *ар.* араб. кофе.

мол *іт.* камінна гребля при вході до пристані.

молекýл *фр.* дробина, дуже мала частина (тіла).

мóлла *тур.* магомеданський св'ященик і суддя.

мóлох *євр.* у сирійських племен бог сонця, якому приносили людські жертви.

молюски *лат. зоол.* м'якуни.

моль *іт. муз.* сумний, міноровий тон.

мóльберт *нім.* малярський станок для образів.

момéнт *лат.* хвиля.

монáда *гр.* одиниця; *зоол.* дрібне звірятко monas.

монáрх *гр.* пануючий володарь держави; **монархіст** приклонник монархічного способу правління; **монáрхія** держава, в якій начальну власть має монарх.

монáх *гр.* чернець.

монéта *лат.* гріш.

монізм *гр.* фільософічний світогляд, що приймає одну підстану буття в противенстві до дуалізму.

мóнітор *лат.* воєнний пароплав.

мóно- *гр. в злож.* одно-; **моноґáмія** одноженство; **моноґрáм** перші букви імени й назвища, зложені разом; **моноґрáфія** наукова розвідка на одну тему; **монóкль** *фр.* скло для одного ока; **моноліт** *гр.* предмет з одного каміня; **монольóґ** розмова з самим собою, сцена або штука, в якій виступає тільки одна особа; **монопóль** виключне право

(на торгівлю); **монотеїзм** віра в одного Бога; **монотóнний** одностайний, нудний; **монофізити** еретики з 5. ст., що признавали в Христі тільки Божу природу.

монро[е] *від ім. ам. Джемса Монро* принціп „Америка для Американців".

монсіньóр *фр.* [monseigneur] титул високих урядовців і духовників у Франції; Ваша Високість.

монстрáнція *лат.* посуда для переховання Євхаристії.

монструáльний *лат.* потворний, невиданий.

монсýн *есп. див. мусон.*

монтéр *фр.* механік, що **монтýє**, цеб то уставляє та пускає в рух машину.

монумéнт *лат.* пам'ятник великих розмірів.

мопс *анг. зоол.* порода псів.

мóра, моарé *фр.* шовкова матерія з хвилястим узором; рід італійської забави.

моралізувати *лат.* проповідувати **морáльність**, цеб то обичайність; **морáль** наука про добрі обичаї й поведення.

морґанатúчне подружжя *нім.* подружжя члена панучої родини з особою низчого стану, що не дає ані жінці, ані дітям права до титулу й майна чоловіка.

морéля *фр.* рід великих вишень.

морéна *фр.* камінні насипи й вали, нанесені спадаючим ледівцем.

мормóни *ам.* релігійна секта, що признає м. ін. многоженство.

мортíра *фр.* рід гармати, моздір.

Морфе́й *лат.* бог сну; сон; **морфі́н[а]** отруйна складова частина опіюм; **морфіні́ст** людина, що пристрасно й стало вживає морфіни; **морфольо́ґія** наука про будову й уклад орґанічних тіл, *у грам.* слів.
москі́ти *есп. зоол.* їдкі півд.-афр. комарі.
मося́ж *нім.* металь, сплав міді й цинку.
моти́в *лат.* причина, основна думка; тема, мельодія.
мото́р *лат.* прилад, що порушує що небудь.
мо́тто *іт.* напись, провідна гадка.
моціо́н *фр.* рух.
моше́я *ар.* магомеданська св'ятиня.
мра́мор *див. мармор.*
муеццін *ар.* магомеданин, що скликує з вежі мошей на молитву.
музе́й *гр.* місце, присв'ячене Му́зам, богиням красних штук: співу, поезії, малярства, драматичної штуки, астрономії, вимови, історії, танців і музики; збірник творів мистецтва або природи; **му́зика** штука складати мельодії з поодиноких звуків, тонів.
мул *лат.* мішанець осла й коня.
муля́ти *есп.* діти білих і Неґрів.
мультипліка́тор *лат.* прилад до копіювання; прилад до міряння сили електричного току.
му́мія *перс.* забальсамований труп старинних Єгиптян.
мунда́нт *лат.* писарь.
мунди́р, мунду́р *фр.* одностайна одіж для служачих, урядовців, вояків і т. д.

мундштук *нім.* кінець цигарниці або інструменту, що береться до уст; узда.
муніфіценція *лат.* щедрість, добродійність.
муніципалізація *лат.* уділення громаді самоправства; **муніципальний** городський; **муніципія** місто з власною управою.
муніція *лат.* вояцькі причандали; амуніція.
мурза *перс.* татарський князь; пан.
Мурин *лат.* чоловік чорної раси, Негр.
мускатель *фр.* рід французького вина.
мускул *лат.* м'ясень, м'яз.
мускус *лат.* пахнило із мішочків мишки, пижмо.
муслем, мослем, мусульманин *ар.* правовірний магомеданин.
муслін, мушлин *інд. через фр.* легка тканина.
мусон *фр.* перемінний вітер у південній Азії.
муссак, мусат *тур.* прилад до гострення.
мусувати *фр.* пінитися, буркотіти.
мутація *лат.* переміна голосу у підростків.
мутра *нім.* порожний валець із вгнутою шрубовою лінією.
муфта *нім.* зарукавчик.
муфті *ар.* мировий суддя.
мушкет *фр.* самопал, тяжка рушниця фр. мушкетерів у 17. і 18. ст.
мушля *нім.* черепаха, скойка.
муштарда *іт.* приправа з оливи й гірчиці.
муштра *нім.* військові вправи.

Н.

абалда́шник *тат.* ручка ціпка.

а́боб *ар.* намісник в Індії; великий багач.

а́ва *лат.* склепіння, середуща частина костела.

авіґа́ція *лат.* *або* **на́втика** *гр.* наука про мореплавбу; **навти́чна** академія де вчать на моряків.

адір *ар.* місце, на якім стоїмо, положене прямо під зенітом.

айтича́нка *нім.* бричка з найтічайнської фабрики.

ві́вний *фр.* простодушний, дурненький.

а́нка, нанкін *кит.* гладка тканина жовтавої краски.

аполеондо́р *фр.* золотий гріш з часів Наполеона I, вартости 20 франків.

арко́за *гр.* стан одуру; **нарко́тик** отуманюючий лік (опіюм, алькоголь).

а́рти *фін.* лещети; санки; четверня собак, що їх запрягають у такі санчата.

арци́з *лат.* ростина і цвіт Narcissus.

асту́рція *лат.* огородовий цвіт Nasturtium indicum.

ативі́зм *лат.* у Сполучених Державах півн. Америки оборона інтересів місцевих людей від еміґрантів.

а́трій *лат.* метал, складова частина соли, соди; **натр[он]** сода.

ату́ра *лат.* природа, вдача, прикмети тіла або вдачі, істота; **натураліз**м напрямок у

письменстві, мистецтві й науці представлят все як найбільше природно; **натуралізуватися** приймати чуже горожанство; **натураліст** природознавець; приклонник натуралізму; **натура́льний** природний, щирий **нату́рщик** модель.

на́фта *гр.* земна теч, що служить до свічення кип'ячка, ропа; **нафталі́н[а]** запальне тіло що витворюється при виробі світляного ґазу.

націоналіза́ція *лат.* перехід майна на власність держави; **націоналі́зм** змагання заховати свою народність; **націонал[і́ст]** національно свідома людина, що обстоює права свого народу; **націона́льність** народність окремі прикмети народу враз з його мовою й історією; **націона́льний** народній (література, економія); **на́ція** народ, народність

нашати́р *ор.* сіль амоняка, вживана в промислі й лічництві, сальміяк.

невра́льґія *гр.* біль нервів; **неврасте́нія** ослаблення нервів; **невр́іт[іс]** запалення нервів **невро́за** взагалі нервова недуга; **неврольґія** наука про нерви; **невропа́тія** нервівка.

невтраліза́ція *лат.* усунення наслідків якої будь річі або праці; умова, що забезпечує невтральність якій небудь державі (як Швайцарії 1815. р.); **невтра́льний** безпартійний в спорі, безсторонний; **невтра́льність** **невтраліте́т** невмішування у спір або війну між двома суперниками або воюючими.

неґатив *лат.* первісний фотоґрафічний образ на склі; **неґативний** від'ємний, відмовний; **неґація** [за]перечення, відмова.

Неґр *фр. Мурин.*

неґліж[é] *фр.* хатня, рання або нічна одіж.

неґоціяція *лат.* умова, ведення переговорів.

неґус *анг.* титул абісинського короля.

недискретний *фр.* що не вміє додержати тайни.

недиспозиція *лат.* недомагання, злий настрій.

нейтральний *див. невтральний.*

некомплетний *лат.* неповний.

некрольоґ *гр.* звістка про життя небіщика; **некрополь** цвинтар[ище].

нектар *гр.* напиток грецьких богів, що давав їм безсмертність; медовий сок.

нелеґальний *лат.* неправний, заборонений з політичних причин.

Немезида *гр. міт.* богиня справедливости й мести.

неморальний *лат.* противний законам моралі, зіпсутий.

венії *лат.* похоронні плачі.

нео- *гр. в злож.* ново-; **неоліт** час, коли чоловік уживав гладжених камінних знарядів; **неольоґізм** нове, досі невживане слово; **неоплятонізм** фільос. школа з 3.—6. ст. по Хр., основана на поглядах Плятона і східніх містиків; **неофіт** новохрещенець, нововавернений.

непотизм *лат.* підпирання родичів і свояків в одержуванню місць.

нептýн *од ім. лат. бога моря* назва планети, що 17 разів більша від землі; **нептунізм** погляд, що земля витворилась з морської води.

нéрви *лат.* дуже тоненькі м'ясні ниточки в людському та звіринному тілі, які кермують його рухом і переводять враження зовнішнього світа до мозку; **нервовий, нерв[оз]ний** приналежний до нервів, вражливий, дражливий.

Нéро *лат.* римський царь з 1. ст. по Хр., відомий із жорстокости.

нéтто *іт.* чиста вага товару без опакування; чистий дохід.

нефрúт *гр.* твердий зелений або сірий камінь.

нéхта *див. нафта.*

нецесéр *фр.* скриночка або коробка з жіночими приборами.

ніжа *фр.* кімната без вікон, вглублення в стіні, закутина.

нівелáція *фр.* зрівнання ґрунту, оцінка ріжниці позему; **нівó** позем, [у]ровень.

нігілізм *лат.* світогляд, що старається все усунути; в Росії в 60-их роках 19. ст. соціяльний рух проти старих форм життя, пізніще загалом протидержавний напрям.

нізам[і] *тур.* турецьке стале військо.

нікель *нім.* сріблисто-білий метал, витоплюваний з нікеліну.

нікотúн[а] *лат.* отруя в листках тютюну.

німб *лат. авреоля.*

німфа *гр.* старогр. півбогиня, русалка; **німфоманія** ненаситна пристрасть у жінок.

нірвáна *інд.* в буддизмі відірвання душі від усього земського, спокій душі.

ніт, нют[а] *нім.* металевий цв'ях, що споює два кусні металю.

нітроґліцерін[а] *лат.* вибухова матерія, яку одержується, коли стрільну бавовну розпустити в етері.

н. н. *з лат.* nescio nomen не знаю назвища, замісць назвища.

нобілітувати *лат.* надавати дворянство.

новáтор *лат.* чоловік, що впроваджує нові річі або погляди.

новéля *лат.* коротке оповідання, що малює тільки одну життєву подію; додаток до закона.

новіціят *лат.* час проби й науки в манастирі.

ноктýрн[о] *іт.* музичний твір в чутливім і сумнім настрою.

ноль *див. нуля.*

номáди *гр.* кочовики.

номенклятýра *лат.* спис назвиц і імен; збірка назв в обсягу якої небудь науки.

нóмер *див. нумер.*

номінáльний *лат.* з імені; **номінáція** іменовання, призначення до якогось уряду.

номоканóн *гр.* збірка церковних постанов.

нóна *лат.* дев'ятий тон у гору від основного; **нóни** п'ятий день кожного місяця з виїмком березня, травня, червня й жовтня, коли вони припадали на семого; **нóній** прилад до міряння малих величин.

нонпарéль *фр.* черенки на 6 пунктів.

норд *нім.* північний, горішний вітер.

нóрма *лат.* правило, зразок; **нормáльний** 1. правильний, зразковий; 2. прямовісний; **н. школа** *гал.* народня школа.

ностáльґія *гр.* туга за рідним краєм.

нострифікáція *лат.* признання чужого докторського титулу й диплому.

нóта *лат.* увага; музичний знак; (купецький) рахунок; банковий білет; урядове письмо одної держави до другої; **н. бене** вважай, замітка.

нотáблі *фр.* найвизначніщі члени громади або держави.

нотáр *лат.* заприсяжений урядовець, що ладить умови між приватними особами.

нотатка *лат.* замітка, записник; **нотáція** догана; **нотифікáція** повідомлення одної держави другою про які небудь заходи; **нотори́чний** загально знаний, явний.

нояóр, новéмбер *лат.* листопад, падолист.

нýль, нýля *лат.* знак 0, зеро; ніщо.

нýмер *лат.* число; **нумерáція** числення, лічба; означування ряду предметів числами.

нумізмáтика *гр.* наука про старинні гроші й медалі, їх опис.

нýнцій *лат.* папський посол; **нунціятýра** уряд нунція.

нýта *лат. нота*, мельодія.

нутáція *лат.* колибáння земської оси під впливом притягання сонця й місяця.

нюта *див. ніт.*

нюáнс *фр.* відтінь (тої самої краски), невелика ріжниця.

О.

о *при числах у горі з правого боку* степень (4° тепла); °/₀ *зн.* відсоток.

оа́за, оа́зіс *гр.* родюча земля серед пустині.

обду́кція *лат.* оглядини тіла мерця судово-лікарською комісією.

обез'я́на *мос. з тур. зоол.* Simia малпа.

обелі́ск *гр.* високий, чотирогранний, остро закінчений стовп з каміня або металю.

обер- *нім. у злож.* старший, вищий над; **оберліхт** горішна частина вікна в окремих рямцях; освітлювання хати через склину стелю; **оберлі́йтнант** поручик; **оберпрокуро́р** старший прокурор св. синоду; **оберст** полковник.

об'єкт *лат.* предмет; **об'єкті́в** скло далековида або мікроскопа, звернене в сторону предмета, який оглядаємо; **об'єкти́вний** безсторонній, річевий.

облiґа́ція *лат.* кредитовий папір, виставлений на ствердження довгу.

облята *лат.* акт, дослівно вписаний в урядові книги.

обо́ль *гр.* старогр. гріш вартости 4 коп.

обсерва́тор *лат.* глядач; **обсервато́рія** будинок, в якім робляться розсліди неба і звізд; **обсерва́ція** догляд, розслід, помічання.

обсидія́н *лат. мін.* ісл. аґат.

обскура́нт *лат.* ворог просвіти, назадник; **обскуранти́зм** змагання проти просвіти й знання; **обску́рний** поганий, підлий.

обстру́кція *лат.* недуга жолудка; уживання всяких способів для припинення якоїсь ухвали.
обсце́нний *фр.* безстидний, сороміцький.
обца́с *нім.* зап'яток, закаблук.
обце́ньки *нім.* кліщі.
обшля́ґ, обшле́ґи *нім.* вилоги.
ова́льний *лат.* подовгастий, в виді яйця; **ова́ція** у Римлян св'яточне повитання; *взагалі* публичне привитання або віддання чести.
оверя́н *лат. бот.* чортове ребро, одхасник, стоян.
о́да *гр.* велична пісня.
одалі́ска *тур.* невільниця-красавиця; любка, в гаремі султана.
одеколььо́н *фр.* кольонська вода.
одисе́я *од ім. гр. короля Одисея* довга подорож з перепонами.
одонтольо́ґія *гр. мед.* наука про зуби.
одо́р *лат.* немила воня.
озо́н *гр.* відміна кисня.
ока́зія *лат.* нагода, привід.
окарі́на *іт.* рід дутого інструменту з глини.
океа́н *гр. від ім. бога моря О.* велике море; **океаноґра́фія** наука про океани.
о́ко, о́ка *тур.* вага = 3 фунтам.
окови́та *з лат.* aqua vitae сильна горівка.
оксамі́т *нім.* рід матерії, бархат.
окси́мора *гр.* вдатна небилиця.
оксі́д *гр.* окись, сполучення кисня з якимось металем; ржа.

óксія *гр.* надстрочний знак у церковно-слав'янських книгах.

октáв *лат.* вісімковий формат книжки; **октáва** осьмий тон в гору; вісім тонів ґами; найнизчий чоловічий голос; **октаґóн** осьмикутник; **октаéдер** осьмистінник; **октéт** музичний твір на 8 голосів або інструментів; **октоїх** *ц.-сл.* осьмогласник.

октруá *фр.* дозвіл, заведення закону з гори без ухвали.

октя́брь *ц.-сл.* жовтень.

окуліст *лат.* лікарь од очних недуг; **окулістика** наука про недуги очей; **окуля́р[и** скла на лихі очі; **окуля́ція** щеплення, очкування.

окульти́зм *фр.* наука про тайні сили природи.

окупáція *лат.* захоплення, обсадження військом.

окцидéнт *лат.* захід; західна Європа.

олеáндер *лат.* деревце Nerium oleander.

оліґáрхія *гр.* панування кількох знатних і багатих родин, можновладство.

оліґоцéн *гр.* *ґеол.* друга з черги верства земл третичної епохи.

олі́мп *гр.* гора в Тесалії, мешкання богів **олімпі́йський спокій** надлюдський спокій **олімпія́да** протяг чотирьох літ, час між олімпійськими ігрищами.

óлово, óливо *есп.* *мін.* рід плавного металю

омбромéтер *гр.* прилад до міряння скількост опаду.

омéґа *гр.* остання буква грецької азбуки.
óмен *лат.* віщий знак, ворожба.
омлéт *фр.* леґуміна з яєць.
óмнібус *лат.* карита для більше осіб.
омофóр *гр.* архієрейський нараменник; покров.
онáґр *гр. зоол.* дикий осел.
онанізм *гр.* самонасильство, мастурбація.
ондуляція *лат.* фальовання (волосся).
óникс *гр.* рід каміня, відміна хальцедону.
ономáстікон *гр.* слівник власних імен; **ономатопоéя** наслідування звуків у природі.
онтоґéнія *гр.* наука про розвиток одиниці; **онтольóґія** наука про призначення чоловіка.
опáль *лат.* дорогий камінь молочної краски.
óпат *евр.* ігумен деяких лат. монастирів.
óпера *іт.* музична драма; будинок під оперу.
оперáтор *лат.* лікарь, що виконує операцію; **оперáція** ділання; підприємство; крояння людського тіла в лічничою метою.
оперéт[к]а *іт.* (мала) опера лекшого змісту.
опінія *лат.* осуд, гадка, думка загалу.
опіян *лат.* отруя, що міститься в óпіюмі, цеб то в соці незрілих макінок.
оплáток *лат.* крохмальний платок (на ліки).
опозиція *лат.* опір; противна партія; **опонéнт** противник у розмові.
опортунізм *лат.* угодова політика, що пристосовується до обставин; **опортуніст** угодовець.
опóс[с]ум *ам.* рід американського звіряти.

óптик *гр.* той, хто виробляє й продає оптичні прилади (окуляри); **óптика** наука про світло.

оптимáти *лат.* багачі знатного роду у Римлян; **оптимíзм** погляд, що все на світі йде до кращого; оцінка річей з найкращого боку; **оптиміст** приклонник оптимістичного світогляду.

орáкул *лат.* пророчня, ворожба.

оранґýтан *мал.* малпа Pithecus satyrus.

оранжéрія *фр.* парник, теплиця до переховування полудневих деренець і ростин **оранжовий** помаранчевий, жовто-червоний

орáр *гр.* діяконська перев'язка на лівому плечу.

орáтор *лат.* промовець, речник; **оратóрія** спів религійного змісту в супроводі музики **орáція** промова, бесіда.

орбíта *лат.* 1. дорога обігу якого небудь небесного тіла; 2. очна ямина.

óрґан *гр.* прилад, знаряд (голосовий); части на тіла, що виконує якусь чинність; урядовець; часопись; **орґáн[и]** музичний духовий інструмент; **орґанізáтор** впорядчик **орґанізáція** устрій, уклад, внутрішня будова; лучення людей для одної мети в спілку чи громаду; товариство; **орґанíзм** устрій тіла, уклад; **орґанíчний** живий, живого походження.

óрґія *гр.* старогрецькі обходи в честь божка Бакха; бенкети, розпусні пири, гульня.

ордá *тат.* татарське плем'я; череда.

ордéн *фр.* брацтво; монаший закон; почесна відзнака; **óрдер** прикав на письмі; орден.

ординáрія *лат.* додаток у збіжжу службі і сільським служачим; **ординáрний** звичайний, дійсний (професор); простий; **ординáт** власттитель майорату; **ординáція** висв'ячення на св'ященика; лікарська порада; закон у справі поступовання у всіляких справах (виборчих).

риґінáл *лат.* первовзір, первотвір, первопись, зразок; правдива, первісна рукопись; чудак; **ориґінáльний** новий, відмінний від дотеперішнього, самостійний, свіжий в обробленню; чудний.

реóл *див. авреоля.*

ріéнт *лат.* схід; **орієнталíст** знавець мов і історії **орієнтáльних**, східніх народів; **орієнтуватися** відшукувати сторони світа, найти дорогу (в нових обставинах), розпізнаватися.

ріктоґнóзія, оріктольóґія *гр. мін.* наука про мінерали.

ріóн *лат.* громада звізд „косарі".

ркáн *інд.* сильна буря.

рлеáн *фр.* темно-червона краска; рід тканини.

рнамéнт *лат.* прикраса; **орнамéнтика** прикрашування орнаментами; **орнáт** ризи, фелон латинських св'ященмків.

рнітольóґія *гр.* наука про птахи.

роґнóзія, орольóґія *гр.* науки про гори; **оротрáфія** описування гір.

ортоґра́фія *гр.* правопис[ь]; **ортодо́кс** правовірний, православний; **ортопе́дія** лічення неправильностей тіла (у калік).
орхе́стр[а], орке́стра *гр.* місце в театрі для музики; музик[ант]и.
оршáда *фр.* напій з мигдалів, цукру й води.
оса[в]у́л *тур.* заступник і ґенеральний ад'ютант гетьмана.
оса́нна *євр.* витай! ратуй нас.
Осма́ни *тур.* Турки.
о́смій *гр.* метать у плятиновій руді; **осмо́за** взаїмна виміна течій через поровату перепону *фіз.*; **осра́м** аліяж осму й вольфраму.
остента́ція *лат.* показування невдоволення.
остеольо́ґія *гр.* наука про кости (чоловіка).
осте́рія *іт.* гостинниця.
остракі́зм *гр.* черепковий суд у старинних Атенах, що усував з краю надто впливових горожан.
осциля́ція *лат.* хвилювання, хитання.
оте́ль *див. готель.*
отольо́ґія *гр. мед.* наука про вухо.
отома́н[к]а *тур.* низька канапа; **отома́нський** турецький (держава).
офенси́ва *лат.* зачіпка, напад, наступ.
офе́рта *лат.* услів'я, предложення умови (купна).
офіце́р *фр.* начальник війського відділу.
офіци́на *лат.* бічна частина дому, фліґель; робітня; **офіцина́льний** лічничий.

офіціо́зний *лат.* півурядовий, під впливом правительства; **офіція́л** св'ященик, якому віддано судові справи; урядовець ордену; урядовець (при почті, суді); **офіція́ліст** приватний служачий; **офіція́льний** урядовий; сухий; **офіція́нт** помічник в уряді.

офта́льмія *гр. мед.* запалення очей; **офтальмольо́ґія** наука про око.

охльокра́тія *гр.* панування черні, товпи.

о́хра *гр.* відміна лімоніту, жовта мінеральна краска.

о́цет *лат.* кисле вино, уксус.

оштрафувати *нім.* наложити кару, покарати.

П.

па́вза *лат.* перестанок; *муз.* знаки, коли і як довго не треба грати або співати.

павільйо́н *фр.* малий будинок при більшім дворі; будинок на виставках.

павія́н *нім. зоол.* рід малпи Simius.

павпери́зм *лат.* загальне з'убожіння народу.

па́ґіна *лат.* сторона книжки; **паґіна́ція** нумерування сторін.

паґо́да *інд.* індійський храм.

падиша́х *перс.* титул турецького султана й перського короля.

паж *фр.* молодий дворянин на послузі у високих панів (королів), чура; вихованець паже́ського корпуса.

пайдольо́ґія *гр.* наука про дітей.

пайлювати *нім.* вимірювати глибінь води.
пáка *нім.* 1. скриня; 2. морська свинка; **пакер** носильщик; **пакéт** посилка, пакунок.
пакт *лат.* угода, умова.
паламáрь *гр.* церківник, церковний прислужник.
палáта *фр.* великий двір; державна рада.
палáш *рум.* меч, шабля.
палеоґрáфія *гр.* наука про відчитування й розпізнавання старинних рукописів і написів.
палеозоїчний *гр.* приналежний до найдавніщих часів істновання живин на світі; **палеоліт** найстарша частина камінної епохи, коли люде не знали ще гладженого каміня; **палеонтольóґія** наука про передісторичні єства, що доховалися в скаменілостях.
палéстра *гр.* місце руханки й борбництва у Греків і Римлян; судовики в давній Польщі.
палéта *фр. див. палітра.*
палетнольóґія *гр.* наука про походження й старовину людського роду й його племен.
паліммсéст *гр.* стара рукопись на перґаміні, з якого стерто перед тим давніщу рукопись.
паліңґéнеза *гр.* відродження.
палінóдія *гр.* пісня на новий голос; вірш.
палісáда *фр.* острокіл, огорожа з остроколу.
палісандрóве дерево півд.-ам. дерево темної краски, з якого роблять всілякі гарні річі.

палітра *фр.* малярська дощинка для розроблювання фарб.

паліятив[а] *гр.* хвилево успокоюючий лік або спосіб.

паломник *ц.-сл. з лат.* богомолець, прочанин.

палладій *гр. мін.* металь, подібний до плятини; **пал[л]яд-ія** *або* **-іюм** статуя богині Паллияс Атени в Трої; охорона, прибіжище.

палядин *іт.* знатний лицарь в дружини Карла Великого, взагалі знатний лицарь.

палянкін *пор.* легкі, криті носилки для людей.

паляталізація *гр. грам.* м'ягчення (шелестівок); **палятальний** зм'ягчення, піднебінний.

палятин 1. *лат.* високий надворний титул у давніцших часах, намісник краю, **палятипату**; 2. *фр.* футряний ковнір.

пальма *лат.* дерево Palma; **пальмета** прикраса у виді пальмового листа.

пальпітація *лат.* биття серця.

пальтот *фр.* мужеська накидка, верхня одіж.

пампаси *есп.* південно-американські степи.

памфлет *анг.* в'їдливе письмо образливого змісту.

пан- *гр. в злож.* все-, змагання злучитися в одну цілість або державу, (**панґерманізм**, **панісламізм**, **панславізм**).

панама *ам. від ім. сер.-ам. держави II.* капелюх з листя панамської ростини; велике обманство (від фр. процесу в 1888. р)

панахида *гр.* богослуження за померших.

панацéй *гр. мед.* спосіб на всі недуги.
пандáн *фр.* поняття [або предмет] відповідаюче другому.
пандéкти *гр.* Юстиніяновий збірник римського права з 6. ст. по Хр.
пандýр *мад.* угорське піше військо в 18. ст.; жандарм; двірська служба.
панеґірик *гр.* надмірна похвала в промові або віршах.
панéль *фр.* деревляне оббиття стіни; хідник.
пáніка, панíчний страх *од ім. гр. бога Пана* переполох, наглий страх.
панікадúло *гр.* великий свічник або павук у церкві.
панóптікон *гр.* збірка всіляких цікавих і дивних річей та осіб; **панорáма** образ, на якому видно цілу околицю; вистава образів; великий вид.
пансіóн *фр.* приватне виховавче заведення, в якому живуть учні; хата з харчем; **пансіонéр** учень пансіонату.
пантальóни *фр.* штани, шаравари, спідні.
пантеїзм *гр.* погляд, що природа, це бог, боготворення природи; **пантеóн** велика св'ятиня в Атенах; місце присв'ячене пам'яти славних людей.
пантéра *гр.* хижа звірюка з роду тигрів.
пантоґрáф *гр.* прилад до докладного відрисовування всяких рисунків.
пантомíма *гр.* передача гадок рухами, миґи; п'еса, де актори рухами тіла виявляють свої гадки й почування.

пантóфель *нім.* виступець, патинок.
панýрґ *гр.* злобний.
пáнцир, панцер *нім.* кольчуга, броня, бляха, що покриває лицарську зброю або боки пароплавів, які тому називаємо **панцирниками**, броненосцями.
пáпа *гр.* голова римської церкви.
папафія *ц-сл. з гр.* рід покриття на голову для св'ящеників.
папіє-машé *фр.* паперова маса.
папільóти *фр.* паперові закрутки до волосся.
папінóвий котел *од ім. француза Папена* (1681) залізний, щільно замкнений котел, в якому при високім теплі розварюється кости.
папірóс[ка] *фр.* цигарка; **папірус** *гр.* староєг. папір з кори і листків ростини тоїж назви.
папíст *гр.* приклонник **папізму**, католик.
пáп[к]а *нім. картон, тека.*
пáприка *мад.* еспанський перець.
папýга *див. попугай.*
пáра *тур.* турецький гріш = $^{1}/_{2}$ коп.
парáболя *гр. рет.* порівнання, притча, образова мова; *геом.* рід кривої лінії.
паравáн *фр.* пересувна штучна стінка, заслона; покривка.
параґрáф *гр.* малий розділ, артикул, знак §.
парáд[а] *фр.* виставність; св'яточний виступ або одяг; перегляд війська.
парадóкс *гр.* незвичайний, або дивовижний погляд.

паразит *гр.* галапас, чужоїд, ростина або живина, що живе коштом чужих орґанізмів.

паралелізм *гр.* рівнолежність; **паралель** *ґеом.* рівнобіжна лінія; порівнання; **паралельний** рівнолежний; **паралельоґрам** рівнобіжник, чотирокутник, якого боки парами рівні й рівнобіжні.

параліж *або* **параліз[а]** *гр.* підвій, затрата чуття й руху в поодиноких частинах тіла; апоплексія; **паралітик** спаралізована людина; **паралізувати** *обр.* перепиняти що небудь; відіймати (ноги).

параліпоменон *гр.* пропуск, пізніщі додатки: частина старого завіта.

паралякс[а] *гр. ґеом.* кут, під яким видно нашу землю або цілу сонішну дорогу в якоїсь иньшої дороги.

парапет *фр.* поруччя, бильця.

парасоль *гр.* охоронний прилад од дощу або сонця.

парастас *гр.* богослуження за померших.

парафін[а] *фр.* товщ з брунатного вугілля, вживаний до виробу свічок, земляний віск.

парафія *гр.* *парохія.*

парафраза *гр.* представлення тої самої річі иньшими словами, перерібка [особливо *муз.*].

парвеній *фр.* простий чоловік, що доробився великого маєтку, з Івана—пан, доробкевич.

пард *лат.* *пантера.*

пардон *фр.* дарування (життя на війні); даруйте, вибачайте!

пар-екселянс *фр.* [par excellence] в цілім значінні цього слова.
паремейник *гр.* церковна книжка з виїмками із св. Письма.
парентеза *гр.* вставлене речення; скобки, лапки.
парере *іт.* осуд знавців.
парестезія *гр.* хороблива зміна чуття.
парі *іт.* в рівній вартости, сто за сто, *див. аль-парі*; **парі** *фр.* заклад.
парікмахер *нім.* фризієр, голяр.
парітет *фр.* рівність, однаковість.
паріяси *інд.* упосліджене плем'я в Індіях, *звідси* угнетені, упосліджені народи.
парк *анг.* більший сад до гуляння; місце до переховуваня військових знарядів.
паркет *фр.* тафльована підлога, підлога, зложена з деревляних кісток у взірці; місця в театрі на долині проти сцени.
Парки *лат.* богині людської долі.
парлямент *фр.* збори народніх представників для полагоджування державних справ і ухвалювання законів; **парляментаризм** спосіб правління при помочі парляменту; **парляментар[ист]** посол, посередник; **парльоар** кімната для прийому гостей.
пармезан *од іт. м. Парма* пармський сир.
Парнас *гр.* гора присв'ячена музам; *звідси* **п.** все, присв'ячене красним штукам.
пародія *гр.* глумливе наслідування або смішна перерібка поважного твору; невдатне наслідування.

пароксизм *гр.* сильний напад якоїсь недуги.

паро́ль *фр.* знак, гасло, умовлене слово.

парономазія *гр.* слова, що однаково звучать, а мають ріжне значіння (літ і лід).

па́рох *гр.* св'ященик церковної громади, паро́хії.

парс про то́то *лат.* частина замісць цілости.

парсу́на *лат. див. персона.*

парте́р *фр.* долішна частина дому під поверхом; долішні місця театру.

парте́с *нім. з іт.* ноти.

партиза́н *фр.* член партії; охотник військового відділу, що нападає нагло або на власну руку на ворога.

партикуляри́зм *лат.-фр.* змагання до відокремлення; **партикуля́рний** частинний, відокремлений; **партиту́ра** зіставлення нот на всі голоси й інструменти; **па́ртія** частина, відділ, ватага; політична орґанізація, сторонництво; корисне подружжя; роля в театрі; одна гра в карти; **партне́р** товариш гри.

парфо́рс *фр.* [par force] нашийник для дресовання псів; примусом.

парфу́ма *або* **перфу́ма** *фр.* пахощі, пахнило, духи.

парце́ля *фр.* частка ґрунту, місце під будову; **парцеля́ція** поділ більшого об'єму ґрунту на частки; **парція́льний** частинний.

парча́ *тур.* золотом або сріблом ткана матерія.

пас *фр.* крок у танци; тіснина; перепустка; **пасáж** критий коридор; *муз.* ряд тонів, які треба скоро виконати; **пасажúр** подорожний.

пасамáн *нім.* обшиття, ґальон, позумент.

пасáти *лат.* вітри, що віють правильно із сходу в південних краях.

пасúв[а] *лат.* довги; **пасúвний** довжний, нечинний, недіяльний, слабий.

пáсія *лат.* 1. пристрасть, сильний наклін, гнів; 2. історія мук Ісуса Христа.

пасіáнс *фр.* укладання всіляких штук і фіґур з карт.

пáсквіль *іт.* *памфлєт,* клевета, злобна прикладка.

паспартý *фр.* паперові рямці на образ.

паспóрт *фр.* посвідка на побут або виїзд, пас, білет.

пáста *ром.* тісто; масть; **пастéль** барвистий олівець; **пастéт** сіканина з всілякого м'яса, особливо з дробу й звірини; **пастúлька** кулька, шарик (з ліком).

пáстор *лат.* протестантський св'ященик; **пасторáл** жезл; **пасторáльна теольóґія** наука про душпастирську діяльність св'ященика.

пасувати *лат.-нім.* відповідати чому, годитися; *в грі* складати карти.

пáсха *євр.* Великдень; **пасхáлія** таблиця для означення днів пасхи і св'ят на кілька літ.

пат *іт.* при грі в шахи таке положення, коли грач не може рушитися з фіґурами.

патéнт *фр. див. диплъом*, свідоцтво; охоронна посвідка для винаходів; **патентóваний** управнений, з патентом.

пáтер *лат.* батько; св'ященик; **патерíк** *гр.* життя св'ятих.

патетúчний *гр.* захоплюючий з чуттям і запалом, зворушливий.

патúна *лат.* зеленуватий осад на старинних бронзових грошах, пам'ятниках і різьбах; (золотий) таріль, на якому лежить причастя підчас богослуження.

патольоґíчний *гр.* хоробливий, змінений недугою; **патольóґія** наука про недуги; **пáтос** запал, пристрасне зворушення.

патрéт *див. портрет.*

патримоніяльний *лат.* приналежний до дідизни, батьківський.

патрúстика, патрольóґія *лат.* наука про життя, науки та твори церковних отців.

патрúцій *лат.* член старинного римського роду; **патрúціят** загал патриціїв.

патріóт *гр.* людина, що гаряче любить свій край; **патріотúзм** гаряча любов рідного краю.

патріярх *гр.* праотець людського роду; голова грецької церкви; голова родини у старшім віці; **патріярхáльний** опертий на власти найстаршого в родині або на старих звичаях; **патріярхáт** такий устрій суспільний, де батьки мають власть над родом; власть і округа патріярха.

патрóн *лат.* 1. св'ятий опікун, покровитель, оборонéць; 2. взірець до малювання стін;

ладунок, набій; **патронат** право властителів (більших) посілостей вибирати св'ящеників на парохії; **патронташ** шкуряна торбинка на набої до стріляння.

патруль *фр.* [patrouille] військова або поліційна сторожа.

патуа *фр.* [patois] говір, наріччя.

пацифізм *лат.* стремління до міжнародного мира; **пацифікація** заведення мира, успокоєння; **Пацифічний Океан** Тихий або Спокійний Океан.

пацієнт *лат.* хорий в опіці лікаря.

пахтувати *нім.* арендувати, наймати.

пачулі *кит.* ростина Pogostemon Patschouly з пахучими листками, з яких виробляють пахощі.

паша *перс. скор. з падишах див. баша;* **пашалик** край під владою паші.

пашквіль *іт. див. пасквіль.*

паштет *див. пастет.*

пайц *іт.* [bajazzo] сміхун, кумедник, блазень.

пеан *гр.* похвальна пісня (з нагоди побіди), гимн.

пеґаз *гр. міт.* крилатий кінь; *обр.* поетичний запал; рід риби, сарган.

педаґоґ *гр.* виховник, учитель; **педаґоґіка** або **педаґоґія** наука про виховування.

педал[ь] *лат.* ступир, прилад при фортеп'яні для скріплення й ослаблення звуків.

педант *фр.* чоловік, що придержується форм.

педель *лат.* університетський сторож.

педерастія *гр.* неприродний потяг мущини до мущини.

педіятрія *гр. мед.* наука про лікування діточих недуг.

пезёта *есп.* еспанський гріш вартости франка.

пейсаж, пейзаж *фр.* краєвид.

пекуніярний *лат.* грошевий.

пелерина *фр.* накидка без рукавів.

пелікан *лат. зоол.* птиця Pelicanus anocrotalis, баба птиця.

пеляґра *гр.* рід прокази, викликаної уживанням зіпсутої кукурудзи.

пемза *лат.* мінерал, що вживається до гладження камінів і металів.

пемікан *ам.* консервоване м'ясо ам. бізонів.

пенале *лат.* кара, пеня.

Пенати *див. Лари.*

пензель *нім.* кисть, щіточка.

пензум *лат.* завдання, визначена робота.

пенітенція *лат.* кара, покута; **пенітенціярій** дім поправи.

пенс, пенні *анґ.* англійська дрібна монета.

пенсіонат *фр. див. пансіон;* **пенсія** стала платня; вислуженина.

пенсне *фр.* [pince-nez] окуляри з ручкою.

пентаґон *гр.* п'ятикутник; **пентаедр** п'ятистінник; **пентаметер** п'ятистоповий вірш; **пентатевх** п'ять книжок Мойсея: книги Буття, Ісход, Левіт, Царствій, Второзаконіє; **пентикостія** п'ятидесятниця.

пеньюар *фр.* [peignoir] довгий жіночий каптан, якого вживається при чесанню.

пепіта *есп.* рід тканини.

пепсѝн *гр.* складова частина жолудкового соку.

пер *фр.* [pair], *анг.* [peer] член вищої палати (в Англії).

перґ́амен *лат.* добре виправлена баранячя шкура, вживається до переплету, давніще вживалася до писання.

переґрінáція *лат.* вандрівка в чужі краї; переґріни назва чужинців у старім Римі.

перігéль *лат.* місце земської дороги, з якого найблище до сонця; періґéй місце дороги місяця, звідки найблище до землі.

перікáрдій *гр.* серцевий мішок.

перікóпи *гр.* виїмки з св'ятого письма.

перімéтер *гр.* обруч, об'єм.

періóд[а] *гр.* обіг; протяг часу, по якім вертає тесаме явище; доба (в письменстві); місячне; періодѝчний повертаючий правильно що якийсь час.

періпéтія *гр.* нагла переміна, рішучий зворот; розв'язка в драмі.

перістѝль *гр.* коридор аб передсінок, окружений колюмнами.

перифéрія *гр.* обвід, круг, околиця.

періфрáза *гр.* опис предмету або поняття иньшими словами.

перкáль *перс.* рід тканини, ситець, коленкор.

пéрла *гр.* жемчуг; перломýт *з нім.* блискуча середна поволока деяких черепах, перлова матиця.

перлюстрáція *лат.* (тайний) перегляд листів.

перманéнція *лат.* сталість, безперервність.
пéрмська формація *геол.* верстви між формацією вугля й тріяс.
пермутáція *лат.* переміна, переставка.
перóн *фр.* місце перед залізничим двірцем, куди заїздять і стають поїзди.
перпендикуля́рний *лат.* прямов[існ]ий, сторчовий.
перпéтуум мóбіле *лат.* [perpetuum mobile] прилад, який раз введений в рух, мав би вічно порушатися без докладу сил ізо вні.
персвáзія *лат. гал.* рада.
персóна *лат.* осо а; **персонáл** усі особи, заняті нпр. в однім уряді; **персонáльний** особовий, особистий; **персоніфікáція** усіблення.
перспектúва *лат.* прозір, наука про рисовання предметів так, як вони представляються в дійсности; вигляд; надія.
пертрактáція *лат.* умова, переговори.
пертурбáція *лат.* замішання, переворот; неправильність руху планет.
перýка *фр. гал.* причіска, штучне волосся на голову.
перфéкт *лат. грам.* час минулий доконаний; **перфéкція** велика вправа, досконалість.
перфíдія *лат.* віроломність, зрадливість.
перфорáція *лат.* передіравлення дірковання.
перцéпція *лат.* спостереження, свідоме враження; дохід.
песимíзм *лат.* наука й світогляд, що все на світі зле й нещасливе; **песимíст** людина,

що бере все з найгіршого боку й не сподіється нічого доброго.

петáрда *фр.* прилад з порохом до розсаджування мурів то що.

петéнт *лат.* прохач; **петúція** прохання на письмі.

петíт *фр.* рід дрібного друку [як цей].

петрефáкт *лат.* скам'янілість; **петрифікáція** каменіння; **петроґрáфія** наука про скамянілости; **петролéй** нафта, ґас.

пех *нім.* брак щастя, невдача.

педестáль *фр.* підвищення, на якому стоїть стовп або статуя.

п'єса *фр.* музична або театральна штука.

півóнія *лат.* ростина Paeonia officinalis.

піґмéй *гр.* чоловік малого росту, карлик.

піґмéнт *лат.* фарба в крові, що надає краску шкурі й волоссю.

піджáк *анг.* короткий сюртук.

підмінувати *фр.* підложити міни, захитати.

пієтúзм *лат.* побожність, поважання, що граничить з обожанням.

пік *фр.* чорний значок у формі списи в картах; **піка** 1. списа; 2. *також* **піке́** рід тканини; **пікáнтний** приперчений; побуджуючий змисли, неприличний; **пікенір** вояк узброєний пікою; **пікéт[а]** 1. чата; 2. гра в карти.

пікнік *анг.* спільний пир, гулянка (за місто).

пікольо *іт.* 1. малий флет; 2. малий послугач (у ресторані).

пілю́ля, пилю́ля, *гал.* **піґу́лка** *нім.* аптична горошинка, лічнича маса в формі шарика для лекшого проковтнення.

пілі́стр[а] *іт. буд.* чотирокутна колюмна при стіні.

пільо́ни *гр. буд.* високі стовпи перед входом до египетських св'ятинь.

пільо́т *фр.* моряк, що впроваджує кораблі до пристані; провідник літака.

пі́ми *самоєд.* чоботи з оленячої шкури.

пінакоте́ка *гр.* ґалерія образів.

пінґві́н *лат.* морська птиця Aptinodytes.

пінія *лат.* іт. дерево подібне до нашої сосни.

пінт[а] *анг.* міра течій у Анґлії, Франції, Еспанії і т. д. = від $^1/_2$ л. до літри.

пінце́т *фр.* легкі кліщики.

пі́нчер *анг.* порода маленьких псів із довгим волоссям.

піо́н *іт.* хлопець у шахах; **піоні́р** вояк у технічному відділі; передовець.

пі́па *фр.* люлька; міра плинів, приблизно до літри; прилад до спускання плинів з бочок.

піперме́нт *лат.* м'ятка.

пірамі́да *гр.* гостро стятий стовп; великі египетські пам'ятники у формі піраміди.

піра́т *фр.* морський розбійник ушкал.

піре́ *фр.* замішка із гороху, картопель і т. д.

пірі́т *гр. мін.* двосірчак заліза.

пірпа́ч *ор.* булава, відзнака полковника.

піроксилі́на *гр.* рід вибухової матерії; піро-

льо́ґія, піроте́хніка наука про штучні огні; **піросфе́ра** огняно-плинне нутро землі.
піруе́т *фр.* фіґура в танці, викрутас.
пістоле́т, пісто́ля *фр.* мала, ручна рушниця, револьвер.
пісто́н *фр.* металевий прилад в запальною масою.
піччіка́то *іт.* [pizzicato] гра на смичковім інструменті при помочі щипання пальцем.
піяно *іт. див. п'яно.*
плане́та, плани́да *гр.* небесне тіло, що відбуває дорогу довкола постійного сонця (землі); **плане́тник** *див. люнатик.*
плашко́д мостова барка.
плебе́йці *лат.* міщане, прості люде; **плебісци́т** постанова загалу, всенародне голосування; **плебс** простий народ, *згірдливо* товпа.
плеври́т *гр.* запалення олегочної, пле́ври.
плед *анґ.* грубий, вовняний коц у крати.
плена́рний *лат.* загальний.
плене́р *фр.* [plein air] малюнок у повному світлі.
пленіпоте́нт *лат.* уповноважений, повновласник у маєткових справах більших посідачів.
пле́нум *лат.* загал, усі.
плеона́зм *гр.* уживання багато лишніх слів.
плея́да *гр.* ґрупа звізд квочка, волосожар.
плінтус *гр.* лиштва при стінах.
пліоце́н *гр. ґеоль.* наймолодші верстви землі в т. зв. третичному часі.

пліс *або* **плюш** *фр.* шовкова тканина на взір оксамиту; **плісувати** гладити жіночі спідниці в рівнобіжні закладки [пліси], рисувати (спідниці).
плювіомéтер *лат.* прилад до міряння дощу.
плюралíзм *лат.* більшість; **плюс** більше; знак додавання +.
плютократíя *гр.* панування гроша; верства багачів.
плютонíзм *од ім. гр. бога підземного світа ґеол.* теорія, що скали витворилися через охолодження огненної маси.
пляґа *лат. гал.* кара, нещастя.
пляґіят *лат.* літературна крадіж.
плязма *гр.* жива матерія, клітина.
плякáт *фр. див. афіш;* **плякéта** медаль.
плян *лат.* рисунок якогось місця або річі, розмір; гадка, проєкт; **пляніґльоб** рисунок земської кулі на одній площі; **планімéтрія** частина ґеометрії, що займається лініями й плоскими фіґурами.
плянктóн *гр.* верхня верства води в морі до 200 м глубини.
плянтáтор *фр.* властитель **плянтáції**, цеб то великого простору землі, спрявленого під управу промислових ростин (цукрової тросщі); **плянти** насипи, обсаджені деревами; **плянтувати** зрівнувати землю, садити ростини.
пля́сте[и]рь, плáстир *нім.* наліпка, скибка.
плáстика *гр.* різьба; **пластúчний** вироблений з твердого матеріялу; (образ), що вірно віддає предмет; тілесний, виразистий.

плястро́н *фр.* нагрудник (з бляхи).
плята́н *лат.* Platanus рід букового дерева.
плятíна *есп. мін.* тяжкий металь сріблисто-білої краски.
плято́ *фр.* [plateau] високоровень, височина.
плятоні́чний *гр.* після науки фільософа Плятона, ідеальний (любов).
плятфо́рма *фр.* плоский дах; підвищення; місце перед двірцем; отворена частина залізного воза; програма.
пляфо́н *фр.* повала, стеля, малюнок або рiзьба на повалі.
пляц *нім.* площа, місце, майдан; **пляцкарта** білет на нумероване місце в залізничому вагоні.
пльо́мба *фр.* печатка з олова, причеплена до товарів; маса, яку вкладається до діравих зубів; **пльомбувати** печатати або затикати пльомбою.
пне́вма *гр.* дух, вітер; **пневма́тика** наука про рухи воздуха й ґазів; **пневмати́чний** воздушний (помпа, стрільба), **п. почта** що пересилає листи проводами при помочі згущеного воздуха; **пневмо́нія** *мед.* недуга легких.
подаґра *гр. мед.* гостець у ногах.
поде́ст[а́] *іт.* посадник міста в Італії.
по́діюм, по́дій *лат.* підвищення для глядачів, сцена.
подоме́тер *гр.* прилад для помірів пройденої дороги.
поезія *гр.* штука писати віршом; викликування гарних образів відповідними словами;

вірш, пісня; мрія; **поéма** більший віршований епічний твір, малюючий життя народу або його части; **поéтика** наука про поезію й віршування; **поетíчний** ідеально гарний, образовий, що викликує гарне враження, віршовий.

пóза *фр.* постава; прибраний вигляд.

позитúв *лат.* фотоґрафічний образ, викликаний на папері; **позитивíзм** напрямок фільософії, поставлений О. Контом, що все покладає на досвіді; **позитúвний** дійсний, певний; додатний (число); **позúція** становище, розклад.

позумéнт *див. пасаман.*

полéміка *гр.* письменний спір в якійсь справі.

полéнта *іт.* італійська страва з мамалиґи, масла й сира.

поліáндрія *гр.* така форма подружжя, що жінка має кількох чоловіків; **поліґáмія** многоженство.

поліґльóт *гр.* чоловік, що знає багато мов.

поліґóн *гр.* многокутник; **поліґрáфія** штука писати тайним письмом.

полікліні́ка *гр.* міська клініка, шпиталь.

полікрáтія *гр.* многовластя.

поліп *гр.* звіря, що має багато ніг; *мед.* нарість (у носі).

полірувати *фр.* вигладжувати й додавати блеску; образувати.

пóліс *фр.*, **поліца** *іт.* посвідка обезпечення.

полісмéн *анґ. поліцай.*

політеїзм *гр.* віра в багато богів.
політехніка *гр.* вища технічна школа.
політик *гр.* знавець або діяч політики; посол, дипльомат; зручний чоловік; **політика** наука про державу; всі публичні й суспільні справи; знання звичаїв і зручність у поведенню; **політиканство** поверхове недення політики; **політичний** приналежний до публичних справ, суспільний; тактовний, обережний.
політура *фр.* спосіб вигладжування дерева, ляк до полірования, оглада.
поліфонічний *гр. муз.* в кількох голосах.
поліхромія *гр.* ріжнобарвність, мальовання ріжними красками.
поліція *гр.* уряд, що дбає про публичний лад і безпеченство; **поліціянт, поліцай** урядовець або стражник поліції.
полюс *нім. з гр.* бігун.
полюція *лат.* мимовільний уплив людського насіння у сні.
поляризація *лат.* зміна прикмет сонічного світла при переході через деякі непрозорі тіла; **полярний** бігуновий, північний (звізда, медвідь).
полька *поль.* рід кругового танцю; **польоне́з** *фр.* танець—хоровід і музика до нього.
помада *фр.* масть (на волосся).
помаранець, *гал.* **помаранча** *іт.* дерево Citrus aurantium і його овоч жовто-червонявої краски, апельсин.
помідор *фр. бот.* ростина Zycopersicum esculentum баклажан, томат.

помольоґія *гр.* наука про овочеві дерева.

помпа *гр. через нім.* 1. прилад до набирання води і иньших течій або ґазів; 2. виставність, пишність.

помпаду́р *фр.* ручна торбинка.

помпіє́р *фр.* член огневої сторожі.

помпо́н *фр.* шовкова або шкуряна галка для прикраси (одягів).

по́ні *анґ.* кінь малої породи.

понсо́ *фр.* чернований (рожа).

по́нтіфекс *лат.* римський священик; церковний достойник (папа); **понтіфіка́т** достоїнство папи.

понто́н *фр.* довгий і плоский човен, на якому кладуть міст; **понтоне́ри** вояки заправлені до становлення мостів на ріці.

пончо *есп.* рід плаща з отвором на голову.

попуга́й, *гал.* **папу́ґа** *ар.* ріжнобарвна птиця Psittacus.

популяризувати *лат.* робити зрозумілим для кожного; **популя́рний** загально знаний і люблений; зрозумілий, народній.

попуррі́ *фр.* [potpourri] *муз.* музичний твір, зложений із ріжних мельодій.

порноґра́фія *гр.* неморальні, сороміцькі річі.

порт *лат.* пристань.

порта́л *лат. буд.* входова брама до якоїсь великої будівлі.

портва́йн *порт.* вино з порт. города Опорто.

портепе́, портупе́я *фр.* кутасик при офіцерській шаблі, перевісь.
по́ртер *анг.* рід міцного й густого пива.
по́ртик *лат.* склеплений притвір на стовпах.
портіе́р *фр.* придверник; **портіе́ра** придверна занавіса.
портмоне́ *фр.* гаманець на гроші.
по́рто *іт.* почтова оплата (за листи).
портре́т *фр.* подобизна людини, мальований або рисований патрет.
портсиґа́р *фр.* цигарниця.
портуля́к[а] *лат.* ростина Portulaca oleracea, сосонка, блошки.
портфе́ль *фр.* [portefeuille] обгортка [тека] на ділові папері або векслі; уряд міністра.
порфі́р *гр.* рід мінерала; **порфі́ра** мантія, багряниця; **порфіро́родний** царського роду.
порцеля́на *лат.* білий мінерал, з якого робиться всіляку посуду, фарфор.
по́рція *лат.* частина; пайка (їди).
посе́сія *лат.* посілість; аренда; **посе́сор** державець, арендар.
пост *нім.* вартівник, сторожа, станиця; місце, становище.
постаме́нт, постуме́нт *лат. педесталь.*
по́сте-реста́нте *фр.* напис на листах або посилках на знак, що посилка має лежати на почті аж до часу, поки хто зголоситься.
постеру́нок *гал. див. пост.*
пости́ля *лат.* книжка проповідей.

постуля́т *лат.* бажання, домагання; гадка, якої не можна заперечити.

потáш *фр.* луг.

потентáт *лат.* богатир, вельможа; **потéнція** сила, могутність; **потенціяльна** сила утаєна, неділяльна сила.

пóчта, пóшта *лат.-фр.* уряд, що переймає листи, гроші й посилки й висилає їх на місце призначення; **почтальйóн** почтарь; **почтмáйстер** начальник почти.

праґмáтика *лат.* діловодство, службові приписи; **праґматúчний** представлений у причиновому зв'язку (історія); **п. сáнкція** порядок дідичення в австрійській цісарській родині.

прáктика *лат.-гр.* вправа, вживання, проба; **практикáнт** той, що приучується до чогось, практикує; **практúчний** вправний, досвідний, корисний.

прáлат *лат.* духовний достойник, ігумен.

прас, прáска *нім.* залізко; **прáса** знаряд до викликування натиску, друкарська машина.

пребéнда *лат.* парохія у латинників.

предестинáція *лат.* призначення.

предикáт *лат.* 1. *грам.* присудок; 2. титул.

преекзистéнція *лат.* віра в істнування душі перед уродженням чоловіка.

презéнт *фр. з лат.* дарунок, гостинець; **презéнта** надання парохії; **презентáція** представлення, показування; **презéнція** присутність (на засіданню).

презерватив[а] *анґ.* охоронний спосіб.
президент *лат.* голова (республики), провідник (зборів); **президія** провід головство.
прейс-курант *нім.-фр.* спис цін, цінник.
преісторичний *лат.* передісторичний.
преконізація *лат.* св'яточне висв'ячення на епископа
прелат *див. пралат.*
прелеґент *лат.* той, хто має **прелекцію**, цеб то виклад або відчит.
прелімінар *лат.* віставлення наперед доходів і розходів; вступні переговори (миря).
прелюдія *лат.* початок більшого музикального твору, пригринка.
премієр *фр.* голова ради міністрів, президент міністрів; **премієра** перша виставка штуки в театрі.
преміса *лат.* подія [факт], в якої через розумовання доходимо до якогось висновку.
премія *лат.* нагорода; безплатний додаток до часописей; оплата при обезпеченню або грі в льото.
пренумерата *лат.* передплата (часописі).
препаранда *лат.* підготовна школа; **препарат** штучно приладжений виріб; **препарація** приготовлення (до науки в школі або до читання чужих письменників).
препозиція *лат. грам.* приіменик.
прерія *фр.* великий північно-американський степ.

прероґатива *лат.* право першенства, право робити щось такого, що другому не дозволено

преса *лат. через фр.* друкарська машина; всі часописі разом, дневникарство.

пресвітер *гр.* св'щеник; **пресвітеріянці** протестантська секта в Англії.

пресія *лат.* тиснення, натиск, примус.

прескрипція *лат.* задавнення.

престідіґітатор *фр.* чародій, дурисвіт, куґляр; **престіж** *перв.* дурисвітство, блахман; повага, сила (якоїсь держави).

престо *іт. муз.* скоро, швидко.

пресумпція *лат.* здогад, підозріння.

претекст *лат.* покривка, вид, позір.

претендент *лат.* той, що має право до чогось (престола), старається о щось; **претендувати** домагатися, убігатися о що; **претенсія, претензія** домагання, право до чогось, позов.

претор *лат.* римський урядовець, начальник війська; **преторіяне** прибічна сторожа римських володарів.

префект *лат.-фр.* начальник уряду й поліції у Франції, посадник, намісник; настоятель (бурси); **префектура** департамент, уряд; чин префекта.

преферанс *фр.* гра в карти на 3 особі.

префікс *лат. грам.* приставка.

прецеденс, прецедент *лат.* подія, що може бути взірцем, як треба поступати в подібнім випадку, приклад.

пре́цель *нім.* бублик, обарінок.

прецизія *лат.* докладність, точність.

преюдикат, преюдикація *лат.* упередне рішення; засуд, що має вартість як зразок для дальших подібних справ.

прива́тний *лат.* неурядовий, довірочний.

привіле́й *або* **привіле́ґія** *лат.* право першенства, яке надається якійсь особі, товариству або громаді.

при́зма *гр.* тіло, ограничене рівними площами, якого грани й основні площі рівнобіжні.

прима́р *лат.* начальний лікарь у шпиталі; **при́мас** перший єпископ у краю.

примітивний *лат.* первісний, простий, звичайний.

принц *нім.* князь, княжа, царевич, королевич; **принце́са** жінка або донька князя.

принцип *лат.* основне поняття, основа, правило; **принципа́л** настоятель, службодавець; **принципія́льний** початковий, основний, засадний.

пріз *фр.* нагорода; здобич; щипта.

пріма *лат.* перший основний голос; найліпший сорт; перша кляса (ґімназії); **прімадо́нна** *іт.* перша співачка в театрі; **пріміція** перша Служба Божа новоосвяченого св'ященика; **прімоґеніту́ра** право первородства.

пріо́р *лат.* ігумен, архимандрит.

пріямель *нім. з лат.* форма німецької народньої дидактичної поезії XIV—XVI вв.

про́ба *нім. з лат.* зразок, спит; **пробабілі́зм** правдоподібність.

проблéм[а] *гр.* завдання, що має бути розв'язане; загадка, наукове питання; **проблематичний** загадковий, непевний.

провеніéнція *лат.* походження, початок.

провідéнція *лат.* провидіння.

провізія *лат.* припаси поживи; купецький опуст; **провізор** повновласник, аптикарський помічник; **провізоричний** тимчасовий; **провізорія** 1. тимчасовий розпорядок; 2. *гал.* позов за нарушення в посіданню.

провінціоналізм *лат.* вираз уживаний тільки в одній місцевости; **провінціональний** краєвий, не-столичний; **провінція** частина краю в протиставленню до столиці.

провіянт *лат.* пожива, харчі (для війська).

провокáтор *лат.* *аґент-пр.*; **провокáція** зачіпка, визов, дражнення.

прогібіти́вний *лат.* охоронний, такий, що спинює або недопускає; **прогібіціоністи** політична партія в Злучених Державах північної Америки, що домагалася між иньшим заборони піянства й виборчого права для жінок.

проґімнáзія *гр.* підготовча школа до ґімназії; низша ґімназія.

проґнати́зм *гр.* лице з сильно висуненими щоками.

проґнóза *гр.* вгадування наперед (погоди, недуги); **проґнóстик** знак, віщовання, ворожба.

проґрáма *гр.* короткий начерк, порядок (концерту), виклад (політичних) поглядів.

проґрéс *лат.* поступ, розвиток; **проґресúвний** поступовий; **проґресíст** поступовий чоловік, член поступової партії; **проґрéсія** поступ, черга, порядок.

продýкт *лат.* плід, овоч, виріб; чин; *мат.* добуток; **продуктúвний** пожиточний, корисний; видатний, плідний; **продýкція** вироблювання; представлення; **продуцент** виробник, витворець, фабрикант.

проéкт *лат.* плян, начерк, намір; **проектíль** *з фр.* знаряд, гарматна куля; **проéкція** мет. представлення якогось тіла на площині; **прожéктор, проéктор** електричний прилад до кидання світла на віддаль.

прóза *лат.* звичайна, невіршована мова; дійсність, буденність; **прозáік** письменник, що пише прозою; буденний, без фантазії.

прозéктор *лат.* лікар, що виготовляє препарати з трупів; **прозектóрія** відділ, на якому медики вчаться практично анатомії

прозелíт *гр.* ново навернений.

прозóдія *лат.* наука про розмір складів при віршованню.

прозопопéя *гр.* поетична фіґура, уособлення.

прокíмен *гр.* стих із Давидових псальмів, що читається перед Апостолом і Євангелієм.

проклямáція *лат.* поклик, відозва до загалу.

проконсул[ь] *лат.* у Римлян вислужений консуль; заступник *консуля*.

прокрýст *гр.* мучитель.

прокýра *лат.* повновласть у веденню підприємства; **прокурáтор** *або* **прокурóр** судовий урядовець, що наглядає над вірним пристосованням і виконанням законів; **прокураторія** *гал.* уряд, що боронить публичної власности; **прокурúст** повновласник торговельної спілки.

пролеґóмена *лат.* вступні пояснення.

пролетáр *лат.* людина без майна, зарібник; нуждарь; **пролетаріят** робітницький стан, зарібники.

пролябс *лат. мед.* випад органів (кишок) із їхнього природного положення.

прольóґ *гр.* вступне слово до деяких драматичних творів, вступ; церковна книга із короткими виїмками й життями св'ятих.

прольонґáта *лат.* продовження, проволока.

промемóрія *лат.* пропам'ятне письмо.

променáда *лат.* прохід і місце проходів.

промéса *фр.* квіт на виплату, довжний скрипт.

прометéйський *од ім. гр. героя Прометея* величній, могучий.

промілле *лат.* десята частина відсотків.

промóція *лат.* надання титулу доктора.

промульґáція *лат.* публичне проголошення закону.

пронóмен *лат. грам.* займеник.

пронунціяція *лат.* спосіб вимовлювання; **пронунчіямéнто** *есп.* проголошення повстання.

пропаґáнда *лат.* ширення нових гадок; духовний уряд у Римі для ширення като-

лицької віри [congregatio de propaganda fide].

пропедéвтика *гр.* вступні пояснення для кожної науки.

пропелéр *лат.* прилад, що гонить уперед корабель або літак.

пропілéї *гр.* передсінок грецьких св'ятинь.

пропінáція *лат. гал.* право вишинку й місце продажі гарячих напоїв, шинок.

пропозиція *лат.* внесення; поставлення свого бажання; **пропонéнт** внескодавець; **пропонувати** ставити внесення, представляти.

пропорціонáльний *лат.* розмірний, рівномірний, відносний; **пропóрція** відношення, розмір.

проректор *лат.* заступник ректора.

просéктор *лат.* *див. прозектор.*

проскомидія *гр.* перша частина богослуження, де приготовляються дари.

проскрибувати *лат.* виймати зпід права, кидати опалу, проганяти з краю за кару.

прóскура, просфора *гр.* квасний пшеничний хліб до богослуження.

проспéкт *лат.* довга, широка й рівна вулиця; плян нового підприємства; оголошення про появу нового твору.

проститýтка *лат.* публична дівчина, повія; **проституція** розпуста для зарібку.

протаґоніст *гр.* перший актор у старогрецькій драмі.

протеґувати *фр.* попирати, виріжнювати; **протежé** піклованець; **протéктор** охоронець, опікун; **протекторат** опікунча власть одної

держави над другою; **протéкція** допомога, підпора, охорона.

протéст *лат.* против[лення], застереження; **протестáнт** християнин, що не признає верхнього папи.

протодіякон *гр.* перший діякон; **протоєрéй** старший св'ященик.

протокóл *фр.* писемне ствердження про відбуття якоїсь урядової чинности, звідомлення з засідання, опис нарад.

протомéдик *гр.* начальний, старший лікарь.

протонотáрь *гр.* секретарь папської канцелярії.

протоплáзма *гр.* зародок.

протопóп, протопресвітер *гр. протоєрей.*

прототúп *гр.* первовзір, основний тип.

протуберáнції *лат.* сонішні проміні, які можна бачити при затьмінню сонця.

профáн *лат.* необзнайомлений з чимось; простий; світський чоловік; **профанáція** образа св'ятих почувань.

професіонáльний *лат.* заводовий; **профéсія** стан, звання, ремесло, промисл, фах.

профéсор *лат.* учитель у середніх і вищих школах; **професýра** учительський стан, місце професора.

профéт *гр.* пророк, віщун.

профілякса *гр.* охоронні способи перед недугами.

прóфіль *фр.* вид або рисунок лиця з боку; перекрій.

профíт *фр.* зиск, дохід, користь.

профо́с *лат. через нім.* військовий слуга.

процеду́ра *лат.* поступовання; судові приписи, як поступати при розправах.

проце́нт *лат.* відсоток.

проце́с *лат.* проява, судова справа, позов; **проце́сія** церковний похід з хоругвами й образами.

пруде́рія *фр.* неприродна або удавана соромливість.

пруне́ля *фр.* рід тонкої матерії.

псало́м *гр.* одна із 150 пісень Давида у псалтирі; **псальмо́дія** пісня по середині між співом і говоренням.

псевдо- *гр.* фальшивий; **псевдоні́м** прибране ім'я письменика або актора.

пси́хе *гр.* душа; **психі́чний** душевний; **психі́ятрія** наука про умові забурення; **психо́за** умова недуга; **психольо́ґ** людина, що займається **психольо́ґією**, цебто наукою про душу; **психопа́тія** умова недуга.

психроме́тер *гр.* прилад до міряння вогкости у повітрі.

П. Т. *лат. скор. з* pleno titulo вживається в написах і відозвах замісць вичислювання всіх титулів.

птерозáвр *гр.* велика літаюча ящірка з передісторичних часів.

пу́блика *або* **пу́бліка** *лат.* народ; загал, глядачі, слухачі; **публи́чний** загальний, прилюдний; **публіка́ція** оголошення; **публіци́ст** дневникарь; **публіци́стика** уміліcть писати до часописей, *журналістика*.

пуде́лко, пузде́рко, пу́дло *нім. через поль.* коробка, копелець, скринка.

пу́дель *нім.* порода псів з гарним великим волоссям.

пу́дінґ *анґ.* страва приладжена із рижу, булок, яєць, масла, цинамону й цитринових скірок.

пу́дра, пу́дер *фр.* білило на лице із пахучої рижової мучки.

пу́кля, пу́кель *ґерм. через поль.* звиток волосся.

пу́ля, пу́лька *фр.* одна гра в карти, партія; ставка при грі в гроші.

пуля́рда *фр.* годована курка.

пуля́рес *лат. гал.* мошонка, карман, калитка.

пуль *анґ. див. картель.*

пульверизувати *лат.* терти на порошок.

пуль[пі]т, пупітр *лат.* скісна підставка під книжки, ноти то що.

пульс *лат.* биття крови в жилах, живчик.

пу́ма *див. куґуар.*

пу́мекс *див. пемза.*

пункт *лат.* точка, кропка; *ґеом.* границя або кінець лінії; одна гадка, речення; арти́кул; **пункта́ції** спис перших условин умови; **пунктуа́льний** докладний, точний; **пунктувати** точкувати.

пу́нца *фр.* ціха, значок на золотих або срібних предметах на знак, що зроблені з щирого золота або срібла; **пунцо́вий** *або* **понсо́вий** ясно червоний.

пунш *або* **пунч** *анг.* напиток зроблений з руму, цукру, чаю, цитрини й води.

пу́піль *лат.* вихованець.

пури́зм *лат.* стремління до чистоти обичаїв, пересадне усування чужих слів з мови; **пури́ст** чоловік, що дбає про чистоту мови й обичаїв; **пурита́нин** член англіканської релігійної секти; надзвичайно чесний чоловік; **пурифіка́ція** чищення.

пурпу́ра *лат.* багор, сильно червона краска; дорогоцінна матерія, забарвлена пурпурою, кармазин; червоний одяг ознака високого церковного достоїнства.

пу́шта *мад.* угорський степ.

п'яні́но *іт.* рід малого фортеп'яна; **п'яні́ст** цей, що грає на фортеп'яні; **п'я́но** *муз.* тихо.

п'я́стер *іт.* есп. і тур. гріш, усякої вартости.

Р.

Р [R] *при степенях зимна й тепла скор.* Реомір.

раба́т *фр.* скидка, опуст при куплі краму; **раба́та** вилоги військових мундирів; **раба́тка** мала грядка на цвіти.

ра́бин, **ра́вві** *євр.* жидівський свящєник.

рабулі́стика *лат.* накручування статтей закона на власну користь, крутійство.

равенду́к *гол.* груба парусина.

равт *анг.* велика вечірня забава, переважно без танців.

раґу́ *фр.* рід м'ясної страви в сосі.
ра́джа *санс.* індійський князь або король.
раджба́ри *тат.* на Кавказі селяне на ханських землях.
радика́л *лат.* чоловік скрайніх переконань; член радикальної партії; хемічна сполука, що не дається вже дальше розложити; *мат.* корінь; **радикалі́зм** змагання до рішучої й основної переміни суспільного ладу; **радика́льний** з коріня, основний, безоглядний.
радíрка *лат.* стирка, резинка, ґума до витирання письма; **радирувати** стирати, скробати; викликувати образи на металевих плитах при помочі хемічних квасів.
ра́д[ій] *лат.* метал [radium], що видає з себе сині промені; промінь; **ра́діюс** промінь, луч кола; **радія́льний** в напрямі променів.
ра́йна *гол. див.* ***рея.***
райо́н *фр.* округа, околиця; обсяг (ділання).
ра́[й]я *ар.* не-магомеданин у Туреччині.
ра́ка, ра́кі *ор.* арак, на Сході горівка.
раке́та *іт.* трубка, наповнена порохом, яка підпалена вилітає в гору й там розривається.
рамада́н *або* **рамаза́н** *ар.* дев'ятий місяць, великий піст у магомедан.
ра́мпа *фр.* поручча; підїзд, підвищений доїзд перед великими будинками (театром); край сцени в театрі.
ра́нґ[а] *фр.* чин, степень, кляса, достоїнство, стан, гідність.

рандеву́ *фр.* [rendez-vous] умовлена стріча.
ранжувати *фр.* укладати, порядкувати (по зросту).
рантіє́ *фр. див. рентіє.*
ранту́х *нім.* загортка на голову, хустка.
рапідо *іт. муз.* дуже швидко; **рапідний** швидкий, бистрий.
рапір *фр.* довга й вузька шабля до вправ.
ра́по́рт *фр.* службове донесення, звідомлення.
рапс *нім.* ріпак.
рапсо́д *гр.* вандрівний співак у старинних Греків; **рапсо́дія** уривок більшої оповідаючої поеми; музичний твір на народні мотиви.
раритéт *нім.* рідкість, особливість.
ра́са *фр.* порода людей, плем'я; **расови́й** з воіми признаками своєї раси; *про звірину* гарний окав.
раско́льнік *мос.* старовір.
ра́стра[ль] *лат.* прилад для рисовання нотних ліній.
ра́та *лат.* частина виплата належитости.
рата́фія *іт.* солодка горівка з овочів.
ратифіка́ція *лат.* затвердження найвищою властю умови, заключеної між уповноваженими двох держав.
ра́туш[а] *нім.* городський дім, городська дума.
ра́фа *нім.* підводна скеля на морі.
рафіна́да *фр.* чистий цукор; **рафіна́ція** очищування цукру з примішок; **рафіне́рія** фабрика, де очищують цукор; **рафіно́вани** очищений; зручний, спритний.

рахітіс *гр.* англійська слабість; кривуха.

раціоналізм *лат.* фільософічний напрямок, що опирається тільки на розумі; *в рел.* відкинення всього, що противиться розумові; **раціоналіст** приклонник цього напряму; **раціональний** розумний, до речі, оправданий; **рація** причина, основа, розумна гадка, слушність; пайка.

рацція *ар.* напад, рабунок, облава.

рашкет *іт.* друкарська рямка.

рашкуль *нім.* олівець до рисовання.

рашпіль, рашпля *нім.* великий пильник, шкробачка.

реаґент, реактив *лат.* хемічна матерія, що викликує якесь означене ділання; **реаґувати** протиділати, проявляти якесь ділання; **реакціонер** прихильник старого ладу й противник усякого поступу; **реакція** протиділання, зміна в наслідок ділання; ворожнеча до всього нового.

реал *есп.* стара еспанська монета.

реалізація *лат.* переведення в діло, здійснення; переміна цінних паперів або рухомого й нерухомого майна на готівку; **реалізм** фільософічний напрямок, що опирається на досвіді; *в мистецтві й письменстві* вірне й докладне представлення дійсности; **реалії** звістки про життя й звичаї старинних народів; **реаліст** приклонник реалізму; учень реальної школи, в якій підготовляють до технічних наук; **реальний** дійсний, річевий; **реальність** дійсність; нерухомий маєток.

реасекурáція *лат.* обезпека товариства обезпечень у иньшому, подібному товаристві.
реасумувати *лат.* збирати в цілість, подавати зміст, брати наново під обради.
ребéлія *лат.* бунт, повстання, ворохобня.
рéбус *лат.* відгадування цілих речень при помочі всіляких образків, фіґур і написів.
ревáнж *фр.* відплата.
ревелáція *лат.* виявлення, викриття.
ревeрáнс *фр. з лат.* глибокий поклін; **ревeрéнда** довга верхня одіж у католицьких св'ящеників; **ревeрéнція** поважання, пошана.
ревéрс *лат.* посвідка, ствердження зобов'язання власним підписом; **реверсийний** відворотний.
ревідéнт *лат.* контрольор; **ревідувати** *або* **ревізувати** провірювати; перешукувати; **ревідон, ревізóр** контрольор, урядовець, що переводить ревізії; **ревізія** провірювання; перепис.
ревіндикáція *лат.* відібрання, відзискання.
ревір *нім.* округа, частина.
рéвія *фр.* перегляд війська; **рев'ю** огляд, перегляд.
ревматизм *гр.* гостець, ломота (в костях).
ревокáція *лат.* відкликання (закидів).
революційний *лат.* скрайний, змагаючий до перевороту; **революціонéр** *або* **революціоніст** прихильник або учасник революції, цебто наглої переміни державного ладу; **ревóльвер** пістолет на кілька вистрілів.

ре[г]абілітáція *лат.* приверненя втраченої чести.

реґáл *нім.* полиця на книжки.

реґáлії *лат.* відзнаки царської власти, клейноди.

реґáта *іт.* перегони на човнах.

реґенерáція *лат.* відродження.

реґéнт *лат.* управитель краю в часі недуги, неприсутности або малолітности володаря; *дириґент.*

реґéста *лат.* спис документів з короткими змістами, упорядкований по рокам.

реґімéнт *лат. через нім.* полк.

реґістер *або* **реéстр** *лат.* спис, показчик; скаля людського голосу; складова частина орґанів; **реґістрáтор** урядовець, що провадить реєстри; **реґістратýра** відділ уряду, де переховуються упорядковані акти.

реґлямéнт *фр.* збір приписів, *реґулямін.*

реґресúвний *лат.* поступаючий в зад

рéґула *лат.* правило, припис; **реґулямін** збір приписів, що подають спосіб поступовання; **реґулярний** правильний, постійний, реєстровий; **реґулятор** прилад, що управильнює рух машини; **реґуляція** управильнення (біґу ріки).

редáктор *лат.* впорядчик (часописі або журналу); **редáкція** склад осіб, що пишуть до часописі; спосіб укладу поодиноких творів, статтей або збірок; місце, де **редаґується**, укладається часопись.

редемпторúст *лат.* чернець ордену Спасителя.

редіф[и] *тур.* тур. оборона краєва.
реду́кція *лат.* зменшення, заміна (гривень на шаги); *хем.* переміна руди на чистий метал.
реду́т[а] *фр.* 1. шанець, мале укріплення; 2. маскова забава.
реесконтувати *іт.* відпродувати здисконтовані векслі.
рее́нт *лат.* 1. нотар; 2. дяк.
рее́стр *лат. див. реґістер*; **реєстро́в[ан]ий** втягнений у спис (козаків).
режі́м *фр.* образ життя або (державного) ладу.
режісе́р *фр.* людина, що займається виставкою п'єс.
резе́да *лат.* запашна огородова ростина Reseda, хаврашок.
резе́рв[а] *фр.* запас, засіб, поклад; запасне військо; поздержність; **резерві́ст** вояк запасного війська; **резервуа́р** збірник, водобір, саджавка; **резервувати** заховувати, застерігати (місце).
резиґна́ція *лат.* зречення; рівнодушність.
резиде́нт *лат.* посол, заступник держави при заграничнім дворі; **резиде́нція** престольний город, столиця, осідок.
рези́на *лат.* ґума, кавчук; стирка, радирка.
резисте́нція *лат.* (пасивний) опір.
резіме́, резюме́ *фр.* [resumé] коротке зіставлення виводів або гадок (промови), зміст.
резолю́тний *лат.* певний себе, рішучий; **резолю́ція** рішення якоїсь справи, постанова.

резóн *фр.* причина, слушність, розумність, рація; **резонáнс** відгук, відголос; **резонáнція** *фіз.* співзвучність; **резонáтор** голосник; **резонéр** балакун, людина, що говорить багато про маловажні річі, мудрак.

результáнта *лат.* вислідна сила; **результáт** вислід, здобуток.

резурéкція *лат.* воскресення; великодня утреня в католицькій церкві.

рейд *анг.* пристань для великих кораблів.

рейс *порт.* гріш вартости більш 2 карб.

рейтýзи *нім.* широкі штани до їзди верхом.

рейхстаґ *нім.* державний сойм у Німеччині.

рек *нім.* дручок для руханкових вправ, опертий на двох стовпах.

рекапітуля́ція *лат.* коротке повторення.

реквієм *лат.* панихида.

реквізити *лат.* всі предмети, потрібні до чогось (виставки); **реквізиція** домагання помочі, з окрема харчів, грошей і т. д.

рекля́ма *лат.* публичне оголошення (в часописах), розголос; **реклямáція** домагання звороту або відшкодовання.

рекоґноскувати *лат.* слідити, розпізнавати (особу), оглядати (місцевість), чатувати.

реколéкція *лат.* духовні вправи перед сповіддю; покута.

рекомендáція *лат.* поручення кого або чого другій особі, раяння, добре поручаюче свідоцтво; **рекомендóваний** поручений, заказний (лист).

рекомпензáта *лат.* винагорода втрати, відшкодовання.

реконвалесце́нція *лат.* виздоровлювання.
реконеса́нс *фр.* військові чати.
реконстру́кція *лат.* відтворення, віднова.
реко́рд *анґ.* найліпший вислід (у скорости).
рекреа́ція *лат.* відпочинок, відсвіження.
рекриміна́ція *лат.* взаїмні закиди.
ре́кру́т *фр.* новобранець; **рекрутувати** набірати рекрутів, вербувати.
ректифіка́ція *лат.* спростовання, пояснення.
ре́ктор *лат.* виборний начальник деяких вищих сил (духовної Академії); **ректора́т** уряд або місце урядовання ректора.
реку́рс *лат.* відклик до вищої власти.
реле́ *фр.* помічний ключ при телеґрафічному апараті.
релеґа́ція *лат.* прогнання (зі школи).
релі́ґія *лат.* признавання вищої сили, щ панує над світом, віра в Бога.
рел[і]е́ф *фр.* випукла різьба, горорізьба.
реліквії *лат.* тлінні останки, мощі.
реляти́вний *лат.* зглядний, залежний; **реля́ція** справоздання; відношення, залежність
ре́льси *анґ.* залізничі шини, колія.
ремане́нт *лат.* готівка в касі; залеглість.
рема́рка *фр.* примітка, пояснення.
реме́діюм *лат.* лік; дозволений недоїмок золота чи срібла в грошах.
реме́са *див. рімеса.*
ремі́ *фр.* розігранка; **ремі́з[а]** возівня.
ремінісце́нція *лат.* спомин.
ремі́те́нт *лат.* власник векселя, особа, які треба заплатити за вексель.

ремонструвати *лат.* виступати з закидами або збивати чужі, протестувати.
ремо́нт *фр.* направа; кошт на направу; купно коней для війська.
ремунера́ція *лат.* винагорода за якусь річ (за научну працю).
ренда́нт *фр.* рахівничий, скарбник.
реґе́а́т *лат.* перевертень, перекінчик.
ренеса́нс *фр.* відродження (в мистецтві) в 15. і 16. ст.; стиль з часів відродження.
рене́т[а] *фр.* рід яблок.
ренова́ція *лат.* віднова; продовження.
реномé *фр.* добре ім'я, слава, розголос.
ренóнс *фр. в картах* брак карт одної краски.
ре́нта *фр.* чистий дохід з сталого маєтку або з покладного гроша, чинш; **рентіє́** рентовик, людина, що жиє з готового гроша.
Рентґене́ві лучі невидимі лучі світла, які мають цю прикмету, що переходять через усі непрозорі тіла з виїмком металів і костей.
ренунція́ція *лат.* відклик, зречення.
реорґаніза́ція *лат.* перестрій.
реоста́т *гр.* прилад до міряння опорів.
репара́ція *лат.* направа.
репарти́ція *лат.* поділ, розложення.
реперто́рія *лат.* спис річей; коротеньке представлення якоїсь науки; **репертуа́р** *фр.* запас сценічних штук, які виставляється в однім театрі; спис роль одного актора.
репети́ція *лат.* повторення, проба; **репетієрова** рушниця, що за потисненням пружини

вистрілює більше разів; **репетітор** особа, що допомагає учням у науці; **репетіто́рія** шкільний виклад у скороченню; **репетувати** повторювати (клясу).

ре́плі *фр.* відділи військ для охорони відвороту.

ре́пліка *фр.* відповідь (у суді на закиди).

репозито́рія *лат.* поличка на книжки.

репорте́р *фр.* новинкарь, справоздавець.

репрезента́нт *лат.* представник, посол; **репрезента́ція** заступництво.

репреса́лії *лат.* переслідування; **репре́сія** гніт, утиск.

репрі́з *фр.* відібрання втраченого пароходу; *муз.* повторення головної частини музичного твору.

репроба́та *лат.* відкинення при іспиті.

репроду́кція *лат.* відтворення (образу).

репс, рипс *фр.* рід шовкової тканини.

репти́лії *лат.* плазуни; *обр.* нікчемні люде; **репти́льна преса** продажна преса.

репута́ція *лат.* добра слава про когось.

реско́нтро *іт.* в бухгальтерії головна книга [ґрос-бух].

рескри́пт *лат.* писемний розпорядок вищої влади; рішення папи.

ресо́ра *фр.* пружини, на які кладеться кіш воза, щоби не тряс.

ресо́рт *фр.* обсяг ділання, заняття.

респе́кт *лат.* поважання, пошана.

респіра́тор *лат.* охоронний прилад проти вдихування злого повітря.

респіціє́нт *лат. гал.* старший урядовець при фінансовій сторожі.

ре[с]пу́блика *лат.* такий державний устрій, коли начальна власть спочиває в руках народу, що для управи вибирає президента на означений час.

реставра́ція *лат.* 1. віднова, відбудова; 2. гостинниця.

реста́нція *лат.* остаток довгу, залеглість.

реститу́ція *лат.* зворот, привернення давного ладу; відновлення процесу.

ресторáн, ресторáція *фр.* гостинниця.

ресу́рса *фр.* місце для забав; казіно.

ретіра́да *фр.* зворот в зад, утеча.

ре́тор *гр.* учитель красномовства у Греків і Римлян; речник; **рето́рика** наука красномовства; **рето́ричний** красномовний; штучний, нещирий.

ретóрсія *лат.* відплата, репресія.

ретóрта *лат.* кругляста посуда в широкою вигнутою шийкою.

ретраншма́н, ретраншаме́нт *фр.* ошанцовання.

ретрове́рсія *лат.* переклад із мови викладу на чужу; **ретроґра́д** противник поступу; **ретроспе́ксія** погляд у минувшину.

рету́р *фр.* назад; **рету́рка** поворотний білет.

ретуше́р *фр.* рисівник, що ретушу́є, цеб то підрисовує, поправляє фотоґрафії.

рефа́кція *фр.* скидка від тарифної належности за перевіз товарів залізницею.

рефектáр *лат.* їдальня в монастирі.

реферáт *лат.* виклад; справоздання; чинність, що належить до одного урядовця, **референта**; **референдáр** у Польщі і Литві високий судейський урядовець; у Німеччині молодий судовик; **рефере́ндум** всенародне голосування; **рефере́нція** *торг.* поручення з боку гарних фірм або інституцій.

рефле́кс *лат.* відбиття світла; **рефле́ксія** увага, розум, застанова; **рефле́ктор** угнуте зеркало, що відбиває дуже ясно світло; **рефлектувати** опам'ятувати когось; мати на що надію.

рефóрма *лат.* поправа, переміна; **реформáтор** людина, що береться до поправи (істнуючого ладу); **реформáція** поправа; антипапський рух у 16. ст., що довів до заложення протестантської церкви; **реформáти** або **реформóвані** приклонники науки Лютра й Кальвіна.

рефрáктор *лат. фіз. телескоп;* **рефрáкція** заломлювання світла.

рефре́н *фр.* припів.

рефутáція *лат.* збиття закидів противника.

рецедúв[а], **рецидúв** *лат.* поворот, повторення (недуги або злочину).

рецензе́нт *лат.* критик, що оцінює вартість якоїсь книжки, образа то що; **реце́нзія** оцінка (книжки).

рецепíс *лат.* посвідка відібрання (листу); **реце́пта** лікарський припис на зладження ліку.

рецéс *лат.* у ст. Польщі й Литві умова в справі розділу спадку; проволока.

реципіéнт *лат.* посудина, з якої випомпуємо повітря вживаючи воздушної помпи.

рецитувати *лат.* говорити з пам'яти; **речітатів** *іт.* говорені місця пісні.

рéя *гол.* щоглова жердь.

ри́ґор *лат.* карність; **риґорóз** строгий іспит для одержання титулу доктора; **риґорозáнт** цей, що здає докторські іспити.

ридвáн *гр.* дорожна карета, уживана давніще у війні.

ри́за 1. *ц. сл.* церковні шати; 2. *нім.* міра паперу = 20 лібер.

рим, ри́фма *нім. з гр.* однозвучні закінчення складів вірша; **римувати** складати вірші.

ри́нва *нім.* рура, якою спливає вода, жолобець, водотока, стік.

ри́нський *нім. гал.* стара австрійська монета вартости 2 корон, ґульден.

рис *або* **риж** *нім.* овоч ростини Oryza sativa.

ри́са *нім.* черта, знак, знам'я.

риск *фр.*, **ри́зико** *іт.* непевна або небезпечна проба.

ритм *гр.* розмір; гармонійне й звучне упорядкування складів; **ри́тміка** наука про розмір віршів.

ритуáл *лат.* збірка церковних приписів; **ритуáльний** обрязовий.

ри́фа *див. рафа.*

рихтувати *нім.* ладити, направляти.

риштáк *нім.* канава для спливу води; теслярський прилад.

Рів'єра *іт.* беріг, дальматійське побережжя.

ріґодóн *фр.* рід веселого танцю у півд. Франції й Італії.

рідикіль *фр.* жіноча ручна торбинка.

рікошéт *фр.* відбитий стріл.

рімéса *іт.* заплата належитости готівкою або векселем.

рінґ *анґ. див. картель.*

ріноплáстика *гр.* штука штучної поправки носа; **ріноцерос** *зоол.* носоріг.

рістóрно *іт.* відступлення від умови при обезпеченню [страхованню].

рітардáндо, рітенýто *іт. муз.* звільняти.

рітурнéль, ріторнéля *іт. муз.* пригривка, що повторяється.

ріф *анґ. див. рафа.*

ріцінус *лат.* деревце R., з якого зерен роблять олійок, уживаний в медицині.

рóба *фр.* довгий жіночий одяг; зверхній одяг суддів у Франції.

робінія *фр.* ростина R., акація.

рóвер *анґ.* двоколісниця, *біцикль.*

род *анґ.* англійська й півн.-амер. міра довжини = $5^1/_2$ ярдам = 5,0 9 м.

родзинки *фр. через нім.* сушений виноград.

рододéндрон *гр. бот.* деревце R. з грубим, лискучим листям.

розéт[к]а *фр.* прикраса в будівництві в виді рожі; відзнака урядовців; рід ошліфованого діяманту.

розмарін, розмайрáн *лат. бот.* деревце Rosmarinus officinalis; дикий р. бредулець.

розоліс *фр.* солоджена горівка.

рокáйль *фр.* мішанина скал, черепашок і т. д., вживана в будівництві для прикрас.

рококó *іт.* стиль з часів фр. короля Людвіка XIV.

рокфóр *од м. Р. у Франції* гострий сир з овечого молока.

ролéта *фр. див. стора.*

роль *або* **рóля** *фр.* частина штуки, яку грає один актор; становище.

ром *або* **рум** *анґ.* спіртовий напиток, зроблений з цукрової трощі.

ромáн *фр.* повість; любовна подія; **романíст** знавець романських мов і літератур, [фр., провансальської, іт., есп., порт. і рум.]; **ромáнс** лірична пісня з музикою; **романський стиль** спосіб будовання, що визначається головно півокруглими луками й банями; **романтúзм** літературний напрям з кінцем 18. і початком 19. ст., що головну вагу клав на чуття й брав теми з народнього життя; **ромáнтик** приклонник романтизму.

ромб *гр.* чотирокутник, що має всі боки рівні, а кути протилежні парами рівні; **ромбоїд** чотирокутник, що має боки й кути протилежні парами рівні.

рóндель *фр.* кругла кухонна посуда; **рондó** коло, круг; рід вірша; кругле письмо.

рóстбіф *анґ.* печена воловина на анґ. спосіб.

ро́та *нім.* відділ війська, компанія.
рота́ція *лат.* оборот.
ро́тмістр *нім.* капітан кінниці.
роту́нда *нім.* 1. великий круглий будинок з такою ж вежою; 2. рід жіночої накидки.
роша́да *фр. в шахах* переставлення короля поза вежу.
роялі́ст *фр.* приклонник панування королівської династії (у Франції).
рояль *фр. фортеп'ян.*
ртуть *тур.-ар.* живе срібло.
рубі́н *нім. з лат.* дорогоцінний камінь червоної краски.
ру́брика *лат.* рід мінерала, що пише на червоно; у римських законах і літурґічних книгах заголовки, писані червоною краскою; місце між двома лініями; видаток.
руде́ра *лат. через поль.* знищений будинок.
рудимента́рний *лат.* початковий, нерозвинений, первісний.
руле́та *фр.* газардова гра в гроші при помочі кульок і ріжнобарвної рухомої таблички.
руль *нім.* керма корабля.
рульо́н *фр.* звиток, звій.
румб *анг.* один із 32 штрихів на морському компасі.
ринду́к *ор.* підвищення (на кораблі), ґанок.
ру́ни *нім.* старе ґерманське знакове письмо
ру́пія *санс.* індійська й перська срібна монета вартости трохи меньше від карб.
ру́птура *лат.* пропуклина.

рустика́льний *лат.* селянський, хліборобський.

ру́та 1. *лат. бот.* ростина Ruta glaveolens; 2. *фр.* дорога, шлях; **рути́на** вправа, досвід; **рутино́ваний** вправний.

ру́фа *анг.* задня частина корабля.

рушт *нім.* залізна сітка в печах.

рясофо́р *гр.* монах, що має першу степень постриження.

С.

сабайо́н *фр.* рід сосу з яєць і вина.

са́баш *євр. див. шабаш.*

сабеї́зм *гр.* почитання звізд.

са́ван *гр.* довга сорочка для померших.

сава́ни *есп.* півн.-амер. степи.

Савао́фт *євр.* Бог сили.

сагайда́к *тат.* прилад до переховування стріл.

са́гіб *ар.* пан

саґа́н *тур.* великий кухонний котел.

са́ґо *мал.* крупа або мучка з деяких родів пальми.

саді́зм *од ім. письменника Сад.* полове збочення, що виявляється у неприродному збиткованню мущин над жінками.

са́ді *ар.* турецький вандрівний монах.

саза́н *тур.* риба карп [Cyprinus carpis].

сака́да *фр. муз.* нагле потягнення смичком.

сакво́яж *фр.* клунок, сакна

са́ккос *гр.* верхня єпископська одіж.

са́кля *тат.* кавказька землянка, хатчина.

сакра́льний *лат.* приналежний до св'ятих тайн або обрядів; **сакраме́нт** церковний образ, св. Тайна.

сала́та *іт.* рід ярини; рід приправи.

салда́т *мос. з нім.* вояк, козак.

салі́на *лат.* жупа, копальня або варня соли; **салі́тра** сіль з соду або поташу, азотан соду або поташу.

саліци́ль *лат. хем.* вербовина, рід хемічної сполуки.

сальфе́тка *іт* обрусок, скатерть, *серветка.*

салю́т[ова́ння] *фр.* яса, привіт, військове привітання (вистрілом з гармат).

са́ля *див. заля.*

саляма́ндра *лат.* рід чорної ящірки з жовтими п'ятнами.

саля́мі *іт.* рід ковбаси.

са́льва *лат. з* salve витай, збірний вистріл цілого відділу війська в чиюсь честь; **сальва́тор** спаситель.

са́льдо *іт.* ріжниця між тим, кілько хто винен, а кілько йому винні; решта.

сальмія́к *лат. див. нашатир.*

сальо́н *фр.* прийомна кімната, гостинна; вистава образів.

сальо́п[ка] *фр.* жіноча накидка.

сальтаре́ля *іт.* іт. народній танець; **са́льто морта́ле** небезпечна циркова вправа.

самаритяни́н *од м. Самарії обр.* милосерний чоловік.

са́мум *ар.* гарячий сухий вітер в Арабії і на Сагарі.

самура́й *яп.* яп. вища княжа верства.
сан 1. *есп. і порт.* св'ятий; 2 *тур.* чин.
санато́рія *лат.* лічниче заведення для недужих; **сана́ція** уздоровлення, поправа.
санґвінік *лат.* гарячий, веселий і жвавий чоловік.
санда́ли *гр.* обув'я, що складається з підошви й ременців.
сандара́к *гр.* 1. живиця; 2. *реальгар.*
санджа́к *тур.* хоругов з кінським хвостом; край, повіт.
саніта́рний *лат.* здоровний, приналежний до удержання здоровля й охорони перед недугами.
санкільо́т[и] *фр.* голодранець, назва народньої партії в часах французької революції.
са́нкт[ус] *лат.* св'ятий; **са́нкція** потвердження (закона) найвищою власти.
санскри́т *інд.* мова старих Індусів.
са́нта, са́нте *есп.* св'ята, св'яте.
са́нті- *фр. при мірах див. центі-*; **санті́м** сотня частина франка.
санті́ме́нт *лат.-фр.* чуття, враження, вражливість; **сантіменталі́зм** літературний напрям, що визначається надзвичайною чутливістю; **сантімента́льний** чутливий, чужий, вражливий.
сапе́р *фр.* вояк, призначений до сипання шанців, копання ровів і инших технічних робіт.
сап'я́н *див. сафіян.*
сараба́нда *есп.* еспанський танець з музикою й співом.

сарафа́н *перс.* верхня довга одіж без рукавів, запинана з переду.

сарде́ля *фр.* риба Engraulis engrasicholus; **сардинка** *від острова Сардинія* рибка Clupea sardina.

сардоні́чний *гр.* злісно-глумливий.

сарка́зм *гр.* з'їдлива посмішка, глумливість.

сарко́ма *гр.* м'ясна наріст на тілі.

саркофа́ґ *гр.* величавий камінний гробовець на взір домовини.

сатана́ *євр.* чорт, біс, злий дух, діявол; **сатані́зм** почитання зла; ненависть до людей.

сателі́т *гр.* прибічник, звізда, що безнастанно кружить довкола своєї планети; *обр.* невідступний товариш.

сати́н[а] *фр.* пружкована матерія, подібна до атласу; **сатино́вий** гладкий, блискучий (папір).

сати́р *гр. від ім. гр. лісовика зоол.* 1. рід гімаляйських бажантів; 2. рід мотилів; *бот.* ростина Orchis mascula, попові яйця; **сати́ра** літературний твір із гострими кпинами на людські хиби з тим, щоб їх поправити.

сатисфа́кція *лат.* відшкодовання, перепросини; вдоволення, радість.

сатра́п *перс. через гр.* староперський намісник; людина, що має велику власть і силу; *тиран.*

сатура́ція *лат.* насичення, невтралізація, відвапнення.

сату́рн *од ім. рим. бога* планета сонішної системи; *хем.* олово; **сатурна́лії** народні ігрища в честь бога Сатурна.

сафі́р *гр.* рід дорогоцінного каміня.

сафі́чний вірш *од ім. гр. поетки Сафо* грецька форма вірша, що складається з трьох одинацятискладових і одного п'ятискладового вірша.

сафльо́р *лат. бот.* ростина Carthamus tinctorius, крокіс, світлуха.

саф'я́н *або* **сап'я́н** *тур.* рід дуже гарно виправленої червоної шкури.

сахара́т *лат.* сполука цукру [са́хару] з иньшими тілами; **сахари́н** солодке тіло зі смоли, 300 разів солодше від цукру; **сахаро́за** ростинний цукор; **сахаро́метер** прилад до міряння скількости цукру.

саше́[тка] *фр.* торбинка або скриночка; подушечка, напущена пахощами.

сва́стика *інд.* символічний, подібний до хреста знак, що складається якби із 4 людських ніг, що виходять з одного, спільного центра.

све́тер *або* **сві́тер** *анг.* [sweater] плетений вовняний кафтан для забезпечення від поту.

сви́та, сві́та *фр.* дружина, почет.

сеа́нс *фр.* засідання, сходини.

сеґме́нт *лат. мат.* викрій, відтинок кола.

сеґреґа́ція *лат.* відділення, поділ по відмінам.

седе́ц *фр.* лист паперу, зложений в шіснацятеро на 32 сторінки, шіснацятка, 16°.

седіль *фр.* у фр. правописі значок , (garçon).
седімéнт *лат.* осад землі.
сезóн *фр.* [saison] пора року, означений час.
сéід *ор.* пан, князь.
сейсмоґрáф, сейсмоскóп *гр.* прилад до міряння землетрусів; **сейсмольóґія** наука про землетруси.
секáнс *або* **секáнта** *лат. ґеом.* січна, лінія, що перетинає обвід кола в двох точках.
секатýра *лат.* дрочення, переслідування.
сéквенс *лат.* другий з черги, дальший; **секвéнція** порядок (тонів).
секвéстр *лат.* омертвілий кусник кости; **секвестр[áція]** примусовий заєм маєтку довжника в користь держави або приватного вірителя.
сéкко *іт. мал.* спосіб малювати стінні образи на сухім ґрунті.
секрéт *лат.* тайна; **секретáрь** писарь; **секретаріят** уряд і канцелярія писаря; **секрéтний** тайний, довірочний; **секрéція** виділення людських соків железами.
сéкста *лат.* шестий тон; шеста кляса в школі; **секстáнт** астрономічний прилад до обчислювання положення (корабля на морі); **секстéт** музичний твір на 6 інструментів або голосів; **секстúна** вірш, що складається з 6 віршів по 11 складів, при чім римуються вірші перший з третім, другий з четвертим і п'ятий з шестим.
сексуалізм *лат.* полове життя; **сексуáльний** половий.

сект *іт.* міцне еспанське вино з сушеного винограду; шампан.
се́кта *лат.* ересь, релігійне товариство людей, що відбігають у дечому від головної релігії; **сектáнт, сектя́рь** еретик; **сектантство** наклін до творення секкт, вузькоглядна партійність.
се́ктор *лат. мат.* вітинок кола.
секуляризáція *лат.* висвободження зпід духовної власти і віддання під світську.
секу́нда *лат.* шістьдесята частина мінути; другий з черги тон; друга струна скрипки; друга кляса в школі; **секундáнт** свідок при поєдинку; **секундáр** другий лікарь у шпиталі; **секундоґеніту́ра** право другого сина до спадщини.
се́кція *лат.* 1. краяння (тіла); 2. відділ якогось товариства, уряду або збору.
селядóн *фр.* любовник, джиґун, бабій.
селединóвий *лат.* блідо-зеленявий.
селе́кта *лат.* вибір; **селе́кція** (половий) добір.
селені́т *гр.* ґіпс; **селеноґрáфія** опис місяця.
селе́ра *фр. бот.* ростина Apium graveolens, сельдерей.
се́льтерська вода *від ім. города Сельтерс у Прусії* рід природної мінеральної води.
селямлі́к *тур.* св'яточний похід султана в мечет у св'ято байраму, коли султан приймає своїх достойників.
семазіольóґія *гр.* наука про значіння слів.
семафóр *гр.* знаковий, надморський телеграф; прилад на залізницях, що дає залізничим

поїздам знаки, чи можна в'їздити на станцію.

семе́ст[е]р *лат.* піврік, піврічна наука у вищих школах.

семіна́р[ія] *лат.* школа на народніх вчителів; духовна середня школа або заведення для студентів теольоґії; наукове заведення.

семіольо́ґія, семіо́тика *гр. мед.* наука про познаки недуг.

се́мпре *іт. муз.* стало, все таксамо.

сена́т *лат.* у старинних Римлян найвища державна рада; найвища судова й адміністраційна власть; найвища університетська рада; **сена́тор** член сенату.

се́неґа *ам.* лічнича ростина Polygala senega.

се́нес *ар.* листки дерева Cassia senna, вживані на прочищення.

сенеша́ль *фр.* найстарший достойник у давній Франції й Анґлії.

се́ніор *лат.* найстарший член роду; предсідатель братства; **сеніора́т** уряд сеніора, право старшини.

сенс *лат.* змисл, рація; **сенса́ція** велике враження, зворушення, подив; **сенсуалі́зм** наука про вражливість змислів.

сен[т] *фр.* св'ятий, св'ята.

сенте́нція *лат.* вирок суду; гадка, основна думка, що містить якусь науку.

сентіме́нт *див. сантімент.*

сентя́бр *ц.-сл.* вересень.

сепарати́зм *лат.* бажання і стремління позбутися чужого панування й стати неза-

лежним; сепаратний окремий; сепаратор *центрифуґа;* сепарація розділ; правний розділ у подружжю.

се́пія *гр.* брунатна фарба із міхура атраментової риби Sepia officinalis.

септемвіра́т *лат.* заряд семи людей; септе́т музичний твір на сім інструментів або голосів.

се́птика *гр. мед.* гниття.

се́птіма *лат.* семий тон з черги; сема кляса в школі.

сер *анґ.* пан, титул анґ. дворянина.

сера́[й]ль *перс.* султанська палата.

сераскі[р] *тур.* титул тур. міністра війни.

серафи́м *євр.* вищий ангельський чин.

серва́нтка *фр.* ошклена шафка на всілякі дрібнички та прикраси; серве́та салфетка, обрус, скатерть; серві́с ціла столова застава.

серві́лізм *лат.* підлещування або понижування перед вищим або сильніщим задля страху або користи.

сервіту́т *лат.* повинність, пра̀во користуватися чужою власністю.

серда́р *або* сірда́р *перс.* вожд, намісник.

серена́да *іт.* нічний спів або музика під вікнами любки або особи, якій хочемо зробити честь.

серджа́нт *фр.* підофіцер.

серіо́зно *лат.* поважно, на правду, справді.

се́рія *лат.* ряд, порядок; один відділ більшої цілости; процентові державні білети.

серкль *фр.* двірський прийом.
серотерáпія *лат.-гр.* лічення при помочі вприскування сéрум, цеб то сировиці.
серпенти́н *лат.* мінерал зеленявої краски; серпенти́на дорога з великими закрутами; крива шаблюка.
серту́к *фр. див. сюртук.*
сéсія *лат.* засідання, нарада; час тривку нарад (парляменту, суду).
сестéрцій *лат.* староримська монета = $^1/_4$ денара.
сецесіонíзм *лат.* літературний напрям, що зважає більш на дивний настрій і форму, ніж на зміст; сецесіонíст той, що зробив сецéсію цеб то відділився від чогось, усунувся; приклонник сецесіонізму.
сибари́т *гр.* чоловік, що любить жити у розкошах.
сивíлля *лат.* ворожка.
сиґáра *есп.* скручені листки тютюну.
сиґнáл *фр.* умовлений знак на віддаль, гасло; сиґналізáція давання умовлених знаків; сиґнату́ра знак на книжці або на якім иньшім предметі; сиґнéт перстень з камінем, на якому вирізані перші букви або герб, уживаний замісць печатки.
сидери́т *лат.* залізна руда, зложена з окису заліза й двокису вугля.
Сизифова праця *від ім. гр. короля Сизифа* трудна, безхосенна праця.
сикофáнт *гр.* доносчик.
силю́рська формація *ґеол.* одна з найстарших верстов т. зв. палеозойського віку.

си́ляба *лат.* склад.
сильве́т[к]а *фр. див. сілюет.*
сильвін *н.-лат. мін.* потасовий хльорак.
сильоґі́зм *гр.* внесок, заключення.
симбіо́за *гр.* співжиття двох або більше ростинних чи звіринних відмін.
симво́л[ізм] *гр.* знак, ознака; образове представлення якоїсь річі; **символі́чний** образовий; загадковий.
симе́трія *гр.* рівн[омірн]ість, правильність; подібність двох половин тої самої річі; **симетри́чний** рівномірний, правильний, подібний в обох половинах.
сим[м]а́хія *гр.* у старих Греків воєнний офензивний союз.
симо́нія *лат.* св'ятокупство.
симпа́тія *гр.* прихильність, спочуття, любов, потяг.
симпо́зіон *гр.* грецький бенкет.
симпто́м *гр.* признака, ознака (недуги); **симптомати́чний** знаменний, з певними признаками.
симуля́ція *лат.* удавання, вигадка.
симфо́нія *гр.* музичний твір на орхестру.
синаґо́ґа *гр.* біжниця, школа.
синакса́р *гр.* життя св'ятих.
синапі́зм *лат.* пластир з гірчиці.
си́ндик *гр.* правний заступник у маєткових справах; **синдика́т** спілка торговців або промисловців для попирання спільних справ.
сине́дріон *гр.* засідання ради; жидівський суд.

синéкдоха *гр.* уживання частини на означення цілости.

синекýра *лат.* легка й добре платна посада.

синéль *фр.* шнурок, сплетений із кількох ниток.

сíнкопа *гр. муз.* перенесення наголосу з наголошеної ноти на ненаголошену; *грам.* випад голосівки між двома шелестівками.

синктетíзм *гр.* мішанина ріжних незгідних наук, особливо в теольоґії й фільософії.

синóд *гр.* збори духовних; **синóдик** поминальниця; **синодíчний** від одного нового місяця до другого.

синонíм *гр.* слова того самого значіння (шлях — дорога); **синонíміка** пояснення синонімів.

синóпсіс *гр.* збірка матеріялів, що відносяться до того самого предмету; **синоптíчний** звідний (літопись); **сíнтаґма** синопсіс; головна частина старогрецької драми.

сíнтакса *гр. грам.* складня.

синтéза *гр.* поступовання в розумованню від подробиць до загалу; сполука.

синхронíзм *гр.* рівночасність.

сирéна *гр.* корабельна трубка, свиставка.

сíроп *ар.* цукор розварений з водою.

систéм[а] *гр.* [ук]лад, уміле упорядковання, уложення приналежних до себе або подібних річей в одну цілість; **системáтика** спосіб укладання (в ботаніці).

си́філіс *гр.* заразлива полова недуга, пранці; **сифілі́тик** хворий на сифіліса.
сифо́н *гр.* трубка до переливання води при помочі ґазів.
сіє́рра *есп.* гірський хребет.
сіє́ста *іт.* полудневий відпочинок.
сікспе́нс *анг.* срібний анґлійський гріш вартости шести пенсів або пів шилінґа.
сіліка́т *лат.* крем'яна сіль; **сілі́цій** кремнь.
сілос *есп.* консервування через зиму зеленого корму для худоби.
сілюе́т, сілує́т *або* **сильве́та** *фр.* образ схоплений з тіни, яку кидає особа; начерк характеристики якоїсь особи.
сільф[ід]и *гр.* по середновічним повірям духи повітря.
сі́нкел *гр.* у східній церкві назва духовників і монахів в окруженню єпископа.
сінто[і́зм] первісна релігія Японців.
сі́нус *лат. мат.* встава; пряма лінія, поведена з точки обводу кола нормально до якогось иньшого луча.
сіньо́р, -а *іт.* пан, пані.
сіоні́зм *євр.* змагання Жидів до народної окремішности і заложення держави в Палестині.
сіро́кко *іт.* сухий, гарячий вітер в південно-східній Італії.
скабіна́т *лат.* суд присяглих.
скабіо́за *лат. бот.* Scabiosa arvensis, христова паличка, наголоваток.
скавт *ам.* пластун.

ска́ля *іт.* міра, поділка; степені; *муз.* об'єм голосу, всі тони, які може видати голос.

скальд *ґерм.* старо-скандинавський кобзарь.

скальп *анґ.* шкура з волоссям, вирізана з голови вбитого ворога; **скальпе́ль** гострий лікарський ніж.

скаммо́ній *лат.* сок із коріння ростини Convolvulus scammonia, що вживається як лік на прочищення.

сканда́л *лат.* згіршення, бешкет.

скандинаві́зм *ск.* напрям, змагаючий до політичного об'єднання скандинавських держав.

скандувати *лат.* читати вірші, назначуючи притиском довші скла̀ди.

скарабе́й *лат.* чорний хрущ, якому Єгиптяне віддавали Божу честь.

скарифіка́ція *лат.* нарізи, пороблені лікарським ножиком на людськім тілі.

скарляти́на *або* **шкарляти́на** *лат.* *мед.* горляна недуга, красуха.

ска́рпа *фр.* підмурования або насип, що підпирає стіну; внутрішня збіч рова.

скат *фр.* рід гри в карти.

сквер *анґ.* невеликий міський сад серед більшої площі.

скеле́т *гр.* кістяк.

скептици́зм *гр.* фільософія, що не признає нічого певного; **скепти́чний** недовірчивий, неймовірний.

скерца́ндо *іт.* жартом, весело; **ске́рцо** легкий і веселий музичний твір.

скйнія *гр.* переносний храм Мойсея.
скип[е]тр *гр.* жезл, булава.
скипідáр *перс.* терпентина.
скит *гр.* пустельня, монастир.
скі *сканд.* лещета, совги.
скіóптікон *гр.* чарівний ліхтарь, прилад, що кидає побільшені образи на розвішене полотно.
скіц *див.* шкіц, ескіз.
склерóза *гр. мед.* стнердіння тканок артерій, серця, мозку; **склерітіс** ствердіння роговиці в оці.
скóлії *гр.* старогрецькі ліричні веселі пісні.
скомплікóваний *лат.* замотаний.
скомпонувати *лат.* зложити, створити.
скомпрімóваний, сконденэóваний *лат.* згущений.
скомпромітувати *див. компромітувати.*
сконсолідований *лат.* злучений.
сконстатувати *лат.* ствердити.
сконстерпóваний *лат.* змішаний, збитий з пантелику.
скóнто *іт. торг.* зворот частини заплаченого проценту, коли платиться перед реченцем.
сконфузити *лат.* засоромити.
скорбут *див. шкорбут.*
скорпіóн, скóрпия *гр.* їдовитий павук.
скраб *анг.* австралійський хащ.
скри *герм.* збірник постанов ганзейських купців у Новгороді.
скрйба *лат.* у Римлян писарь; **скрипт** пись-

мо, рукопись, манускрипт; (довжна) посвідка; **скри́птор** титул старшого урядовця в бібліотеці; **скрипту́ра** зшиток.

скристалізо́ваний *гр.* скріплий в стару форму, виразний, ясний.

скро́фули *лат.* жовни, золотуха.

скру́пул *лат.* 1. сумнів; 2. одиниця аптикарської ваги; **скрупуля́тний** дуже точний, совісний.

скрути́нія *лат.* обчислення голосів при голосованню й проголошення висліду виборів.

ску́до *іт.* італійська монета в 5 лір.

ску́льптор *лат.* різьбарь, сницарь; **скульпту́ра** різьбарство, сницарство.

ску́мбрія *гр.* чорноморський селедець Scomber scombrus.

скунк[с] *анґ. зоол.* Mephitis varians півн.-амер. вонючка.

ску́пщтина *серб.* сербський сойм.

славі́ст знавець і дослідник слав'янських мов і літератур; **слав'янофі́л** приклонник слав'янського єднання.

слейд *ск.* [slöjd] наука зручности.

смара́ґд *див. шмараґд.*

смірна *від тур. м. Смірни* рід кадила.

смо́кінґ *анґ.* короткий мужеський сюртук з великими вилогами з переду.

сморца́ндо *іт. муз.* що раз тихше.

сноб *анґ.* чоловік, що вдає пана, зарозумілець.

собо́р *ц.-слав.* головна церков; збори цер-

ковних достойників; собра́ніє болгарський сойм.

сод *фр.* білий, м'ягкий метель; со́да хемічна сполука, подібна до кухонної соли.

сода́ліс *лат.* член релігійного товариства.

содо́мія *від м. Содома в Палестині* полові зносини із звірятами, Содо́мський гріх.

солєнізант *лат.* людина, що св'яткує свої іменини або уродини.

солєци́зм *гр. рет.* неправильний з граматичного боку зворот мови.

соліда́рність *лат.* порозуміння, взаїмна згода, порука або поміч; солі́дний певний, статочний, основний.

соліст *іт.* співак або музикант, що сам співає або грає.

солітéр *фр.* велика глиста, що жиє нераз у кишках чоловіка або звірят.

солтис *пол.* в давній Польщі сільський суддя.

соля́рний *лат.* сонішний.

соль *іт.* п'ята нота в ґамі; *фр. су,* перуанська срібна монета вартости коло 5 франків.

сольвéнт *лат.* виплатний.

сольд *іт.* іт. гріш, $^1/_{20}$ частина ліри.

со́льо *іт.* сам один; музична композиція на один голос або інструмент.

сольсти́ція *лат.* зворот сонця, перемога (зимова 21. грудня, літня 21. червня).

сольфата́ра *іт.* отвір нечинного вулькана.

сольфéджіо *іт.* початкові вокальні вправи в читанню нот без слів.

соматольо́ґія *гр.* наука про людське тіло.
сомна[м]бу́лізм *лат.* сновидання, *люнатизм.*
сона́нт *лат. грам.* голосівка.
сона́та *іт.* музичний твір, зложений із 3 або 4 частин; **сонаті́на** мала соната.
со́нда *фр. зонда.*
соне́т *іт.* форма вірша, зложена з двох чотировіршових і двох 3-віршових строф, кожний вірш по 14, 13 або 11 складів.
соно́ре *іт. муз.* звучно.
сопра́н *іт.* високий жіночий голос.
сорбе́т *ар.* напиток з овочів, цукру і цитронового соку.
со́рґо *інд. бот.* рост. Sorghum Pers., рід збіжевої трави.
сорді́на *або* **сорді́ка** *іт. муз. див. сурдина.*
сорт *фр.* рід, відміна; **сорти́ме́нт** склад або вибір товарів (книжок) на продаж; **сортува́ти** ділити по відмінам, порядкувати, добирати.
сос *фр.* підливка, приправа до м'яса.
состену́то *іт. муз.* здержуючи тони, без поспіху.
соте́р *гр.* спаситель.
со́тія *фр.* рід сатиричної й алеґоричної комедії у французькій літературі XV—XVI ст.
со́тто во́че *іт. муз.* півголосом, стиха.
со́фа *ар.* рід канапи.
софі́зм *гр.* вислід, опертий на хибнім заложенню й виведений при помочі натягнених доказів; викрут; **софі́ст** приклонник софістичної фільософії, **софістики**; крутій.

со́фта *тур.* турецький монах.

социні́яне приклонники протестантської релігії Фавста Социна.

соціольо́ґія *лат.* наука про підставу, уклад і розвій громадського життя; **соціялізáція** усуспільнення; **соціялі́зм** наука про такий лад на землі, коли всі будуть рівні й матимуть однакові права; **соціялі́ст** приклонник соціялізму; **соція́льний** громадянський, суспільний; **с. демократи** соціялісти, що кладуть головну вагу на робітниче питання; **с.-революціонери** соціялісти, що думають здійснити свою програму оружним повстанням.

со́я *лат. бот.* рост. Soja з родини бобів.

спáгі *тур.* турецька кіннота; французька поліція в Альжирі.

спáзма *гр.* корч, перелоги, завійня.

спáржа *лат. див. шпараґи.*

спартакісти *від ім. Спартака* члени німецької комуністичної партії.

спартáнський *від гр. м. Спарти* суворих обичаїв.

спáція *нім.* черенка без букви, відступ між словами й стрічками в друку.

спеди́тор *іт. див. експедитор.*

спектáкль *фр.* виставка (в театрі); **спектáтор** глядач.

спектр *лат.* ряд семи красок дуги: червона, помаранчева, жовта, зелена, синя, темносиня, фіолетна; **спектрáльна** **аналіза** пізнавання із спектра даного тіла, з чого воно

складається; **спектрометор**, **спектроскоп** прилад, яким довершується с.-у аналізу.

спекулятивний *лат.* дослідний, розумовий (фільософія); **спекуляція** розсліджування при помочі розумовання; вигляди на добрий вислід (у підприємстві), оперті на обрахунку правдоподібних обставин.

спелюнка *лат.* нора, шинок.

спенсер *анг.* *жакет.*

сперма *гр.* насіння, зародок; **сперматозоа** дрібні звірятка, що живуть у насінню або зародку; **сперматольоґія** наука про зародки.

специфікація *лат.* поодиноке вичислювання або поіменне виписування; **специфічний** питомий (тягар); **спеціяліст** фаховець; **спеціяльний** особливший, питомий, окремий, відповідний.

спікер *анг.* президент анґ. палати громад.

спікет *іт.* рід невеликого п'яніна.

спіральний *лат.* слимакуватий, шрубуватий.

спірант *лат.* *грам.* протиснена шелестівка.

спірітизм *лат.* наука про духів; **спірітуалізм** фільософічний напрямок, що вчить про духову істоту Бога; віра в духів; **спірітуяльний** духовий; **спірт** *або* **спірітус** дуже легко вапальний плин, алькоголь; **спіртометрія** методи для виміру скількости алькоголю в напитках (горівках).

спленальґія *гр.* *мед.* недуга селезінки.

сплін *анг.* нервова недуга, що проявляється пригнобленням і злим настроєм.

сплянхнольо́ґія *гр.* наука про внутренности (утроби, жолудок і т. д.).

спо́лія *лат.* воєнна здобич.

спонде́й *гр.* віршова стопа, зложена з двох довгих складів [— —]

спонтані́чний *лат.* з власного наклону, добровільний.

споради́чний *від гр. островів Спорадів* поодинокий, віддільний, розкинений, окремий.

спо́рко *іт. торг. див. брутто.*

спорт *анґ.* всілякі гри й забави, що виробляють силу й зручність.

сприт *фр.* зручність.

спуде́й учень визчих братських шкіл у Київі.

стабілізація *лат.* усталення, затвердження в урядованню.

ставролі́т *гр. мін.* рід ґранату.

ставропі́ґія *гр.* монастир, залежний впрост од патріярха; інститут, залежний од митрополита з правом самоуправи; **ставроско́п** поляризаційний прилад для кристальнооптичних помірів; **ставрофо́р** носителі хреста при релігійних обходах.

ста́дія *гр.* грецька міра довжини около 125 кроків; *також* **ста́дій** *гр.* місце перегонів; стан (хвороби); якийсь протяг часу.

стак[к]а́то *іт. муз.* уривано.

сталяґмі́т *гр.* стіжковатий осад з вапна на споді печери; **сталякті́т** такий самий осад, звисаючий соплями з повали печер.

стаме́т, стамі́на *фр.* рід тканини.

стампі́л[і]я *фр.* печатка з вирізаним підписом.
станіо́ль *іт.* тоненька бляшка з цини або цинофолії до обвинання.
ста́нца, станс *іт.* форма поезії, що складається з вісьмох віршів, октава.
ста́нція *лат.* перестанок (залізниці); *гал.* кімната; місце, де приймають учнів на хату й харч.
ста́пель *нім.* поміст, з якого спускають новий корабель на море.
старт *анґ.* місце, звідки зачинають коні бігти при перегонах.
стати́в *лат.* підставка в виді триніжка.
ста́тика *гр.* наука про рівновагу тіл.
стати́р *гр.* назва всіляких старогр. монет.
стати́ст *лат.* німа особа на сцені; політик, дипльомат; **стати́стика** наука про державу; обчислювання, перепись людности; **стати́чний** в рівновазі, в спокою.
ста́тус *лат.* положення, стан.
стату́т *лат.* устав (товариства), збірка постанов, правило.
стату́ра *лат.* постава, постать; **ста́туя** зроблена (з глини, з дерева) постать, фіґура.
ста́ція *лат. див. станція*; заведення для дослідів.
стеари́н[а] *гр.* товста матерія, що міститься в лою.
стеати́т *гр. мін.* відміна лояка.
стеґно́за *гр. мед.* хобробливе звуження (жил).
сте́мпель *нім.* прилад до відтискування печаток та відбивання монет; марка з відзнакою держави, знак; підпора.

стеноґрáфія *гр.* скорочене письмо, скоропись.

стенторовий голос *од ім. гр. героя знід Трої Стентора* дуже сильний голос.

стереоґрáфія *гр.* рисовання на одній площі; **стереомéтрія** наука про обчислювання обєму та поверхні твердих тіл; **стереоскóп** прилад, яким можна бачити обома очима два образи як один; **стереотúп** стале відлите письмо на металевій плиті.

стерилізáція *лат.* заходи, яких уживається для знищення бактерій.

стéрлінґ *анґ. див. штерлінґ.*

стернáльґія *гр. мед.* біль грудної кости.

стетоґрáф *гр.* прилад до зазначування рисунком віддихових рухів; **стетоскóп** слухавка, лікарський прилад до обслухування віддиху хорих.

стехіомéтрія *гр.* наука про відношення скількости й ваги, в яких лучаться з собою тіла хемічно.

стúґма *гр.* знак, п'ятно, уколення, рана.

стиль *гр.* рильце, яким колись писано на табличках, покритих воском; спосіб писання кожного письменника; прикмети будівлі у ріжних народів; означення часу; **стúльний** *або* **стильовúй** правильно й гарно написаний або збудований; **стилізáція** спосіб укладання гадок на письмі; **стилíст** письменник, що гарно пише; **стилíстика** наука про правильний уклад гадок на письмі; наука про стиль.

стúпа *лат.* пир, бенкет; комашня.

стипендія *лат.* грошена запомога, яку дається учням з окремих фондацій.

стих *гр.* вірш; **стихарь** богослужебний одяг; **стихійний** живиловий; **стихіра** церковна сн'ятошна пісня; **стіхія** елемент, живло.

стімер *анг.* пароплід.

стімул *лат.* заохота, принука.

стоа *гр.* ґанок зі стовпами; **стоїк** приклонник фільософії Зенона, який вчив, що треба зносити, що доля дає; **стоїчний** сталий, твердий, незворушимий.

стола *лат.* рід жіночого одягу у Римлян.

стоп *анг.* стати, задержатися.

стора *анг.* віконна занавіса, яку можна підносити або спускати.

сторно *іт.* в касовій книжці поправлення невлаштиво вписаної позиції.

стортінґ *шв.* норвежський соймм.

страбізм *гр.* виз. косоокість.

страйк *анг.* забастовка, змова робітників покинути роботу, щоби виборотн кращі умови праці.

странґуляція *лат.* удушення через повішення.

стратеґ *гр.* у Греків полководець; **стратеґічний** військовий, важний з військового погляду; **стратеґія** наука про воєнну штуку.

стратифікація *гр. геол.* уклад верстов землі.

страца *іт.* купецька підручна книжка, де по черзі записуються доходи й розходи.

стрефа *нім.* полоса (землі або моря), *зона.*

стрихнін[а] *гр.* дуже сильна отруя.

стрихувати *нім.* вирівнувати міру; скалічити ногу о ногу.

стріт *анг.* [street] вулиця.

стробоскóп *гр.* прилад, в якім обертається ряд образків так, що це виглядає як рухи одного тіла.

стрóнцій *гр.* металічна основа стронціянової землі або **стронціяну.**

стрóфá *гр.* ряд віршів, що містять якусь скінчену гадку, стрічки; **строфувати** ганити.

стрýдель *нім.* рід печива, вертуни.

структýра *лат.* будова, спосіб будовання, устрій.

струмéнт *див. інструмент.*

струсь, стравс *лат.* птиця Struthio camelus, відома із пишних пер.

студéнт *лат.* учень, особливо вищої школи; **стýдія** науковий дослід, праця написана на підставі основних дослідів; начерк образу.

су *фр.* дрібна монета, $^1/_{20}$ франка, 5 сант.

суб- *лат. у злож.* нищий, під-; **субальтéрн** підчинений, нищий урядовець.

субарктúчний *лат.* підбігуновий.

субвéнція *лат.* грошева підпомога.

субдіякóн *лат.* перший степень св'ячення на св'ященика.

суб'єкт *лат. грам.* підмет; особа; помічник (у крамниці); **суб'єктúвний** особистий; **суб'єктúвність** оцінювання поглядів і поступків після власних вражінь.

сублімáт *лат.* хемічна мішанина живого срібла з хльором, хльорак ртути.

субльокáтор *лат.* підна**є**мець (хати).

субмісія *лат.* старання о державну позичку з тим, щоб її відступити під ліпшими умовами.

субординація *лат.* підвладність, послух.

суботники *євр.* розкольники, що постять у суботу.

субретка *фр.* зручна покоївка; роля служниці на сцені.

субсидія *лат.* поміч, (грошева) допомога.

субскрибувати *лат.* підписуватися на що, зобов'язуватися купити або замовити (часопись).

субстанція *лат.* самостійна істота, єство.

субститут *лат.* заступник; **субституція** назначення заступника спадкоємця.

субстрат *лат.* підстава, даний випадок.

субсумувати *лат.* підпорядковувати.

субтільний *або* **субтельний** *лат.* ніжний, делікатний, докладний в подробицях.

суверен *фр.* зверхник, незалежний; **суверенність** зверхня власть, незалежність держави або пануючого.

суґ[ґ]ерувати *лат.* піддавати гадку; **суґ[ґ]естія** піддавання гадок загіпнотизованим, цеб то штучно приспаним особам.

суїта *фр.* [suite] музична композиція, трохи лекша й свобідніща від симфонії.

сукман[а] *тур.* вовняна верхня одіж, свита.

сукцесійний *лат.* дідичний, спадковий; с. війна війна за спадщину; **сукцесія** спадщина.

сулима, **сулема** *лат.* *див.* *сублімат.*

султан *ар.* титул східних володарів.

сульфа́т *лат.* сірчан; **сульфі́д** сірчень, сірчак.

су́ма *лат.* збірне число; величина, яку одержуємо через додавання кількох величин; кількість гроша; богослуження в лат. церкві; **сумари́чний** узагальнений, скорочений.

сумпт *лат.* кошт, наклад (книжки), видаток.

сунду́к *тур.* скриня, скринка.

сунні́ти *ар.* правовірні магомедане, що признають устні перекази про Магомеда, т. зв. Сунну.

суп *фр.* росіл, юшка, зупа.

супе́ *фр.* [souper] вечеря.

супер- *лат. в злож.* над; **суперарбітер** суддя; **суперінтенде́нт** у протестантів начальник церковної округи; **супе́ріор** настоятель монастиря; **суперта́ра** те, що потручується з ваги товару понад *тару* наслідком злого опаковання; **суперфосфа́т** штучний навіз.

суплеме́нт *лат.* доповнення, додаток; **супле́нт** помічник, заступник учителя.

су́пліка *лат.* подання, просьба на письмі.

супонувати *лат.* догадуватися, припускати.

суприма́тія *лат.* перевага, провід.

сургу́ч *есп.* ляк до печатання.

сурди́на *фр.* прилад до ослаблення звучности музичних інструментів.

сурду́т *фр. гал. див. сюртук.*

су́рик *гр. мінія.*

сурма́ *тат.* 1. *муз.* голосна труба; 2. *хем. також* **сурмик** *антимон.*

сур[р]оґа́т *лат.* домішка до правдивого товару иньших гірших складників.

суспендувати *лат.* здержувати в сповнюванню обов'язків; **суспензóрія** опаска до піддержування.

сустентáція *лат.* поміч; огора; пожива.

сутáна *іт.* ряса католицьких св'ящеників.

сутенéр *фр.* любовник на удержанню розпусної жінки.

сутерéни *або* **сутери́ни** *фр.* мешкання в пивниці.

суфікс *лат. грам.* наросток (коріня).

суфіт *іт.* повала, стеля.

суфлéр *фр.* особа, що підповідає в театрі грачам на сцені.

суфлéт *фр.* страва з битих яєць і тертих яблок.

суфраґáн *лат.* помічник епископа.

суфражи́ст[ка] *або* **суфражéтка** *лат.-фр.* приклонниця виборчого права для жінок.

сфалери́т *гр.* руда цинку, сірчак цинку.

сфéра *гр.* небозвід; обшир землі, верства; круг думок або людей; **сферомéтер** прилад до міряння малих частинок довготи; **сфéрика** наука про кулю; **сфери́чний** кулястий; **сфероі́д** приплащена куля.

сфінкс *гр.* египетський символ мудрости, потвора з лицем і грудьми жінки, а з тілом і ногами льва

сфорцáндо *іт. муз.* що раз сильніще, з притиском.

сфраґістика *гр.* наука про старі печатки й відзнаки.

схéма *гр.* вигляд, зразок; фіґура; **схемати́чний** зроблений по якійсь схемі, зразковий.

схйзма *гр.* відлом; непризнавання папи, православ'я; **схизмáтик** православний.

схóлія *лат.* коротке пояснення слів у старинних письменників, схоліястів; **схолярх** начальник вищої школи; **схоля́стик** учений, що займається схоля́стикою, цеб то середновічною фільософією, яка оцінювала все з релігійного становища; крилошанин.

сцéна *гр.* підвищене місце в театрі, де дають виставки; місце, де щось діється; яна; подія, сварка; **сценéрія** вигляд сцени; **сценічний** придатний на сцену.

сцйсія *лат.* спір, перепалка.

сюжéт *фр.* предмет, головна гадка, основа, тема.

сю прйз[а] *фр.* несподінана приємність.

сюртýк *фр.* верхня мужеська одіж.

Т.

табáк *од м. Табако* тютюн; **табáка** тютюнений порошок до нюхання; **табакéрка, табатйрка** ріжок.

табéли *нім.* спис, віставлення, таблиця.

тáбес *лат.* сухоти хрестового стрижіня.

табін *фр. з перс.* рід шовкової матерії.

таблéтка *фр.* табличка; **таблъó** образ, малюнок; спис; смішний випадок; **табль-дóт** [table d'hôte] обід у гостинниці при спільнім столі.

тáбу *інд.* предмет або особа, якої по віру-

ванням деяких племен (в Австралії) не вільно дотикати.

та́буля *лат.* таблиця, спис, виказ; спис усіх земельних посілостей, *гіпотека*; **табуля́рний** вписаний до табулі, земельний; **табулятýра** збірка правил віршування німецьких міневенґерів.

табуре́т *фр.* стільчик без поруччя.

таве́рна *іт.* гостинниця, корчма, шинок.

тавматольо́ґія *гр.* наука про чуда.

тавро́ *гр.* знам'я, клеймо.

тавтольо́ґія *гр.* непотрібне повторювання поняття кількома словами.

тага́н *гр.* триніжок для варення на огні.

таель *анґ.* китайська монета й вага.

та́йґа *сиб.* густий, непролазний шпильковий ліс у Сибірі.

та́йстра *нім. гуц.* торба.

тайфýн *кит.* гострий, гарячий і сильний вітер на китайському й японському морі.

такеля́ж *гол.* кораблева снасть, чайма.

та́кса *гр.* стала ціна, належитість; **такса́ція** оцінка.

такт *лат.* 1. *муз.* поділ мельодії на короткі части, рівні що до часу; 2. уміле поведення з людьми.

та́ктика *гр.* штука як вести війну; поступовання в якомусь випадку; **такти́чний, такто́вний** уложений по тактиці.

талак *ар.* розвід у Магомедан.

тала́н *тур.* щастя, доля; *ветер.* сибірська пошесть у коней.

тала́нт *лат.* 1. велика здатність, хист; 2. грошева одиниця у старинних Греків і Римлян.

талізма́н *ар.* чародійське средство (від нещастя).

талі́р[ка] *див.* *тарі́л[ка]*.

та́ліс *євр.* одяг, який вживають Жиди підчас ранішної молитви.

та́лія *фр.* 1. стан (тіла), постава; міра в пасі; станик; 2. колода карт.

талму́д *євр.* книжка, в якій зібрано все жидівське релігійне знання.

тало́н *фр.* відривна книжечка, відтинок.

та́ля́р *лат.-нім.* довга св'яточна одіж (деяких урядовців), ряса; давніщий гріш.

тальк *нім.* *мін.* лояк, що складається з маґну, кремового квасу й одробини води.

та́льман *шв.* предсідатель швед. сойму.

та́льмі *фр.* рід позолочуваного мосяжу.

та́ма *нім.* гребля; перешкода.

тамбо́р, та́мбур *фр.* 1. бубон, барабан; барабанщик; 2. окремий спосіб вишивання; **тамбурі́н[о]** *іт.* малий ручний барабан з дзвіночками.

та́мґа *тат.* рід мита в давній Росії.

тамо́жня *перс.* *через моск.* митниця.

тампе́т *фр.* старий французький танець.

тампо́н *фр.* скруток вати або чистого полотна до стримування крові.

там-там *кит.* рід барабана у південно-азійських народів.

тан *кит.* вага $= 60^1/_2$ кг.; *яп.* міра поверхні

=10 а; **танап** на сході міра поверхні ріжної величини, нпр. в Хиві = $^{1}/_{3}$ десятини, в Бухарі $^{3}/_{8}$ дес.

танатофóбія *гр.* страх перед смертю.

танґ *яп. див. тан*; **тáнґа** *або* **тéнґа** *тат.* срібна монета в середущій Азії (Монґолії), вартости 40 шайів.

тáнґенс, танґéнта *лат.* стична лінія, що дотикає обвід кола в одній точці.

тáндем *анг.* ровер з двома сидженнями.

тандíта *іт.* лихий виріб або товар.

таннін *фр.* гарбник з ґалясінок.

тантáлеві муки *від ім. гр. короля Т.* страшні, невиносимі муки.

тантіéма *фр.* дохід або зиск з підприємства, який виплачується робітникам і урядовцям того підприємства; платня авторам від театральних вистав.

танцмáйстер *нім.* учитель танців.

тапéта *нім.* (паперове) обиття на стіну.

тапíр *фр.* звіря подібне до осла, з видовженим носом.

тапірувати *фр.* бурити й кучерявити волосся гребінцем.

тапíцер *нім.* обивач, декоратор.

тáра *іт.* вага опаковання товару.

таракáн *тур. зоол.* комаха Blatta orientalis.

тарáн *гр.* у старинних часах прилад до розбивання мурів.

тарантáс *мос.* критий повіз.

тарантéля *іт.* їдовитий павук Aranea tarantula; дуже швидкий неаполітанський танець.

та́рдо *іт. муз.* поволі.
тари́ф[а] *ор.* спис, цінник, приписана платня.
тарі́лка, тарі́ль *нім.* рід посуди, миска.
тарлята́н *фр.* тонка, легка й рідка тканина з бавовни.
таро́к *іт.* рід гри в карти.
тарта́н *іт.* невеликі човна.
тарта́р *гр.* підземний світ, пекло.
та́стер *нім.* прилад до замикання електричного току.
тасувати, тахлювати *фр.* мішати (карти).
татуувати *полін.* робити на тілі нестерті рисунки при помочі наколювання.
та́фля *нім.* плита, шиба.
та́фт[а] *перс.* гладкий і тонкий шовк, китайка.
тахі́ґра́ф *гр.* скоропис; **тахоме́тр** прилад до міряння швидкости.
та́ца *або* **та́ця** *нім.* підставка, піднос.
та́шка *нім.* торбинка.
теа́т[е]р *гр.* будинок на вистави; місце, де щось діється; **театра́льний** приналежний до театру; штучний.
те́за *або* **те́зіс** *гр.* твердження, гадка.
теї́зм *гр.* віра в Бога; **теї́ст** віруючий в Бога.
теїна *лат.* гірка отрійлива матерія, що міститься в листю чаю.
те́ка *лат.* *портфель.*
текноні́мія *гр.* звичай називати батька по імені сина.
текст *лат.* основа письма або мови; власні слова автора; слова або пояснення до музики або малюнків.

текстильний *фр.* ткацький.

тектоніка *гр.* наука будівництва; наука про будову земської кори.

тектура *лат.* окладинка, картон.

телеґрама *гр.* звістка переслана **телеґрафом**, приладом, що передає відомости при помочі електрики, що біжить по дротах; **телеольоґія** наука про останню мету чоловіка й світа; **телепатія** прочуття, ділання або відчування на віддаль; **телескоп** прилад, при якого помочі далекі предмети (звізди) видаються нам близькими; **телефон** прилад до пересилання голосу на віддаль.

теліга *тур.* віз, мажа.

телюр *лат.* рід металю; **телюрій** прилад для наглядного пояснення руху землі довкола оси й сонця та місяця довкола землі.

тема *гр.* головна думка твору; зміст; завдання; *муз.* мотив.

тембр *фр.* окремий характер звуків.

темляк *тат.* пояс, на якім висить шабля, китиця; перепаска (на хору руку); уздечка.

темперамент *лат.* вдача чоловіка; запал, жива вдача; **температура** степень тепла або холоду; **темперувати** лагодити (біль); стругати (олівець).

темпо *іт.* степень скорости (співу), міра часу; **темпоральний** часовий.

тенґа *тат.* гріш ріжної вартости (в Бухарі 57 шаг.).

тенденція *лат.* змагання викликати бажаний наслідок, наперед поставлена гадка, напрям.

тéндер *анг.* запасовий корабель; вагон при залізничій машині на вугіль і дрова.
тéнніс *анг.* гра м'ячем; *див. лявн-т.*
тéнор 1. *лат.* основа (промови); 2. *іт.* найвищий мужеський голос.
тенýто *іт. муз.* протяжно.
теоґнóзія *гр.* признавання бога; **теоґóнія** наука про повстання богів.
теодолíт *гр.* прилад до міряння висоти небесних тіл.
теократíя *гр.* панування св'ящеників; **теольóґія** богословіє.
теóрбá[н] *див. торбан.*
теорéма *гр.* твердження; **теорéтик** людина, що знає що небудь в теорії, а не з досвіду; **теоретúчний** научний, не випрактикований; **теóрія** наукове пізнання річі, науковий погляд.
теосóфія *гр.* признавання вищих сил.
теракóта *іт.* палена глина.
терапéвтика *або* **терáпія** *гр.* штука лічення.
терáса *фр.* насип з землі; поверхня, що спадає сходами; плоский дах.
тератольóґія *гр.* наука про дивні вироди.
терезú *тур.* важки, ваги.
тéрем *тур.* палата.
терéн *фр.* обшир землі; поле до ділання.
територія *лат.* простір землі, країна.
тéрма *гр.* тепле джерело.
тéрмін *лат.* реченець, означений час; судовий день; слово, що вживається в науці або техніці на означення головних понять;

термінольо́ґія збір слів уживаних в якій науці; **термінувати** відбивати практику у майстра.

терміт *лат. зоол.* велика біла мурашка.

термоме́тер *гр.* тепломір; **термоско́п** прилад, що показує теплоту.

те́рно *іт.* три числа, що разом виграють на льотерії.

терпенти́на *лат.* плинна живиця всіляких шпильковмх дерев.

теро́р *лат.* насильство, пострах; **терори́зм** правління, оперте на постраху й насильстві; **терори́ст** приклонник терору.

терце́т *лат.-іт.* спів або музика на три голоси або інструменти; **терци́на** поезія, зложена з трьох 11-складних віршів, в яких середній римується з першим і третім дальшої поезії; **те́рція** третій тон з черги; третя кляса в школі; $^1/_{60}$ секунди; рід друкарських черенок.

тестаме́нт *лат.* завіщання, заповіт; завіт.

те́танос *гр.* недуга, що об'являється корчами м'яснів.

тетра́дка *мос. з гр.* зшиток.

тетрае́дер *гр.* тіло о чотирьох углах; **тетраедри́т** руда міди; **тетраґо́н** чотирокутник; **тетральо́ґія** вистава, зложена з 4 театральних штук одного автора; **тетраме́тер** чотиростоповий вірш; **тетра́рхія** панування чотирьох; **тетрахо́рд** чотириструнний інструмент.

те́хніка *гр.* наука про всілякі вироби, будови й промисли (інжінерію, будівництво, бу-

дову машин, поправу ґрунтів); виправа; **технічний** приналежний до техніки, дотикаючий зверхної сторони якоїсь штуки або ремесла; **технольоґія** наука про перероблювання сирових матеріялів і про промислові машини та знаряди.

тиґель *нім.* посуда до топлення металів.

тиґр *лат.* хижий звір Felis tigris з родини котів.

тимійм *гр.* кадило.

тимійн *лат.* ростина Thymus, материнка.

тимпáн *гр.* великий бляшаний музичний інструмент, таламбас; цимбали.

тинк *нім.* виправа з вапна й піску.

тинктýра *лат.* лікарство в плиннім стані.

тип *гр.* образ, вигляд; зразок; знам'я, характер; людина, річ або явище, що мають ті самі прикмети, що й иньші люде, речі або явища того самого роду; **типик** книжка з церковними приписами; **типовий, типічний** з усіми прикметами свого роду; **типоґраф** друкар; **типоґрáфія** друкарська штука; друкарня; **типольоґія** наука про типи.

тирáда *фр.* довга промова, особливо виголошена з пересадою.

тирáж *фр.* виграна в льото, тягнення.

тираліéр *фр.* стрілець у так званому розвиненому ряді.

тирáн *гр.* самовладець (у ст. Греків); самовладна людина; **тирáнія** деспотизм, насильне й жорстоке панування.

титáн *гр.* 1. великан; 2. *мін.* рід металю.

ти́тла *лат.* скорочення; **ти́тул** навва, напись, заголовок; право до чогось; **титуля́рний** почесний, тільки з титулом, але без власти; **титулятýра** форма титуловання.
тиф *гр.* сильна гарячкова недуга, дурних.
ти́фтик *тур.* рід бавовняної матерії.
тікет *анг.* посвідка, карта вступу, білет.
тімбр *фр. див. тембр.*
тімокра́тія *гр.* панування багачів.
тінґель-та́нґель *нім.* кофейня або гостинниця з легкими дівчатами.
тір *фр.* смола, деготь.
тірбушо́н *фр.* прилад до витягання корків з пляшок, коркотяг, коркач.
тіýн *тат.* княжий слуга; суддя.
тія́ра *гр.* шапка перських королів; корона єпископа або папи.
тоалéта *фр. див. туалєт.*
то[а]ст *анг.* застільна промова з бажаннями.
тóґа *лат.* довга верхня одіж Римлян.
ток *фр.* жіноча шапочка, прилягаюча до голови.
токай *мад.* солодке угорське вино.
токсикольóґія *гр.* наука про отруї.
толера́нція *лат.* терпимість (релігійна), **ви**розумілість.
том *гр.* поодинока книжка більшого твору.
томага́вк *анг.* военний топірець Індіян північної Америки.
томба́к *мал.* мішанина міди, цинку й цини.
тóмболя *іт.* публична гра в льото.
тон *гр.* голос, звук; спосіб мови; **добрий т.**

добре поведення в товаристві; **тона́ція** перехід тонів в якімсь музичнім творі.
тонзу́ра *лат.* виголений кружок на вершку голови у латинських св'ящеників.
то́ніка *гр.* основний або головний тон.
то́н[н]а *фр.-анґ.* корабельна вага = 1000 кільоґр., 2240 анґ. фунтам, 2000 ам. фунтам, 62 пудам; **тон[н]а́ж** об'єм корабля в тонах, поємність.
топа́з *гр.* дорогоцінний камінь жовтої краски.
топі́чний *гр.* місцевий; **топоґра́фія** докладний опис місцевости.
то́ра *євр.* св'яті Мойсеєві книги у Жидів.
то́ракс *гр.* грудна клітка.
торба́н *іт.* рід музичного інструмента.
тореа́дор *есп.* їздець, що бере участь у боротьбі з биками; **торе́ро** такий же піхотинець.
тори́си *анґ.* анґ. консервативна партія.
торна́до *есп.* страшна буря під рівником.
торні́стра *нім.* військова торба на плечі.
торпе́до *есп.* рід морської риби; морська міна.
торс *іт.* погруддя, стан без голови, рук і ніг.
торт *нім. з лат.* тісто з всіляких солодощів і присмаків.
торту́ра *лат.* муки, прилади до мучення.
торф *нім.* матеріял із перегнитих ростин і землі, болотнина, ропша.
тост *див. тоаст.*
тоталіза́тор *лат.* рід льотерії при перегонах.

тотемізм *інд.* інд віра, що наказує поважати звірята, від яких мають походити люде.
траб *іт.* біг коня труськом.
трабáнт *іт. див. драбант.*
травéрс *лат.* поперечниця.
травертѝн *іт.* кристальний вапняк.
травéстія *іт.* перерібка поважної річі на веселу.
травматѝчний *гр.* приналежний до рани.
траґéдія *гр.* драматичний твір дуже поважного й глибокого змісту; **траґікомéдія** траґедія з смішними подробицями й веселим закінченням; **траґічний** страшний, сумний.
традѝція *лат.* переказ, звичка з давніх часів; **традуціонізм** гадка, що душа з родичів переходить на діти.
тракт, трахт *лат.* бита дорога, шлях; **трактáт** (міжнародній) договір; наукова розвідка; **трактѝр[ня]** гостинниця; **трактувати** обговорювати що; гостити.
трамбувати *нім.* вбивати землю.
трамвай *анґ.* (кінна або електрична) залізниця в місті.
тран *нім.* жир витоплений із тюленя, риб'ячий тонщ.
транафіль *бот.* рожа Rosa centifolia; **трандахил** боз.
транзіт[о] *іт.* перевіз товарів з одної держави до другої через третю.
транс *анґ.* сонний стан медія, екстаза.
транс- *лат. у злож.* пере-, поза; **трансáкція** угода; **трансверсáльний** поперечний.

транскрйпція *лат.* переписання слів буквами другої мови; перерібка музичного твору.
транслятор *лат.* перекладчик.
трансльокація *лат.* переміщення (війська).
трансмісія *лат.* перенесення (сили при помочі вубатих коліс, поясів то що).
транспарант *або* **транспарент** *фр. з лат.* підкладка з зазначеними лініями, раштра; освітлений образ або напис.
транспірація *лат.* піт.
транспозйція *лат.* переміна музичної композиції з одного тону на другий.
транспорт *фр. з лат.* перенос; перевіз (краму).
трансформація *лат.* переміна.
трансцендентальний *лат.* поза границями людського пізнання.
транше[я] *фр.* рів для охорони від стрілів, окіп.
трап *гол.* сходи (на човнах).
трапез *гр.* чотирокутник з двома рівнобіжними боками; **трапеза** [пре]стіл; **трапезоїд** неправильний чотирокутник.
траса *фр.* вимірена дорога.
трата *іт.* вексель, виставлений на другу особу до покриття через третю.
траур *нім. через мос.* жалоба.
траф *нім.* випадок.
трафарет *див. шабльон.*
трафіка *фр.* продаж тютюну.
трафний *євр. див. трефний.*
трахіт *гр. геол.* рід мінерала.

трахóма *гр.* египетське запалення очей.
тред-уніон *анґ.* спілки робітників у Анґлії.
трель *іт. муз.* скоре повторювання двох тонів, тріллер.
трéма *іт.* дрожання голосу зі страху перед публичним виступом; **тремолáндо** *муз.* з дрожанням.
трембíта *рум.* довга гуцульська труба.
треп 1. *гр.* жалібна пісня; 2. *фр.* кінець (сукні); військовий баґаж, обоз.
трéнзéль[ка] *нім.* узд[ечк]а.
трепувати *фр.* вправляти.
трепанáція *гр.* операція черепа.
трест *анґ.* [trust] союз усіх великих підприємців одної якоїсь галузи промислу для знищення конкуренції.
тресувати *анґ.* приучувати звірята.
треф *фр. в карт.* жолудь, жир; **трéфити** кучерявити волосся.
трéфний *євр.* недозволений до їди.
триб *нім.* спосіб (життя); зубате колесо.
трибýн *лат.* оборонець народу за римських часів; **трибýна** підвищення, з якого говорять промовці; **трибунáл** суд, загал судіїв, призначених до судження якоїсь справи.
трибýт *лат.* данина, податок, гарач.
трибушóн *фр. див. тірбушон.*
тривіáльний *лат.* звичайний, простий.
триґонометрія *гр. ґеом.* наука про зв'язок між боками й кутами трикутника.
тризна *ц.-сл.* поминальний обід.
трилiόн *лат.* міліон біліонів, цеб то 1 з 18 нулями; **трильóґія** повість або драма, зло-

жена з трьох частин; трипліка відповідь на відповідь; триптик образ, що складається з трьох крил; тритеїзм віра в трійцю.

трихіна *гр.* хробачок у свинячім м'ясі.

трідуум *лат.* протяг трьох днів; **трієнніє** триліття.

тріко *або* **трикоти** *фр.* тканина, роблена на спосіб панчіх.

трікольор *лат.* (відзнака) з трьох красок.

трімо, трюмо *фр.* велике зеркало аж до помали.

тріо *іт.* музичний твір на 3 інструменти або голоси; **тріолет** форма поезії, що складається з 8 віршів, з яких перший повторюється по третім, а перший і другий по шестім; **тріоля** сполука трьох тонів.

тріумвір *лат.* один з трьох начальників Риму з часів т. зв. **тріумвірату**.

тріумф *лат.* урочистий в'їзд побідника, радість з побіди.

тріянгуляція *лат.* поміри землі при помочі трикутників.

тріяс *гр.* найстарша доба середньої епохи землі т. зв. мезозойської.

троглодит *гр.* мешканець печер.

трокар *фр.* ніж, який вбивається в тіло, щоб випустити звідтам кров або гниль.

тромбон *гр.* труба.

трон *гр.* престіл; знак влади.

троп *гр. рет.* образовий зворот.

тропарь *гр.* церковна пісня в честь св'ятого.

тропік *гр.* зворотник; **тропікальний, тропічний** під рівником; гарячий.

тротуа́р *фр.* пішоход, хідник.
трофе́й *гр.* вдобич, знак побіди.
трохе́й *гр.* віршова стопа, зложена з довгого й короткого складу [_́ ◡].
трубаду́р *фр.* півд.-фр. поет любови; **труве́р** півн.-фр. співак і поет у давнину.
тру́па *нім.* театральна дружина.
тру́фель, тру́фля *фр.* гриб Tuber cibarium.
трухан *нім.* индик.
туале́т[а] *фр.* стіл і прибори до вбирання; одяг, стрій.
ту́ба *лат.* рід духового інструменту.
тубе́ркул, туберкульо́за *лат.* сухоти.
тужу́рок *фр.* рід плаща.
туз *нім.* *ас.*; **ту́зин** дванацять штук.
тулумба́с *тур.* барабан, літаври.
тульпа́н, туліпа́н *лат.* ростина Tulipa.
ту́мба *іт.* стовпець при брамі або хіднику, придвірок.
ту́мулюс *лат.* могила над гробом, курган.
туму́льт *лат.* натовп, метушня, заколот.
ту́ндра *фін.* багнисті, порослі мохом степи на півночі.
туне́ль *анг.* підземна дорога.
ту́ніка *лат.* у Римлян коротка одіж з короткими рукавами.
ту́ра *фр.* круг, оборот (при танци); дорога.
турба́н *тур.* завій.
турба́ція *лат.* неспокій, клопіт, журба.
турбі́на *лат.* водне колесо, що порушує машини.
тури́ст *фр.* подорожний.

ту́ркус *гр.* рід дорогого каміня синявої краски.
турмалі́н *іт.* рід мінералу.
турне́ *фр.* об'їздка; **турні́р** лицарські боєві ігрища в давніх часах, герець; **турню́ра** рід підкладки.
ту́рня *нім.* вежа.
турф, терф *анг.* місце перегонів.
туф *нім. геол.* відміна опалю.
ту́фля *нім.* *пантофель.*
туш *фр.* 1. чорна краска; 2. наприскова купіль; музичний привіт в часі тосту.
тюк *гол.* зв'язка.
тюле́нь *мос.* морський пес.
тюль *фр.* легка сіткована тканина.
тютю́н *тур.* ростина Nicotiana rustica, якої листя уживають до куреня.

У.

убіка́ція *лат.* приміщення.
увертю́ра *або* **уверту́ра** *фр.* вступ до опери.
удоме́тер *гр.* дощомір.
узурпа́тор *лат.* самозванець.
увартувати *лат. гал.* уложити в тайні.
у́ксус *гр.* оцет.
ула́н *пів.-тур.* кінний вояк.
уле́ма *тур.* Магомеданин, що покінчив духовну школу.
улу́с *тат.* татарська оселя, табор.
у́льстер *нім.* рід плаща.

ультіма́т[ум] *лат.* останнє слово перед зірванням зносин або виповідженням війни.

у́льтра- *лат.* понад, поза, над міру; **ультрамарі́н** темно-синя краска; **ультрамонтані́зм** наука про необмежену владу папи.

у́мбра *лат.* 1. відміна залізної руди, якої вживається як брунатної краски; 2. дашок коло лямпи.

ундуля́ція *лат.* фальовання, дрожання.

універса́л *лат.* гетьманський лист до загалу; **універсалі́зм** змагання пізнати все; **універса́льний** загальний, придатний до всього, всесвітній; **університе́т** найвища школа для всіх областей знання.

уніз́оно *іт. муз.* всі голоси разом.

уніка́т *лат.* одиноке в своїм роді; велика рідкість.

уніфіка́ція *лат.* сполука; **уніфо́рм[а]** одіж по приписаній формі.

у́нія *лат.* союз; поєднання православної церкви з римським престолом у 1595. р.; **уні[я́]т** приклонник унії.

унтер *нім. в злож.* низчий, молодший (унтерофіцер).

у́нція *лат.* староримська вага або міра довжини; аптикарська вага = $^1/_{12}$ фунта = 25 ґрамів; **унція́льні букви** великі, початкові букви.

ура́н *гр.* планета; рід тяжкого металю; **ураноґра́фія** наука про небо.

урба́р *лат.* спис властителів ґрунту, що зобов'язані платити чинш.

урґенс *лат.* пригадка.
уремія *гр.* затроєння мочію; **уретер** мочовід; **урина** сеч, моч, щини.
урльоп *нім.* відпустка.
урна *лат.* у старинних посуда на попіл спаленого тіла, збанок з вузькою шийкою.
утенвйлії *лат.* прибори (до писання); **утилізація** вживання; **утилітаризм, утилітарність** користолюбність.
урольоґія *гр.* наука про моч.
утерус *лат.* матиця.
утопія *гр.* уроєння, нездійснима мрія.
утраквізм *лат.* такий порядок, де на рівні вживається двох мов; **утраквіст** що приймає причастя під обома видами.
ушкал, ушкуйник *ор.* річний розбійник.

Ф.

фабліо *фр.* веселе оповідання.
фабра *нім.* чорнило з сажі й воску.
фабрика *лат.* заведення для виробу предметів із сирівців; завод; **фабрикант** власник фабрики; **фабрикат** виріб.
фабула *лат.* основа (повісти), сюжет.
фавна *від ім. гр. лісовика Ф.* загал звірят, звіринність.
фаворит *фр.* 1. коханець; 2. *бакембарди.*
фаґот *іт.* музичний духовий інструмент.
фаєрверк *нім.* штучні вогні; **фаєрверкер** підофіцер артилерії.

фаетóн *од ім. гр. бога сонця* легкий повіз.
фáза, фáзіс *гр.* зміна (місяця), кватира.
фазáн *гр. зоол.* птиця Phasianus colchicus.
файка *нім.* люлька.
фáйний *нім. гал.* гарний.
фáкір *інд.* магомеданський монах, чародій.
фáкля, фáкель *нім.* смолоскип, походня.
факсíміле *лат.* знимка з рукописи, подобизна.
факт *лат.* подія, дійсний факт; **фактúчний** дійсний, певний; **фáктор** чинник, причина; посередник; **факторія** торговельна оселя в чужім краю зі складами товарів; **фактóтум** повновласник для всяких послуг; **фактýра** рахунок для покупця зі списом побраних товарів.
факультéт *лат.* один із виділів університету.
фáкція *лат.* політична партія, що заступає приватні інтереси.
фалатати *мад.* дерти на кусні.
фáлд[а] *нім.* рубець, пола, збірки.
фалáнґа *гр.* у Греків військо в боєвому строї; *обр.* рідк. велика сила.
фальбáна *фр.* нашивка довкола сукні.
фальсéт, фальцéт *іт.* голос „з голови"; **фальсифікат** підроблена річ.
фальц *нім.* заруб, накладка; **фальцувати** загинати (бляху); складати більші аркуші паперу відповідно до величини книжки.
фáльча *рум.* міра поверхні = 2 морґам.
фальш *нім.* обман, неправда, підроблення; *муз.* недобрий тон.
фáма *лат.* чутка, поговір.

фамілія *лат.* родина; родове прізвище; **фаміліярний** якби дома, простий, якби свояк

фамулюс *лат.* слуга.

фана *нім.* хоругов, прапор.

фанаберія *нім.* удавання, *ароґанція.*

фанаґля *фр. див. флянеля.*

фанатик *лат.* загорілець.

фанданґо *есп.* еспанський національний танець з супроводом ґітари й кастанієтів.

фанерка *див. форнір.*

фант *нім.* застав, заклад.

фантазія *гр.* уява, мрія, химера, видумка; **фантасмаґорія** привид; **фантастичний** видуманий, дивовижний; **фантом** привид, марево; лікарський модель.

фантя *нім. гуц.* одіж, лахман.

фанфара *фр.* рід труби; **фанфарон** хвалько.

фара *нім.* парохіяльний костел.

фараон *євр.* назва стар. королів у Єгипті; **фара[о]** рід гри в карти.

фарба *нім.* краска.

фарватер *гол.* догідна дорога для кораблів, течія.

фарисеї *євр.* старожидівська секта, що звертала увагу лише на заховання форм; **фарисейський** облудний, фальшивий.

фарма *анґ.* хутір, хазяйство в Америці.

фармазон *фр. масон.*

фармакольоґія *гр.* наука про ліки і про їх силу та ділання; **фармакопея** спис і опис ліків, виданий державою; **фармацевт** аптикар; **фармація** наука про роблення ліків.

фáрс[а] *фр.* жарт, смішна штука.
фартýх *нім.* запаска, попередниця.
фáрфур *гр.* рід глини, порцеляна.
фарш *фр.* начинка, потрібка.
фасáд[а] *фр.* причілок, чоло.
фáсія *лат. гал.* обрахунок доходу для податкових властей.
фáска *нім. бочілка.*
фасóн *фр.* форма, взір, стрій.
фасцúкул *лат. гал.* в'язка актів.
фасцинáція *лат.* очарування.
фатá *ісл.* жіноче накриття на голову.
фáта морґáна *лат.* воздушна мана; **фаталізм** віра в призначення; **фатáльний** нещасливий, зловіщий.
фатúґа *фр.* труд.
фáтум *лат.* доля, нещастя.
фах *нім.* звання, ремесло, царина.
фацéція *лат.-фр. анекдота.*
фаціята *іт.* причілок, піддашша.
фашúна *фр.* в'язка пруття на кашиці, тарас.
фаянс *фр.* рід глини, з якої роблять посуди.
фéбра, фúбра *лат. мед.* пропасниця.
февдáл *див. феодал.*
феврáль *лат.* лютий.
федералізм *лат.* політичний напрям, змагаючий до союза держав або країв; **федератúвний, федераційний** союзний; **федерáція** спілка, союз (держав).
феéрія *фр.* театральна штука з чудовими декораціями, чудесними появами й частими перемінами.
фез[а] *див. фес[к]а.*

фе[й]летóн *фр.* [feuilleton] відділ часописі, призначений для гарного письменства і статтей про питання дня.
фéлляг *ар.* египетський селянин.
фелóн *гр.* св'ященича верхня одіж.
фельдмаршал *нім.* найвищий військовий чин; **фельдфéбель** найстарший підофіцер; **фельдцайґмáйстер** найстарший ґенерал артилерії; **фéльдшер, фéльчер, фéршал** лікарський помічник, цирулик.
фемінíзм *лат.* змагання жінок [феміністок] до рівноправности.
фéник *нім.* сотна частина марки.
фéнікс *гр.* казочний птах, що відроджувався з власного попелу.
феноль *див. карболь.*
фенóмéн *гр.* явище, поява, чудо.
феодáл *лат.* середновічний поміщик, васал, ленник; **феодалíзм** середновічний устрій, після якого монарх розділював землю вельможам, дідичам.
ферáльний *лат.* зловіщий.
фéрбель *нім.* рід газардової гри в карти.
ферáльтер *нім.* управитель (лісів).
ферéзія *тур.* верхня одіж.
фéрії *нім.* вакація.
фéрма *анг. див. фарма.*
фермéнт *лат.* бактерії, що викликують кисненя, ферментáцію.
фермуáр *фр.* застібка при намисті.
фернамбýк дерево Caesalpina, з якого роблять жовту краску.

фертúчний *нім.* звинний, рухливий.
фéршал *нім. див. фельдчер.*
фéс[к]а, фез *тур.* червона шапочка.
фéстин *фр.* сн'яточна забава.
фестóн *фр. ґірлянда.*
фéтва *тур.* судовий вирок.
фéтиш *пор.* зачарований предмет, ідол; **фетишúзм** обожання фетишів.
фехтуватися *нім.* вправлятися в орудуванню шаблею.
фéя *фр.* чарівниця, русалка.
филліти мінерали ростинного походження.
фúник *гр.* пальма Phoenix dactylifera й овоч з неї.
фйорд *дан. ґеоґ.* морський залив між високими берегами.
фíбра *лат.* волокнина, жилка.
фíбуля *лат.* спинка, спряжка, застібка.
фíґа *лат.* смоква, дерево Ficus carica й овоч з него.
фіґарó *фр.* верхній короткий кафтаник, який носять пані поверх суконь.
фíґель *нім.* справка, збитки.
фіґýра *лат.* образ, рисунок; постава, стан; постать, статуя; **фіґурáльний** образовий; **фіґурáнт** людина, особливо актор на показ.
фідеікомíс *фр. майорат.*
фíзик *гр.* знавець фізики, науки про сили природи; *гал.* окружний лікар; **фізúчний** природний, тілесний; **фізіо[ґ]нóміка** наука про те, як угадувати з лиця характер і вдачу чоловіка; **фізіо[ґ]нóмія** вираз лиця; **фізіоґрáфія** опис природи (краю); **фізіо-**

кратія панування природи; **фізіольоґія** наука про внутрішні чинности людського або звіриного тела.

фіктивний, фікційний *лат.* видуманий; **фікція** вигадка.

філé *фр.* 1. кружево; 2. полядвиця.

філіґрáн *фр.* вироб з тонкого золотого дроту; водний знак на папері; **філіґранóвий** ніжний, дрібний.

філіжáнка *тур.* склянка.

філіпіка *гр.* гостра промова або стаття проти кого.

філістер *гр.* вузкоглядний, буденний чоловік.

філія *лат.* відділ головного товариства або підприємства.

філялéт *гр.* правдолюб.

філянтрóпія *гр.* любов людей, добродійність.

фільвáрок *нім.* хутір, ферма.

фільгармóпія *гр.* заведення для плекання музики.

фільм *анґ.* желятинова болонка, вживана до фотографії або кінематографії.

фільоґéнія *гр.* наука про походження роду.

фільозéля *фр.* шовкові нитки.

фільоксéра *гр. зоол.* шкідлива комаха, що псує виноградну лозу.

фільольóґія *гр.* наука про мови й літератури взагалі; **фільосóф** мудрець, учений, що займається **фільосóфією**, цеб то наукою про причини, цілі та закони людського життя та природи; учень фільософічного факультету.

фільтр[а] *лат.* апарат для проціджування.

фільц *нім.* повсть.
фінáл *іт.* закінчення.
фінáнси *фр.* грошеві засоби держави; **фінансíст** знавець грошевих справ, багач; **фінансóвий** скарбовий, грошевий.
фінґувати *лат.* видумувати, підробляти.
фінéзія *фр.* вишуканий дотеп, хитрість.
фінни, фінна хвороба решетина, вугор.
фінта *іт.* підступ.
фіолéт *нім.* краска фіялки [Viola].
фіóля *гр.* видута плящинка з вузькою шийкою.
фірáнка *нім. гал.* заслона, занавіса.
фірма *лат.* назва (підприємства).
фірмамéнт *лат.* небозвід.
фірман *тур.* приказ султана; *нім.* візник.
фісгармóнія *гр.* рід малих орґанів.
фіскалíзм *лат.* система накладання великих податків; **фіскáльний** скарбовий; **фіск[ус]** державний скарб.
фістула *лат.* 1. рана; 2. *фальсет.*
фітíль *ор.* ґніт, люнт.
фітоґрáфія *гр.* описування ростин.
фішбін *нім.* рід горішної щоки кита.
фіякр *фр.* візник; віз до винайму.
фіяско *іт.* невдача.
флéґма *гр.* харкотиння; млявість; **флеґмáтик** повільна людина.
флéйта, флет *фр.* рід музичного інструменту.
флéксія *лат. грам.* відміна; **флексýра** *ґеол.* загиб землі.
фліґель *нім.* крило дому, *офіцини;* **фліґель-ад'ютáнт** прибічний ад'ютант (цісаря).

флінта, флинта *нім.* рушниця.
флірт *анг.* залицянка.
флюїд *лат.* плин.
флюксія, флюс *лат.* пухлина на яснах з болю зубів.
флюктуація *лат.* хвилювання, переміна.
флюор *лат.* хемічний первень з ґрупи метальоїдів; **флюоресценція** прикмета деяких тіл, мінитися до світла й світити притягненим світлом; **флюорит** мінерал, вапновий флюорак.
фляґ[а] *нім. з лат.* хоругов, стяг; **фляґелянти** приклонники середновічної секти, що бичувалися за покуту.
фляж[е]олет *фр.* рід флета; наслідування голосу флета на скрипці.
флякон *фр.* рід скляної або фарфурової пляшки.
флямінґо *лат. зоол.* порода водної птиці.
флянель[я] *фр.* легка вовняна матерія.
флянґ, флянка *фр.* бік, крило війська.
флянца *нім.* росада.
фльор, фльорес *нім.* жалібний стрій.
фльора *лат.* рослинність, загал цвітів якоїсь околиці; **фльорен** ґульден; **фльорес** крива лінія, уживана в рисунках; **фльорет** рід шовкової матерії.
фльота, флот *нім.* усі кораблі держави, більше число воєнних або торговельних кораблів; **фльотил[і]я** мала фльота.
фо[й]є *фр.* [foyer] великі входові сіни в театрі.

фо́ка *лат. зоолъ.* морське теля.

фо́кус *лат.* огнище; (маґічна) штука, збитки.

фо́ліо *іт.* одна сторона в касовій книжці; книжка величини великого аркуша паперу, f°; **фолія́нт** *і* **фолія́л** велика й груба книжка, рукопись аркушевого формату.

фо́люш *лат.* валюша, машина до збивання вовняних матерій.

фольк[е]тінґ *дан.* палата послів у Данії.

фолькльо́р *анґ.* народня устна словесність; наука про устну словесність.

фон *фр.* тло, поле, підклад, основа.

фонарь *гр.* свічник, ліхтарня.

фонд *фр.* основний капітал, гроші, які можна зужити на якусь ціль.

фоне́тика *гр. грам.* наука про звуки; спосіб писати слова так, як вимовляються; **фоноґра́ф** прилад, що записує, а потім вірно віддає кожний звук і голос.

фонта́н[на] *фр.* водограй, водотриск.

фо́ра *іт.* ще раз, повторити.

форе́йтор *нім.* їздець на першім кони при їзді четвернею.

форзац *нім.* папір між окладинкою й книжкою.

фо́рма *лат.* вигляд предмету, взір, крій; спосіб; звичай, правило; **формалі́зм** *і* **формалістика** спосіб звертати найбільшу увагу на форму; **формалін[а]** муравельна їдь; **форма́льний** зверхний, згідний з формою; **форма́льність** приписи поступовання; **форма́т** величина, розмір (книжки); **форма́ція** уклад

верстов землі; **формуля́р** взір; *мат.* правило, як розв'язувати завдання того самого роду; *хем.* склад; **формуля́р** взір, припис, як виповнювати якесь письмо.

фо́рна́ль *нім.* конюх, візник.

форні́р *іт.* наліпки з тоншого й дорожшого дерева на столярські вироби з звичайного дерева.

форпо́ст *нім.* передня сторожа.

фо́рса *фр.* сила, напір; **форсо́вний** дуже скорий, томлячий (марш).

форт *фр.* укріплена частина твердині.

фо́рте *іт.* голосно, сильно; **фортеп'ян** музичний інструмент.

фортифіка́ція *лат.* укріплення.

форту́на *лат.* ласкава доля, багацтво

фо́рум *лат.* площа, ринок у Римі, майдан.

форца́ндо *іт.* з натиском на однім тоні або акорді.

фо́ршлаґ *нім.* мала й коротка нота перед довшою.

фо́ршпан *нім. гал.* підвода.

фо́рштевен *гол.* носовий бік корабля.

фо́ршус *нім.* гроші виплачені на перед, завдаток.

фо́са *лат.* рів, перекоп; **фоси́лії** скам'янілости викопані в землі.

фосфа́т *гр.* фосфорова сіль; **фо́сфо́р** жовтий мінерал, що сам світить у темноті; **фосфоресце́нція** прикмети фосфору й иньших тіл світити в темноті.

фо́та *тур. через рум.* обпинка, обгортка.

фо́тбаль *анг.* забава в копаного м'яча, копанка.

фоте́ль *фр.* крісло з поруччам.

фотоґра́фія *гр.* відтворювання вірних образів при помочі світла; **фотоме́тер** прилад до міряння сили світла; **фотопля́стікон** збірка образів, що пересуваються перѐд очима при помочі приладу й дають цілість; **фотосфе́ра** світляна атмосфера сонця; **фототи́пія** *або* **фотоґрав'ю́ра** образ відбитий на міданій плиті і видруконаний.

фраґме́нт *лат.* уривок, частина.

фра́за *гр.* думка висловлена словами, зворот; частина мельодії; **фразеольо́ґія** прикмети зворотів мови; **фразо́вання** *муз.* виріжнювання гадок.

фра́йтер *нім. див. єфрейтор.*

фрак *фр.* парадний мужеський одяг з витятими полами з переду.

фра́кція *лат.* частина, відломок; мала політична партія.

фраму́ґа *под.* ниша.

рапк *фр.* срібний гріш у Франції, Бельгії і Швайцарії вартости 50 шагів.

фра́нко *іт.* оплачено.

франсе́ *фр.* французька полька.

франт *нім.* джигун, фіґляр.

фра́тер *лат.* братчик, монах; **фратернізувати** брататися.

фрахт *нім.* перевіз товарів, спис товарів, їх вага й оплата за перевіз, ладунок.

фра́шка *іт.* дрібниця; дотепний віршик.

фреблі́вка *нім.* захоронка і школа для малих дітей.

фреґа́т[а] *фр.* легкий военний корабель з трьома маштами.

фре́йліна *нім. через мос.* надворна панна.

фреквента́ція *лат.* відвідування, бування; **фреквенція** участь, (живий) рух.

френети́чний *фр.* гарячий, бурливий (оплески).

фре́нзель, фре́нзля *нім.* обшивка.

френольо́ґія *гр.* наука про те, як із форми лиця й черепа відгадувати вдачу людини.

фре́ск[о], фре́ски *іт.* малюнок на свіжім тинку.

фризіе́р *фр.* голяр; **фризувати** чесати й кучерявити волосся; **фризу́ра** зачіска.

фрікассе́ *фр.* **потравка.**

фро́нда *фр.* злука противників, невдоволених з чогось (державного ладу).

фронт *фр.* перед, чоло; **фронто́н** передня сторона будинку в горі.

фрукт *лат.* овоч, плід.

фу́ґа 1. *іт.* музична композиція, де тасама мельодія повторюється по черзі на кількох інструментах або кількома голосами; 2. *нім.* дерево з зарубами до споювання.

фуду́лія *тур. гуц.* гордість.

фу́зія *лат.* 1. рушниця; 2. союз, злука.

фуля́р *фр.* рід тонкої шовкової матерії.

фу́ма *фр.* гордість, пиха.

фумуа́р *фр.* файкарня.

фундаме́нт *лат.* основа, ґрунт; **фундамен-**

тальний основний; **фундатор** основатель; **фундація, фундуш** *фонд.*

функція *лат.* (урядова) чинність, виконування чинности.

фунт *нім.* вага = $^1/_2$ kg; **ф. штерлінґів** анґлійський гріш вартости 8 карб.

фураж *фр.* пожива для коней, обрік; **фуражка** плоска шапочка з дашком або без нього; **фуражувати** старатися о пашу для коней; **фургон** критий пакунковий віз; **фурієр** доставець харчів у війську.

фурія *лат.* люта жінка; шал, божевілля; **фуріят** божевільний; **фурор** запал, гнів.

фурункул *лат.* чиряк.

фус[п], фузель *нім.* осад, відпадки.

фут *анґ.* стопа, міра довжини.

футерал, футляр *нім.* покровець, скриночка.

футрина *нім.* одвірок; **футро** кожух.

футуризм *лат.* новий напрям в мистецтві, використовуючий первісні, звичайні форми, примітивізм.

фуфайка *іт.* коротка тепла одіж.

ушер *нім.* лихий ремісник.

фуяра, флояра *альб. гал.* сопілка.

Х.

хабарь, хабара *ар.* лапоне, кубан.

хабета *тур.* шкапа.

хавтур[а], хаптур[а] *гр.* побори св'ящеників у натурі, книш; поминки.

халабуда *жид.-нім.* шалаш; крита бричка.

халат *ар.* довга верхня одіж.

халвá *тур.* терті горіхи з медом.
халіф *див. каліф.*
халькантит *гр.* вітріоль міди; **халькоґрáфія** різьблення на міди; **халькопірит** руда міди, зложена з міди, заліза й сірки.
хальцедóн *гр. мін.* рід кварцу.
хам *од ім. сина Ноя* простий чоловік.
хамелеóн *гр.* ящірка Lacerta chameleon, що міниться всілякими красками; *обр.* чоловік слабого характеру.
хан *тат.* титул монґольських князів.
хáндра *нім. гіпохондрія.*
ханжá *ар.* чоловік, що прикидається побожним.
хаóс *гр.* змішання елементів, з яких повстав світ; нелад.
харáктер *гр.* признака; стан, титул, вдача, спосіб думання й поступовання; **характеризовання** надавання лицю всілякого вигляду відповідно до ролі, яку грається; **характерúстика** зіставлення й оцінка важніщих признак; **характéрник** чарівник.
харалýг *перс.* криця, сталь.
харатéйний *лат.* писаний на перґамені; **хáртія** грамота, рукопись на перґамені; закон.
харцúз[ник], **харцизяка** *тур.* розбійник.
хéмія, **хúмія** *гр.* наука про склад простих тіл, їх сполуки та розділювання.
хéрес *есп.* рід еспанського вина.
херувим *євр.* ангельський чин.
химéра *гр.* потвора; мрія, примха; **хúморода** примха, каприз; чари.
хіліяда *гр.* тисячка.

хінін[а] *ам.* лік проти гарячки із кори хінового дерева.

хіраґра *гр.* гостець у руці; **хіромантія** вороження з руки; **хіротонія** рукоположення; **хірурґія** наука про лікарські операції.

хітон *гр.* рід сорочки у ст. Греків.

хламида *гр.* рід широкого плаща; **хламидник** волоцюга.

хльор *гр.* жовтавий ґаз; **хльорит** *мін.* алюмінієво-маґновий крем'ян, рід лосняка; **хльороза** блідниця; **хльорофіл** від чого листя зелене; **хльороформ** теч, уживана лікарями до усиплювання.

ходжа *перс.* пан.

холєра, холера *лат.* заразлива недуга, що проявляється блюнотою й корчами; **холерина** легка холера; **холеричний темперамент**—гаряча й нападиста вдача.

хор *гр.* збірний спів; місце в церкві, де співає хор; **хорал** поважна хорона (церковна пісня.

хорда *гр.* струна лука або музичного інструмента.

хоревтика *гр.* наука про танці.

хорей *гр. див. трохей.*

хори *гр.* ґалєрія (для хору); **хорист** співак у хорі.

хороґрафія *гр.* опис краю.

хрестоматія *гр.* збірка виїмків всіляких писателів.

хризоліт *гр.* рід дорогого каміня; **хризопрас** зеленява відміна хальцедону; **хризостом** золотоустий.

християнин *гр.* исповідник релігії Христа.
хрія *гр. рет.* писемне завдання.
хром *гр. хем.* жовто-червонявий метал; **хроматика** наука про краски, світла та тіни; **хроматичний** барвний; *муз.* скаля, що йде по півтонам; **хромолітоґрафія** відбивання красками на камʼяній плиті.
хроніка *гр.* літопись; **хронічний** постійний, упертий (недуга); **хроноґраф, хроніст** літописець; **хроноґрафія** опис подій; **хрональоґічний** упорядкований по часі; **хронольоґія** наука про числення часу; **хронометер, хроноскоп** дуже докладний годинник.
хрустал *див. кристал.*
хуліґан *анг.* волоцюга, погромщик.

Ц.

Ц [C] *скор.* із Цельвія.
цадик *евр.* провідник хасидів.
цайґ *нім. гал.* рід матерії.
цаль *нім.* міра довжини = $^1/_{12}$ стопи.
царина *рум. з лат.* поле.
цванциґер *нім. гал.* сороковець, гріш.
цвікер *нім.* окуляри, очки.
цедувати *лат.* відступати (право дідицтва).
цедулка *іт.* записка.
цезаропапізм *од ім. рим. Ц.* получення папської і світської власти в одній руці.
цезура *лат.* перестанок серед вірша, пересічка.

це[й]хга́вз *нім. див. арсенал.*

целе́бра *лат.* торжественна відправа в костелі; **целіба́т** стан безженства.

целюльо́за *лат.* матерія, з якої утворені стіни ростинних клітин; **целюльо́їд** тверда маса, мішанина камфори й стрільної бавовни.

целю́рик *лат. див. цирулик.*

цеме́нт *лат.* мішанина вапна, піску, шутру й води, тинк.

ценз *лат.* високість маєтку, що дає право вибору; **це́нзор** оціночний суддя; урядовець, що переглядає рукописі й книжки, чи не містять чого проти законів; **цензу́ра** оцінка; уряд, де оцінюють книжки й рукописі.

цент *лат.* стара австрійська монета = 2 сотикам.

цента́вр *див. кентавр*; **цента́врія** *див. турія.*

центі- *лат. в злож.* $^1/_{100}$; **центіґра́м** [cg] $^1/_{100}$ ґрама; **центіліітер** [cl] $^1/_{100}$ літра; **центіме́тер** [cm] $^1/_{100}$ метра; **центіфо́лія** рід рожі; **це́[н]тнер** сотнар, 100—140 фунтів.

центр *лат.* осередок, середина; партія поміркованих; **централіза́ція** сполучення чого (власти) в однім місці або в одній руці; **центра́льний** осередній, головний; **центріпета́льна сила** сила притягання; **центріфуґа́льна с.** відосередня сила; **центрофу́ґа** машина, що послугується відосередною силою (відділює сметану від молока).

центу́ріон *лат.* сотник; **центу́рія** римська

сотня; рим. лан = 200 моргам; рід ростини Erythraea centaurium L.

це́ра *лат. через пол.* краска лиця; **цера́та** непромакальне полотно, напущене лякером.

це́рбер *лат. див. кербер.*

цереа́лії *від ім. рим. богині Церери* збіжжя.

церебра́льний *лат.* мозковий.

церемо́нія *лат.* звичай; св'яточний обряд; звичайність; формальність; **церемоніял** усі церемонії разом.

цертифіка́т *лат.* свідоцтво (вислуження).

це́сія *лат.* відступлення (права дідицтва).

цех *нім.* товариство ремісників одного фаху; **це́ха** фабричний знак, знам'я.

цехі́н *ар.* золота монета в ст. Італії.

це́шка *нім. староукр.* знак, щоб ставитися до суду.

цибу́х *тур.* довга трубка до куріння.

цивіліза́ція *лат.* стан просвіти, розвиток суспільности; **цивіліст, циві́льний** світський, громадянин.

ціга́ро *есп. див. сигара.*

цизелювати *фр.* рівьбити долітцем металі.

цика́да *лат.* пільний коник; **цика́та** смажена скірка з померанца, цитрини або гарбуза.

цикль *гр.* кол[ес]о; протяг часу; кілька оповідань, що творить цілість; **циклоїда** лінія, яку описує точка обводу кола, коли воно котиться по прямій лінії; **цикльо́н** вихор.

цикльо́п *гр. міт.* великан з одним оком.

цико́рія *лат.* ростина Cichorium, петрові ба-

тоги, з якої паленого коріня роблять домішку до кави.

цику́та *лат. бот.* болиголов, бех.

циліндер *лат.* валець; високий капелюх.

цимба́ли *гр.* музичний інструмент, на якім грається молотками по струнах.

циме́лії *лат* дорогоцінности, клейноди.

ци́па *нім. мін.* рід металю.

цинамо́н *лат.* Cinnamomum, якої кори вживається як приправи до страв, кориця.

ци́нґель *нім. гал.* язичок у рушниці.

ци́нік *гр.* приклонник **цинізму,** фільософії Антістена, що не звертає увагу на мораль; безстидник.

цинк *нім.* білий металь, твердший від цини; **цинкоґра́фія** переношення рисунку на цинк для виготовлення плит до відбивання; **цинкоти́п** образ відбитий з цинкової плити.

цино́бра *лат. кіновар.*

цинфо́лія *нім. станіоль.*

ци́прис *див. кипарис.*

цирк *лат.* у Римлян місце для змагань, перегонів і т. д.; круглий будинок, де показують усілякі штуки; **ци́ркул** округа; **ци́ркуль** прилад до рисовання кола й міряння ліній; **циркуля́р** обіжник, розпорядок; **циркуля́рний** окружний; **циркуля́ція** круження (крови).

цироґра́ф *гр.* власноручний запис.

ци́р[оч]ка *пол.* рід мережки.

циру́лик, целю́рик *лат.* голяр, фершал.

цисте́рна *лат.* штучний збірник води.

цитаде́ль, цитаде́ля *іт.* оборонний замок серед міста.

цита́т *лат.* місце наведене з творів якогось автора.

ци́тра *гр.* рід музичного інструменту.

цитри́н *лат.* жовтавий мінерал; **цитри́на** дерево з родини померанців, овоч цитрини.

цифербля́т *нім.* передна сторона годинника, де уміщені цифри й вказівки; **ци́фра** число.

ці́церо *лат.* рід друкарських черенок, більший від петіту й корпуса.

ціа́н *гр.* рід мінералу; **ціанка́лі** хемічна сполука ціяну з потасом, отруя.

цо́кіл *лат.* долішна частина стіни або пам'ятника, випущена вперед.

цуґ *нім.* шестерня; залізничий поїзд; відділ війська; протяг; **цу́ґлі** поводи, важки.

цука́т *іт.* *див. циката.*

цю́па *лат.-поль.* в'язниця, темниця; мала кімнатка.

цю́ра *ор.* *див. чура.*

Ч.

чаба́н *тат.* пастух від овець.

чабра́к *тур.* *див. чапрак.*

чаву́н [*ор.?*] лите залізо.

чага́р[ник] *перс.* місце поросле корчами.

чай *кит.* висушене листя чайного дерева.

ча́йка *тур.* водна птиця Vanellus cristatus; козацький човен.

ча[к]лувати *мад.* циганити; чарувати; **чаклу́н, чаклі́й** чарівник.

чáко *мад.* рід військової шапки.
чáлий *тур.* сивий, бурий.
чалмá *тур.* завій, турбан.
чамайдáн *ор. див. чемодан.*
чамáра, чемéрка, чинáрка, чумáрка *перс.* рід верхнього одягу, рід капоти, куртина.
чамбýл *тат.* відділ (Татар); напад.
чапрáк, чабрáк *тур.* покривало під сідло.
чардáш *мад.* мад. національний танець.
чаýс *або* **чаýш** *тур.* слуга.
чек *анґ.* грошевий переказ власника грошей, на який банк виплачує гроші.
чекáн *тур.* стара збруя похожа на молоток; **чеканити** вибивати знам'я, бити гроші.
чекмáн, чекмінь *тур.* верхня міщанська або козацька одіж.
чекýша *тур.* рід дерев'яного молотка, яким б'ють рибу.
чельо *іт. див. віоля.*
чембір, чимбір *рум.* рід крайки у Гуцулів і Бойків.
чемéр, чемір *мад.* біль жолудка; рід кінської недуги.
чемодáн, чамайдáн *ор.* скринка, куферок.
чентéзімо *іт.* сотик, $^1/_{100}$ міри.
чепрáга *рум. гуц.* застібка.
чердáк, чардáк *тур. балькон.*
черкасúн *од ім. Черкаси або Черкеси* рід вовняної матерії; **черкéска** рід верхньої одежі.
чертóг *перс.-тур.* леговище; кімната, двір.
чесýча *кит.* рід матерії з сирого шовку.
четія-мінея *ц.-слав.* збірка житій св'ятих.

чижмáк *тур.* звичайний черевик; **чижéмки, чíжми** *гал.* черевички.
чимбáрка, чинáрка *див. чамара.*
чингáл *див. кінжал.*
чинш *лат. через нім.* арендна оплата; **чиншовúк** арендарь, державець.
чікош *мад.* пастух од коней.
чінéлі *іт. муз.* тарілки.
чічерóне *іт.* провідник.
чоколя́да *фр. див. шоколад.*
чубýк *тур. див. цибух.*
чýга *ор.* верхня вовняна одіж гірняків.
чугýн *див. чавун.*
чумá *перс.* морова зараза.
чýра, цюра, джýра *ор.* військовий товариш.

Ш.

шáбас *або* **шáбаш** *євр.* субота.
шáбля *нім.* меч.
шабльóн *фр.* взір, зразок, по якому рисують; **шабльонóвий** виконаний по старим зразкам, звичайний.
шáйба *нім.* підкладка між колесом і віссю; *гал.* мета до стріляння.
шáйка *тур.* 1. посуда; 2. ватага, банда.
шайтáн *тат.* злий дух.
шакáл[ь] *ар.* хижа звірюка з родини псів.
шалáс, шалáш *мад.* колиба, буда, курінь.
шалвíя, шальвíя, шавлíя *лат. бот.* ростина Salvia offic.
шалíвка, шальóвка *нім.* тонка дощинка (до оббивання стін).

шалóн *фр.* 1. *також* **шальóн** рід матерії, одяг з неї; 2. *ешалон.*

шалю́на *гол.* більший човен.

шаль *перс.* рід довгої хустки.

шáлька *нім.* тарілка (при вазі), таріль.

шамáн *тат.* чарівник; **шаманізм** релігія, що опирається на всіляких чарах і віруваннях у духи.

шамбелян *фр.* двірський титул.

шамóвий *фр.* попелясто-жовтий.

шамóт *фр.* огнетревала глинка.

шампáн *од фр. округи Шампань* рід мусуючого вина.

шампіньóн *фр. бот.* Agaricus campestris, печериця.

шампіóн *фр.* борець, дужаник.

шанець *нім.* окіп, вал.

шáнкер *фр.* мужеська полова недуга.

шáнс[а] *фр.* можливий випадок.

шансонéтка *фр.* співачка веселих пісень.

шантáж *фр.* вимушення (грошей).

шапля́к *нім.* невисока, широка бочілка без накривки.

шапокля́к *фр.* складаний капелюх.

шарабáн *фр.* повіз з лавочками.

шаравáри *тур.* широкі штани.

шарáґи *нім.* вішалка.

шарáда *фр.* загадка, в якій із опису поодиноких складів відгадується ціле слово.

шарафáн *див. сарафан.*

шáрварок *нім. гал.* обов'язкова робота при направі доріг.

шарж *фр.* пересада (в грі); **шаржа** уряд, становище; напад кінного війська; легка вовняно-шовкова матерія.
шаріят *ар.* магомеданські церковні закони.
шарлятан *фр.* дурисвіт.
шарльотка *фр.* страва з яблок, печених у кружім тісті.
шарманка *фр.* прилад до грання, катеринка; **шармант[ський]** ввічливий супроти жінок.
шарпії *фр.* льняні торочки до обв'язування ран.
шартрес *фр.* рід лікеру.
шарф[а] *фр.* перепаска, пояс.
шатин *фр.* людина з темним волоссям.
шатро *мад.* намет.
шахва *нім.* висока скриня, шкап; **шафар** ключник.
шафір
шафот *фр. див. ешафот.*
шафлик *див. шаплик.*
шафран *ар.* ростина Crocus sativus, якої о-вочів уживають як приправу, фарбу або лік.
шафувати *нім.* марнувати, розтрачувати.
шах *перс.* титул перського короля; вираз у грі в шахи на знак, що король або королева противника можуть бути взяті; **шахи** *або* **шахмати** рід гри на 64 білих і чорних полях шахівниці при помочі фіґур.
шахрай *сер.* обманець.
шахта *нім.* яма (в копальні), закіп, шиб.
шваґер *нім.* дівер, шурин.
швадрон[а] *див. ескадрона.*

шварц *нім.* смаровило, мазь, вакса.
швейцáр, швайцар *нім.* придверник.
швíндель *нім.* крутійство, нечиста справка.
шволежéри *фр.* легка фр. кавалерія.
шéвіот *анґ.* рід вовняної матерії.
шеврó *фр.* тонка козяча або теляча шкура.
шедéвр *фр.* [chef d'oeuvre] архитвір.
шейк, шейх *ар.* начальник ар. племені.
шéляг, шéлюг *нім.* старий дрібний гріш.
шéльвах, шúльдвах *нім.* вартовий.
шéльма *нім.* хитрун, пройдисвіт.
шематúзм *гр.* спис урядів і урядовців.
шéріф *ар.* *емір.*
шéртінґ *анґ.* рід матерії.
шеф *фр.* начальник (уряду, полку).
шéхтер *євр.* жидівський різник.
шиб *нім.* *шахта;* **шúба** скло в вікні.
шик *фр.* зручність, добрий смак в убиранню (хати).
шикáна *фр.* докучання.
шикувати *нім.* ладити, укладати в ряд.
шильд *нім.* вивіска.
шúмпанс рід малпи.
шúна *нім.* окова, залізнича рельса.
шинéля *фр.* плащ.
шúнка *нім.* 1. вепровина; 2. дощечка, котрою перекладають нитки в основі.
шинóк *нім.* коршма.
шúфра *фр.* тайне письмо.
шúхта *нім.* верства (землі); зміна робітників у рудокопах.
шишáк *мад.* шолом, каск.

шіїти магомеданська секта, що відкидає *сунну.*
шілінґ *анґ.* $^1/_{12}$ пенса = 50 коп.
шільдкре́т *нім.* черепашина.
широ́кко *іт.* *див.* *сірокко.*
шіфер *нім.* *мін.* лупак, лупець.
шіфкарта *нім.* карта їзди кораблем.
шіффо́н *фр.* виріб з тонкого полотна; **шіфоне́рка** скриночка для жіночих дрібничок.
шкап, шкаф *нім.* *шафа.*
шкаплір *нім.* образець до ношення на шиї.
шкарла́т *перс.* червона краска, багрець; **шкарляти́на** *див.* *скарлятина.*
шкату́ла *лат.* *через пол.* скринка з вічком.
шкеле́т *див.* *скелет.*
шкіпер *нім.* начальник корабля.
шкіц *іт.* начерк, *див.* *ескіз.*
шконтр *іт.* перевірка рахунків по книгам.
шко́рбут *анґ.* рід недуги, гнилець.
шку́па, шкут *анґ.* рід байдака.
шлейф, *гал.* **шлеп** *нім.* довший кінець сукні ззаду, хвіст; **шле́йка** підтяжка; **шлей** *або* **шля́я** посторонки, при упряжі.
шлем *нім.* *карт.* коли хто візьме всі взятки.
шле́ндріян *нім.* старий навик, нездарність.
шліфи *нім.* офіцерські відзнаки на раменах; **шліфувати** точити, гострити.
шлю́за *нім.* застава або тама в ріці для задержування й спускання води.
шлюп *анґ.* трьохмаштовий корабель; **шлю́пка** *фр.*, **шалю́па** *гал.* більший човен.
шля́ґбавм *нім.* рогатка, застава.
шлям *нім.* намул, болото.

шля́па *нім. через мос.* шапка.
шля́рка *нім.* морщена нашивка.
шляфро́к *нім.* ранній одяг.
шля́хта *пол. з ґерм.* дворянство.
шмара́ґд *гр.* дорогий камінь зеленої краски.
шмельц *нім.* скливо; перетоплення металю.
шмізе́тка *фр.* попередка.
шмі́нка *нім.* товста фарба до ґрімовання.
шмі́рґель *нім. мін.* відміна корунда.
шмукля́р *нім.* пасаманник.
шне́льцуґ *нім.* поспішний поїзд.
шні́цель *нім.* сікане м'ясо.
шніт *нім.* утинок, кусник.
шовіні́ст *фр.* загорілець, нетерпимий супроти чужого.
шод[о] *фр.* вино гріте з яйцями й цукром.
шок *фр.* (нервовий) удар.
шоколя́д[а] *фр.* маса зроблена з какаового порошку, цукру та коріння; напій шоколяду.
шо́мпол *нім.* набивач при гарматах.
шоса́, шосе́ *фр.* мурована дорога.
шофе́р *фр.* справник самоходу.
шпаґа́т *іт.* тонкий шнурок.
шпа́да, шпа́ґа *лат.-нім.* тупа шабля.
шпале́ра, шпалі́р *фр.* обій, клеєнка; два ряди (людей або дерев).
шпа́льта *нім.* стовпець (ґазети).
шпа́нґа *нім.* застібка, спряжка, кайданки.
шпа́ра *нім.* щілина.
шпара́ґи *лат.* ярина Asparagus officinalis, спаржа, заячий холодок.

шпарка́са *нім.* щаднича каса, щадниця; **шпарувати** 1. щадити; 2. замазувати глиною стіну.
шпат *нім.* 1. рід мінералу; 2. кінська недуга
шпа́ція *нім. див. спація.*
шпигина́р *перс.* скипідар, скопитар.
шпиг[у́н], шпіо́н *нім.* тайний донощик.
шпи́лька *нім.* затичка, булавка.
шпита́ль *нім.* лічниця, лазарет.
шпік *нім.* сало; мозок.
шпіна́т *нім.* огородова ростина Spinacea oleracea.
шпіц *нім.* гострий кінець.
шпон *нім.* тоненька металева штабка, яку вкладаеться між черенки або рядки.
шпо́ра *нім.* острога.
шпорт *див. спорт.*
шпри́х[а] *нім.* спи
шпри́ца *нім.* стрикавка, бризкол ... оикавка
шпу́ля, шпу́лька *нім.* цівка на нитки.
шпунт *нім.* 1. чіп, кілок; 2. *пунш.*
шрапне́ль *анг.* гарматній знаряд, наповнений кулями.
шрифт *нім.* друкарські черенки, друк.
шріт *нім.* олов'яні кульки, дріб.
шру́б[а] *нім.* валок з вирізаним рівцем до закручування.
штаб *нім.* військова управа; **шта́ба** дручок із металю; **штабскапіта́н** військовий чин між поручиком і капітаном.
шталю́ґа *нім.* держак.
штальмайстер *нім.* придвірний чин.
шта́мбух *нім.* пам'ятник, альбом.

шта́мпа *нім.* праса; **штампувати** вибивати **ште́мпель** або *стемпель.*
шта́нґа *нім.* жердка, прут з металю.
штанда́рт *нім.* знам'я, *фляґа.*
штат *нім. стат;* **шта́ти** держави; **штатс-секре́тарь** міністер у Німців, в Англії і Америці.
штафе́т[а] *фр. див. естафета.*
штахе́ти *іт.* частокіл.
штеля́жі *фр.* полиці.
ште́мпель *див. стемпель.*
ште́рлінґ *анґ. див. фунт штерлінґів.*
штибле́ти *фр.* черевики.
шти́ґар, ште́йґер *нім.* старший ямар.
штиле́т *іт.* короткий обосічний ніж, кинжал.
штиль, штиб *нім. див. стиль.*
штифт *нім.* 1. цв'яшок; 2. (військове) заведення.
штих *нім.* вістря; стебен; ритовина.
штокфі́ш *нім.* сушене м'ясо морської риби
што́льня *нім.* хідник у рудокопах.
штон *анґ.* бляшка уживана до плачення при грі в карти.
што́пор *гол.* коркотяг, *тірбушон.*
што́ра *фр. див. стора.*
шторм, шту́рма *анґ.* сильна буря на морі.
штос *нім.* удар (в картах).
штоф *нім.* матерія.
штраф, штрап *нім.* кара, пеня.
штрих *нім.* тонка черта, лінія, риса.
штуде́рний *нім.* хитрий, штучний.
шту́ка *нім.* рід, предмет; міра; музичний або театральний твір; мистецтво; хитрість; шту-

икраса з ґіпсу й

а на Україні, збли-

вердиню).
ораблі.
уенниця.
к.

висилка до місця
приналежности.
шуствáл, шустелíна нім. запаска, білизна.
шýтер нім. рінь, пісок.
шуфляда нім. скринка до всування.
шубóн рід верхньої одежі.
шхéри, шкéри шв. малі острови коло берегів
Скандинавії і Фінляндії.

Ю.

ювелір нім. золотник.
ювилéй, юбилéй лат. роковини; ювилят людина, що обходить (25. або 50-літній) ювилей.
юдаїзм лат. жидівська віра; Юдéй Жид, Еврей; юдофіл приятель Жидів; юдофóб во-… Жидів.
…анський календарь заведений Юлієм Цезаром і вживаний ще у східній церкві.
…мор анґ. через мос. див. гумор.
…к срб. молодець, удалець.

юнкер *нім.* учень ві...
кий дворянин.

юнона *від ім. гр. богі...*
нети.

юпітер *од ім. гр. бога*
нашої сонішної сис...

юпка *фр.* верхня одіж.

юрайська формація *лат.* назва покладів землі з т... другої епохи.

юридичний *лат.* правничий; **юрисдикція** су-
дівництво, обсяг ділання суд... **юрист** а
правник.

юрта *монг.* шалаш, шатро.

юстиція *лат.* судівництво, справедливість.

юхт[а] *гол.* рід шкури.

Я

ягуар *зоол.* тигр.

якобіни *фр.* скрайні члени революційного клюбу з часів великої революції.

як *монг.* рід тибетанського бика.

ямб *лат.* віршова стопа, зложена в короткого й довгого складу [◡ —].

ямщик *тур.* візник, почталіон

янвáрь *гр.* січень.

яничари *тур.* турецькі вояки... ...овувані
...одонених християнських д... ...дитини.

пат. 1. указ хана; 2. паперова на (на книжці) з написом.

а. ярму́рка *євр.* жидівська шапочка

). полон, неволя.

в. жасмин.

). дорогоцінний камінь.

тур. широкий ніж.

ар. якинт, дорогоцінний камінь.

анг. легкий проходовий корабель.

Спис важніщих джерел

Крім словарів чужих мов (пол... кої, німецької, новогрецької й руз... енцикльопедій (Брокгавза-Ефрона... використано ще такі джерела:

Arct M. Słowniczek wyrazów obcych. Варшава 1905.

Bernecker E. Slavisches etymologisches Wörterbuch. Lfg. 1—5.

Блаттнер К. Карманный словарь русскаго и нѣмецкаго языковъ. ч. I.—II. Берлін—Петербург 1911.

Brückner A. Cywilizacya i język. Варшава 1901.

Бѣлолистовъ В. Полный русско-нѣмецкій словарь. Київ [1909].

Heyse I. Fremdwörterbuch. 15. вид. Липськ 1901.

Heyse—O. Lyon. Allgemeines verdeutschendes und erklär. Fremdwörterbuch. 19. вид. Гановер-Липськ 1910.

Kluge F. Etymolog. Wörterbuch de. schen Sprache. 5. вид. Штрасбург 1894

Кміцикевич В. Рукописний словар Непоса.

Кміцикевич і Спілка. Німецько-у кий словар. Чернівці 1912.

Köhler F. Fremdwörterbuch. Вид ма, Липськ.

Korbut G. Wyrazy niemieckie w polskim (Prace filologiczne 1893 345—

Ловицький В. Фізика для в. середних шкіл. У Львові 1912.

Linde S. Słownik języka polskiego. 2 6 томів 1860.

Майданов Т. і І. Рыбаковъ Новый словарь иностранныхъ словъ. Одесса 19

Макарушка О. Словар укр. виразів турских. (Записки Наук. Товар. ім. ченка, V, 1905, 1—14).

Matzenauer A. Cizi slova ve slovans Čech. Берно 1870.

Miklosich F. Die Fremdwörter in vischen Sprachen (Denkschriften d. k. A Wiss. Wien.) Phil. hist. Cl. XV, 1867.

Гірняк Ю. Начерк мінеральоґії для середніх шкіл. Львів 1912.

Голоскевич Г. Український прав ловничок в короткими правилами пр з. Київ 1918.

Грінченко Б. Словарь україньск эми. У Київі 1907—1909.

Даль В. Толковый словарь жива о-русскаго языка. 2. вид. 4 томи. С. бург 1880.

Доманицький В. Словарик. У Київ.

Дубровський В. Словник Українсько сковський. 6. вид. У Київі [1918].

Duden. Rechtschreibung der deutsch Sprache und der Fremdwörter, Wölfind und Schmidt. 9. вид. Липс 1915.

Düsel F. Verdeutschungen. W fürs tägliche Leben. 4. вид. Відень

Желеховский Е. Малоруско-німец вар. 2 томи. Львів 1886—1888.

Калитовский О. Географія для се шкіл. 2. вид. Львів 1912.

Karłowicz J. Słownik gwar polski мів. Краків 1900—1907.

Miklosich F. Die türkischen Elemente in den südost- und osteuropäischen Sprachen (там же, XXXIV, XXXV, XXXVII, XXXVIII, 1884—1890)

Miklosich F. Etymologisches Wörterbuch der slavischen Sprachen. Відень 1886.

Miklosich F. Über die Wanderungen der Rumunen (Denkschriften d. k. Ak. d. Wiss. XXX, 1880).

Огоновский І. Словар до Гомерової Одисеї і Іліяди. У Львові 1900.

Павловскій И. Я. Русско-нѣмецкій словарь. 3. вид. Рига-Липськ 1900.

Правоп... ві словарцем. У Львові 1904.

Puşcariu S. Etymolog. Wörterbuch der rumänischen Sprache. I. Гайдельберг 1905.

Сальо Л. С. Nepotis Liber de excell. ducibus. 2. вид. Львів 1907.

Сімович В. Практична граматика української мови. Раштат 1918.

...арь иностранныхъ словъ. Москва.

...иностранныхъ словъ. Изд. И. 1909.

Słownik języka polskiego ułożo y
d. I Karłowicza. 2 томи. Варшава
02.

Steindorf. Kriegstaschenbuch. Ei
xikon über den Weltkrieg. Липсь 1
16.

Стоцкий-Ґартнер. Граматика укр
мови. вид. Відень 1914.

Tiktin H. Dicţionar român-germ.
карешт 1903.

Уманець і Спілка. Українсько-рос
овар. 2 томи. Львів.

Фасмер М. Греко-славянскіе эти
ическія заимствованія въ русскомъ
орникъ отд. рус. языка и слов. Имп
къ, т. LXXXVI). Петербургъ 1900.

Хомик А. Загальна ґеоґрафія. ч

Чудиновъ А. Справочный словарь
этимол. и толковый русск. литер
тербург 1901.

Schotensack H. Französisch-etym
buch. Гайдельберґ 1890.

Спис скорочень.

с. встралійський.
ьо. з альбанської мови.
ім. з американських мов.
анат. анатомія.
анг. з англійської мови.
ар. з арабської мови.
бібл. біблійний.
бот. ботаніка.
бр. з бразилійської мови.
б.-рус. з білоруського.
буд. будівництво.
... ветеринарія.
...ння.
...ай.

...кого.
...нд... ...ого.
...еаготс... кого.
...ького
...грам... тик...
...цульське слово.
...ографія.
...зоольогія.
...трія.

д. зн. дальше значіння.
див. диви.
діял. в діялектах.
досл. дослівно.
есп. з еспанського.
евр. з еврейського
ег. з египетського.
жид. з жидівського.
злож. в зложеннях.
знач. у значінню
зоольь. зоольогія.
ім. ім'я.
інд. з індій...ьких мов.
ірон. іронічно.
ісл. з ...сляндського.
іт. ...лійського.
кавк. з кавказьких мов.
кар. з караїбського.
карт. при грі в карти.
кат. католицький.
кел. з кельтійського.
кит. з китайського.
лат. з латинського.
лит. з литовського.
м. місто.
мад. з мадярського
мал. з малайських мов.
мал. малярство.
мат. математика.

мед медицина.
мек. з мексиканського.
м. и. між иньшим.
мін. мінеральоґія.
міт. мітольоґія.
монг. з монґольських мов.
моск. з московського.
муз. музика.
н. гр. новогрецький.
н. м. з німецького.
н. лат. новолатинецький.
обр. образово.
ор. з орієнтальних мов.
перв. первісно.
перс. з перського
півд. південний.
півн. північний.
полін. з полінезійських мов.
поль. з польського.
порт. з портуґальського.
рел. релігія.
рет. реторика.
рим. римський.
ром. з романських мов.
рум. з румунського.
сам. з самоєдського-

санс. з санскриту.
св. св'ятий.
сер. середній.
сиб. з сибірських м[ов]
сир. з сирійського.
ск. з скандинавськ[их] мов.
скор. скорочено
слав. з слав'я[нського]
с.-лат. середнолатин[с]ький.
слов. з словацького
срб. з сербського.
ст. старий, ст[ар]инний.
тат. з татарського
теол. теольоґія.
тур. з ту[рецького]
укр. укр[аїнський]
фі[лосо]фія. ч[...]

фін.
фр. з французько[го]
халд. з халдейськ[ого]
хем. хемія.
ц.-слав. з церков[но]славянського.
чес. з чеського.
шв. [з] шве[дсь]ко[го]